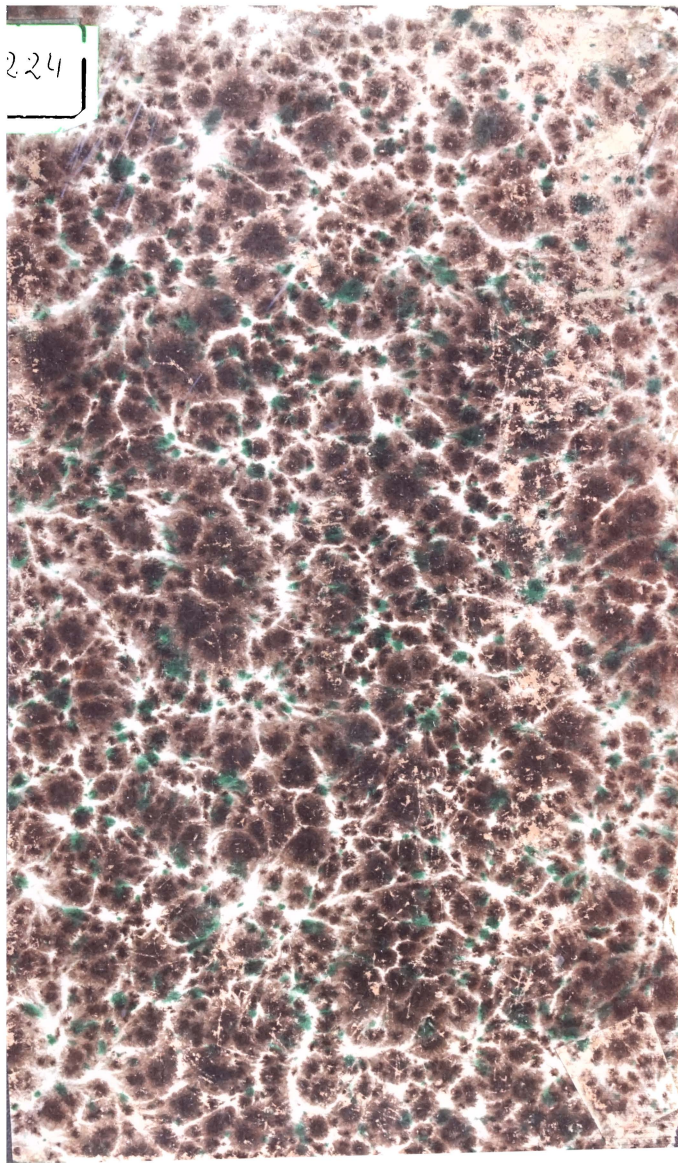


224



დავით გუგაიშვილი



ტფილისი
მსწრაფლ-მბეჭდავი ამა. „ზრომა“, მუხრანის ქ. № 12
1911

დავითიანი

დავით გურამიშვილის მიერ



მეოთხეთ დაბეჭდილი

ზ. ჭიჭინაძის

ტფილისი
მსწრაფლ-მბეჭდავი ამხ. „ზრომა“, მუხრანის ქ. № 12.
1911

დავით გურამიშვილი



თავით პოეტის ხელით ნახატი და გადმოხატული ძველის
ხელნაწერის მისის ლექსების წიგნიდამ

ქ. წიგნი ესე, რომელსა ეწოდების სახელად დავითიანი, თქმული გურამის-შვილის დავითისაგან.

წიგნი ა.

ა. თავი, შესავალი.

ქართველთ უფალთა მეგვართომობის იგავი.

ღმერთო, რომელსა გაქობან არსის საყდართა ჯდომანი, რომელმან მოეცა მიჯნურთა ტრფიალთ სურვილის ნდომანი, რიტორთა ლექსი გულისა, სიღრმე სიბრძნისა ზომანი, ღმრთიანი მიმახვდინე წადილსა, არ მაქვნდეს ცუდად ცდომანი.

დავიწყო სიტყვა სიბრძნისა, პირველ ბრძენთაგან ბრძნობილი, მის მგრძნობელისა დიდისა, სულისა მიერ გრძნობილი, შევაჟო ერთი უფალი, ღმრთივ ზეცით ქვეყნათ მკობილი, ღმრთივ ქართველთ სპა-ჯართა ყოველთა, ერთა მსაჯულად ცნობილი.

ვთქვა უფალთ მეგვარ-ტომობა, არ შორად მისხი მისხისა, ვინ მოქვის მე კაცი, ხის დარად, დაჰრგის, ქვე წყალი მისხისა, ზედან გამომცის ნაყოფი, ფურცელი მკვიდრად მისხისა, ღმრთივ დარგულან ჩვენად საჩრდილად შტოდ მონაბამნი მის ხისა.

ნერგად მას ვნახავ, იგ რაც ხე ისახა იესესითა; ვინცა გამოსცა ნაყოფი თვისთა ნათქვამთა, ხეს ვითა; შურდულ-ქვით სძლია მებრძოლთა დამბადებელის ესეითა, ღმრთივ შტომორჩად ქართველთ უფალთა, ვინც მასზე ბმულ ჩანს ფესვითა.

თუმცა მიჯობდა შტოდ თქმასა. სწორედ სახელი მეწოდა,
მეხარა მე მით მეხარა, საჩრდილად იგ ქვე მეწოდა,
მით დამეშრიტა სახმილი, რისგანაც გული მეწოდა;
ღ მაგრამ ვერ მივხვდი სალბუნთა, რომ წყლული მეხო, მეწოდა.

ვერა ვსთქვი, მე ვერ შევიძელ მის ხის სახელის წოდება,
სოფელს ერგო და სოფელეთ სთქვეს: მრუდეთა არა სწორდება;
აღიძრენ ერნი, იზრახეს ცუდისა მიღებ მოდება;
ღ გაყიდეს, მოსქრეს, გაქსყიდველს მიხვდა მით ცეცხლის მოდება.

სახით მისებრივ სხვა მორჩი ქვეყნად არ დაიბადება,
მე მისის ხილის ქამითა პირი არ გამიმწარდება,
მაგრამ ჯერ ძირთა სახელთა მწადიან გამოცხადება;
ღ წესია საშენთ აღმშენთა პირველ საფუძვლის დადება.

საფუძველი არს ყოველთა დაუსაბამო პირველი,
მამა ყოვლისა მკუბელი, ცათა და ქვეყნის მკირველი;
მიუწოდამელი, უზომო, გამოუთქმელა, მბრწყინველი,
ღ ღმერთი. აბელის მსხვერპლისა კეთილად შემაწარველი.

არავინა ფლობს კელმწიფედ ღვთის უდიდესი ძლიერი
ღვთის-გამო კმნილ არს ყოველი, არს-მყოფობს რაც ნივთიერი.
მას მორჩილებენ სულნი და ურიცხვი სპა-ჯარი, ერი;
ღ მან შეიწიროს მცირელი, მსხვერპლი ეს ჩემი მაგიერი.

ერთი ვთქვა ქვეყნად უფალი, ღვთისებრ მსაჯულად მქცეველი,
მასწავლებელი უსწავლელთ, უსჯულოთ მომაქცეველი,
აღმმართებელი დაცემულთ, აღმართულ გარდამქცეველი;
ღ თვისთა სამწყსოსა ცხვართათვის სისხლისა დამაქცეველი.

თქმულა სიბრძნესთან სიგიჟე, ვითა ცოცხალთან მკვდარია;
ამა უფლისა საქებრად ბრძენიც კჳუაზედ მცდარია;
მე ვით შევმართო უცებმან, რადგან ის მიუმხდარია?
ღ მაგრამ დავით თქვა: აქებლით გლახაცი და მდიდარია!

მდიდრი ვგრეთ ძნელ ცხონდეს, ეგოდენ შესაწირათა,
ვით ერთი მწირი მკევალი ედემს ზის ორის მწვლილითა.
სარწმუნოება მცირელი მთას გარდაცვლისო ძრითა,
ღ ამად არ ვლუმებ, ვრიტორობ გონება სიბრძნე მცირითა.

მისი ქება და გამოთქმა ბრძენთაჲსა უძნელდებიან:
ჰქექენ, სჩხრეკენ და ეძებენ, და კვალსაჲ ვერ მიხვდებიან;
რაზომცა აღვლენ მაღლაჲდე, კვლავ ისევ ქვე ბრუნდებიან
ღ მე რომ ვერ მივხვდე უცები, მაგაზე რად შემწრფებიან!

მე სიბრძნისა-ებრ ჩემთასა არ დავადუმებ ბრძნობასა,
რასაცა მომცემს მომცემი, შეტუობასა და გრძნობასა,
დიდათ მიიჩნევს უფალი მწირთაგან მცირეს ძღვნობასა;
ღ მით შევეცნევი უცნაურ, რასაც მივსწვდილ-ვარ ცნობასა.

თუ ვისმე ჩემი ნათქვამი შაირი ენასებთან,
მცე უთხრა მისი პესუხი, თუ გული ენას ებიან;
ყოველი წული მშობელთა, მზგავსი მზგავსს ემზგავსებიან,
ღ გინ იყოს კოკოლ, ბრმა, ქაჩალი დედ მამათ ღთავსებთან.

მომხსენებელი არ მრჩების! მაშფოთებს, ეს მალონებსა;
ცოდვის მუხრუქით შეკრულსა, ვამე, ვინ მამიფონებსა?
თუ არ შევკრებ და არ უძღენი ყრმათ ია-ვარდის კონებსა,
ღ ცოცხალიც არვის ვახსოვარ, მკვდარს ვინლა მამიგონებსა?!

ერთბამად ფრინველთ უწოდენ შავარდენსა და ძერასა:
არ სჩხრეკენ ყვავთა ჩხაფილსა, ბულბულთ ტკბილად მღერასა,
ფარშამაგისა შვენებას, ბუკიოტისა ბღვერასა;
ღ აწ რომ არ მიხმონ მელექსედ, მემართლებიან მე რასა?

შოთა მღერს, მეფე თემურაზ, არჩილ მოსძახის ძმურება,
ნეფე ვახტანგ და იაკობ დაბლა ზილს მიეტკებურება;
ბეგთაბეგ, ნოდარ, ოთარი, ონანა ბანს ეშურება,
ღ დვრივნენ ყარან და მამუკა, პე მსურის ჭათი ყურება.

ბევრთა და ცოტას მწველელნი სწორეთ გავლიან ბერასა,
განაყენებენ მშრალს ცალკე, ამაღ მოიწველს ვერასა;
სჯობს ქვემო ბოლოს შინ დგომა შიგნით გარედამ მზერასა,
ღ ზღერენ და მეც ბანს შევაწყობ, დამგომბენ ამაზე რასა?

კარვს საქმეზედ მიბაძვა არა რა დასაძრახია,
სძენა. თქმა, სწავლის ძიება მოძებართაგან ახია.

ცუდის, ტყუილის მოზღაპრე სიცუის კანანახია,
ღ სწავლაზე ურჩი და მორცხვი თვალით არ დასანახია.

ეს სიტყვა მაშინ მოხსენდეს უწვრთელსა, უცოდინარსა,
გაჰგრძელებოდეს რა ღამე ძილ გამკრთალს დაუძინარსა,
ეძებდეს, ვერას პოებდეს, საქმესს საძგოზინარსა,
ღ თაგს იწყევილიდეს, ამბობდეს დედ მამის შესაგინარსა

საღმრთოს რომ ვერას გალობდეს, იმღერდეს „კართა ღე-
ლასა“,

ჯავრობდეს, თავზედ იყრიდეს ქოქოლას და ვალალასა,
ძვირს უტსენებდეს მშობელთა, ლანძღევდეს თავის ლალასა,
ღ რომ არ ვსწავლობდი, რად არა მცემდიან ტაჯ განალას!

ნუ გენაღვლებიხს სწავლაზე ყრმის წკებლის ცემით კივილი,
მალ გამთელდების უწამლოდ მისი წყლულუღბის ტკივილი,
რა მოიზარდოს, მოყვინჩოდეს, მამლურებ შექნას ყივილი,—
ღ უფრთხილდი, მისგან წყენითა არაზე შექნა ჩივილი.

რაც არა ჰვამდეს ჩიორას, ნუ უყრი ასაკენკლადა,
დანაბი, თავს ნუ ანებებ ვარიათ დასაპებლადა!
რადგან აბრამ ძე საკლავად გამოიმეტა მსხვერპლადა,
ღ შენ გემეტების რად არა ძე წვრთაზე გასაწყებლადა?

უწვრთელი ძალლი მიხედების გარეთ სიცივით თრთოლასა,
საქმლითაც არავინ განაძღებს, პილწათ დაიწყებს წრწოლასა,
გასწავლებული პატივიო შტაქუნზე შეიქს წოლასა.

ღ სჯობს ყოლა უწვრთის ძალლისა, უწვრთელის შვილის ყო-
ლასა.

ძალდი უწვრთელი პატრონსა ასეთს რას დაუშავებსა,
რომ შვილი ბრიყვი, ჟცები, დედ-მამას განათავებსა?
უცოდნირობით ასეთსა საქმეებსა იქს ავებსა,
ღ გვარსა და ნათესავებსა სირცხვილი სჭრიდეს თავებსა.

პატრონსა ძალდი უწვრთელი მეტს ვერას ჰკადრებს წყენასა:
ან პურს მოსტაცებს, ან ხორცსა, ან წყალს ამოჰკრავს ენასა,
მშობელთა შვილი უწვრთელი აროდე! მისცემს ლხენასა
ღ სულთა წარწყმელას და კორცთა მიუთხრობს მით შერცხვენასა.

უსწავლელი ძალდი კარში ყეფს და გარეშამოს ჰფერავს,
ნადირს აფთხოვს, ქურდს აშინებს, ძნელად რასმე მას მოჰ-
პარავს:

ბრიყვი კაცი წამოწვების, ღამით კარსაც არ მისჯარავს!
ღ თვით იქნების გასაკმარი, ვინც ამ სწავლას გამიკმარავს.

ყრმა სწავლაში მომშვიდლების, რკინა ცეცხლში გარბილ-
ლების,
უსწავლელი ვაჟი-კაცი სიბერის დროს გაწბილლების;
რაკ-ფაინის დრო გარდუა, ველარ გაჰკრავს, ჩაჰბილლების.
ღ სწავლის ძირი მწარე არის, კენწეროში გატკბილლების!

ბ. სწავლა მოსწავლეთა.

ათთა სახმაართა საქმეთა ჩაცონება ერძათათოვის.

ისმინე, სწალის მძებნელო! მოჰყევ დავითის მცნებასა,
ჯერ მწარე ჰამე; კვლავ ტკბილი, თუ ეძებ გემოვნებასა;
თავს სინანული სჯობია, ბოლოს ჯამ დანანებასა, —
ღ ქირს ზყოფი, ლხინში შესული, შვებად მიითვლი ენებასა.

დედამ რა შვას ძე, პირველთა ქირთა აღარ მ-იკსენებსა.
ძის სიხარულით დაჰკარგავს რაღის მსგავსთა სენებსა;
მაშინ იხარებს მწიღნავი, ოდეს მოისთვლის მტევნებსა
ღეგრეთ მოსწავლე სწავლასა რა სრულ ჰყოფს, განისვენებსა.

სწავლა სიკვდიმდე შენია, მუდამ შენთანა მყოფელი;
ნას გეცილებს ვერავინ, არ არის გასაყოფელი.
სხვას ყველას მახე უგია, თავისა გასაყოფელი;
ღე თუ კაცსა ცოდნა არა აქვს, გასტანჯავს წუთი სოფელი.

ცოდნა თან დასდევს მცოდნელსა, რაზომსაც დაეტარების,
აქვს უხილავი საუნჯე, კელი არ შეეკარების;
არც ცხადით ძალით წაერთმის, არც მალვით მოიპარების,
ღე ქუა უკპარ არს ბრიყვთათვის, ჰკვა ცოდნით მოიხმარების!

ჩემის უცებით შევატყევე, ბრიყვთათვის რაც შემიტყვია:
ავი და კარგი გარჩევით, ვხედავ რომ ახლოს მიწყვია.
მინდა და სწავლის სიმოკლით ცალ-ცალკე ვერ გამიყვია.
ღე ჰგავს უხორთუმოს სპილოსა ჰკვიანი კაცი ბრიყვია!

ვით უსაქურლოდ მამაცი ომშიგან გულად ლომობდეს,
გაცოფებული გულ-ბრაზად ვეფხვი უკლანქოდ ომობდეს,
ვერ აღასრულოს საწადი, რაც ნებაეს, მისთვის ღონობდეს,—
ღე ცგრეთ ჰკვიანი უწვრთელი ვერ მიხვდეს რასაც ნდომობდეს.

ვსძებნე და ვერა ვპოვე რა მჯობი ამ სწავლა-მცნებისა:
ბრძენსა აქვს თავისუფლება, სოფელში ყოფნა ნებისა;
ბრძენი სედაც არს, დარჩების, საუნჯე თან ექნებისა:
ღე ბრძენი პურთათვის ჩემსავით მუხლთ არ ვის მოექნებისა!

ბრძენი სიტყვითა დარჩების, ოსტატი თავის კელითა,
ხუცესი წირვით, ვაჰარი შორს წასვლით-მოსვლით ძნელითა;
მოლაშქრე სისხლის ქცევითა, მკვნელი ოფლითა ცხელითა
ღე გლახა კარის-კარ თხოვნითა,— შენა გწადს აწ რომელითა?

ზოგან ხომ ძოდან გაჩვენე შედიოდ საჩხოს ძირობა;
მერმე კელმწიფე დარჩების, ვისაც აქვს ქვეყნის მქირობა.
მცხარეა არჩენთ მწყემსობა, უქნათ მენახირობა,
ღ ზეათე მიჯნურთ სურვილი, ტრფიალთა შენამზირობა.

მიჯნური, მწყემსი, კელმწიფე, გლახაკი, გინა მკნელია,
მოლაშქრე, ვაჟარ, ხუცესი, ოსტატი, ბრძენ მსიტყველია,
ათისავ თვითო მოგითქრა, რომელი რისაც მკნელია.
ღ რომელიც გინდა იქონიე, ერთ-ერთს მოჰქიდე კელია!

ა.

მიჯნურან უნდა ტრფიალი გულ-მართლა შეიყვაროსა,
მუდამ გვერდთ ახლდეს სურვილით, არ ოდეს გაეყაროსა;
უმისოდ ქირად სახეცდეს ყოველსა გასახაროსა,
ღ ტკბილად სწნდეს მისთვის სიკვდილი, სიცოცხლე გაიმწაროსა.

ბ.

მწყემსობა უნდა სიფრთხილით, აქვნდეს მცირედი ძილია;
მუდამ მკნედ სამწყსოს უვლიდეს, დღე ყინელი თუ თბილია;
„მწყემსმან კეთილმან ცხვართაჲ-ვის დადვისო სული ტკბილია“,
ღ ვინც ბრძანა, მან მე მარიდოს უხილავთ მხეცთა კბილია!

გ.

კელმწიფე უნდა მართალი, ვით ბრძენთა დაუწერია,
ბრძენი, უხუი და მოწყალე, მრისხველი ზომიერია;
სჯულ მტკიცედ, სწორეს სამართლით იყოს და ყვანდეს ერია,
ღა მწყსიდეს, მწყემსობის ნიშანი კელთ სკიპტრა მას უქერია.

დ.

გლახაკი უნდა მდაბალი, ტკბილისა ენა პირისა,
მლოცველი ყოვლის სულისა, სულ დიდისა და მცირისა;
უყვარს, ვით იობ, უფალსა გლახა მომთმენი ქირისა;
ღ სძულს ღმერთსა ამპარტავენობა მეტადრე გლახა მწირისა.

ე.

უნდა მკვნელთა და მთესველთა, მწიდვნელთა, გინა მზარავთა
მზის აღმოსავლითგან ჩასვლამდე შიკ არ შეხედონ კარავთა,
ცხელის ოფლითა დამწვარა ჩირდილთ ქვეშ მიუკარავთა,
ღ რაც იმუშაკონ, ქამონ და აქამონ ქვეყნის მფარავთა.

ვ.

პოლაშქრე უნდა ქაბუკი, იამამი, თავ-მდაბლოვანი,
მებატრანეთა ერთგული, მორჩილი, სამართლოვანი,
მღნე, ამხანავთა მოყვარე, მამაცი ძალ-გულოვანი,
ღ ჯულ სრულად მებრძოლთ მებრძოლი, არ სუსტი მაგარ
მკლოვანი

ზ.

ვაქარი უნდა სარფისა, სამთვრალოს არას სვემდესა,
ყომარბაზობას ერიდოს, სიწმიდით თავსა სცევდესა,
მეტად უზომოთ არამსა ალაღში არა რევდესა
ღ სწორეს აღლსა და სასწორსა კელში არ ამრუდებდესა.

ც.

ხუცესი უნდა მამაცი, არ თუ ჯაბანი, მკრდალია.
ხუცესს არ ეთქმის: „ჭირშიგან ვერ შევალ, სარიდალია“.
ხუცესმან უნდა დამარბოს, რუ კაცმან სული დალია,
ღ ხუცესიც ბევრს რიგს დააკლებს, თუ მეტი ღვინო დალია.

თ.

ოსტატი, ჟუფლის მოშიში, დავითმან ქებით შამოსა:
ნეტარ არს, ვინცა ნაშრომი ნაყოფთა თვისთა ქამოსა;
ცოლით არ ვით მსხმო ვენაკი კიდესა სახლ-მიდამოსა
ღ შვილნი ხედ ზეთისხილადა ურგს ტაბლის გარეშამოსა.

აწ, ბრძენი უნდა სოფელში ეგრეთ, ვით წმინდა ბერია.
ცხოვრებდეს, ერთ ასწავლიდეს, გაკადოს მცნეირია.
ბრძენმან არ უნდა იკადროს ურიგო რაც რამ ფერია,
ღ ბრძენის ურიგოდ ქცევითა ბაძით წაკდების ერია!

ათივ ეგ იყო, მოგითხარ, სხვა არა მისგან კილია.
რომელიც გინდა, ირჩიე, აილე, კელი ჰკილია:
გერჩიოს, გლახათ იარე, გერჩიოს ყანას მკილია,
ღ მე შენთვის აღარ მცალიან, ყმაძვილის ვალი მკილია.

ვით ძნიაღ წნორი ბერ-ფუყი დაიგრიხების ძნელადა;
ეგრეთვე კაცი მსცოვანი განისწავლების ძნელადა;
ვით ახალ პორჩი ვაზისა კელს მიყვეს საფურჩნელადა,
ღ ეგრეთ ახალი მოზარდი ყრმა ოსტატს გასაწვრთნელადა.

ერთს სიტყვას გეტყვი, მისმინე, ყმაწვილო, შენს მორჩენასა!
თვალს ნუ აკეკებ ბნელთათვის, ნუ ჰკარგავ ნათლით ჩენასა;
ნუ ეშურები ფეკითა უკეთურთაყე რბენასა,
ღ კა მოუდაბლე ორდანოს, აშიყ-მაშიყად სტვენასა.

იქმოდე გულას თქმისასა გემოვნებისა თმენასა.
თავს თაფლი, ბოლოს ძირმწარე ნუ გეტკბილების ენასა;
გულით უფრთხოდე. ყურითა სასაფრხოს სიტყვის სმენასა,
ღ მით შეეყრები საყვარელს, შენს ლამაზს სულის ლხენასა.

ალაბულათი ნუ ავსებ წმინდად გარცხილსა მენასა,
გაგიტირდების გარეცხა, შეიქ ოხვრას და ქშენასა;
იტყვი: „რა უყავ ჩემ თავსა“, — დაიწყებ კბილთა დრკენასა,
ღ „დავით რომ კარგათ მასწავლა, მე იგი რასთვის მენახა!“

ყმაწვილი უნდა სწავლობდეს საცნობლათ თავისადაო:
ვინ არის, სიღამ მოსელა, სად არის. წავა სადაო?
ვინცა კმნა თიხა ქურქელად, რას უძღვნის კელფასადაო?
ღ ვით რემა კნარცეს არ ჩავარდეს ულაგმო და უსადაო?

უნდა ქალმან და ყმაწვილმან დაჰხუროს ბაგე კბილოსა.
ფეხი არ ახსნასაბლითა და ენა შებოროკილოსა:
არ მი'სცეს ნება შეძვრისა წარბს, წამწამს, თვალის კილოს,
ღ ატავინ თვით სხვა გაკილოს, არც სხვისგან გაიკილოსა.

ნუ მეტყვიო: ჩვენ რად გვასწავდე, რაც თვით არ გაქვდა
ზრდილობა?

რად გვიქე კაცმან ჯაბანმა პაძატა კმალ მოწედილობა?
უცოდინრობა ავი, მაქვს მისი გამოცდილობა,
ღ ჩემსავით სიცხით ნუ იწვიო, მონახეთ ნიაფ-ჩრდილობა.

სოლომონ ბრძენი სიბრძნითა თავი არს ყოვლის ბრძნებისა:
ბევრი რამ კარგი დასწერა წიგნები ღვთის ბძანებისა;
ერთი იმასაც მოუკლა გატეხა რამე მცნებისა,
ღ თუ გიჯობთ, ნურცა მას უსმენთ, სიტყვა დამირთავს ნებისა..

პრუდი ხომ არა მითქვანს რა, ამასაც ვიტყვი სწორსაო,
საქმესა თვალთ ნახულსა, არ მოგონილსა ქორსაო:
მინახავს ერთი პირუტყვი გორსა თუ ახალ-გორსაო
ღ თავისთვის მუტრუკს აკეთებს, სხვათ გაუკეთებს ჯორსაო!

რაგინდ ბრძენ იყოს მეურნალი; კარგათ ატყობდეს მაჯისა,
სხვისას შეიტყობს, თავისას ვერას გაიგებს ხვანჯასა;
თვით სხვას უწამლებს, თავისთვის სხვაზე მიჰყუდებს ბარჯასა,—
ღ მე ვერ ვირგე და თქვენ გარგე, ამათ რათ მიზათ ჯაჯასა?

თუმცა ზრმა ვარ, კიდევ ვხედე ქვეყნათ ჩემგან უფრო ბრმათა;
ბერს გამოცდილთ არა ვჰკადრებ, მოგახსენებ ახალ ყრმათა:
თუ ცურვასა არ ისწავლით, ვერ გაუხვალთ წყალთა ღრმათა,
ღ წკებლის ცემით დაშუშხვა სჯობს საუკუნოდ ცეცხლში ბმათა!

ვ. საქონლის შეკრებისათვის.

კეთა პურია სახითა მკამელთა შესარგებელი,
 ცოდნა და საქმის კმარება ზარილი დასაწებელი.
 ბედს რომ იტყვიან არ ვიცი, რა უქო ბედს საქმეელი
 ზ ბედმან შეკრიბოს, კვამ ფანტოს, მექნების რა სარგებელი!

ბედი არს ქცევა წუთისა, ვით დღისა ნაობ-ბინდობა,
 ავდარობა და დარობა, ცის მოღრუბლვა და წმინდობა;
 ხან მოსწევს ნამთა სიმცირე, ხან აღპობს ღვართა დიდობა,
 ზ დღეს მომცემს, ხვალ კი წამართმევს, ამაღ არა ზაქს მინდობა

ბედს საქოჩრითგან თვალთ უჩანს. ქალის სახე აქვს ბრმისაო;
 დაიარების ქვეყნადა, კელით მძებნელი ქმრისაო;
 ვისაც კელს მოჰკრავს, აიყვანს, ნახავს გაუჩხრეკს პირსაო
 ზ თუ მოეწონა, დაიქერს; თუ არა დასცემს ძირსაო.

აწ ბედი გითხრა მართალი, მე ახლა მომაგონდაო;
 რაზომცა სჩხრეკდენ საწუთროს, ბრძენთ ბედი არ მოსწონდაო,
 ამაღ არც ღზინსა, არც ჭირსა გრძლად ბოლო არა ჰქონდაო.
 ზ ბედი მას ჰქვიან, ვინც რომე არ მოკვდა, სულით ცხონდაო.

ქცვის უკეთესი საქონლად არარა საქონელია,
 მაგრამ თუ ნდობა გულს აბრმობს, არ ადვილ საშოვნელია.
 რაც კელთ აქვს, მასაც დაჰკარგავს; უმსგავსო საპოვნელია;
 ზ საქონელისა შემკრები საქმელა საცოდნელია.

ნდობა ბნელს ნათლად აჩვენებს, დანაზრმობს ნათლად მხე-
 ღველსა;
 ნდობა მკრდალს გაჰკდის მამაცად, შებედავს ძნელს საბედველსა;
 ნდობა სხვის სწავლას მიიკრავს, ეგრეთ ვით ცერცვი კედელსა
 ზ ნდობა მიიყვანს მიმყოლსა შესარცხვენს წარსაწყმენდელსა.

ფილოსოფოსი ეპიკურ გვაუწყებს, ამას გვპირდება,
აგებულიობით მყოფელი აროდეს გაღარიბდება,
თუ კაცი ნდობას მიჰყევბის, მის ღღეში არ გამდიდრდება,
დ როცა პატარას იშოვნის, მერვე ღდს მოეყიდება.

ვის სიყვარული დაიპყრობს და ნდომა დაიმონებსა,
რაც თვით არ მოსწონს, მის მეტსა ადარას მოიწონებსა;
ვარდის კონასა დაფუშავს, ანძალას დაიკონებსა,
დ მკვიდრს მიჯნურს ზურგსა შეაქცევს, წუთ გულზე დაიკონებსა.

ერთს კიდე ვიტყვი იგავსა, თქვენგნით დამერთვის თუ ნება:
ზოგს კაცსა საკმლათ მიუჩანს თვისი სიმყრალის სუნება;
რაგინდ ბევრს ავსა შვრებოდეს, არა აქვს მისი წუნება,
ხარკას გულ-ტკბილად უყოვებს და ცოლს კი ებუზღუნება.

აწ მე საერო წალკოტი ჰგონია პატიოსანი;
მიყვარს და მალ მალ მსურიან მისთა ყვავილთა ყნოსანი.
გავშორდი საღმრთოს ბაღნართა, ვსთმე მის ბუღბულთა ოსანი,
დ მივჰყევ საწუთროს ზღაპართი, შევიქენ არაკოსანი.

ამად ვისწრაფი სათქმელად და არა მცალის საყენაუ;
თქმულა საუნჯე ღებარი არა-რად გამოსაყენად.
წალკოტს ვიშენებ, შევიკრებ ხილთ უმჯობესთა ნამყენად;
დ მოვისთფლი მისთა ნამყოფთა მარგეთ, არა თუ საწყენად.

ახლა ვსთქვა ჩემი სათქმელი, რაც მაქენდეს კჳა გაგება:
უგვანად დიდთა მძებნელთა პატარაც დაეკარგება,
სულ რომ არა ვსთქვა არა რა, ის უფრო ევარგება,
დ მეც მრევენ მერანთ ჯოგშიგან, თუ შევსძელ გაჯაგჯაგება.

დ. უკვდავების წყაროს ამბავი.

რომელმან ცანი, ვითარცა კარავნი, შეგვიშალისა,
ზედ მიაღვინა მნათობნი ნივთთა ყოველთა მზადისა,
მას ქვეშ კმნა ვით ბალ წალკატნი, რაშიგაც დავით ხადისა,
ღ იგ არს მიზეზი ყოველთა, ფარულისა და ცხადისა.

მოდი, მსმენელო, ისმინე, დაჩუმდი, ვიტყვი სუ რასა,
უკვდავებისა წყაროთი მოგართმევ სავსე სურასა,
იქმარე ექსი, დახედე ბრძნად ბრძენთაგან ნაექსურასა;
ღ გაშიჯე, ხასით ვინც მე შტოდ გითხარ, მოჰბმია თუ რასა

ვისგან ცა იგრ, სამყარო, არს ნათლად აღნაკეთები,
მისგან არ ძირნი და ფესვნი, მორჩნი ყოველთა ხეთები;
იგი არს იმ შრტოს ძირი და მისივე შენაერთები
ღ თავიფს მოჰბმია, რომელსა თავზედ ეპოხა ჴეთები.

წინასწარ-მეტყველთ ქადაგეს ბრძანება ღუთის მაგიერი,
გამოგვიცხადეს, გვასწავეს, გვაცნობეს სიტყვა ძლიერი.
ვით ღამე ბნელსა მზიანი მოჰბმია ღღე ნათლიერი
ღ ეგრეთ აბრამის ყვაჟილი, დავითზე ნაყოფიერი.

დავით თქვა ღუთისა მაგიერ სიტყვა ძლიერი ერთია:
გარდამოხდესო, ვით წვიმა, საწმისზედ მონაწვეთია;
ვით მან თქვა, ნათლად მობრწყინდა მის ნათლის შენაართია
ღ მისვე დავითის ძედ თქმული, იესო ქრისტე ღმერთია.

ზამისა სიტყვა საგითა, ვით შრტო ძირთაგან, ეხარა;
მიიბა მთაჲან პოხილმან, პოხიერებით ეხარა.
ძედ სიხარული სოფლისა ქალწულს მარიამს ეხარა
ღ მით ცრუ ჰყვნა ღმერთმან კერპითა ცუდ ზოიმედე მკვეხარა.

სიბრძნე მის ბრძნისა არ ძალუძს ენას გამოთქმა ბავითა;
მაგრამ ნათლად ვსთქვა ნათელი, რაც ოდენ მიჩნდეს ბაგათა,

ძირი ვენაკია შრტოზედ რტოდ ვით ახალ მორჩი ბაგითა,
ღ აგრეთვე მზრდელი ყოველთა ვსცანთ გასაზრდელი ბაგითა.

რა იგი ჩჩვილი ასაკით სახით აღმოჩნდა, ახევდა,
მის უმჯობესსა ნასახსა მსახველი ვერას სახევდა!
მით იკურნოდა სნეული, ბრმა თვალთ დაინახევდა
ღ მისგამო მისი მრხვეელი უკვდავებასა არხევდა.

მას მორჩსა სიკვდილთ მომკვლელი ზედ ერთი ხილი ებადა;
სამწიფის ჟამი მოსვლოდა ნაყოფის გამოღებადა:
ზოგს სასიკვდინედ მიაჩნდათ და ზოგთა უკვდავებათა
ღ შეითქვენ ერნი, აღიძრნენ ცუდისა განზრახებადა.

ერთა თქვეს: მისი ნაყოფი არ არის საქებურიო,
ჰკურნებს და ერთა აცთუნებს, საქმე სჭირს ბელზებურიო;
სჯობია, — მოცავ-კვდინოთ, ნუ არის ფეკზედ მდგმურიო;
ღ თორემ და ბერს ერს მიიყვანს თავისთან ეგ მაცთურიო

ვერ იცნეს, იყო მოსილი ღმერთი კაცობრივ ცმულითა;
კაცაც ძნელია საცნობლად, ღმერთს ვრ იცნობდა გულითა!
მაგრამ ნათლად ჩნდა ნათელი, პისის დავითის თქმულითა,
ღ ნახეს და ვერ დაინახეს იმ ბრმითა თვალ ახმულითა.

ელმად სკვრეტდენ მას მართალსა, ნათელს ბნელით შენა-
მოსრად.

ამად იყვნენ ლელწამ-მტკრევით ცრმანერთის შენამოსრად;
ბრძენთა სთხოვეს, სახით შენით მოგვივლინე შენ ამოსრად
ღ მოჰკდა, ნახა ბრმათა თვალმან ღაწვნი ცრეპლით შენამოსრად.

მას უცნაურს მეცნიერნი ათორმეტნი ჯდგნენ მცველად,
ამად რომელ მისი საქმე მათ სმენოდათ უფრო ვრცელად,
არ უნდოდათ უგამურად საიდუმლო გასაცრცვლად,
ღ შესცდა ერთი მათგანიცა, იქმნა უცხოდ ზურგ მაქცევლად.

ის ერთი თორმეტთაგანი იყო მოყვარე ვერცხლისა:
მან აღიშენა სამყოფი, ბნელ, საუკუნო ცეცხლისა,
სიხარბით ნათლად ვერა სცნა შარავანდელი მზე ცხლისა
ღ გაყიდა, სისხლი იტვირთა განმწჳენდი ბრალთა მრეცხლისა!

განსყიდველმან რა მსყიდველნი გასყიდულს თავს წააყენა,
რა იხილეს მისთა მცველთა, მიხვდათ გულში ღაღათ წყენა,
შეეშინდათ, დასამალად მირბოდნენ შამბთა-ყენა.
ღ ერთი ტირდა, რად გავექეც ცრემლის გუბი წანაყენა.

შეიპყრეს, მისთვის მომზადეს ლურსმან კვერ-გაზ-მარწუხები.
მის მშობელს ესმა, დაუდგა ავი ღღე შესაწუხები,
იტყოდა: ვამე, მეცემის თავს მეხი მონაქუხები,
ღ ვაიმე გულო, და გულო, რა მწარეთ გაიხუხები!

შემოეხვიენენ გარ-შამო დაუწყეს კრა და კოდება!
ძის დასჯისათვის დედასა მიკვდა საკმილის მოდება,
შექნა თავს ცემა და ტყება, ტირილი, მოთქმა, გოდება
ღ მით მის გამსყიდველს ნებითა ხვდა ყელთ საბელის მოდება.

ჯვარს აცვეს რა, ზოაკვდინეს, აღმდგენელი გარდაიქცა,
სულ შეიძრა ქვეყანა და კლდე განსქდა და გარდაიქცა;
თვის მნათობთა შუქ-ნათელით ბნელდებოდა მაზედ იგ ცა.
ღ ნეტარ როგორ მოისვენებს სულით, მხსნელო. ვინც რომ
მიგცა!

ჯვარზედ მკვდარსა ერთმა ვინმე გვერდს ლახვრითა უწყო
გმერა,
მის ლახვრითა ნაჭერთაგან შექნეს სისხლ-წყალთ გარდმო-
ჩქერა;

განუკვირდა, რა იხილა, ზედ დაუწყო ამოდ ცქერა
ღ მან თქვა მისი: ქეშმარიტად, მე ეს კაცი ღუთის ძედ მჯერა!

ე. ჯვარცმის აშბავი.

ჯრიათ გმეს და უარ ჰყვეს უფალი ტკბილი იესო,
მათ მისი სწავლა-მოძღვრება არა-რად მიიჩნიესო;
არ ვიცო, რად ჰქმნეს უგბილთა, ავი რა შეამჩნიესო;
ორსავე გზას წრფელს წინ უდებდა, კორციელს და სულიერსო.

მკვდარს აღუდგენდა, ჰკურნევდა კეთროვანს წყალმანკიერსო;
ბრმას თვალით უხეილდა, ცის ცისად არჩენდა ეშმაკიერსო;
უტყვეს ენას ძღვნიდა, ყრუს სმენას, კუტს საპყარს სღვას
შვენიერსო:
პურს მკირეს დიდად, წყალს ღვინოდ უქცევდა — ქამე, სვი ესო.

ამის მეტს არას ეტყოდა: ესევდით ღმერთს ზეციერსო.
მშვიდად ცხოვრებით, ნუ უზამთ ერთმანერთს თქვენ ჯღიერსო;
გაიკითხვედნეთ ღლაზაკთა, ასმევ-აქმევდით მშვიერსო.
რასაც კეთალს იქთ, ღმერთი თქვენ მოგაგებსთ მის მაგიერსო.

აწ ნახეთ, მისად სანუფქოდ რაც მათ მას შეამზავიესო:
ბოროტისაგან კეთილი შურით ვერ განარჩიესო;
ღმრთის საიდუმლო გატყბეს, გულში ვერ დაიტიესო,
თავიანთ მაცხოვრებელი წამწყმედლოდ მიიჩნიესო.

ოც-და-ათ ვეცხლათ გაყიდეს, ისიც კი დააბნიესო;
შეიპყრეს თვისი დამხსნელი, საბელი მოახვიესო;
მაგრა შეუპყრეს კელები, უფალსა არა სთნიესო,
ურიგო სიტყვა შეკადრეს გალანძღეს, გაათრიესო!

ყვრიმალს სცეს თვალებ აკრულსა, ჰკითხეს ვინ გცემა,
თქვი ესო?

ფრჩხილთა უყარეს ღერწამნი, ნუნები აატკიესო,
ავაზაკზედა გაცვალეს, ბარაბა მათ ირჩიესო!
ბრალი ვერ ჰოყეს, დასაჯეს, პილატე მიუსიესო.

ბრალობის სისხლი თაკზედა შვილითურთ გარდინთხისო,
შოლტით სცეს კელ-დაბანილთა, მსხვერპლს სისხლი შეუ-
რიესო.

დაადგეს ეკლის გვირგვინი, გოლგოთას მიიწვიესო;
შესამოსელი გაკადეს, ქლამინდი მოახვიესო;
ჯვარზედ განაკრეს, კელ-პეხთა ლურსმანი გაუწიესო;
წყალი ითხოვ: მხარვეს, ძმარში ნალველი რიესო.

უგმირეს გვერდსა ლახვარი, — ვაიმე, ვითა ვსთქვი ესო!
მოკლეს უბრალო ბრალითა: ქვეყანა შეარყიესო;
მზე დანაბნელეს, მთვარეცა, ვარსკვლავნი დააფრქვიესო,
თავს კრეთსაბმელი განაპეს, ბოლომდი შუა ხიესო!

ჯვარით გარდმოკსნეს, წაგრაგნეს, ტილოში წაახვიესო;
დამარხეს, მკვდარსაც არ ენდვნენ, გარს მცველი შემოხვიესო,
ქმნა სულგრძელება მათზედა და დასთმო მან ჩვენთვი ესო.

ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ჲ ჰქმენ სულგრძელება მათზედა და დასთმე შენ ჩვენთვი ესო.

ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ე. ტირილი ღვთის მშობლისა.

მოდით, ყოველნი შვილ მკვდარნი, დედანი, შეიყარენით!
შემწყნარებელი აწ თქვენი მარიამ შეიწყნარენით,
ისმინეთ მისი ტირილი, თქვენც კრებლნი გადმოყარენით,
ღ სულს ეცით მისგან წაღებული ღვთისმშობელი უკუყარენით.

ოდეს იხილა შშობელმან ძე თვისი, ლუთისა ცხებულო,
ეკლის გვირგვინით მოსილი, შიშველი, გაკიცხებული,
ჯვარზედა ეელ ფეკ მიკრული, გვერდსა ლახვარიც ხებულო,
ღ ათრთოლდა, ზარით დაეცა, გახდა ვით დამარცხებული

მოედვა მწარედ საკმილი, შეიქნა დადაგულობით;
დაეწო გული და ღვიძლი, ნაწლევნი გათანგულობით.
თქვა: დამეკარგა საწუთრო კირნახულ დაკარგულობით,
ღ დამიქნა გულის ყვავილე, გაგდი ვით გალი რგულობით.

იცემა მკერდსა და გულსა, იტყებდა, ესრეთ ტირიდა:
ვით შტოზედ მორჩო ახალო, ფესე-არსოვანო ძიროდა!
ვირემს შენს ჩრდილთა ქვეშ ვიჯექ მე თავი არ შემწიროდა,
ღ ახლაც გვედრივარ, უშენოდ არ შემქნა, არ გამწიროდა

ვაიმე თვალთა ნათელო, სხიო მის მზეთა მზისაო!
სახით ვით ნორჩო, ნაყოფით ძირ კეთილ, შრტოვ ვაზისაო.
გამარკვეველო, გამწმენდო, მნათობ ბნელისა გზისაო,
ღ შენ იყავ ჩემი გამლეგი სამოთხის კართ რაზისაო.

რა ესმა დედის ტირილი ძეს მიკრულს ჯვარსა ზედაო,
შემეულაბნა შშობელი და მისკენ გარდმოხედაო.
გამოედრახა, უბრძანა: ეჰა, ნუ მტირი დედაო!
ღ მე წარვალ. შენ ჩემ სანაცვალოდ იონე გყვანდეს მედაო.

რა გაიგონა დედამა კმა ტუბილი თავის ძისაო,
მოკსენდა მის ძის კელთ-ქერა. ძუძუთ წოვბა სძისაო,
მსხვერპლად ისაკის სანაცვლოდ მოვლენა ცით ვერძისაო,
ღ მით მისმან კერძმან ლახვარმან კრა უფრო მიჰკერძისაო.

გამწარებული იტყოდა ლაწვთა სისხლითა მღებარე:
არ ვიყავ მამა კაცისა მკურვალეებისა მხებარე,
ვ-თ გაღს უთესლოდ უცხო ხე ებას ნაყოფის მღებარე,
ღ ვგრეთ შენ მე ბნელს, ნათელო, აწ ვით მიშრტები მთებარე

ძეო, შენს თავსა მნატრიდენ ყოველთა ძეთა დედები;
ბედნიერობას მიჰებდენ, მოსწონდათ ჩემი ბედები
აწ ჩემის ბრალით იწვიან დღეს შენი შემომხედები,
ღ კელ-ფეკთ დაგრკმია ლურსმანი, ლახვრით დაგკრია გვერ-
დები!

ვაიმე, ლახვარ-სობილსა და გულსა დანა-ვლებულსა,
ძენის წყლურების ცეცხლითა დაგულსა დანავლებულსა,
შენს უკან წუთის სოფლითგან გულ კენესით ხან წარებულსა!
ღ ძეო მეტკბობის სიკვდილი სიკოცხლე გამწარებულსა,

ძეო შენს უწინ გენუკვი ჩემს სულის ამორთმევასა!
გემუდარები, ნუ მიზამ შენ მე ამაზედ თნევასა;
მომკალ, წინაწინ წავიდე, შენი ვახარო ევასა:
ღ იესო მოვა და გიქსნის მორჩები პირველს წყევასა!

სოფელს უხარის, მიიღებს აწ განთავისუფლებასა;
ჩემნი იწვიან ნაწლევნი, ვხედავ შენს ჯვარზედ ვნებასა,
რომელსა ყოველთათვისა დაითმენ, იქმ მათს ნებასა.
ღ შენ, ძეო და ღმერთო ჩემო, უფალო, გძღვნი დიდებასა!

ჯვარით გარდმოქსნეს, წაგრაგნეს არმენაკითა წმინდითა;
დაჰარხეს, კარი საფლავთა დახურეს ქვითა დიდითა;
დაბეკდეს, მკედართ უბრძანეს: საფლავს სამ დღემდის სცვი-
დითა,
ღ მკედარი არავინ მოგპაროსთ, მას დიდათ გაუფრთხილდითა!

ზ. მოთქმა ხმითა თავ-ბოლო ერითი.

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
ბოროტისაგან კეთილს შურიტ ვერ განარჩიესო,
მაცხოვნებელი შენ მათი წამწყმელლად მიგიჩნიესო,
ღ დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავადა მიგიჩნიესო!
ლუთის საიდუმლო გაგტეხეს, გულში ვერ დაგიტიესო,
ოც-დაათ ვერცხლად გაგყიდეს, ისიც კი დანაბნიესო,
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა! უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
შეგიპყრეს თვისი დამხსნელი, საბელი მოგახვესო;
მაგრა შეგიკრეს ხელები, უფალსა არა გთნიესო.
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
ავაზაყნა გაგცვალეს, ბარაბა მათ იჩიესო;
ურიგო სიტყვა შეგკადრეს, გაგლანძღეს, გაგათრიესო
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
ფრჩხილთა გიჟარეს ლერწამი, ნუნები აგატკიესო.
ყვრიმალს გცეს თვალებ აკრულსა, გკითხეს: ვინ კცემა,
თქვი ესო?
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
ბრალი ვერ გპოეს და გსაჯეს, პილატე მოგისიესო;
ბრალობის სისხლი თავზედა შეილითურთ გარდინთხიესო
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
კელ დაბანილთა შოლტით გცეს, მსხვერპლს სისხლი შეუ-
რიესო;
დაგადგეს ეკლის გვირგვინი, გოლგოთას მიგიწვიესო,
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
შესამოსელი გაგხადეს, ქლამინდი მოგახვესო!

ჯვარზედ გაგაკრეს, კელ-ფეხთა ღოურსმანი გაგიწიესო
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
წყალი ითხოვე მოგართვეს, ძმარში ნალველი რიესო;
წმიდასა შენსა საღმრთოსა გვერდსა ლახვარი მიესო,
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
მოგკლეს უბრალო, ბრალითა ქვეყანა შეარყიესო;
მზე დანაბნელეს, მთვარეცა, ვარსკვლავნი დააფრქვიესო.
თავს კრეტსაბმელი განაპეს, ბოლომდი შუა ხიესო.
ჯვარით გარდამოგხსნეს, წაგრაგნეს, ტილოში წაგახვიესო:
ღამარხეს, მკედარსაც არ გენდვნენ, გარს მცველი შემოგ-
ხვიესო.
ჰქმენ სულ-გრძელება მათზედა და დასთმე შენ ჩვენთვი ესო!
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ჰქმენ სულგრძელება მათზედა და დასთმე შენ ჩვენთვი ესო!
ღ ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!
ღა ღიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
არ ვიცი, რად ქნეს უგბილთა, ავი რა შეგაჩნიესო?
მკედარს აღუდგენდი, ჰკურნედი კეთროანს, წყალ-მანკიერსო;
ბრმას თვალი უხეღდი, ცის-ცისად არჩენდი ეშმაკიესო,
ეტყვეს ენას ძღვნიდი, ყრუს სმენას, საპყართა სლვას შვენი-
ერსო,
პურს მცირეს დიდად, წყალს ღვინოდ უქცევდო, — ჰამე სვი ესო.
ამის მეტს არას ეტყოდო: ესეველით ღმერთს ზეცუიერსო!
მშვიდად ცხოვრებით, ნუ უზამთ ერთმანერთს თქვენ უდი-
ერსო!

გაიკითხე დეთ გლახაკთა, ასმევ აქმევდით მშიერსო;
რასაც კეთილს იქთ, ღმერთი თქვენ მოგაგებს მის მაგიერსო!
ორსაც გზას წრფელს წინ უდებდი: კორციელს და სულიერსო.
ამის სანჯფკოთ შენ მათა სიკვდილსა შეგამთხვიესო!
ღ ჰქმენ სულგრძელება მათზედა, და დასთმე შენ ჩვენთი ესო!
ღ დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!
ჰქმენ სულ გრძელება მათზედა და დასთმე შენ ჩვენთვი ესო,
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!
დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო!

დ. უკვდავების წყაროს იგავთ აკსნა.

მან უცნაურმან საცნობლად თავისი ჩენა ინება;
ვით ვეშპის მუცლით იონას ხვდა მესამეს დღეს ლხინება,
ეგრეთ იესოს ქრისტესსა საფლავით წამოდგინება.
ღ მისგან ცხოვრების წყარომა ჩვენთვის დაიწყო დინება.
ცხოვრების წყარომ დაშრიტა ჯოჯოხეთს ცეცხლის ალები.
ზედ მიესხურა, დამოსა კორციოვე მკვდართა ძვალები;
ჩაუდგა სული უკვდავი, მისცა აღდგომის ძალები.
ღ ეშმაკთ დაუღპო წერილი, ადამს გარდუწყდა ვალები
ეს ის წყარო არს, ძოღანას რომ მოგიტხარ ყე სუ რითა,
მოიღეთ წმინდა ჭურჭელი, წაიღეთ, ვისაც გსურითა!
ვით საწამლავი გექმნებისთ ჭურჭლითა უწმინდურითა.
ღ გაფრთხილდით, ძჰანო, არ მოკვდეთ, ნყარალ-ზნოანისა ჭუ-
რითა!
იესო ქრისტე ეჩვენა კართა ქშულთ მცნობთ მსხდომარესა,
გვერდ-ჭრილი, კელ ფეხ ნალურსში იცნეს და განიხარესა.
მიბერა სული. ახარა მან მათსა საყნოსარესა,
ღ კვლავ ქვეყნით ზეცად ამაღლდა; ჯდა მამის მარჯვნით მკა-
რესა.

ქვეყნად ძე მოკლეს უგბილთა, არ მამა ზესკნეთოვანი!
იგიცა ისევ განახლდა, ვითარცა ორბი ფრთოვანი;
ქემ კორკით მოკლა კაცება, ცხოველ ქმნა სული მღუთოვანი
ღ ადამს სამოთხით განძებულს მით მუნვე მოუერთო ვანი.

მამას და ძესა და სულსა სიტყვით აქვს განყოფილება,
მაგრამ ერთ ღმერთად ითქმიან, ამას არ უნდა ცილება.
მამა უვნებლად მალლა ჯდა, ქვე ძეს ხვდა მოცაკვდინება,
ღ სულს რალა შეახებოდა, თვალთაგან არ იხრლევბა.

ერთი არს ღმერთი ყოველთა ქმნულთა, მის მიერ ქმნულისა.
ბრძენიც არა სჩანს აღმრაცხი მის სარიცხველთა ნულისა.
ვითარ შესწვდების გონება უცებით ქვე დანთქმულისა!
ღ აქეთ და გაქექთ ნულარას, გესმოდესთ ჩემის თქმულისა!

ვითა ტორუა ქვეყნითგან ცამდის შეიწყებს სტვენასა,
ვერ უწევს, ქვევე ბრუნდების, რომ ველარ შესძლებს ფრენასა,
ეგრეთვე კაცი რიტორი რაზომც აშქვევრებს ენასა
ღ დაშვრების, ვით ჰკამს, ვერ აქებს მას ერთსა ღმერთსა ზენასა

ღმერთი არის თვით კელმწიფე, თვით უფალი. თვით მჭირ-
ველი;
არავინ ჰყავს მოზიარე, აქვს მპყრობლობა უცილველი.
ღუთისგან ნივთობს ყოვლი ნივთი, ხილული და უხილველი.
ღ სუფევს ყოვლის სულისგან ძვირ უთქმელი, უცილველი.

ზას აქებენ: ანგელოზნი, ცა, ქვეყანა, ბნელ, ნათელნი,
ზღვა, ხმელეთი, ხე ბალახნი, მთა, ბორცვი, ტყე, მღნარ,
ველნი,
პირუტყვ-მკეცნი, მფრინველ, თევზნი, ვეშაპ, ყოველ ქვე-
მძრომელნი,
ღ ცეცხლი, ქარი, წყალი, მიწა, კაცი ცხოველად პირ-მეტ-
ყველი.

მზე და მთვარე, ვარსკვლავები, ღრუბელ ნისლი, ცის სარ-
ტყელი,
ზაფთარ, ზაფხულ, ყინვა, სიციხე, თოვლი, წვიმა მწყურებთ
მრწყველი,
ელვა, ქუხილ, მებ ტატანი, ხორშაკ, სეტყვა ხილთ მბერ-
ტყელი,—
ღ ყოველი სული აქებდით უფალს! იტყვის წინასწარ მეტყველი.

ღმერთმან ქვეყნად რაც მოჰფინა ყველა ჩვენთვის განაჩინა;
თვალ-მარგალიტ, ოქრო, ვერცხლი, სპილენძი, თუ ქვა და
რკინა

ქიაც ჩვენთვის აქუშაკა, კიქნაური აპარკინა,
ღ ჩვენცა გვმართებს ღმერთს დაუთმოთ, სწავლად გვემით რაც
გვატკინა.

ვიდგეთ, ვიჯდეთ ანუ ვიწვეთ, ხანსა ცუდათ არ დავზიდეთ;
ვსტიროდეთ, თუ ვიციხოდეთ; ვლექსობდეთ, თუ ანუ ვზმი-
დეთ,
ღმერთს ვაქებდეთ, ღმერთს ვამკობდეთ, ღმერთს დიდებას შე-
ვასხმიდეთ,
ღ ღმერთს მივსცემდეთ მადლობასა, პურს ვშქამდეთ, თუ წყალსა
ვსმიდეთ!

თ. ქართველთა კახთაგან თავიანთ უფალთად შეორკულება.

ორთა მათ ჩემთა უფალთა ერთად უხსენე გვარია.
თუმცა ძირთაგან შორს იყვნენ, შტოდ ახლოს მონაგვარია;
ერთი დავითის ძედ თქმული, რომელმან ივნო ჯვარია,
ღ მეორე ვახტანგ მებუთე, ქართველთა მეფედ მჯდარია.

იყო ის ერთი უფაოი გლახაკთ ნუგეშის-მცემელი,
მეტსაღმუნე და მეტყველი, ღუთის ქებით ბობუნთა მცემელი,
წარტო ძირისა-ებრ თვისისა ნაყოფის გამოამცემელი,
ღ მწყემსი ცხოვართა დამკსნელი და მგელთა არ მიმცემელი.

მას მორჩილებდენ ქართველნი, ვით წესა იყო მონისა,
უბისოდ ქირად მიაჩნდათ ცხოვრება სიამოვნისა;
მაგრამ კვლავ შესცდენ მის გზითა, რა ცოდვის ბურმან
მონისა.
ღ ჩაცვივდენ ცოდვის მოჩვეთა, გზა ვერ სცნეს მადლთა
ფონისა.

ვლ მანკიერათ შეიქმნენ, ქმნეს სამსახურზედ კლებანი,
დაცაიფიწყეს მათ მისი ურიცხვი მოწყალებანი.
ზოგი ერთს ვისმე შეუკდა ეშმაკის მანქანებანი,
ღ დავით მამისა მისისა დამუსრეს ფსალმუნთ ებანი.

ვაუორგულდა სპა-ჯარი, ერი მიმცემი ხარკისა.
ზაგით პატივ-სცეს, აჩვენეს გული მტყუარი ზაკვისა;
ურ-ყვეს მცნება უფლისა, ისმინეს თქმა ეშმაკისა,
ღ რაც თესეს, ბოლოს მოიმკეს თავიანთ ნამუშაკისა.

ასწავლიდიან რჩეულნი თავიანთ ქვეყნის მეფისა.
წაუციოხიან ბრძანება გამოთარგმნილი კეფისა:
იქმნენით ხარკის მიმცემნი, აღმსრულებელნი სეფისა,
ღ მოვიდა დიდი ძვირობა, დრო წაკდა სიიეფისა.

ღუთის მშობელმან ჰრქვა: იწამეთ, ვინ ცით გვიწვიმა მა-
ნანა,
ქვეყნად უმაჟოდ ქალწულსა ძე მარწებინა, მანანა,
პაპად, ბებიად ითნია იოკიმე და მან ანა,
ღ შესანდობელად ყოველთა მით ცოდვა თქვენი მანანა.

არ დაიჯერეს არა ქნეს სარწმუნო დასაჯერები;
დაყრუვდენ, ბრმანი შეიქმნენ, საქმე ქნეს გასასტერები!
თუმც იყვნენ ხუცეს ბერები, მათაც კარგი ქნეს ვერები,
ღეღამიდან მადლით მოყვრები, ცოდვით განმრავლდენ
მტერები.

დაჯაბდენ გულად მამაცი მძლეოთა მებრძოლთა მძლეველნი,
ნებით შეიქმნენ უბრძოლვლად თავისა მტერთა მძლეველნი;
ნებით შეიქმნენ უბრძოლვლად თავისა მტერთა მძლეველნი;
ციხე განუღეს, შეუშვეს დამქცევი, დამამძლეველნი,
ღეღამიანი სამკვიდროთ მომშლელნი, ტრფიალთა წამართმე-
ველნი.

განუცვდათ შმაგთა ხელობა, ტრფიალთა მიჯნურობაო,
ვერ სძლივეს მძლეოთა მებრძოლთა, ვერა ქნეს გულ მაგრობაო,
შეშინდენ, ტრფიალთ გაექცნენ, შეჰკადრეს უარობაო,
ღეღამის მოყვარესა დამოყვრდენ, მკვიდრსა დაუწყეს მტრობაო.

ვერ გაუმაგრდენ, ოდესაც მტერთა დაუწყეს ბრძოლანი,
ნება ყვეს თვისთა მერჩოლთა, არვინ ინება რჩოლანი!
გვირგვინის ცოლი გაუშვეს, ხარკასთან შექნეს რბოლანი
ღეღამი წაუვიდნენ ისასა, იქმნენ მაჰმადის ქოლანი!

შეიქნა დიდი მტერობა, თქმა ერთმანერთის ძვირისა,
ამპარტავენობა და შური, ურცხვად გატეხა პირისა;
ავაზაკობა, ქურდობა, გზებზედ დასხდომა მზირისა,
ღეღამი, მოკვლა, ტაცება ქვრივთა, რბოლთა, მწირისა!

მან ბრძენთა ბრძენმან რა ეს სცნა, ბრძანა აღება კელისა,
რისხვით გაშვება მის თემთა, გარდაკდა საფარველისა.
მიუგო: რჯულთა გამრყენელნო ახალისა და ძველისა!
ღეღამი იხილოთ ამიერ მოსაზობა საფუძველისა!

ი. საწუაულის მოწევა ღვთისაგან.

მათ ღმერთსა სცოდეს, ღმერთმან მათ ჰასჯი უყო ცოდვისა;
ცა რისხვით შუა განიპის, ქვეყანა შეიძროდისა;
ვენაკთ უწვიმის სეტყვანი, მსგავსი ნახეთქი ლოდისა,
ღ მკალია დასცის ყანებსა, ქარი უქროლის ოდისა!

მოუგის დიდი სიყმილი, შემუსრის ძალი ჰურისა;
ალარ ვინ იყვის ღვინითა აღმავსებელი ქურისა.
შემცირდის კართა ნიკნავი, მოსწყდის ნაწველი ფურისა,
ღ ჰყვნის სასწაული, არ იყვის კაცი მიმგდები ყურისა!

უეცრად მეხთა დაცემა, იყვის ელვა და ქუხილი;
ნამი არ გასტყვრის, გოლვამან მოწვის ბალახი, თუ ხილი
კმუნვიდენ, არად შესწევდათ ცოდვის უნანლად წუხილი,
ღ ასე ჰხედევდენ ნიშებსა, ვით ნათელს თვალ დაწუხვილი.

გამოუვლინის ნადირნი, მქაძელნი კაცთა კორცისა.
მოთხარის მკვდარნი საფლავით. ცოცხალიც ბევრი კოცისა:
კმალ კაპართ რიდი არ აქვნდის, არცა კელმეხას ტყორცისა,
ღ დედ-მამათ შვილი სალხინო წამზედ საჭიროდ მოსცისა!

უცხო რამ აქვნდის მას მკეცსა კერკი და მეცნიერობა,
საცხოვარს არას აწყენდის, ვერ ვსცნი რა აქვნდის ფერობა.
საცა რომ კაცსა შემოხვდის, მედგრად იკმარის მტერობა
ღ ანაზღად ეცის, დაფლითის, მოკლის და შექნის სერობა.

არც მით მოიქცნენ! შეჰყარა უცხო, უწყალო სენები;
ხოცა კაცნი და პირუტყვნი, ცხვარნი, ძროხა ღ ცხენები.
კვლავ შეაყენა, მახვილთა სისხლით აღივსო კევნები.
ღ სრულად აღსრულდა მათზედა ღვთისის მონახსენები.

ქორნიკონს ქისტეს აქეთ ათას შვიდას ოც და-ერთსა
ცოდვა მათი უმეტესად ესმა, მოეხსენა ღმერთსა;
აღმოსავლით მტერი აღძრა, მოუწოდა კვლავ სამხრეთსა,
ღ ღმერთმან მტერსა მოუვლინოს, რაც ქართლს უყვეს ან
კახეთსა!

ქართლის ქირსა ვერვინ მოსთვლის, თუ არ ბრძენი, ენა-
მკვერი!
იფქლი ღვარძლად გარდაიქცა, ზედ მობრუნდა ცეცხლის კვერი.
ერთმან მტერმან ათს მათსა სცის, ორმან წარიქცივის ბევრი,
და მცირედ დარჩა ცოდვისაგან კაცი ღმერთისაგან შენაწვერი.

თურქი, სპარსი, ლეკი, ოსი, ჩერქეზ, ლილღი, დიღო,
ქისტი,
სრულად ქართლის მტერნი იყვნენ, ყველამ წაჰკრა თვითო
ქიშტი!

მერმე შინათ აიშალენ, ძმამ მოუღვა ძმასა ყისტი;
ღ თავის თავსა კმალი იცეს. გულთა მოიხვედრეს ხიშტი!

ვით მამალი სხვის მამალსა დაჰმტერდეს და წაეკიდოს,
მას სცემოს და თვით იცემოს, დაქოჩროს და დაეკიდოს,
რა ორცე დაღალულნი ძაღლმან ნახოს, პირი ჰკიდოს,—
ღ ეგრეთ ქართლი და კახეთი დარჩა თურქთა, ლეკთა, დიღოს!

ამ ამბის თქმა გარჩევითა გულმან ამაღ არ მინება,
ბევრი ავი გამოჩნდების ჩვენი, მაზედ მერცხვინება...
მტერს შეესმის, იამების, მოყვარეს კი ეწყინება.
ღ რასაც ახლა ვამბობ, ვგონებ, ამაზნადაც მხედეს გინება.

ტყუილი ვსთქვა, ჩემი თქმული შეიქნების რა სავარგი?
მართალი ვსთქვა, მეშინიან, ვა თუ გავცდე დასაკარგი?
კაცს მის მეტი არა აქვს-რა სიკვდილს უკან თან საბარგი,
ღ სულს მიუძღვის კორცთ ნაქნარი: ავსა ავი, კარგსა კარგი.

აწ რომ ავი არ ვაძაგო, კარგი როგორც უნდა ვაქო?
ავს თუ ავი არ უწოდო, კარგს სახელად რა დავარქო?
კარგს კაცს ვითარ დაუქარგო რაც რამ სიკარგ-კაცე აქო?
ღ ავს კაცს კარგი ვით უძებნო, ორმოს ჩამსვა, თავს დამარქო?!

პირს-ფერობა, უკან ძრახვა არა თქმულა საფარსაგო.
სჯობს ტყუილით ჴვე ყოფნასა ზე სიმართლით ავიბარგო;
ვაზის მრგველთან ის არ ვაქო, ვინც მის ნაცვლად ძეძვი
ღარგო,
ღ მაზედ სული არ წავსწყმიდო, რა გინდ კორციით დავიქარგო.

მართალს ვიტყვი, შევიქნები ტყუილისა მოამბე რად?
ვერას უქებ საძაგელთა, უფერულთა პირ საფერად.
მე თუ გინდა თავიცი მომპრან, ტანი გაკდეს გასაბერად.
ღ ვინც არა ჰგავს კახაბერსა, მე ვერ ვიტყვი კახაბერად.

ამისთანას მკურნალს ვაქებ, მიღესევდეს ფაზარ ხუთოს,
არ თუ მასა, უწამლობით პირში სული ამაწხუთოს.
ამისთანას ბატონს ვაქებ, მან ერთი ყმა განახუთოს,
ღ არ თუ ხუთი აღარც ერთ-ქმნას, ასე საქმე თავს მოუტოთოს?

მართალია, მძრახველს ძრახვა თვით კი ავად მოუკდების,
მაგრამ ფარვა სიავისა ქვეყანას არ მოუხდების!
წამედნელთა და მბაძველთა კიდევ სხვაც რა წაუხდების;
ღ ძრახვავე სჯობს საძრახავთა, ძრახვას კაცი მოუფთხებების.

აჲდ სძრახვენ ვინც ავს ჩადის, კულავ აღარ ჩაიდინოს;
სხვა გაფრთხილდეს, მისებრ ცრემლი თვალთა არვინ ჩაი-
ღინოს-

კაცმან უნდა თავით-განვე საქმე კარგათ მაიკდინოს,
ღ თორემ ბოლოს ვით იქნების, ავზედ ძრახვა დაიცდინოს?

ვინც რომ ძრახვას თაკილობდეს, ნურასა იქს საძრახევას:
თავისიკა ვანიმაგროს, ნუ აფოფნებს სხვის ნიფხავსა.

ვეშმარიტად ცოდვა უძღვის კაცსა კაცის განმკითხავსა,
ღ მაგრამ ავზედ ავი ითქმის კარგს არავინ გაჰკიცხავსა!

ამას ვსწყინობ: ავნი ავსა თვით იქმენ და სხვას კი სძრახვენ;
ჰაძვით მორცხვიც გაურცხვდების, უსირცხვილოს თუ არ
არცხვენ.

ვინ დაჰფარავს მათს ნათესსა, თვით უმიწოდ ქვიშას ფარცხვენ,
ღ ქვე საწულთროს კვითკრისა ზღმენ, ზე სამკვიდროს ფიჩხით
ფაცხვენ.

რა გინდ რომე კაცმა მალოს, ქირი თავსა არ დამალავს,
ვერ გაუძღვებს რაც კაცს სენი გულსა უკოდს, სჩხვლეტს და
მსქვალავს.
სხვის არ მკრძალავს რად ემდურის. ვინც თავის თავს არა
ჰკრძალავს,
ღ თვით ვერ ხედავს, სხვის საქვრეტლად. თუ არ უნდა პირს
რად ჰკალავს?

მე კი ვფარავ, მაგრამ ჩემი სატკივარი არა ჰფარავს!
მეტად მწარედ გული მტკივა, მაჟრჟოლებს და ტანში
მზარავს!
ვერ მოვითმენ, რომ არ დავგმო აღმა მხვნელსა, დაღმა
მზარავს,
ღ ჩემი ცოდვამც მისცემია ჩემს ამამთხრელს, ამამზარავს!

ერთი კაცი უკუღმართად ვნახე ერქვანთ ასხამს ფრთებსა;
კვლავ მეორე მისებრ მრუდსა მისთვის კაბდოს აკეთებსა.
ნევნელსა ვკითხე, რად ეგრედ იქ? თქვა, ძალა კნავს აღმარ
თებსა,
ღ მფარცხველმა თქვა: დაღმა ვფარცხავ, აღმა ხნულსა ეს მარ-
თებსა.

ვინც რომ ისრე უკულმართად, მრუდად კნას და თესოს
ფარცხოს,
ის მე პურსა ნულარ მაქმევს, რაც იმ ფქვილით გამოაცხოს.
ვინც ძმის სისხლი გამოიცხოს, ან თვით ძმასა გამოაცხოს,
ღ მისი სული სატანამა თუ არ კუპრში, რაში გარცხოს?

რად გეშინის მართლის თქმისა, ფუ, შენ ჩემო უღვაშ ბილო!
ვინც არ გჯერა, ასრე უთხარ: მიბძანდი და ნახე თილო;
მე წილს ნულარას დამიდებ, რაც შენ მუნით წამოიღო.
ღ თუ გავმტყუნდე ამაზედა, მე შენ შვიდეულად გიზლო.

აწ დავიწყო თქმა მართლისა, მომსმენელო შემოკრებით,
ზოგი შინა აქ ბძანდებით, ზოგნი გარეთა შემოკრებით.
მოვიტიროთ ჩვენ სამკვიდრო, თავში კელის შემოკრებით,
ღ ვით დავკარგეთ ჩვენ ქვეყანა ჩვენდა გარეშემო მტრებით

კაკელების აღმა კნული ქართველებმა დაღმა ფარცხეს,
უწინდელი გათხუნილი დარჩა კაბლო, აღარ გარცხეს;
ძმამ ძმას სახრე გადუქირა, მტერთ კობალი თავში დასცხეს,
ღ ორნივ ერთად შეხრიკულნი დასცეს ქვეყნად, დაანარცხეს!

უკულმართად კვნა და ფარცხვამ ეს ნაყოფი გამოიღო:
მოგვითხარა ქართლ-კახეთი, ძირ ფესვიან ამოიღო!
თარჯ-თომრიან ჯილოანნი გაგვიხადა, ქმნა უჯილო!
ღ მკამს გიტყვბდე მეფის ბილით, ვარსამისა სავსე მჯილო.

ია. რუსთ კელმწიფისაგან ქართველ მეფის
ვახტანგის თავისთან მიპტოჯება.

აქ ცხადათ ითქმის ყველაი დასაბამ დასასრულისა,
მეფის ვახტანგის ამბავი, მოწყალის, სიბრძნით სრულისა,

მაზედან ქართლის არაკი, მტერთაგან გაბასრულისა,
ღ მერზე თვით ჩემის თავისა დაკარგულ დაბაწრულისა.

იჯდა ყენად შახ თამაზ, ძე ძისა შა აბაზისა.
მან შექნა ბილწად ღრანჯობა ბევრი ღვინო სუა ვაზისა,
ალარ ახლოდის სიმთვრალით ეელში მირთმევა არზისა
ღ მით სამართალი დაფასდის ცხრა ქანქრად ცხრა აბაზისა.

შეყვარებოდა ორივ მას ლოთობა, მეძაობანი;
მით დაჰბნეოდა, წართმოდა თავისი ქვეა და ცნობანი.
მუდამ შინ იჯდის განცხრომით, ვერ გასძლის გარეობანი,
ღ მის გამო ველარ შეიძლო მან ქვეყნის პატრონობანი.

მისგან წამედარი საქმენი სხვა მოგახსენო რაღანი?
სამხრეთით აღძრა ოსმალო, აღმოსავლეთით ავღანი;
ჩრდილეთის მხარეს რუსეთსა გილანით მისცა დავღანი,
ღ დალისტნით ქართლსა, კახეთსა წაართო ყუმაშ-ყავღანი.

მით გასაჰმილდა წინწყალი, გრიგლად გარდიქცა სიონი.
მისგან შეირყა მეტეხი, მისგან დაიქცა სიონი;
მან ვახტანგ. ძე ლევანისა, შეიპყრა ბაგრატიონი
ღ უპატიოდ ყვნა შვიდ წლამდის იგ დიდად საპატიონი.

იყო ჩრდილეთის ეელმწიფე, თეთრის რუსეთის მქირველი.
თვით მპყრობელობის მიძღები, პეტრე ცხებული პირველი,
პირველ ჟჳურ კრმალ-რბილ პირ-ბლმგეთა მთობელი გამოჰ-
პირველი,
ღ აღიდოს ღმერთმან სულითა! ბევრი ჰყავს მლოცველ მწირველი.

ვირემდის იყო ცოცხალი, რუსეთზე ვარდამწვდარია;
ბრძენ, უხვი, მართალ, მოწყალე, სამართალ დაუმცდარია;
მტერთა მებრძოლთა ყოველთა მან ყველას ეელი დორია,
ღ მოკვდა და თვისის ანდერძით აწ ისევ საქმობს მკვდარია.

პეტრეს აქეთნი მეფენი, რომელნიც ტახტზე ჯდებიან;
პეტრეს ბრძანებას მოწმობენ, მის მცნებაზედა ღვებიან;
გინდ უჩნდესთ წინააღმდეგად, მას წინ არ აღუდგებიან,
ღ არს პეტრეს თქმულნი უკვლანი, მიძღვენი არ მოკვდებიან.

პეტრეს კელმწიფის ბრძანებას სრულ-ყოფად არა ზარობენ,
წინ უძევსთ მისი ანდერძი, მით ღვანან, მითვე მგზავრობენ,
მითვე ლაშქრობენ, ვაქრობენ. მოღუქან-მობაზარობენ,
ღ მით ჰკვლენ და ჰკარგვენ, რომელნიც მათ წესზედ აბეზარობენ.

არს მოსაწონი მნახველთა გაწყობა რუსის ჯარისა,
ათას-ხუთას კაცთ ერთ ფერად ტანთა ცმა, სხმა აბჯარისა.
მწყობ-რიგად შესვლა გამოსვლა, ქცევა ვით ბრუნვა ჯარისა,
ღ დამუსვრა ციხის მოქლოთა, მაგროვნად დანაჯარისა.

კურთხეულმცა არს ღუთისაგან პეტრეს კელმწიფის ხსენება!
რა საქმე ვახტანგ მეფისა სცნა, მისი შევლა ენება;
ზღვა გავლო, დაჰკრა ავღანთა, სოლალს დაუწყო შენება,
ღ დალისტანს მიხვდა ღუთის რისხვა, მრავალგზით განაწყენება.

კრმლის სიფოლადეს სპარსთასა ეამი რამ მიხვდა ლბობისა:
ემა დაუმდაბლდათ, მოულობათ სიტყვის თქმა ამაყობისა,
რა ნახეს ცეცხლი ნაწვიმი ყუმბარისა თუ ბომბისა,
ღ ვაიმე კარგთა სათქმელთა ძალი არ შემწევს მბობისა!

კელმწიფემ ვახტანგს მისწერა: მოდი მიგიჩნევ მამადო
იესოს ქრისტეს მიენდევ, ნუ მოგატყუებს მაჰმადო;
გიჯობს მე ზურგი მომყუდო, გულზედა გული მამადო,
ღ მერმე შენს მტერზედ მიმიძღვე, ვით თივას ცეცხლებს მამადო.

მდივანთ კელმწიფის ბრძანება რა შეასრულეს წერითა,
დაბეჭდეს, შეკრეს, შეხვიეს ზარქაშის მონაქერითა.

კვლავ ჩაფარ-ელჩთა უწოდეს სასწრაფოდ გულის ძგერითა,
ღ უთხრეს, თუ ჩქარად არ ივლით, ვერ გასძლეთ მზისა ცქერითა.

მთ ჰკადრეს „ტოჩას სუდარი“, სიტყვის თქმა მათი სწრაფისა,
ცხენთა შესხდენ და გაქუსლეს, სიტყვა თქვეს რა მუქათისა.
მესამეს მწუხრზედ, ნობათთა რა ცემა იწყეს დაფისა,
ღ შევლეს ციხე და ქალაქი, კარები სეიდაბისა.

სალამოს ჟამსა ხალვათად მეფე თვით იჯდა მარტოდა;
ქვეყნის არევის მიზეზით გულს სევდა მას მომატოდა.
მაღლიდგან ნახა, სირბილით კიბეზე კაცი ახტოდა,
ღ რასაც ის კაცი იტყოდა, გულითაც მას ინატროდა.

ვით სითბოთ ვარდმან ყვავილი, სუნი გამოსცეს იამა,
დაბუხებულმან ნაზამთრმა მკარი აღისხას ქიამა,
დიდის სიცხითა მაშვრალსა აამოს სიო-ნიაზემა, —
ღ ეგრეთ კელმწიფის ბძანება მეფეს რა ესმა, იამა.

რა მოეხსენა მეფესა ამბავი საამურია,
ქმუნვა განავდო, გარდუწმდა გულს ეკრა რაც ჯანგ-მურია;
მალ-მალ იკითხის ანბავი, ბრძნათ მას მიუპყრა ყურია,
ღ კვლავ მოიტანეს ვახშამი, სუფრად გაშალეს პურია.

შეიქნა წვევა ჩუმ-ჩუმად ვაზირთა თან გამზრახისა,
გაგრძელდა სმა და პურობა, ხმა წინწილისა, ვახისა,
შაეტყობოდათ, განთიად ჩაცმა არ სწადდათ თალხისა,
ღ ეგონათ სწორედ ტრიალი მრუდის საწუთროს ჩალხისა.

იბ. რჩევა ქართველის ბატონისა.

შეკრბენ ქართველთ ბატონ ყმანი, ერთად თავი მაიყარეს,
დასხდენ რიგით, ივეზირეს, წინ წიგნები დაიყარეს.

ვინც ხელავდა ბოლოს საქმეს, იმათ არად განიხარეს,
ღ თქვეს: თუ უფრო წავცდებითო; მაგრამ ზოგთ კი განიკმა-
რეს.

გამკმარეელთა უბასუხეს: გეტყვით ძმანო, ვერ გეტნებით,
ვერა ბძანეთ ეგე რჩევა კაის ჭკუით, კაის მცნებით,
ქრისტიანის კელმწიფისა კელ-დებულნი შევიქნებით,
ღ ჩვენ მაგაზე რად წავცდებით, თუ არ უფრო გავცეთდებით.

მათ მიუთხრეს; თუ ჯუკვო ვართ, ნახავთ ბოლოს გამოჩნ-
დების;
არც ჩვენ ვსწუნობთ, კარგი არის, თუ ეგ საქმე მალ მოხე-
დების.

მაგრამ მტერნი შეგვიტყობენ, ყველა ჩვენზე წამოდგების,
ღ ვირემ რუსნი გვიშველიან, მანამ ჩვენი გარდაგვცდების.

ვითარ ირემსა მაშვრალსა წყაროსა წყალი სწყუროდა,
ეგრეთ მეფესა რუსეთის კელმწიფის ნახვა სუროდა;
ამჯობინებდა წასვლა, თუმცა არ მიეშუროდა.
ღ ვინც არ ემოწმის მაზედა, ერთგულად არ უყუროდა.

რა მეფის ნდომა შეიტყვეს, ყმათ რჩევა შექმნეს სხვაფრადა,
შეჭადრეს: რადგან არ იშლით, სჯობს რომ წაბრძანდეთ ჩა-
ფრადა,
გარს მტერი გვადგას ამდენი, ასს მთას ეყოფის მკაფრადა,
ღ ვინ იცის, ჩვენზედ მოვიდნენ, თქვენ მოგვეშველნეთ საფ-
რადა.

თუ წაბრძანდებით, წაბრძანდით, ხანსა ნულარას დაზმითა;
თან ცოტა ყმანი იახელ, ნუ გაეწყობი რაზმითა,
ფარვით იარე გზაზედა, არ მეფეთ მოსაკმაზითა,
ღ მტერთა არ გიგრძნან საწადი აშკარად ანუ აზრითა.

მან ბრძანა: ვითარ ვიკადრო მეფემან საქმე ქურდული,
დავფარო ქრისტეს კვართი და ქნარი, დავითის შურდული;
თან არ ვიახლო სპა ჯარი, ჩაფრულებრ შევექნა ძუნძული,
ღ ვითარლა ვნახო კელმწიფე ან უცხო თემთა კუნძული!

სჯობს შევიყარო ლაშქარი, ექნა მისი ანგარიშები;
ჯერ ჩემთა წინა აღმდგომთა დავსცე ზარი და შიშები,
წავიდე განჯის მომთხრელთა დავდვა მუქაფის ნიშები,
ღ რა გამოვბრუნდე. კვლავ ვნახო რუსების შუბ-ფარ-შიმშები.

ყმათ ჰკადრეს; თუ ეგ კდებოდეს, თქვენ რჩევას ვინ დაგ-
ცილდესა?
კარგია, თუ კაცს საწუთრო გრძლად საქმეს დააცილდესა,
წაუბორძიკოს არ ფეკი გზასა რაზომსაც ვლიდესა.
ღ მაგრამ რაღა ექნათ, თუ ლხინსა მსწრაფლ კარად შეგვიც-
ვლიდესა!

მეფემ აღარა ბძანა რა, ინება თვისი წადილი;
გულში დავსკვნა საქნელად იგი პირველი ქადილი.
გათავდა, რჩევა გარდასწყდა! მან მოითხოვა სადილი,
ღ ბოლოს მხედველთა საცრემლეთ გაშალეს კელის მანდილი.

ტიროდენ, ამას სტყოდენ: ახლა არს ჩვენი დავსება!
ვერ მოგვიკდების კარგათა ამდენი წყვეტა, ტმნასება.
მესამე კიდევ მოიბა, იარი საბელო თავს ება,
ღ სამი ვეშაპი ერთს ლომსა აწ ვათარ მოეთავსება!

მეფეს სძრახევდენ, იტყოდენ ეგე ვითარსა გმობასა:
სამს დიდს კელმწიფეს პირს აძლევს, სამგან იკეთებს ყმობასა!
ყენის სპასალარია, თავს ირქვამს მის რაყმობასა!
ღ რუსთ კელმწიფესთან მამაობს, ხვანთქართან ჩემობს ძმობასა!

ჩვენ ჰკვამი ესე საქმენი არ არის მოსაწონარი:
რა სამთავ ცემა შეექნასთ, ჩვენზედ მათ შექნან ონარი,
გარს მოგვექიროს მუხრუჭი, არსით ჩნდეს მოსაფონარი,
ღ ვიქნებით შეილთა ჩვენთაგან გინებით მოსაგონარი!

ბევრი ბევრს რასმე იტყოდენ, მაგრამ ვინ მოუსმინებდა?
მეფე იყო და ბრძანებდა, იქმოდა, რასაც ინებდა!
შემოიყარა ლაშქარი თვალს ვერვინ გარდაწვდინებდა,
ღ წავიდა, განჯის მიდამოს სისხლის ღვართ მოადინებდა.

ი. მტერთაგან მეფის გასტანგის ეგენთან შესძენა და
ეგენისაგან ქართლის წართმევა და კასის ბატონის
მიცემა.

რაგინდ კაცი სწეულობდეს, გვიან მოკლავს, ერთი კირი,
რა მეორეც ზედ დაერთვის, მით საქმე აქვს გასაქირი:
წაედენის დროს მამა-შვილთაც არა ჰქონდათ ერთი პირი,
ღ არჩევიან, არ მოსწონდათ ერთმანერთის ნავეზირი.

ორთავ შუვა მტერს ეშმაკსა ჩამოეგდო რალაც შური,
მისგან წაედა, დაგვიანდა საქმე კარგი დასაშური;
ვერა ნახეს რუსთ კელმწიფე, ვერ აჩვენეს საჰსახური,
ღ ყვენიზედაც ავად დარჩნენ, მათ დაკარგეს ორგნივ პური.

ერთმანერთის ნავეზირი მათ მოსწონდათ ამაღ არა:
მამა რუსეთს იზიდევდა, შვილი ყვენიცა კარა.
მათმან სვემა და სოფელმა სხვა რიგად რამ მოაგვარა,
ღ ვერც მამამ და ვერცა შვილმან მოსაქმარი ვერ იყმარა.

ყვენის კარს მეფე ვახტანგს ბევრნი მტერნი უდგნენ მზირსა:
რასაც ავსა უნახევდენ, აძახებდენ მისთვის გზირსა;
ყვენს ჰკადრეს: გაგიარმებს ვახტანგ ახშამს და აზირსა,
ღ ჰირი მისცა საღალატოდ ეთმანდოლეს თქვენს ვაზირსა.

ესმა ყვენს რა ღალატი, იქმნა გულში შენამკრთალი,
გამოძებნა და შეიტყო, ყოველივე სცნა მართალი,
დაიჭირა ეთმანდოლე, განუწესა სამართალი,
ღ უსიკვდილოდ დინასაღა, აღმოსთხარა ორივე თვალი.

ხანი გამოჰდა მცირედი, ღლე წავიდა არ მრავალი;
კიდევ ჰკადრეს: მუხანათობს ვახტანგ გურჯისტანის ვალი,
თქვენ გიჭირს და არას გშველის, არის რუსეთს წამავალი,
ღ თქვენცა გმართებს აწ გარდაკდა, თქვენზედ დადვა რაც მან
ვალი.

აწ მეორედ მეფე ვახტანგ რა რომ ყვენს შეასმინეს,
თითქმის ასე განარისხეს, ჰკუთისაგან შეაცდინეს.
ვახტანგ ქართლში ბძანდებოდა, სხვაჟორივ კელი ვერ აწვდინეს,
ღ ჩამოართვეს, ქართლი მისცეს ერეკლეს ძეს კოსტანტინეს.

კოსტანტინეს თათრის ენით ერქო მაზად-ყული-ხანი,
იყო სანახავად ვარგი, მკვეთელობით უჩნდა თხანი.
ისპაანის ტარულადა მორკმით იჯდა კარგა ხანი,
ღ ავის კაცის თავ სავარცხოლად აქვნდის კარგი მოსათხანი.

ჯერ კახეთი, მერე ქართლი, ორივე ერთად მას უბოძა
ყვენს სახლი ექცეოდა, სვეტიად-ბურჯად მას უბოძა;
მოსწერა, თუ ვახტანგ ჩემთვის რკისის კმალი დანაძონდა,
ღ შენ გამოხსენ, განარჩიე, რაც რომ მაგან გამოკონდა!

იდ. წიგნა კახის ბატონისა.

გაბრძანდა კახ-ბატონი, განიდგა კარავ სევანი;
მიიკმო მდივან-ვეზირნი, ბრძანა დიდებულთ წვევანი.
შემოყორჟდეს ყაფიჩთა, იმრგლოვ მოავლეს დევანი,
ღ დასხდეს და შექნეს საქმისა სამჯობინარის რჩევანი.

უბრძანა კახმან-ბატონმა ძმასა, ყმათა და მონათა:
„სიბრძნით მიხედეთ ჟღელთა ჩემთა სასწორის წონათა;
მე ერთი კმელი კაცი ვარ, ძე არ მყავს, ვარ ბერწოვნათა,
ღ რაც თქვენ გიჯობდესთ, არჩიეთ შვილთათვის მოსაწონათა.

„მე ღმერთს წინაშე უცილოდ სიტყვის მთქმელი ვარ მარ-
თლისა;

სწორედ გარჩევა საქმისა წესია მოსამართლისა;
თუმცა მიბოძა ყეენმა, არ მკამს მიღება ქართლისა,
ღ ამაღ რომ ბტერ-გან დამდნარი ვართ, ვით ნალველი სან-
თლისა.

„მე ვახტანგ მეფეს შევრიგდი, პირობა მივეც ძმობისა,
შევფიცე, ვით-ლა ვიტვირთო ეს საქმე ფიცთა გმობისა?
თუ მე არ დავსთმობ, აწ მისგან უფრო არ დაითმობისა.
ღ ვარჩევ, სჯობს ფიცთა გატეხას გატეხა ამ რაყმობისა!

„ესეც ვიცი, შემიტყვია, კეჟა მიქრის, გული მიგნებს;
მეფე ვახტანგ ამ რაყამსა არც ისმენს და არც იწიგნებს.
თუ ქართლსა ვსთხოვ, აგეშლების, ფიცხლავ იღებს კმაღზედ
იგნებს,
ღ უნდა რომე ამ საქმითა ძალს აკმევდეს ძმა ძმის შიგნებს!

„მე კაცი ვარ კორციელი, სულ ხომ ცას არ შავბერდები;
ვით ვყოფილვარ ზიწა-მტვერი, ისრევ ისე გავმტვერდები.

მე მტრად სხვანიც მეყოფიან, ძმასა რად-ლა დავმტერდები;
ღე იმას ისევ ქართლი ქონდეს, მე ჩემს კახეთს დავსჯერდები!

„მოვისვენებ სანამდის ვერ, სანამ ლეკზე ჯავრს არ ვიყრი.
მე ჩემს ძმაზედ სამტეროლა არაოდეს ჯავრს არ ვიყრი!
კახეთს კარგა განვაძაგრებ, შემოვზღუდავ, კარს შევიყრი...
ღე თქვენ რას ბძანებთ ამისასა, ეს ასეა ჩემი ფიქრი“!

კახთ მიუგეს: „ვინც დაიკრას თვისის კელით თავში ცული,
თავის ნებით წასაწყმენდლად ამოიძროს პირში სული;
რად გინდა რომ გაიბრუნო ღუთის წყალობა, კარს მოსული;
ღე შენ რომ შეილი არა გყვანდეს, აჰ ძმა შენი და ძმის წული!“

„რაც ღმერთს შენთვის მოუცია, რაღად ჰკარგავ შენის ნებით?
შენ რას გავნებს, რომ გატეხო ფიცი კელმწიფის ბრძანებით?
ჩვენ თუ იმის ბრძანებასა წინაღმდგომად შევექნებით,
ღე ვით თქვენ ბრძანეთ, ვართ დამდნარნი, მაგით უფრო და
ცავდნებით.“

„სჯობია რომ აღასრულო ეგ ბრძანება, რაც წინ გიძე.
თეიმურაზ მიუგზავნო, თქვენი ძმაა მისი სიძე,
მამი შენის ერეკლესი მაზე დიდი ამაგი ძე —
ღე თუ გისმინოს შეიძინე, თუ არა და განიღვიძე“.

მან უბრძანა: „კახელებო! გამიგონეთ ვიტყვი სწორად:
ყვენს შიშით თავითგანვე გაუცდივართ ერთი ორად;
ახლა როდის შეგვაერთებს, საქმე გვიგდო მოსაღორად.
ღე ქართლი მომცა ძმათ საჩხუბრად, ამხანაგთა მოსაშორად.“

„ერთსა კაცსა ცოლი, შეილი ყვანდეს ტვირთად; ზურგთ
ეკიდოს,
არა ჰქონდეს სახლ სამყოფი, ფეცი ვერსად მოეკიდოს,
უკანიდამ მტერი სცემდეს, წინ მოყვარე წაეკიდოს,—
ღე იმასთანას უგუნურსა უნდა ცეცხლი წაეკიდოს.“

„მართალს ვიტყვი, არ დავიშლი: მძულს ტყუილი, სიტყვა
მრუდი.

მე მას მამად მოვიკიდებ, ვეშვილები თუმცა უნდი;
გარს გვარტყია ვით სარტყელი, სულ სხვა-და-სხვა მტერთა
გუნდი.

დ ჩვენ ერთმანერთს კმალსა ვსცემდეთ, ეგ რჩევა არს ღიად
ცული ‘!

აე. წიგნის მიწერა კახის ბატონისაგან ქართულთ
ბატონთან: მეგობრობის თხოვნა.

მოსთხოვა გურგენს მდივანსა ქალალდი, საწერ-კალამი:
ღახატა ცეცხლი გალავნად, შუა ერთ გორად წალამი,
ზედ ორის ქვეყნის ივავი, მაზე თავ დახრით ალამი,
დ ერთზედ დასწერა „ფეშქაშ-დურ“, და მეორეზე „სალამი“.

მისწერა ვახტანგს; „შენ მამა, ჩვენ ვიყვნეთ შენი შვილები;
თუმცა მიბოძა ყვენმა, მე ქართლსა არ გეცილები.

გარს მტერთგან ცეცხლი გვედების, შუა ჩვენ ვსდნებით
ცვილები,

დ სჯობს რომ ჩვენ ერთნი შევიქნათ, აგებ გვეღირსოს ძილები.

„აწ გვიწყალობეთ პასუხი, თქვენგნით რა გვებძანებაო.
თქვენი არ ჰვრეტა, შორს ყოფნა გონებით არ გეჯინებაო;
ვეწადიან თქვენი გვერთ ხლება, თუმცა დაგვერთვის ნებაო,
დ მანდ გიახლებით, მოგვმადლეთ მაშა-შვილური მცნებაო“.

რალას ვაგრძელებ სიტყვებსა და ვამბობ ყენებ-ყენებით...

მისცეს წიგნი და წაიღეს წამლებთა ცხენებ ქენებით;
მიაართვეს მეფე ვახტანგსა მოციქულთ გამომჩვენებით.

დ აქ ნახეთ, საქმე კეთილი ვით გაბოროტდეს ენებით!

მეფემ რა წიგნი გაშინჯა, სცნა ტკბილად მიწერილობა,
ბრძანა დიდებულით მოყმეთა ერთბაშად თავ-მოყრილობა;
აჩვენათ ქვეყნის იგავი, დროშისა თავ-დახრილობა.
ღ ისე მეფემ რა ნახა, ჯავრით ხედა წარბთ შეყრილობა.

სალამს, ალამს, ცეცხლსა, წალამს, ფეშქაშდურს და ქვეყ-
ნის იგავს

სთარგმნილიან ვეზირები, იტყოდნენ, თუ ეს რას მიჰგავს?
მეფემ ბრძანა: რაც ხილია, ეკ სლყველა ჩვენ ბაღში რგავს;
ღ ყველა კარგათ შემოიტყვია, ვერას ვხედავ მაგაშიგ ავს.

ზოგთ მტრობით ნარმა დაფარეს, ქოთი აჩინეს ნუქარად,
ათარგმნეს ნაფეშქაშევი თხოვნადვე, არ ნაჩუქარად;
სიმდაბლით დროშის თავდახრა თავის დაქნევად, მუქარად,
ღ შუა წამლად თქვეს ქართველნი, გარს ცეცხლად კახნი
მუშქარად.

მეფე ბძანებდა: მაგაში არა არის რა ფლიდობა,
ფეშქაშ-დურ ქართლის მოძღვნა არს; სალამ ალამი მშვიდობა;
გარს გალავანი ცეცხლისა—გარეშე მტერთა დიდობა;
ღ წალამნი ჩვენ ვართ ორნივე, გვკამს ერთმანერთის მინდობა.

„ამად გვიხატავს ერთ გორად ორისავ ქვეყნის წალამსა,
მას ღვარი ველარ შესწვდების ვერც დაშლის ვერცა წალამსა.
მშვიდობას თხოვლობს სიმდაბლით, ამად თავს უხრის ალამსა,
ღ ქართლს ისევ ჩვენვე გვანებებს, კახეთით გვაძლევს სალამსა.

„თუ ორად დადგას, იქნების ორივ პატარა გორები;
დაქროლებს ქარი გარდაქცევს, ზღვას შერთავს ნიაღვრები,
ტიალთ ვენაკთა მოსკამენ, დათვნი, ძაღლნი და ღორები,
ღ წარწყმენდილი არს, ვინც რა თქვას ძმასთან ძმის დასა-
შორები“.

მანვე ბრძანა: „სჯობს ვარჩიოთ, ჩვენ უბრალოთ არა
გბოიოთ:

მართალი ესცნათ, რაც გვიჯობდეს, გულის ზღაპრით ღმერთს
არ ესცოდოთ.

მოუნახოთ წყლურთ წამალი, ზედ საღბუნი მას შემოვდოთ,
ღ რადგან იმას მოსვლა უთქვამს, ჩვენცა გვმართებს მოუწოდოთ.

ჩაქ მობრძანდეს, ჩვენ გავშინჯოთ: ის მოიქცეს რასაც
სახით;

თუმცა გვმოყვრობს, მდაბლად ბრძანებს; თუმცა გვმტერობს
— უაღაფახით;

ხილთა ტკბილთა და მწარეთა შეატყობის გემოს ნახვით,
ღ თუ ვერა ესქამ ხილს სიმკვახით, დავარბილებ, დავბეჭ ქვა ხით“.

იგ რაც რჩევა მეფემ ბძანა, დაემოწმნენ მას ვეზირნი;
ერთმანერთის შესაყრელად დანამტკიცეს, შეკრეს პირნი.
მაგრამ მაზედ წინაღმდეგნი, ვით ერქვანთა ხისა ძირნი,
ღ მათ კეთილთა მოგზაურთა გამოუჩნდათ გზაზედ მზირნი

ივ. ჩხუბის ჩამოგდება ქართველის ბატონისა კახის
ბატონთან.

ვახტანგს კოსტანტილეს წიგნი მოეწონა. რა გაშინჯა;
ბრძანა, კარგად გაუსაზღვრავს, თუ-კი აღარ გარდაბიჯა,
მან მას კაცი გაუგზავნა, — მობძანდიო დაჰპატიჯა
ღ ეს იესეს მეფის გულსა, ვით ლახვარი, ხელა, დაღრიჯა,

იესემ თქვა გულსა შინა: ჩემი ძმა არს ჩემი მტერი!
პატიმრობით დამაბერა, გამითეთრა თმა და წვერი;
აგრე როგორ დაებრმავდები, შევიქნები გიჟი-სტერი,
ღ მე იგ ორნი შევათვისო, მე კი დავრჩე ვით ოხერი.

ჩემზედ იგი რად ვაცინო, ჩემი ღღენი მისგან ესტირი!
სამს წელიწადს ბნელში დამსვა, არ მაჩვენა მზისა პირი;
ერთი იყო, ისრე მიყო, მან იკსენა ჩემზედ ძვირი,
ღ ახლა ორად გამიკეთდეს, რაღად მინდა მე სხვა ჳირი-?

იქმო ბერი დოდოველი, ვით მოწაფე მოძღვრად ინდობს;
უბრძანა, თუ ჩემო ბერო, ეს ჩემი ძმა ეშმაკ ფლიდო¹ს.
არას კაცსა არ კადრულობს, ამპარტავენობს და გულ-დიდობს;
ღ მე ძმა ვიყავ, არ დამინდო, კახ ბატონსა ვით დაინდობს!

კახეთშიაც დიდათ წყინობს იმის გაბატონებასა,
აქ თუ მოვა, ფიცხლავ მოკლავს, მოხვეჭს იმის ჳონებასა.
რადგან მადლის მოღვაწე ხარ, სთმობ ამ სოფლის ცხოვრე
ბასა,
ღ შენ ის სიკვდილს ხარაჩინვ, ღმერთი მოგცემს ცხოვნებასა...

რალას ვაგრძლებ: გაგზავნა მან ეპიფანე ბერია,
მისწერა კახსა ბატონსა: რკვეა თუ არ გარდაგერია,
რომ მოხვალ, როდის დაგინდობს, მოგკლავს ეს შენი მტე-
რია,
ღ შენს სიხლსა ვინღა მოჰკითხავს, კაცი ხარ ერთი ღერია.

«თუ მაგას იტყვი, შენ რომ გყავს ძმა, შენი ნახევარია;
ეგ სიძე არის ამისი, ქალი ჰყავს, მით მოყვარია.
შენ სავარცხელი შემწედ გჩანს, და მაგას ჳრისტეს ჯვარია,
ღ ამისთვის ეგეც ამისი საწადლის მომღვეარია.

თუ ეგ ყეენმა შეგიტყო, წაგარამევს ბატონობასა;
შენს ძმას ხომ არას მიგიცემს, მტერობ სჳრისტიანობასა.
თავად თვით ბრძანებთ, დავმდნარვართ, უფრო დავიწყებთ
ღნობასა,
ღ აწ რომ ყეენი დაჰკარგო, ვინ გიზამს მისოდნობასა!

„მე დამიჯერე, ნუ მოხვალ, თორემ გაეგბი ბადესო;
ნუ მიეცემი ნებიოა შენის წაკდენის მწადესო;
მე შემიტყვია მართალი, რაც ამათ მოგიმზადესო,
ღ მკვახეს ხილსავით ქვა ხითა დაბეეა დაიქადესო“.

მიმავალსა წინ დაუხვდა კოსტანტილეს იგი ბერი,
გარდაედა და თაყვანი სცა, ხელში მისცა მინაწერი.
ზან გაშალა, წაიკითხა, დაიქნია თავკისერი,
ღ ფიცხლავ უკან გამობრუნდა, განამელავნა არაფერი.

მისთა ლაშქართა რა ნახეს უკანვე გამობრუნება,
უკვირდით „ნეტარ ბატონმა რაზედ იცვალა გუნება;
რად ზოინდომა უწინე, არ იყო მისი თუ ნება?
ღ ჯერ კი თქვა, მერე უკუ-თქვა, რასთვის იკადრა მტყუენება“

სძრახვედენ კახსა ბატონსა: საქმე ვერ მოყავს გზიანად,
ჯგობდა ქართველთ: ბატონთა შეყროდა თავაზიანად.
მა ძმისა საზიანოსა თუ არ მიიჩნევს ზიანად,
ღ ორიგ მტერთაგან დაიწვის სახლ-საძძელ-კალო ბზიანად“.

მიმავალი მიუთხოვდა ამხანაგი ამხანაგსა:
დღეის იქით ამ საქმითა ნიშანს ვერა ვხედავ კარგსა;
ორს ეძიებს, მაგრამ ერთსაც ვხედავ მისთვის დანაკარგსა,
ღ მის ღროს ნახეს ქართველები, კელს ატანდნენ უკან ბარგსა.

დაუსარცვეს კახ ბატონსა ჯორ აქლემნი კიდებულნი,
დასქრეს ზანდუკ მაფრაშები, ამოიღეს შიგ დებულნი;
მიეშველნენ, ველარ მისწვდენ უკან გამოკიდებულნი,
ღ ეამი შეხვდათ უჭამური, საღამო დაბინდებულნი.

კახ ბატონსა კახთ აყვედრეს: „უღლით ტოლი გამოგეშო:
ვისიც გაქვდა შენ იმედი, მისგან დარჩი უნუგეშო;
ტახტის ნაცვლად ღორ სუზანიც ქართველთ აგაცალეს ქვეშო,
ღ თუ ამ საქმეს ვერ გაზდიდი, გიჯობდა რომ არც კი გეშო“.

მან უბრძანა: „რას ნიშნს მიგებთ დიდის ვალის გარდამ-
კდელსა?“

ვინაჲვარდე, საქმე ვსჩხრიკე, ვსცან და მოველ საკადელსა,
ახლა ყველას აღვასრულებ, მაგა თქვენსა საწადელსა,
ღ ვიქ თქვენსა, და მოგაგონებთ რჩევას ჩემსა აწინდელსა!

„არ მინდოდა, გამარისხეთ, შემაწყარეთ გულსა ჯავრნი;
მე მზასა ვარ, თქვენ მომზადდით, შეიყარეთ ახლავ ჯარნი.
მოირტყენით საომარნი საქურველნი ტანთ აბჯარნი,
ღ წავიდეთ და დაუმტვრიოთ კარნი მაგრა დანაჯარნი!

„მე მინდოდა ყოფილიყო ჩვენში სიყვარული ძმური,
ჩამომეგდო რიგი-წესი, სამართალი ბატონ-ყმური.
არ ინებეთ, არ მოჰშალეთ ერთმანერთში თქვენი შური,
ღ ცოდვა-ბრალი თქვენს კისერთა, თუ რამ მოჰკდეს უწესური!“

იზ. კასის ბატონისაგან ბერების მოციქულად გა-
გზავნა ქართველთ ბატონთან ჭ ქართლის თხოვნა.

პირველად ჯერ ეს მისწერა: „მე თქვენი ნახვა მსუროდა,
კიდევ წამოველ მოგმართე, სასწრაფოდ მამეშუროდა;
მაგრამ მომესმა, სასმელთა მასმედი, რაც არ მწყუროდა,
ღ ველარ გიახელ, ამაზედ ნუ თუ შენ დამემდუროდა?

ღმერთმან იცის, ვაპირებდი საქმეს კარგა მონაგვარსა;
არ მიმინდევ, სახე უცან მახეს შენგნით მონაგარსა;
განგერიდე, რად მომხვიე გასაცრცველად მონაგარსა,
ღ არას გთხოვდი. თუ დამხსნოდი სიყრმით ჩემით მონაგარსა.

„ეგე ჩემი საქონელი გამოგზავნე, არ დამხუთო.
პორიელის ნაკბენარსა სჯობს მომასწრა ფაზარ-ხუთო.
შენ ოთხ-რიგად გული დ მწვი. არამც მე კი განვახუთო,
ღ მერე დამგმობ, დასაწვავად წამისვაო გაძრახ უთო“.

მათ მოეწერა პასუხი ადვილად მოსაშორები:
ვინ დაგიცარცვათ არ ვიცით, ლარ კიდებულნი ჯორები;
ეგ ჩვენს კაცს არვის უქნია, გსმენიათ მრუდი ქორები,
ღ რაც თქვენში მგლებმან დაქამოს, ჩვენ ვითარ გიზღოთ
ლორები?

კახ ბატონს ესმა რა მათგან გულს ლახვრად დასაძგერები,
კვლავ მოციქულად გაგზავნა ჩინით რჩეულნი ბერები;
მისწერა წიგნი ბართალი და ფიცი დასაჯერები:
ღ ჩვენ ერთმანერთსა ნუ ვაკდენთ, თორემ წაგვაკდენს მტერები.

„ორგულთა სიტყვას ნუ ისმენ, გაფთხილდი, ნუ მოსტყუვ-
დები,
ვასწყერ, დასქერ და დახივე მტყუანთ ტყუილის გულები;
თუ არ ღუთით, ვერას დააკლებს მკალიას ტარბის გუნდები,
ღ თუმცა ღომი ხარ, ვეშაბთა ვერ სძლევ, გრძელი აქვთ კუ-
დები.“

„გირჩევ ნუ აქცევ ზღუდებსა შენს ზურგის მისაყუდებსა,
ერიდე, ნუ შლი, ნუ ფუტკნი სახით არწივთა ბუდებსა;
იყავ, ვით ტრედი, უმანკო, უფრთხილდი შენსა კუნდებსა,
ღ თორემ კლანქს გიკვრენ არწივნი, კირნახულს გაგიცუდებსა!

„ნუ ჰგონებ, კაცი თვით იყოს მდიდარი, განაკეთია,
ანუ ღარიბი წამეღარი, ვის ჩოკა ტანთ გასცვეთია;
ერთის ათასად გამკდელი, ბევრის მიმცემი, ღმერთია,
ღ ვისაც წაართმევს, ექნების ათასით აღარც ერთია.

„კაცს მართებს დაბლაღ დახედვა, რაგინდ პაღლაღმღის აროსა, სიამპარტაღენით ხარისხსა ძირი არ განეღძაროსა.

ბატონის უპატიური ყმას არ შერჩეღის არ როსა, ზ არღ ღმერთი ბატონს შეარჩენს ყმაზე საუღღაროსა.

„ბატონს აწყინე, გაგიწყა, — აბრაღე შენსა წყენასა, აწ ღმერთიღ გიწყენს, იღოდე, არა იქ თუ მოთმენასა, ღამორჩიღება უფაღთა უთქვამს დავითის ენასა, ზ შენ თღ შენს უფაღს არ უღმენ, ნურღ შენს მონას ექვ სმენასა.

„ყენს უმტყუენე, გაგიწყრა, — აქ ზიხარ შემამწყრაღია; ქართლი წაგართვა. მე მომცა, ჩემი ხომ არა ბრაღია. თუ არ უღმინე, ვიქნები შენებრ ურჩეღის მთვრაღია, ზ სულ მომყრაღღების ქვეყანა, თავად მტერთაღან მყრაღაა!

„მე თქვენა ქართლსა არ გთხოვღი, თუ ეს არ მაქვნღღს რიდაღო, თუ არ უღმინე, ყენი მე გამიწყრეღის ღიდაღო; შენ ხომ, ეგ არის, გიწყრება, არ ჩემზეღ იყოს მშეიდაღო, ზ რაერთსაღ ჩვენ მას მიუწყავთ, ის ჩვენ მოგვიწყავს შვიდაღო.

„აკელმწიფე ღალატს მოსძებნის, ღმერთი არ ღასთმობს გმობასა: თუ გინღა, წიგნში გაჩვენებ, რაღ მითქვამს, მის მოწმობასა: იუღა ქრისტეს მონებღა, ჩემობღა კაღს ყმობასა, ზ სიხარბით ცეცხლში ჩავარღა, მიხეღა სატანას ძმობასა.

„იუღამ ქრისტე გაყიღა, ვერცხლი აიღო ფასაღო: კვლავ შეინანა, ღაფანტა, ღანაშაული თავს აღო: „აწ სიღხღი მიგეღ მართაღი, ახღა წავიღე, თქვა, საღო“? ზ წავიღა თავი ღარჩო, ეს მოუვიღა ნასაღო.

„იტყვიან, სარწმუნოებით პეტრეს იუდა სჯობდაო,
თუ თავი მას არ დაერჩო, სხვას ღმერთი შეუნდობდაო,
ამად რომ, „სისხლი მართალი მივეცო“, მაღლა კმობდაო.
ღ პეტრეს ჰკითხევდნენ ქრისტესა, — „ვერ ვიცნობ“, ფიცით
გმობდაო.

„აწ თქვენის სჯულის ამბავი თქვენ უმჯობესად ვიცითა,
მსმენია, ქრისტე შესულა ერუსალიმში კვიცითა;
მუნ პეტრეს უარს უყვია, — ვერ ვიცნობ, უთქვამს ფიცითა,
ღ შერმე კი შეუნანია, აწ მკვიდრობს კლდე სიმტკიცითა.

„ვინც შეინანებს, შეუნდობს უფალი თავის ცოდვასა:
წადი და მასვე ევედრე, დაეკნენ ცუდსა ბორგვასა!
ნებით სჯობს გაცლა მძლავრთაგან ქვა-კრებით გამოლოდვასა,
ღ ვერა გონევ, თუ ტახტს არ დასკლით, მიხედებით ქრა და
კოდვასა.

„მე მოგახსენებ მართალსა, ტყუილად არა ვსჩმახაო;
გული მტკივა და შეგკადრებ, ამაზე ნუ დამძრახაო:
გაქვს ნართი ავად დასთული მრუდის ტარებით მძახაო,
ღ თუ ისევ შენ არ დასცერავ, სარგებელს ვერას ნახაო.

„იტყვიან ერთსა ანდაზას: ნემს-მახათს ნუ სცემ მჯიღებსა,
შეგერკმის, კელთა დანახევ, წაგიკდენს მკლავთა კიდეებსა!
ნუ ეშულლები ყვენსა, თორემ მოგიშლის ჯიღებსა,
ღ რუსეთისაკენ გაგზავნის, იმოკლებ გრძელთა ბიღებსა!

„მირჩევია ქეშმარიტი: შენი საქმე დანაშურე,
თავსა ცოდვით შებღალულსა წმინდა წყალი შენ ასხურე!
ვის უარ-ჰყავ სამსახური, წადი მასვე ემსახურე,
ღ ვინც მოგკადა თარჯ-თომარი, იმისგანვე დაიხურე!

„ნუ მრუდ-მრიცხელობ, სწორედ გაქენდეს შენ ეგ შენი
ანგარიში,

ავს ნუ იქ და ავისაგან, თქმულა ნულა-რა გაქვს შიში;
თავს თავიდგან გაუფთხილდი, არსად უკუ-აგდო კირში.
ღ თორემ ბოლოს არას გარგებს სიმწუხარით კვნესა-ვიში“.

იღ. კახის ბატონის მოციქულების დაჭერა ქართვე-
ლის ბატონისაგან.

მიუხაროდათ დიაკნებს საქართლოდ გაჩაფრულებსა:
გვაწირვინებენ ქართველნი, ვიშოვნით მრავალ ფრულებსა;
საქონლით სავსეს მოვასხამთ ჯორ-აქლემთ დაყათრულებსა!“
ღ ეს არ ეგონათ: საკანში ჩაყრიდენ კელ შეკრულებსა!

ერთმან იხუმრა, ვიბანებ თფილის აბანოს ნურითა;
მეორემ, თევზით გავძლები ზურგიელ გელაქნურითა?
მესამემ, მივიბრუეები ღვინითა აჭენურითა,
ღ მეოთხემ კიდევ დავგვოკვენ საბლითა მაზმანურითა!

ვით მდინარე ღვარ შერთული ზვირთს ისვრიდეს, სჩქერ-
დეს დიდად,
მას ქვეითმან ვერ შებედოს, გადოს რამე მაზე კიდად;
გატყდეს კიდი, ზედ მავალნი გაკდეს ხავსთა მოსაქიდად,
ღ ეგრეთ ბერებს მოუვიდათ, რაც მოგიტხარ მაგალითად.

მეფე დახვდათ ჯავრიანად შესაზარი შესახელლად.
მისგან ბერებს გაუძნელდათ პირად სიტყვა შესაბედლად;
გამოიღეს, წიგნი წინა მიიძძღვარეს საფარ-კედლად,
ღ მიარავეს და ზოზღნად რასმე სიტყვას მოყვნენ ერთობ
დედლად.

მეფე წიგნის კითხვას მოჰყვა, ბერებს აღარ უგდო ყური,
წაიკითხა, რალაც ნახა სიტყვა ყიფურ-ამაყური:

პირსა ოფლი მოედინა, თავს დაადგა სიცხის ბური,
ღ ზიფა ცეცხლს ხედა, ქარმან ჰქროლა, აღმან შექნა აწ
გურგური!

გაედა ვითა ნაკვერცხალი, მეტის წყენით ექცა ფერი.
ბერებს უთხრა: „რად მოგქონდათ თქვენ ასეთი დანაწერი;
რასთვის იმას არ ურჩივეთ, ზედ თუ გესხათ უღვაშ-წვერი;
და თუ არა და წყალს არ სცვივდით, თუმცა გაღონებდათ
მწერი!“

„რად არა ხართ მონასტერში, არ ილოცავთ, ღმერთს არ
ესავეთ?
გამოსულხართ და დასდიხართ, ენაობთ და ჩხუბსა სთესავეთ;
ჩვენთა კრძალთა გამახულთა მაგით უფრო თქვენ აღლესავეთ,
ღ ღმერთი როგორ დაიდუმებს, არა გკითხავსთ მაგდენს
თქვენს ავთ!“

გაწყრა ბრძანა: ჰხედავთ ბუში სიტყვებს მკადრებს რო-
გორც მქისებს;
არ ვიცი, თუ რით მაშინებს, რა ხაზინა უძევს ქისებს!
მე ვით ორბსა მდევს კირკიტა, დამტრიალებს; დამკისკისებს,
ღ ჩემგან იგი რას წაიღებს, მე მოვიტან თუ არ მისებს!

უბრძანა თავის მოყმეთა: მე ცეცხლსა ეს მიკიდებსა,
თვით გიჟი ქუუვას მასწავლის, უსჯულო მე სჯულს მიდებსა;
უყურეთ ცალ-გვერდ ქიანსა, რა სიტყვებს ისერის დიდებსა.
ღ აწ კელი ჰკიდეთ ციქვებსა, მაგ მატყუარა ფლაიდებსა;

დაიჭირეთ და წაასხით, ჩაყარეთ ღრმასა ხაროსა;
თავს დააყენეთ დარაჯა! არავინ გამოთხაროსა.
მომზადდნენ ჩემნი სპასპეტნი, ლაშქარი შეიყაროსა,
ღ წავიდეს, მოსპოს კახეთი, მტრის ჯავრი აზამყარო'ა!

აწ გაუმელავნდათ რჩევანი, რაც ქართველთ ივეზირესო;
მოხსენდა კახსა ბატონსა, ბერები დაიჭირესო.

მათ თქვენი მიწერილობა დიად შორს დაიჭირესო,
ღემაზდებიან სალაშქროდ, ნალარა დანაყვირესო.

კახს ბატონსა წინა დღითვე მზასა ყვანდა თვისი ჯარი;
იგრა ესმა, წამოვიდა. დაიჭირა ავლაბარი,
ნარიყალა მიმბაშს ეპყრა, შაის-ტახტი, ციხის კარი,
ღემა მივიდა, ფიცხლავ მოსცა, გაიკეთა მუნ საფარი.

შემოებნენ, დამარცხეს, მან მიმართა მუხრას-ქარსა;
უთხრა, ქართველთ გამაწილეს, არც მე შავქამ იმათ ჯავრსა;
შეიპირა ქარელები, სასყიდელი მისცა ჯარსა,
ღემა უძღვა და კელ-მეორედ მიაყენა ჯარი კარსა

ქართლს, კახეთსა გარდევად მაშინ ღმრთისა საფარველნი,
ოდეს გარსა შემოადგნენ თფილისს კახნი და ქარელნი!
გაუთენდათ სომეხებსა დღე შაბათი საზარელნი,
ღემა ზოგი მოკლეს, ზოგი დასჭრეს, ზოგს წაგვარეს საყვარელნი!

სალხინოს დღეს მოქალაქე დიად ავად შეაქციეს,
წამოუზენეს საქონელნი, სახლ-დუქნები დააქცივეს,
დანამარცხეს ქართველთ ჯარი, ვახტანგ-მეფე გააქცივეს,
ღემა თეთრსა მტკვარსა წითლად ღებდა, რაც მათ სისხლი და-
აქცივეს!

ით. ოსმალთსაგან ქართლის დაჭერა და ქართლის
ბატონის რუსეთს წაბძანება.

კახთ ნაჩინჩხლთ წინწყალთ დაეროო ქართველთა ქარი
ალზედა:
რა იგი ორნი შეშულლდენ, ვით ქორნი გარიალზედა,
გამოელვიდა არწივსა ჩხუბსა და მათს ყრიალზედა,
ღემა გარიელს კლანჭი მან უკრა, სხდენ ორნი ცარიალზედა.

სჯობდა იღუმალ ენუკათ ქორთ თვისი სანუკარია,
წილად ერთს მკარი ეწიკნა, მეორეს საწიწკარია:
სრულ არ მიეცათ მტრისათვის თავიანთ საკენკარია,
ღ თუ ამას აეად ვამბობდე, პალური ამომკარია.

ვახტანგს ძიმწარის უმწარე ეტკბილა ვითა შაქარი,
ძილ გაკრთომილმან საზღაპროდ მძინარე შეძრა ხვანთქარი,
აღსაშენებლად სარვანთა გაგზავნა ორი სარქარი,
ღ წინ მიუძღვარა ხუროთა იესე ძმა, ძე ბაქარი.

მოტყუედნენ ხუროთ მოძღვარნი, იკმარეს ავნი ხურონი,
ძველთაგან მკვიდრად ნაშენნი, საქართლო-საკახურონი;
მოშალეს, ველარ იშენეს სარვანი საკვეხურონი.
ღ ყმა და მარულნი მტრებს მისცეს, თვით დარჩნენ უმსახურონი.

მეტად უზომოდ გაჯავრდენ, ვერ გასძლეს გულის ჯავრნია;
აჩქარდენ, ველარ გაშინჯეს მათ საქმე საშინჯარნია,
მტერთ ნებით კარნი განუღეს მაგროვნად დანაჯარნია,
ღ კახთ იკმეს ლეკნი საშველად, ქართველთ—ოსმალოს ჯარნია!

ოდეს სცნა კახმა ბატონმა ლაშქარი სარასკარისა,
საქართველოსა მოადგა, ვით გოლსა ბრბო ფუტკარისა;
წინააღმდეგობა არ ეძლო ქმნა მათის სანუკარისა,
ღ წინ მიეგება, მხართვა კლიტენი ციხის კარისა.

ოსმალო თფილის შევიდა, კარები დახვდა ღია რა,
იესე-მეფე მათ შერჩა, მათს მოძღვარს, მან აღიარა.
ვახტანგ რუსეთსა წაბძანდა, რაქაზედ გარდაიარა,
ღ სხვას იმის ამბავს კულავ გეტყვი, ჯერ არა გამიგია რა.

კახმა ბატონმა მიმართა ფშავ-კევესურეთის კიდესა,
კახთა ცოლ-შვილით თვალივსა ძლივ ფეკი მოიკიდესა:
რაც ხანი იყვნენ, სარჩოსა ვერც სთესდეს, ვერცა მკიდესა,
ღ რაც აქვნდათ თვისი საუნჯე, სულ პურ-ღვინოზე ყიდესა.

შეწუხდენ კახნი-ქართველნი, მიადგათ რა ეს ქირები.
შეინთქვენენ, შექნეს ფიცებით. ერთმანერთს მისცეს პირები,
არჩივეს, გორის ციხესა გამოუთხაროთ ძირები,
ღ კახმა ბატონმა მომართა დაფ-დაფნი და საყვირები.

იესეს მეფეს მოხსენდა, გორს ადგას ქართველთ ჯარები.
მან შეიყარა ოსმალო, იქმნა თფილისით მარები.
მოხედენ ერთმანერთს; დაიქცა რაც მაშინ სისხლის ღვარება.
ღ ალაბრუნებდა ბ-ვრს წისკვილს, თუმცა სდებოდა ღარები!

ვაი მე, ამის სათქმელად პირი გამიკდა წკალტევით,
არ იმართოდა ლაშქარი ზედა ველაზე დატევით;
მათ ჩვენმან ჯარმან აჯობა პირველ მისვლაზე შატევით,
ღ მაგრამ ბოლოს კი დამარცხდა შინათვე ნალალატევით.

ვაი იმ დღეს! ოსმალონი ბევრს უბრალოს სისხლსა ღვრი-
დენ,
საცა შეხედის მუშა-კაცი, გლახა მწირსა თავსა სჭრიდენ;
გოდორს თავი აკლიაო, ცხრის ურმისა ზარში ჰყრიდენ,
ღ ტანთ მარხველი არა ყვანდა, მელა-ტურა გამოხვრიდენ!

კ. დავით გურაძის-შვილის ლექთაგან დატევევება.

ვაი იმ დღისა დამსწრებსა! აწ სათქმელათაც ძნელია,
კაცთაგან თვისი აუგი საზარლად საუბნელია!
კოდვამ მოგვიცვა ნათელსა, გარს მოეხვია ბნელია,
ღ კელში ნაქერი კეთილი შეგვექნა საძებნელია.

ქართველთ მადლს კოდვამ დასძლია, რა აღმწონელმა აწონა;
წუნებულ იქმნეს ღვაწლითა, თავი ველარ ვინ აწონა;
მის-გამო მტერთა მათ ზედა დანაცემინა აწონა,
ღ აღარ სცა მტვერი მარილი, არც ლუკმა პური აწონა.

წალმა მბრუნავემა დრო ჟამმა უკულმა შექნა ტრიალი,
ფრთა მოჰკრა ქართლსა, კახეთსა, შეაქნევინა სრტიალი;
მამლები ტურამ დაქამა, დედლები დარჩა ტიალი,
ღ მიდგა ყვავი და ყოვანი, დააწყებინა წკრტიალი.

მოისრა ხშირი ქვეყანა, გაკდა ვერანად, ტრამლადა!
სულ წარიტაცეს, თუ ვინმე შამბში მოურჩა წაძლადა;
დადედლებულნი შიშთაგან აღარ ვარგოდენ მამლადა,
ღ აღარვინ დარჩა ფარსაგი პატრონად ქვეყნის მამლადა

კახს ბატონს კოსტანტილესა საქმე მოუკდა ყალათი,
ტანთ ხვანტქრის ქურქი ჩაიცვა, დასთმო ყეენის ხალათი:
მტერს დამორჩილდა ნებიითა, ველარა ქნა რა ძალათი,
ღ მიენდო თავის თავზედა აკმარებინა ჯალათი.

რაც მოგახსენე, მოგვეგვარა ჩვენ ერმანერთის ბრძოლამა!
ქართლი ოსმალომ დაიპყრა, კახეთი ლეკთა მოლამა;
მით ჩვენმან სისხლმან ნაღვარმან კევნები სულ ამოლამა,
ღ სუნით მოიცვა მთა ბარი ჩვენის მკვდრის მძორთა ყროლამა!

მე ვიყავ ერთი თავადი, მოსახლე გორის-უბანსა;
ჯვარობას ჩვენი ქალ-რძალნი იცემდენ არ ავს ჯუბანსა;
მუნით გამტყორცნა ხაწუთრომ, გარდამაცილვა ყუბანსა,
ღ ვაი რა კარგა მოვსთქვამდი, მეტყოდეს თუ ვინმე ბანსა.

მო ყური მიგდე, მოკითხრობ ტყვედ ჩემსა წამოყვანასა.
ქვეყნის წაკდენის მიზეზით სცხოვრებდი სხვის ქვეყანასა,
სადაც უკმობენ სახელად, ქსნის კევზე, ლამის-ყანასა,
ღ მუნ მოყვრის მუშას თავს ვადექ, მკას უპირებდით ყანასა.

დილაზე ავდექ, წინა-წინ წაველ კაცითა ორითა,
ესთქვი, მუშას სადილს უმზადებ ძროხით; ცხვრითა და ღო-
რითა;

არ შეყრილიყო ჯერ მუშა, იყვნენ მოსასვლელ შორითა,
ღ ჩვენ თურმე გვნახეს მოგვმართეს ლეკთა არტოზის გორითა

მუნ ახლოს წყარო დიოდა, მასთან ტყე იყო ხშირადო,
იქ მოგვეპარნენ, დაგვისხდნენ თუთხმეტი კაცი მზირადო;
ავიკსნენ თაოფი და კმალი, მივყუდებ მუხის ძირადო,
ღ იმ წყალზე პირის საბანად მე ვიველ თავის ქირადო.

შემიპყრეს, წამომიყვანეს, კელ-ფეკს მომიდევს გენია,
გარდმომატარეს ასი მთა, მინდორი ცხრა იმდენია;
მუდამად ოვალთა ნაკადი მღულარე ცრემლი მდენია.
ღ მაქამეს ღუმე და კალი, მახვრიტეს ხინკლის წვენია.

მე ღუმის ქამას არ ვჩივი, ნეტავი მაძლრივ მქონოდა;
არ ვინაღვლიდი, ცხიმითა რომ ტუჩი გარდამქონოდა;
მე ეს მიმძიმდა, მკარ შეეკვრით მოვეყვანდი ოსოქოლოდა,
ღ ვაი რად დარჩი ცოცხალი, შენ თავო, ჩასაქოლოდა!

მიმიყვანეს არა ღირსთა, ღირსეულად მიმსახურეს,
არც მასვეს და არც მაქამეს, არც ჩამაცვეს, არც დამხურეს.
უსასყიდლოდ მიღებული გასასყიდლად დამაშურეს,
ღ გავიპარე. დამიქირეს: რათ წახველო, დამზალურეს.

მარტო ვიყავ; არვინ მყანდა მე ღუთის მეტი სხვა პატ-
რონი

არცა მაქვნდა საიმედოდ საქურველი სამკედრონი;
ღმერთს მივენდევე, მან ისმინა იგი ჩემი სავედრონი,
ღ კელ-მეორედ გავიპარე, რაკი ვჰპოვე ჟამი-დრონი.

კა. ოდეს დატყვევებულმან ურჯულოს ქვეყანას საუვარ-
ლის სახე და სურათი ველარა ნახა, იმისი მოთქმა
დავითისაგან

სახით სიტყვა შევნიერო, სხიო მზეთა, მზის სახეო,
ვეძებე და შენი მსგავსი მე აქ ვერსადა ვნახეო;
გეაჯები, ნუ გამწირავ მოვჰკვდე, შენ კერძ დამმარბეო,
ღ ჯოჯოხეთში ნუ ჩამადებ, მიწყალობე სამოთხეო!

ვამე ჩემო საესავო, ტკბილო ცხოვრებისა წყარო.
გავეყარე შენს სახესა, ვა თუ ველარ შევეყარო!
აწ შენვე გთხოვ, შენ შემყარო, ვინც გარდასთენ ცა-სამყარო,
ღ მასაც გვედრებ, ვინც გამყარა, მისი ჯაფრიც ამამყარო!

საყვარელო, სახით თქმულო უსასყიდლო მარგალიტო!
ვის გადარო, ჩემთვის მკვდარო, მზევ, მზეთა მზის მაგალითო!
გვედრები შემიბრალო, თავს მომპრიან მანგალითო,
ღ ოდეს სული ამოჰგლიჯონ, შენვე მისწი მანგანითო!

მტანჯვენ, სომეო: აწ ვით დაგთმო, ვით უმანკოვ ტრედო-
გვრიტო?
შენ შარბათი ვით დაღვარო და ძიმწარის წვენი ხვრიტო;
ბნელსა ვზივარ, გეაჯები სასინათლო ამიკვრიტო,
ღ ამოვსძვრე და გამოვიქცე, მოვიდე და შენა გქვრიტო.

შენ იესო, მწყემსო ჩვენო, ჩვენთვის სისხლის დამანთხეო!
ვით ცხოვარი ვარ წყმენდილი, ნუ დამკარგავ, მომნახეო;
ჩემზედ მხეცთა უხილავთა ნუ მოუშვებ, შერისხეო,
ღ მარცხნივ თიკანთ განმარიდე, მარჯვნივ კრავთან შემრაცხეო!

სამკურნალოს ცვარ-ცხებულო, სნეულთ წყლურების შემხვეო?
სნეულება განმიკურნე, მე სალბუნი მომაცხეო;

განმაგონე კმა საყვირთა, ამოილე კმა მკახეო,
ღ ვით ლაზარეს დამარხულსა, აღდექ, თავსა დამძახეო!

ჩვენ ცხოვართა მწყემსის კვერთხო, ძელო ცხოვრებისა
ხეო,
შენზედ ბმულით შეიმუსრვის ჩემი წარწყმენდის მახეო;
შენს ჩრდილთ ქვეშ დავჯდომილ-ვარ, ჩემო სამოთხის დამრ-
ხეო,
ღ განმაშორე მავნეთაგან, ავსა ნურას შემამთხვეო!

კბ. ოდეს დავითს ტუეეობასა შინა სცოიდა და მზე
ღრუბლის-გამო თვალთ არა ჩნდა, იმაზე თქმული.

ესურის ქება და დიდება ნათლისა წარუალისა,
მზეთა მზის ვახში თავს მაძეს, მმართვეს გარდაკდა ვალისა,
ქირს საცნაურის მზისაჲ სწორედ გამართვა თვალისა,
ღ არამ-თუ უცნაურისა, ცნობა გზისა და კვალისა.

სჯობს ვეტრფიალო მზეთა მზეს, მზისათჳნ თავი ვახელო,
ნათლისა გაფხდე მიჯნური, რადგან თჳლგებსა ვახელო,
მის უკეთესი მოყვარე სად ეპოვო, სადა ვახელო?
ღ მზე მიწყენს. თუ მზის სანაცვლოდ თინათინს კელი ვახელო.

ვაი თუ ქვეყნის გამსტრობად ვიჲა ძე დანი სადარი,
მზეს ღრუბლის გამო ვერ ვხედავ, აწ ბურჲან დანისა დარი:
გულს მიკოდს სევდის ლახვარი აღმასის დანის სადარი,
ღ დედ-მამა, ძმანი დავკარგე, არ ვიცი დანი სად არი.

ზურგთ მძიმე ტვირთი მკიდია ცოდვისა, არ მსუბუქია;
გზა შეცდომილი ვრონინებ, მაზრობს ქარი და ბუქია;
მასხია ცივი ნაბადი, არა მაქვს თბილი ქურქია,
ღ სჯობს ვეტრფიალო მზეთა მზეს, მომფინოს მზისა შუქია.

მზევ; მზისა მამზევებგლო, მე შენსას ვერას ვზარობა,
მიუწოთმელო ნათელო, სად პირად მთვარობ, სად მზობა.
შენის ვერ ხილვის სევდითა სულსა რასთვისა მაძრობა?
ღ მზევ, მომეშველე, განმათბე, სიცვიით ნუ დამაძრობა.

ცად მომფენელი ნათლისა, რათ მელანდები ბნელადა!
ჩემ თვალთა ჩინის მპოვნელი შემქნიხარ საძებნელადა;
ცეცხლ განმვლეველად მცხინვარებ, ცვარსა აპკურებ ნელადა,
ღ ცვარით გამკურნე, ვერ ჩავხე ბითეზდას საბანელადა.

მზეთა მზევ, მზემან მომნახოს, მითხრას მშვიდობა, სალამი,
თავს საფარველად მომმადლოს თავის აღდგომისა ალამი;
რომ მოკვდე, ჩამდვან საფლავად, მაყარონ მე მიწა ლამი,
ღ მიგრილოს, ცეცხლით არ დამწოს ვით ჩალა ხმელი, წალამი.

განთიადისა ვარსკვლავო, მის მზეთა მზისა მთიებო,
ვიკარგვი ბნელის ლამითა, დღევ რად არ მომიძიებო!
განმიადვილე გზა და სვლა, მეტად ნუ განმიძნელებო,
ღ თინათინითაც განმათბე, ყინვით ნუ განმაცივებო!

ვაიმე! მე ვინ მალირსებ მის მზის ყუდროში დასმასა,
მის ნათლით შევბას, სიხარულს, არა ქამასა და სმასა,
მე ყინვით დამძრალს გულზედა სათბუნლად კელის დასმასა?
ღ რომელიც ქალი მალირსებს, ძმას ვანაცვალე, დას მასა.

მზეო, ყოველთა მნათობთა შენ სჯობხარ მანათობელად,
თუმცა ვერ გხედავ თვალითა, ხარ ძნელი დასათმობელად;
მე ყინვისაგან დამძრალი გენუკვი დასათმობელად,
ღ გემუდარები, ნუ გამხდი ცეცხლზედა დასართობელად.

ისმინე, ლექსთა მკითხველო, სიტყვა აგისხნა წინადა:
ძეს ღმერთს კაცებით მზედ ვსახავ, სახით მზეს თინათინადა;
ღმერთთა ღმერთობით, მზეთა მზედ მამას ვსახ თქმად სასმი-
ნადა,
ღ მე მზესა ვეძებ, თინათინ ყოველ-დღივ შუქს თვალის ჩინადა.

სახით იგავად სათქმელად მამა მზეთა მზედ ითქოსა,
ძე ღვთისა მხოლოდ-შობილი მზე სიმართლისა იქოსა;
მისთვის საწუთროს მნათობმან მზემ თინათინი ირქოსა,
ღ ეს წიგნი წმინდად სახმარი არავინ გამიჩირქოსა!

საწუთროს მზის ტრფიალობა მისთან არ განიხსენება,
ძისა მოგითხარ მზეობა, შენ მზისა ნუ გეჩემება;
ვით საწუთროსი მზეს თანა მიჩნს თინათინის შვენება.
ღ ეგრეთვე ძესთან საწუთრო მზე მიჩანს და მის თენება.

რაგინდ მე ასრე გავგიჟდე, თავი ვახალო ტინზედა,
მზეცნი, ფრინველნი ვასერო ჩემსა ხორცსა და ტვინზედა
იგ მარგალიტი თაღლითზე, ოქრო გავცვალო სინზედა,
ღ ვგონებ არც მაშინ გავცვალო იგი მზე თინათინზედა.

საწუთროს მზის თინათინი მოგითხრა რაცა ფერია:
სარკის მზის შუქით ცია უწოდენ ქართველთ ერია,
ვერას კორციელს სულ-დგმულსა ბჟალში ვერ დაუქერი,
ღ მე თინათინით მინათობს სახლთ კედელ-ყურე, ჰერია.

კკ. მზეთა მის ვედრება დაჟითისაგან, მზის თხოვნა
დასათბობლად ტირილთა თუ სიმღერის კმითა.

(ამის კმას ეწოდება რუსულად მასონ)

მზევ! სიშორითა შენითა
ვსტირ გულზე კვნესით, ქშენითა;
ყინვა მკლავს და მახრჩოვს ბუქი:
განმათბე, მომფინე შუქი!*)

მზეთა მზეო, ამაღ ვსტირი,
საღლაღ დაგიფარავს პირი.
საქებრად ხარ სასალუქი,
განმათბე, მომფინე შუქი!

მზევ ნუ გამკდი კარგს დარს ავღრად,
ნუ ჩამაგდებ ყინვით ღადრად;
დამფუფქავს ღადართა თუთქი,
განმათბე მომფინე შუქი!

მზევ, შენ ხარ კარგი ნარუქი!
ბრძენთაგანა ხარ არ უქი,
ზეგარდმო ნიქი ნაჩუქი;
განმათბე, მომფინე შუქი!

მზევ, მახარე შენსა მოსვლით,
ახლით მშოსე შესამოსლით;
არ მათბობს მე ძველი ქურქი,
განმათბე, მომფინე შუქი!

*, ბოლოს სტრიქონი ყველგან ორ-ჯერ უნდა ითქვას.

მზევ, მომხედე პირის ბრწყინვით,
ნუ დამაძრობ ცივი ყინვით,
სხივთ სითბოს გიქებს ბარუქი,
განმათბე მომფინე შუქი!

მზევ, საცნობლად შენსა მკვრეტსა
თაბრუს ასხამ შეაქ ტეტსა.
გიმართავს ვერ მართლა თავსა,
ვერ სცნობს შენს გზასა და კვალსა!

რაზომც ენა მუსიკობდეს.
ბრძნად გაქებდეს და გამკობდეს,
გარდიკდის ვერ აკად ვალსა,
ვერ სცნობს შენს გზასა და კვალსა!

მზედა გსახავს მზის დამსახველს,
მით შეგიმკობს სახით სახელს;
ფერკ შენი საცა დავალსა,
ვერ სცნობს შენს გზასა და კვალსა!

ვის უყვარ-ხარ, მიაჩნი-ხარ.
თუმც არ იცის, სადაც ზიხარ,
შენთვის სწევს კორცსა და ძვალსა,
ის სცნობს შენს გზასა და კვალსა!

ზე ანათობ ცა სამყაროს,
ქვე ხმელეთსა. ზღვასა, წყაროს;
გიღრუბლავს ჩემ თვალთა ბნელად,
შემქნი-ხარ კვით საძებნელად!

მე ეს საქმე დიდად მიკვირს;
შენ მე მწყალობ, სად წვით მიჭირს;
ქარსა გრილს მიჭროლებ ნელად,
შემქნი-ხარ კვით საძებნელად!

შენ შემქმენ და შენ დამბადე,
თვალთა დამაფარე ბადე,
მაკვრეტლად შემექენ ძნელად,
შემქნი ხარ კვით საძებნელად!

თუმცა ვხედავ და ვალ ბეცად,
კუუვით გსაზრავ ქვეყნით ზეცად,
მეგულვი შენ ჩემად მკსნელად,
შემქნი-ხარ კვით საძებნელად!

გეაჯები, მზეო, ღირს მყო,
ეს წყალობა შენ მე მიყო,
მიხილე მე ბრმასა თვალი,
მაცნობე სვლად გზა და კვალი!

ქდ. მზეთა მზის შესსება და ჭემშარიტის გზის თხოვა
დავითისაგან.

დიდება შენდა, დიდება, სახით მზეთა მზეო,
მიუწდომელო ნათელო, გრძელო ძველო დღეო,
უფალთ უფლებათაო, მეფეთ მეუფეო!
უბერებელო, უკვდაო, მყოფო, შეუწყეო—
შენ გაქებ და გეაჯები დაკარგული ტყვეო,
მომიხსენე მონა შენი, ნუ დამივიწყეო!
დავით მე გთხოვ, ქეშმარიტი შენ გზა მაუწყეო!

კე. სვინიდისის მხილება დავითისა, ოდეს დატყვევებულ
ბულმან გამოჰარვა გაივლო გულში.

გულმან მიიხრა: ადგო! რაღათ მაიკადგო?
თუ არა იქ, ვით იქნას, რაც რომ დაიქადგო?
ჯერ რაც უფალთ ყალანი გედვას გარდიკადგო;
სიხოვე ძალა, მან მოგცეს, ვისვანც დაიბადგო.
კულავ წადი და განხეთქე მტერთ მახე და ბადგო;
მას კაცს, ღუთისა საყვარელს, მიჰყევ თავი ანდგო,
ღ ვისაც დავით ხადოდეს, ჯფლად შენ მას ხადგო!

ადგო, ადგო! გულით მოიწადგო!
შორს ახლი-ხარ საყვარელს, ახლოს განემზადგო;
სახე მისი, სურათი თვალ-წინ მოილანდგო,
მის წინ ასე სტიროდე, იქ მას შეებრალდე!
თუ გწადს, შენსა საყვარელს გულით შეუყვარდგო,
შენთვის ღახვრით დაქრილსა სისხლსა ცრემლით ბანდგო;
ღ ეგ რაც დავით გასწავლა, ზედ წამალი ადგო!

განადგო, დადგო, ნუ სულ ავსა გაზდგო;
დაბორჩილდი უფალსა, ხადე უღალადგო;
სული, გული მოსვრილი ღუთის წინაშე დადგო;
საყვარელი გიყვარდეს, სხვას ნურავის დაზდგო;
მის გაყრასა ნუ იტყვი, რაგინდ თავს აწამდგო,
თორემ დიად გიძულეფს, შენ რომ სხვასა ყვანდგო,
ღ დავითისა მცნებაზედ დადექ, არ გარდაკდგო!

აჰადგო ბადგო, თვალთა მიეც ანდგო,
სცან ამ ლექსთა იგავი, თარგმნე თუ გიყვარდგო!
ქართლის პურის ქერქშია შიგ თათუკი ჩავდგო;
ქერქი გაფრცქვენ, განაგდე, შიგნით გულს-კი სჰამდგო.

მე ეს კიდი სავლელად დიად სწორედ გავდეთ,
შენ თუ მრუდად გაივლი, მე რა წყალში ვარდეთ,
ღ დავით სწორედ მოგიტხოვს, თუ შენ შეიგვანდეთ!

შენ თუ მრუდათ გაივლი მე რა წყალში ვარდეთ,
ღ დავით სწორედ მოგიტხოვს, თუ შენ შეიგვანდეთ!
ღ დავით სწორედ მოგიტხოვს, თუ შენ შეიგვანდეთ!

კვ. სწავლა თავისი გაფთხილებისა ღ მოწეს წასკლასე
ქსად ეოფნისა.

სავარგონია მგონია ეს სიტყვა გასაგონია;
ბალ-წალკოტისა მოქმედთა ვარდი დასესოს, რგონ ია
თუ სნეულებას უფთხოდე, ჰამე სვი შესარგონია;
თავს გაუფთხილდი, არ უყო საქმენი ურიგონია;
დალივე საბრძნო წაძალი, დაღვარე საშმაგონია;
ღვთად ნუ გწამს გამობერილი დასია, ბილ და გონია;
ის გწამდეს, ვინც რომ დაგბადა, მოგცა ჰკუა და გონია,
მას სთხოვე, ყველა მან მოგცეს, არს შენი რაც სარგონია!
შორს წამსვლელი ხარ, მზად გაქენდეს ნუზლი და საბარგონია,
ღ დავითის მცნება ისმინე, განაგე გასაგონია!

ეს არ კორია სწორია. რაც სიტყვა გითხარ ორია.
ქედ არა წმინდათ მცონარი, თქმულა, კამბეჩის სკორია;
უქმად ბევრისა მქამელი გაუმადლარი ღორია;
ყურ-მძიმე, ლათში დაფლული; ზანტი უღონო ჯორია,
თუ ჩაწვა ძნელად ადგების, თავშიც რომ სცემო ტორია.
ვერ მქნელი დიდთა, მეტყველა ენითა ვით რიტორია,
დაეზარების წასვლასა, რაგინდ არ იყოს შორია

ძალ-მოკლებულ არს მცონარი ვითა მდინარე მდორია:
მენემან ვით ჩქარმან წყარომან, განხეთქოს მთა და გორია,
ღ მენე იყავ და განძლიერდი, დავითს რაც უთქვამს, სწორია!
მენემან ვით ჩქარმან წყარომან, განხეთქოს მთა და გორია,
ღ მენე იყავ და განძლიერდი, დავითს რაც უთქვამს, სწორია!

კზ. ღოცვა, ოდეს დავითს ტყვეობასა შინა მოშვიდა
და ღმერთს ჰური სთხოვა.

(იამბიკო)

მ ა მ ა ო, ყოვლის მპყრობელო, ღმერთო მოწყალეო!
ჩ ე ე ნ ო გამაკაცებელო, შემქნელ და მბადეო!
რ ო მ ე ლ ი ხ ა რ ც ა თ ა შ ი ნ ა არსის საყდარზეო,
წ მ ი ნ დ ა არსი მაგალობე, შენი ეო-მეო.
ი ყ ა ვ ნ ჩემზედ მოწყალეებით, შენ დამიფარეო;
ს ა ხ ე ლ ი ს ა შენისათვის აწ მომეცმარეო;
შ ე ნ ი უხვი მოწყალეობა შორს ნუ წამგვარეო,
მ ო ვ ე დ ი ნ მოწყალეებითა, ისევ შემყარეო!
ს უ ფ ე ვ ა წარმოაელინე, მადლი მომფინეო;
შ ე ნ ი გაჩენილი ვარ და შენ დამარჩინეო!
ი ყ ა ვ ნ ე ბ ა შე ნ ი ჩემზედ, ჩემო მეუფეო,
ვ ი თ ა რ ც ა პირველ მათათა შენ უწყალობეო:
ც ა თ ა შ ი ნ ა ისრაელთა საზრდო უწვიმეო,
ე გ რ ე თ ც ა ნათლის სვეტითა ღამე ავლინეო, ---
ქ ვ ე ყ ა ნ ა ს ა ვარ უცხოთა დაკარგული ტყვეო,
ზ ე დ ა მთასა ავართასა აწ მომეშველეო.
ჰ უ რ ი არა მაქვს, მიბოძე, მშინ მაქამეო!

ჩვენ ი შენგნით მოცემული რად დამიზალო?
არსობისა პურს გამყარე, შამბი მაძოეო,
მომეც, გვედრებ, შენი ვალი გარდაიხადეო!
ჩვენ გცოდეთ და შენ შეგვინდე სულ-გრძელ მოწყალებო.
დღეს სადილად არა მაქვს-რა გამომიჩინეო;
დავიკრიფე ყვავის-ფრჩხილა და ისი ვსკამეო!
მომიტევენ შეცოდება, თუ რამ შეგცოდეო,
ჩვენ თანა შენი წყალობა ნუ განაქარვეო,
ნადებნი ძველნი საკმილნი ნუ განგვიახლეო,
ჩვენნი მსხვერპლი კენისას ნუ მიაგზავსეო,
ვითარცა აბელ მართლისა შენ შეიწირეო.
ჩვენ მიუტევეთ თუ ძმათა, შენც მოგვიტევეო!
თანამდებთა გარდაეიდით, მივსცემთ რაცა გვძეო,
მათ ჩვენთა აღნადგინებთა სხვათა ნუ აძლეო.
დამბადებელო მიბოძე, ეს რაც ვითხოვეო,
ნუ შემოიყვანებ ღრმა ზღვათა, რომ არ დავინთქეო,
ჩვენ შენად სადიდებელად მთლად განგვირინეო,
განსაცდელსა მოგვაძიდე, კარგო მენავეო,
არამედ მიკსენ, ვით მოსეს შუა განუბეო!
ჩვენო მოწყალებე! ეს ძღვენი გიძღვენ დავით მეო,
ბბოროტისაგან დამიკსენ ყოვლად ავით მეო!

ქც. სამების ვედრება: გზის წარმართვის თხოვნა
დავითისაგან.

(იაპიკო)

რამეთუ გცოდე უფალო, ვითხოვ შემინდეო!
შენი ვარ მონა, წყალობა შენ მე დამართეო.
არსადა მყავს მისამართი, მე შენ მოგმართეო,

ს უ ფ ე ვ ა შენი მშვიდობით გამოავლინო:
 ძ ა ლ ი და ღონე მიბოძე, მტერთა ვეყო მრეო-
 დ ი დ ე ბ ა შენდა ნათელო, ერთო სამ-სახეო!
 მ ა მ ი ს ა აბრამისასა სტუმრად მსხდომარეო!
 დაბერებულთა ზათ ბერწთა შვილით ახარეო,
 ძ ი ს ა მათისა ისაკით ძე მოასწავეო.
 დამმარხველს, დამტირებელსა ვითხოვ, მიბოძეო!
 წ მ ი ნ დ ი ს ა სამებისაო მადლო დამფარეო,
 ს უ ლ ი ს ა ჩემის საოხად, რაც ვთქვი, მაკმარეო.
 ა წ და ვ ი თ იტყვის: დიდება შენდა, მეუფეო,
 მ ა რ ა დ ი ს და უ კ უ ნ ი თ ი უ კ უ ნ ი ს ა მ დ ე ო !
 ა მ ი ნ თ ე მე ბნელს სანთელი და მომინათეო,
 ზ დ ა ვ ი თ მე შენ გევედრები გზა წარმიმართეო!

ქთ. მის ვედრება დავითისაკან.

(იამბიკო)

ღამზადებელის მამისა საყვარელო ძეო,
 აღმიპყარ კელი, რასაცა ვითხოვ, მიბოძეო!
 ზარ ვით ცხოვარი წყმენდილი, აწ მომიძიეო,
 იესო, მწყემსო კეთილო, კაცთა მეცხვარეო!
 თიკნად ნუ გამკდი, მარჯვენით კრავში გამრიეო;
 ზანზარიდე უხილავთა მკეცთ ნუ შემაჰმეო.
 შფალო ყოვლად ძლიერო, განმაძლიერეო,
 რომელმან ქალწულისაგან კორცი ივასკეო,
 აღამიანთა კსნისათვის ჯვარს დაემსჰვალეო,
 მოჰკალ სიკვდილით სიკვდილი და განაჰარეო,
 იკსენ ადამ საკვრელთაგან ევას ახარეო;

საფლავთაგან აღადგინე მკედრებით ლაზარეო,
შენ გაკსენ ჩემი კრულება და წარმავლინეო,
ვით გამყარე სამევიდროსა ისევ შემყარეო.
იესო ძეო ღუთისაო, ეს შეისძინეო!
ლექისა ამის შემწყობი, დავით აცხონეო,
იმის სულს მიეც შეება და მეც განმისვენეო!

ლ. თხოვნა გამლექსავისაგან. რომელიც რომ ზევით
ხსენებული საძი საუფლო ღოცვანი არიან იამბიკო,
რომელიც რომ ეოგელს სტრიქონს თავად წითლუ-
რით უწერია, ის არავინ შესცვალოს, ამისთვისა რი-
ჟე იმას სხვა მოქმედება აქვს—ცალკე წითლის თავ-
დაღმა ჩამოკითხვასა*)

თომავე, დავით მეო ამ წიგნს მოგართმეო!
წაიკითხე, შენ გაზინჯე, კარგათ შეიტყუე,
რომელიც კმა შენ შეგეწყუო, მეც ის შევაწყუო.
თუ რამ შენთვის მომეპაროს, შენთვის გარდიწყუო.
ტანსა რაც გინდა უყავი, თავს ნუ შემირყუო.
უკაცრაოდ ნუ ვიქნები, ძმაო, ამაზეო,
რომ ეს სიტყვა შემოგკადრე, ვერ გითავაზეო,
შენს ქალთა-მზეს ბევრითა სჯობს ჩემი მზეთა-მზეო,
ქვეყანაზედ არსად არის იმ სილამაზეო.
თუ ნახევდე, იკადრებდი მთხვევნას ფეხებზეო.

*) წითლურით ნაწერი აქ დიდრონის ასოებით დიბეჭდა.

ამოვარჩიე მე იფქლი, შენ შახვეტე ბზეო,
ღ ჩემს თეთრს თულუნს არვინ გასცვლის შენს შავს არაბზეო!

გამოვარჩიე მე იფქლი, შენ შეხვეტე ბზეო,
ღ ჩემს თეთრს თულუნს არვინ გასცვლის შენს შავს არაბზეო.
ღ ჩემს თეთრს თულუნს არვინ გასცვლის შენს შავს არაბზეო!

ლა. სიზმარი დავით გურამის-შვილისა ტყუეობასა შინა.

კმა მესმა ძილსა შინაო: „რას ხვრინავ, რასა ფშვინაო!
აქ რას უწევ-ხარ საძილოდ, რატომ არ წახვალ შინაო!“
ფეხი წამომკრა წყნარადა, ჯოხითა დამიშინაო:
„რატომ ვერ ბედავ წასვლასა. აგრე რამ შეგაშინაო?
დამაწვენელმან აქ შენმან აქ აღარ დაგაწვინაო;
მასთან გიბრძანა დაწოლა, ვისთანაც გაქორწინაო,
ღ აღდექ იარე. წავიდეთ, მე წაგიძღვები წინაო!“

. მასთან გიბრძანა დაწოლა, ვისთანაც გაქორწინაო.
ღ აღდექ, იარე წავიდეთ, მე წაგიძღვები წინაო!
ღ აღდექ, იარე, წავიდეთ, მე წაგიძღვები წინაო!“

მძინარეს ასე მეგონა, ცხადია,—არ სიზმარია;
ვსთქვი, თუ ტყვე ვინმე მოსულა, ჩემსავით პატიმარია.
მე უთხარ: თუ რამ შეგეძლოს, შენს თავსა მოეკმარია
ღ არ გეშინიან, გზა იცი; შენ წალი, მე კი მარია!

მე მითხოვნია ღვთისათვის, რაც ჩემი სათხოვარია;
აწ ჩემი წინა მძღომელი არს ქრისტე მაცხოვარია,
მან მწყემს-კეთილმან მომნახოს მე წარწყმენილი ცხვარია,
შენ ვერ გენდობი, ვერ გაცნობ, არ ვიცი ვინა ხარია?

მან მითხრა: ვისაც შენ ამბობ, შენზედ წყალობა მისია;
შენად ჯოხითა საცემრად მე იმან გამომისია.

მან პრძანა: ფარებთ გარეთა რათ დაგდებულია ისია.
ღ რად არ ეშინის მგელთაგან, ღამეა, განა დღისია?

მე უთხარ: თუმცა აგრეა, კაცი ყოფილხარ, წმინდაო,
ოღონდ აზღენი მაცალე ვიშოვნო ქალმან-წინდაო,
ფეხთა ჩავიცვამ, წამოვალ, აქ ყოფნა მე არ მინდაო!
ღ დღუნა, აღარა მითხრა-რა დიდ ხანს კმა გაიკმინდაო.

ერთი ეს კი თქვა: არ ვიცი მე შენის ქალმან-წინდისა.
გზას გაძღვეს ცრემლნი მოყვასთა, უკან ძმისა და წინ დისა;
ჩემგნით ეს იყო მოთხრობა, ნიშნად მოცემა წინდისა,
ღ თუ მიენდობი, დაგფარავს მადლი სულისა წმინდისა!

ლბ. ტყვეობითგან გაპარება დავითისა.

გულზედ მქონდა მოხაზული ცხოვრებისა წყაროს ღარი,
ვიტირე და გარდვადინე მე იმაზე ცრემლთა ღვარი.
ღმერთსა ესთხოვე, მიწყალობე შენ ასეთი წინა-მძღვარი,
ღ უვნებელად გარდმატარო ქრისტიანთა მტერთ სამძღვარი.

ვახსენე ღმერთი, წამოველ, სითაც ხსნა მეგულეობდა.
გული ტიროდა, ცრემლითა თვალები მეგულეობდა.
აღარ მეგონა მე თუ-ღა გული-ღა მეგულეობდა,
ღ ვიტყოდი, ვაი მოყვასნო ჩემთვის დაკარგულეობდა!

დღისით წინამძღვრად მზე მყვანდის, ღამით ჟჭკრეტდი
მთვარესა,
მივენდვე შვიდთა ვარსკვლავთა მას ჩრდილოეთის მკარესა;
ღამით შიშველს მთას მოვადეგ შუა დაღისტნის არესა,
ღ მუნ ეამსა რასმე შევესწარ სიცოცხლის დასამწარესა.

ასტყდა ქარი და დაიწყო სეტყვა, ელვა და ქუხილი;
წამ-და წუმ ელვის ზარითა თვალებმა შექნეს წუხილი;
არსად ჩნდა თავის საფარი, მაზელ შემექნა წუხილი,
ღ თავს დავიხვიე სარტყელი, წავსწევ ტანს არას უფთხილი.

სეტყვისა თავში დაცემის შიშითა პირ-ქვე მკობილსა,
გულმა მთქვა: ადექ, იელვებს, იპოვნი გამოქობილსა.
ავდექ; იელვა, მივადეგ, კარს მთა-კვრელს ღოდ-გამოდ-
ძრობილსა,
ღ მიველ და მაშიგ უკუესძვერ, ვმადლობდი მხოლოდ-
შობილსა.

დამედვა დიდი იმედი, ვსთქვი, თურმე ღმერთი მფარავსა:
თუ ჩემთვის კარგი არ სწადდეს, არ დამიდგამდა კარავსა;
დამიკნა წვიმა-სეტყვასა, ქარსა სასტიკად მზზარავსა,
ღ რაც კაცი ღმერთსა ენდობის, ღმერთი კარგს უზამს არ ავსა.

ვსთქვი თუ: ცე ღმერთო, შენა ხარ ჩემებრ ცდომილთა
მკსნელა;
თუ არ შენგნითა, წინასწარ საქმის შეტყობა ძნელია:
თვალე დახუჭვილს მწოლარეს გარს მერთყა ღამე ბნელია,
ღ გულით მაინობე წინა გზა და ვბოე საძებნელია.

სეტყვამ გადილო, გაწოველ, უფალსა მსხვერფლი შევწირე:
არ მყვანდა სამღვთოდ ზეარაკი, მკურვალეს გულით შევს-
ტირე;
არც მაქვნდა სამღთო წერილი ცოდნაცა მაქვნდა მე მცირე,
ღ ღმერთო, დამიხსენ მტერთაგან! ეს ლოცვა გავიზიპირე.

ლგ. ოდეს დავით ავის დარისაგან შეწუხებული, სვი-
ნიდისის მხილებით ელვისაგან გამოქობილი კლდე
იპოვნა და იმას შეეფარა, იქიდან გამოსულძან ილოცა.

შენ ღმერთო, ერთო ხილულთა! მე ვერას დაგადარებო,
არ ვიცი ზიხარ, თუ სწევხარ, ფრინავ, თუ ფეხზე დარებო?
ნათლათ გთქვა ძველ ღღედ კელმწიფობ, მზით ღღესაც შენ
აღარებო,
ღ უკვდავ-ხარ გნებავე ვისიცა, აცოცხლებ და ამკვდარებო

მამა ხარ დაუსაბამო, არა გაქვს დასასრულია,
სიტყვა გაქვს ძედ მოთხრობილი გვსმენია აქ მოსულია.
არა ხარ ღმერთი მტყუარი, გაქვს ჭეშმარიტი სულია,
ღ ერთი ხარ, მაგრამ ამ სიტყვით სამად ხარ გაღექსულია.

მზე და სხივი და ნათელი ვით სამად გაღექსულია,
იგ სამივე ერთი მზე არის, არ ცალკე გაქსაქსულია;
ეგრეთ მამა და ეგრეთ ძე, და ეგრეთ წმინდა სულია,
ღ ვისაც სამება არა სწამს, სჯულთაგან გარდასულია

ღმერთო ცათა და ქვეყნისა მპყრობელო, შემამკობელო!
მამავ და ძეო და სულო წინასწარ საქმის მცნობელო;
ჩვენად კსნად, შენად საქებრად მის მთით მის ლოდის
მპრობელო.
ღ მე დავით მიხსენ მტერთაგან, მამის დავითის მთნობელო!

სახით ვითარცა საწმისზედ ცვარო ზეგარდმო წვეთილო
აგარაკთან უთესლოდ ძირო მოჩადა ხეთქილო;
გამოუთქმელად ნათქვამო. მთით ლოდო გამოკვეთილო.
ღ მიკსენ ცხოვარი წყმენდილი, იესო მწყემსო კეთილო!

მეხო, ქუხილის ისარო, მტერთ გულზე დასარქობელო,
დავითის ვარდო, აბრამის ყვავილო დაუქნობელო,
განსჯად ცხოველთა და მკვდართა სამართლის გამამქობელო,
ღ მარცხენით თიკანთ მარიდე, მარჯვენით კრავთა მხმობელო!

ლდ. ვედრება ღვთისმშობლისა დავითისაგან, ოდეს
იმ ზეგით თქმულს ლოდ-გამოკვეთილს კლდეს შაე-
ფარა ავის დარის მიზეზით.--ბოლო ერთი.

მთავ ღვთისავ, მთაო პოხილო, დავითის საგალობელო,
ვით აგარაკო ზეგარდმო ცვარისა შემატებობელო,
უთესლოდ აღმოგვიცენე ნაყოფი შესამკობელო,
ღ მომეც ნაყოფი კეთილი, იესოს ქრისტეს მშობელო!

სიტყვა ძლიერთა მსმენელო, უცნაურისა მცნობელო,
სარწმუნოების ხარისხო, სჯულისა მტკიცეთ მპყრობელო,
ქრისტიანეთა ზღუდეო, მფარველო გარსა-მლობელო,
ღ შენ დამიფარე, დამიცევ, იესოს ქრისტეს მშობელო!

სახით აბრამის კარაო, ღვთის ტევნით ვულთა მყრდნო-
ბელო,
სჯულთ კიდობანო მოსიანთ, ღვთის მცნების ჩასაწყობელო,
ვით შეუწველო მაყვალო, საღმრთო ცეცხლ გაჴქრობელო,
ღ მიკენ, ნუ დამწვავ საკმილით, იესოს ქრისტეს მშობელო!

ქუხილო მტერთა მკვეთელო, ელვავ სულთ მანათობელო,
ელისაბედის მომკითხო, მის ყრმის მის მუცლით მკრთობელო,
ვით სამოსელო უხრწნელო, შიშველთა დამათბობელო,
ღ შემმოსე მადლით შიშველი, იესოს ქრისტეს მშობელო!

ბარბაროზთ სჯულთა დამკსნელო, სპარსთ სიწმინდისა
მთხრობელო.

ცეცხლთა თაყვანის-ცემისა, დამშრეტო დამაცხრიბელო,
ღუთის სამსხვერპლეო, ფურნეო ცხოვრების პურთა მცხო-
ბელო,
ღ ეანმადღე მადლით მშიერი, იესოს ქრისტეს მშობელო!

ცხოვრების წყაროს ენბაზო, მბანელთა არ სამზნობელო,
კანას წყლის ღვინოდ მსმეველო, მეჭორწილეთა მთრობელო;
კვლავ კლდეო წყლისა მომცემო, ისრაელთ ცრემლთა მშრო-
ბელო,
ღ მასვი მე მადლით მწყურვალსა, იესოს ქრისტეს მშობელო!

ნაყოფიერო ვენახო, ვით ვაზო მორჩიუქნობელო,
უკვდავებისა მტევანთა მოკვდავთა მოსართლობელო,
მაჩრდილებელო ნერგო და კეთილთა შრტოთა მყნობელო!
ღ მიგრილე ცოდვით საწვაფსა, იესოს ქრისტეს მშობელო!

სიტყვისა ღუთისა კორცითა მტვირთველო დამადგნობელო,
ღუთის ძისა კაცად აღმზრდელო, მით კერპთა დამადნობელო;
ადამის მხსნელის დედაო, ძით ევას მახარობელო,
ღ შეწუხებულსა მახარე, იესოს ქრისტეს მშობელო!

სიბრძნისა ღუთისა სავანე, ტახტ-საყდარ დასაჯდომელო,
კეთილ-მორწმუნე მეფეთა გვირგვინად მოსაკდომელო;
კიდო წიაღ მყვანებელო, კიბეც კათამდის მწდომელო,
ღ გზა სიმართლისა მასწავე, იესოს ქრისტეს მშობელო!

მის სიძის მღვიძრად დამხდომო, შუალამ ძილთა მფრთხო
ბელო,
გაუქრობელის ლამპრითა ქალწულთა წინა მსწრობელო;
სულელთა ლამპარ შრეტილთა მრეკველთა კართა მკშობელო,
ღ მოწყალებისა კარ-მიღე, იესოს ქრისტეს შობელო!

ზეცით ღვთის სიტყვის საყვირო, ქიეყნად კაცთ მოსა-
თხოვბელო,
არსის საყდრისა სასანთლევ ლამპარ გრძლად გაუქრობელო;
მის მოციებისა დედობით ბნელ ქვეყნის მანათობელო,
ღ შენ განმინათლე გონება, იესოს ქრისტეს მშობელო!

ვით მამათ-მამის შურდულო, მთავ ლოდის გამამტყორ-
ცნელო,
დამამტვრეველო კერბთა და საწუთროს ღმერთა მკოცველო,
პირველ წყევლისა წერილთა ბრალისა აღმამკოცველო,
ღ მ-კსენ დედაო ღვთისაო და ჩემო ხატ სალოცველო!

დაურღვეველო ზღუდეო, გოდოლო შეურყეველო,
ცათაგან დაუტევენელთა წიაღთა დაატეველო;
მარიამ ქრისტეს დედაო, ასულო სიონეველო,
ღ შენ მეოხ-მყავ ცოდვილსა, ქალწულო ღვთისა მკეველო!

შენ გვევდრები, ცისკარო საიდუმლდსა ღღისაო,
ნათელო შარავანდედო სიკნაურისა მზისაო,
დედავო მუცლად-მღებელო გამომკნელისა ტყვისაო,
ღ ტყვეობისაგან დამიკსენ, მშობელო ღვთის სიტყვისაო!

ნათელო და ბრწყინვალეო თქმულო აღდგომისა ხატო,
სიტყვიერთა ცხოვართ ქნარო და უხილავთ მხეცთ დამს
ხარტო;
ტარიგის და მწყემსის დედავ, მე ნუ დამიტევი მარტო,
ღ ძალი მომეც გარდმახტუნე, სადაც დამხედეს ცოდვის ფლატო!

შენ სატებრათ რიტორიკა არს ვით თევზი უკმო, უტყვი;
მე ვით ვიტყვი შენს ქებასა; ნაწვართი ვარ ვით პირ-უტყვი,
მიქირდა და ჩემს მავნეთა შფნგნით კვერთხი გარდაურტყი,
ღ ვით ენბაჲო გამიწმინდე მე ცოდვილსა ბრალთა ტუტყი!

ლე. ოდეს ზეით ხსენებულის გამოქვაბულ კლდი-
დამ წამოსულს დავით გურამის-შვილს უცხონი შეს-
გდენ და მათის შიშით მუკლი მოექცა.

რომელმანც მთამან დამფარა, მას მთაზედ იმ სეტყვებითა,
მეც ამ მთას მსხვერპლი შევწირე, რაც გითხარ იმ სიტყვებითა;
მერმე ავდექ და წამოველ ტირილითა და ტყეპითა,
ღ სულ გავანდლე გამკმარნი შამბნარნი ცრემლთა რწყებითა

კოჭამდის სეტყვას ვაპობდი, ფეკები მაქვდა შიშველი;
ყველაზედ გული მაგრობდა, არაზედ ვიყავ მშიშველი.
ვსთქვი თუ, რას მიზამს მაცდური, ან მგელი, ან დათვი,
შველი?

ღ შავებოვები არავის. თუ ღმერთო, შენ კი მიშველი.

აწ ყველას წყრილად ვერ მოვსთვლი, რაც მაშინ გარდამკედია:
სამი დღე შამბში ვსწოლილ-ვარ, მალლა არ ამიხედია,
წინ გზისა შეკვრის შიშითა წასვლა ვერ გამიბედია,
ღ შიმშილისაგან მუცელი, მიმკვრია ფერღზედ ფერდია

ჩემს უკან მდევართ გადურჩი იმ წოლით დღითა სამითა,
ხუთი დღე ღამე ვიცხოვრე შვიდის ტყემალის ქამითა;
დღისით ჯაგნარში ვსძვრებოდი, მინდვრათ ვიდოდი ღამითა,
ღ დღე თერთნეტამდას ვიარე ყოფა ქცევითა ამითა.

თუმც არ მეჭამა მე პური თბილ-თაჯა ჯავახურია,
არც მესვა ღვინო კახური, არ ვიყავ ნაბახურია;
ათის დღის მშვიერს მომერთვა სადილი საკევხურია,
ღ მოუწევარი კვინჩხი და მკვახე მე კოწახურია.

პერანგი მეცვა ახალი, არ ძველი, მე ტანზე ნარმა,
მუკლთ ქვეით გავხდი შიშველი, შემომაცვითა ზე ნარმა;

დიდთა ქირთაგან ვნებული ოდეს მცნა მამამ ზენარმა,
ღ მან გამოპირწყო წყლული და მიშვა მგრგენმა და მზრზე-
ნალმა.

მეთორმეტეს დღეს მოვადექ წყლის პირსა მე უჭალოსა,
წამბში ვსძვერ ვითა ნიშლია, ვსუქვი არვინ არ ამბჯალოსა.
შაფხ:დგ, გაღმა ლეწავდენ, მათრავის ცემით კალოსა;
ღ ვსტქვი თუ აგეზის უფალმან აქ მიქსნას საკანკალოსა.

ცოტას ხანს უკან მომადგა მე ორი კაცი ნაფითა;
მეგონა, ამას მკითხევდენ, მანდ რას აკეთებ დავითო?
ისევ გაბრუნდენ შეშინდენ, ჩემის უქოჩროს თავითო,
ღ მე მუნვე დავრჩი, დავღონდი, ვსტქვი თუ, წავიდე საითო?

რა მნახეს, მათის შიშითა მეც ამეშალა ბალანი,
მუელი მომეჭრა, წაპერთო ტანში ღონე და ძალანი,
შორს ველარ წაველ, ჯკუ ვსწევ, მუნ ახლოს იყო ჩალანი,
ღ გარდვიადე იგიცა, რაც ღვთისა მედვა ყალანი.

ლვ. უცხოთ ნახვის შიშით მუხლთ-მოჭრის დროს
დავითის ლოცვა და გზლობა.

ღმერთო, მომხედე! ვედრება მისმინე, გამიგონეო!
მუელ მოღებულ-ვარ, არ ძალ მიძს აქედამ დაძვრის ღონეო;
ცოდვის მუხრუჭით შეკრულსა მომიშვი, მომიფონეო,
ღ მერე შენ გზაზე მიმიძელვ, სად გინდეს წამიყონეო!

იესო მწყემსო კეთილო, ჩემებრ წარწყმენდილთ მპოველო!
ჩავარდი ცოდვის კნარცვშია, ვსცადე და ვერ ამოველო.
ბრძანე, ძის თხოვნით მამასა სთხოვე რაც გინდეს მთხოველო,
ღ ვითხოვ შეშინდევ ცოდვანი, როს მკედარი განმაცხოველო

აწ ნება შენი ჩემზედა აღსრულდეს აღსასრულითა,
მინდა და ველარ დავძრულ-ვარ ძალთაგან განასულითა;
თუ მიკსნი, ისევ გამსახურო ქრისტიანისა სჯულითა,
ღ თუ არა, მომკალ კორცითა, ოღონდ ნუ წამწყემნდ სულითა!

გ ა ლ ო ბ ა.

მამავ, შენი ძეო, ვითხოვ მიბოძეო;
ვაქცევი, ქვესკნეთს, ვარდები, მისვეტ-მიბოძეო!
რად გძინავს, აღსდევ უფალო აწ განიღვიძეო,
მოდო გამმართე, წელ-გულში სულ დავიბზუნძეო;
ღმერთო! დავითის მონევლო, მამაო და ძეო,
ის მტერნი ჩემნი მღევნელნი ღევნე, განაძეო,
ღ შენ გამირკვე დავითსა, რაც წინ გზა მიძეო!

მკმევო, მსმევო, ჩემო ტანთა მცმევო!
ვერ მოგეშვები ცოცხალი თუნდა მაწამევო;
მიბოძე საზრდო სულისა, მშიან მაქამევო,
კიდევ შემმოსე, სიცივით სულ ვკრკი ამ ღამევო,
ბალახ-ჩალაში დავსძვრები ვითა ღალღა მეო;
მივხვდი ვით-მწყერი ალაღთა დღეს მტერთა ღარმევო,
ღ დავითის ძევ, დავით მიკსენ მე აქაღამევო!

ლზ. შველა ღვთისაგან დავითისა, ტევეობიდა მ გა-
მოსვლა სარუსეთოში.

ღალამდა, სხვა დღე გათენდა, არვინ ჩნდა ჩემი მღევარი,
დილაზე ადრე წამოვსდევ უძილო ღამის მავევარი;
წამოვკლ. გზაზედ უფალმა მიბოძა საზრდო მღღევარი,
ღ ორი კიტრი და საზამთროს ნაჭერი მე ნახევარი.

საზამთრო სიციხით დამკვნარი კელში მეჩვენა მე ცხლად
წყალი ახლოს მხვდა მდინარე, ვიკაცვე გასარეცხლად;
კიტრი უბილამ გამცვივდა, გულზედ მამედვა ცეცხლად,
ღ რომ მომეყიდა, მიღირდა, ას ოქროდ, ათას ვერცხლად.

წყალმან წაიღო, მივდივე. ვეცადე ვერ დავიტირე;
ბეწვი მწყდა მისი დევნითა, მეც წყალში არ დავიძირე,
ლტოისაგან გულსა შეპაკლდა, ვაყვედრე ასე ვიტირე:
ღ თუ მომეც, რაღათ წამართვი, აწ ასე რად გავიწირე?

შენის წყალობით იზდების ყოველი დაბადებული,
აწ მე შევქნილ-ვარ რასათვის მე შენგნით გარდადებული?
თუ არ გინდოდა ჩემთვისა, რად დამხვდა გამზადებული;
ღ თუ არა, რასთვის წამართვი საზრდო უბეში დებული?

მერე რა მოველ გონებას, მასვე დაუწყე ვედრება:
შემინდევ ესე ვითარი უმეცრებითა ყვედრება:
რაც ავი მიყო, დაგიტმო, აწ იმას რა შედრება,
ღ მაგრამე ასე მშერსა არ ძალ-მიძს გრძლად გზაზედ რება

თავს დაფგმე, უთხარ: შიმშილით რა გული დაგიყმენია?
მარხულობა და სასჯელი გონების გასაწმენდია,
მემთვრალეთათვის მაცდურნი მკეთა დააწყმენდია,
ღ ნებიერობა ხორცისა სულისა წარსაწყმენდია.

მოვიდრიდი და ვსტიროდი, მოვსტქვემდი ჩემსა ზიანსა,
ღვთის საბოდიშოს სიტყვებსა ვიტყოდი თავაზიანსა;
უცრად ალაგს მოვადექ ტურფასა ლამაზიანსა,
ღ მსხმოიარესა ბაღნარსა, ატმიანს და ვაშლიანსა.

დავღუნე თავი, უკუ- ვსძვერ ვაზნარსა შინა ბურვილსა,
აღმოვირეხე ყურძნითა, მოვრჩი. შიმშილსა წყურვილსა;
მაგრამ ღვთისა კი მრცხვენოდა მე ცოდვით პირ შემურვილსა,
ღ ვეტყოდი, რად არ მივენდევ შენის საყვარლის სურვილსა?

კიტრი მომეც და წამართვი; ვერ მოვითმინე თმენითა;
შევსწუხდი, მაზე გაყვედრე, გცოდნე პირითა-ენითა
შენ, ღმერთმან იგი დამითმე სულ-გრძელებითა შენითა.
ღ აწ უმჯობესიც მომაგე პილპილად სავსე ტენითა.

რით გარდვიხადო მე ღმერთო, ეგე-ვითარი ვალობა,
რაც შენ მომაგე სავსებით ურიცხვო შენა წყალობა?
უწვრთელ ვარ, არა ვიცი რა დავათის ფსალმუნთ გალობა.
ღ გთხოვ უმეცარსა შემინდო ჩემი ცოდვა და ბრალობა!

თურმე წინასწარ ხედევდი შენ ჩემსა გზასა, კვალებსა;
შეგების წყალობას უხემდი ჩენსა კორცსა და ძვალებსა;
მე წერ ვხედევდი, გცოდნედი, ლიბრი დამკროდა თვალებსა,
ღ აწ კორცმან გცოდა, კორცს ჰკითხე, სულს ნურასა სთხოვ
ვალებსა.

კორცსა აქვს დანაშაული, სულისა არა ბრალია:
სულია ღვინო კეთილი, კორცი ქურქელი მყრალია;
კორცი ამ სოფლის გემოთი ნებიერობითი მთვრალია,
ღ სული იმ სოფელს დასჯისთვის შიშითა სულ გამქრალია.

ეს სიტყვა ჩემთვის სხვას უთქვამს, ახლა მიუთხრობ მეც
სხოსა:

უნდა მელვინემ საღვინე კარგ გვარად გამორეცხოსა,
ჯანაყრევინოს, გაწმინდოს რაც შიგნით მწიკვლი ეცხოსა,
ღ თუ მისგან წახდეს ღვინო-ლა, მე თავში კეტი მეცხოსა.

ღე ღმერთო, შენა ამღერე ეს ჩემი სატყებ-სატირი,
ქურსა ზნოვანსა მაკმარე საძელ მაწაწურ საპირი;
აღმომიწმინდე მწიკვლთაგან გული, გონება და პირი,
ღ ცოდვით ნამტვრევთა ნაბძარნი მადლით გახიზი-შაკირი.

აწ შეისმინა უფალმან კმა ვედრებისა ჩემისა,
დაღონებულსა მომაგო ქაში ნუგეშის ცემისა;
კმა სამღერალთა მასმინა, არა თუ ზართ დაცემისა,
ღ საყდარს დარეკეს, გამოკდა ზრიალი ზართა ცემისა.

რა შემომესმა ზარის კმა, გულმან დამიწყო ძგერანი,
ზეზე წამოვდეგ, დავიწყე ბურვილით გამომზერანი;
შაფხედ საყდრის კარზედა პირ-ჯვარს დაიწყეს წერანი,
ღ ესტქვი, თუ უცილოდ აქ არის ჩემი ბედი და წერანი

გარდაიკდა უფალმან, ჩემი ემართა რაც ვალი,
მკრა სიხარული გულ-ისა, ანაზდათ ქკვაზედ შემცვალი,
ასე მიაბა, პირიდან გაფყარე ყურძნის მარცვალი.
ღ საჩქაროდ წასვლა მოჰინდა, არ ვიყავ ხანის დამცალი.

კიდევ შევხედე, გავშინჯე, გარჩევით დავინახეო;
თავთ იალქანნი ქალთანი დევთა რქად გამოვსახეო;
ვთქვი, თუ ვაი თუ მაცდურმან დამირწყო რამე მახეო,
ღ მუნ მისვლა ველარ გავბედ, შორს წასვლა განვიძრახეო.

მას ბაღში ხილი დავკრიფე საგრძალი მოვიშადეო;
ზოგი უბეში ჩავიწყევ, ზოგი კალთაში ჩავდეო.
კვლავ სვინიდისმან მამხილა, ბინდამდის მოიცადეო,
ღ დღისით ნუ წახვალ. არამცა მოგიდგას ვინმე ბადეო.

წაველ, უკუ-ვსწევ ჩალასა, სად უფრო იყო ხშირია.
ღმერთმან თქვენს მტერთი შეყაროს, რაც მე ამიტყდა ქირია;
წამოდგა კოლოს ლაშქარი, რა შევსძარ ჩალის ძირია,
ღ მე დამარჩობდენ უცილოდ, თუ არ დამეცო პირია.

რა შემაწუხეს მეტადრე, ვიტყოდი გაჯავრებული:
ვინც უნდა იყოს მივიდე სიცოცხლე გამწარებული.
აღარ დავდივე, წამოვხტი წამოველ გაჩქარებული,
ღ მუნ ახლოს კალოს ლეწვიდენ მიველ ვით დაბარებული

მიუცხოეს და შემოკრბენ მუნ ჩემი გაშინჯვარები,
შემომეხვეანენ გარშამო კაცთა და ქალთა ჯარები;
მარტო პერაგინთ მოსილთა ყელზედ ეკიდათ ჯვარები;
ღ მიველ და ჯვარსა ვეძთხვივე, ვიწვრე ზედ პირ ჯვარეზი.

ერთმან მიუთხრა მეორეს: დაი ხლებათ, ლაზარი!
ახლეთ: რა მესმა, დამეცა მე სიხარულით თაე-ზარი;
მუხლებმა რყევა დამიწყეს, ზე ტანმა შექნა ზანზარი,
ღ ველარ დაიდგნეს სვეტებმა, და გარდაიქცა ტაზარი.

რუსულად ხლება პურს ერქვა, უწინვე გამეგონათ;
სანადის ის არ ახსენეს, მე რუსი არ მეგონათ,
რა რომ თქვეს პურის სახელი, მე იმან მომიფონათ
ღ ამ სიხარულმან დამშალა ჯავრით შეკრული კონათ

როგორც რომ ერთმან ყაზახმან მე მაშინ მომიარათ,
როცა რომ მყვანდა მივლიდა მეტს მამა ჩემი არათ;
შეებრალდი, გულზედ მიმიქვა, მკოცნა და ცრემლი ღვარათ,
ღ სწრაფად მოენედ მომგვარა თხოვლელი იანვარათ.

წყალს გამიყვანეს ნავითა, საყდარში მიმიყვანესო,
დამაწერინეს პირ ჯვარი, ხატებსა მათაყვანესო;
კვლავ მიკმეს სამდივნოშია, მაყვირეს-მაყაყანესო,
ღ მკითხეს: ვინა ხარ, სად მიხვალ, რად იყავ ლამის ყანესო?

შევამოკლო, აწ რა მერგო რაც ვიუბენ აძდენს ხანსა?
თერგიდამ მე სოლალს წაეელ, სოლალიდამ აშჰრახანსა;
მუნით მოსკოვს მეფე ვახტანგს, ბაქარს შანაოზსა ხანსა,
ღ ვიახელ და თაყვანსა ვეც, ბრძანეს: სკვრიტე ჯაბახანსა.

მიწყალობეს მათ საკელო. მომცეს ჯაბადარ ზაშობა.
ღმერთმა ბევრ-ჯელ გაგიფენოსთ ხარებობა, ქრისტეს შობა:
კარგი აყვის აღდგომასა მეფეთაგან მეჯლიშობა,
ღ ზმა, შაირი, გალობანი, ჩანგთ კვრა, მღერა, თამაშობა.

ჯავახი შვილს გაბაღეკეს, მოშაირეს ჩემებრ ცუდსა.
პირად მკლესა, ტანად კმელსა, ვით ნუერიანს ხესა მრუდსა;
რაც მე უთხარ, მას მიაჩნდის ვით ნარს ცეცხლი უკან კუდსა,
ღ ბევრ ჯელ ასე იმწვითინის, კოტვით ძირს დასცემდის კუდსა

ლჯ. მეფის ვახტანგისა და მისა მისისა ბაქარისა
დარუბანდს წაბრძანება.

ექესის წლით წინათ ჩემს უწინ ქართლიდამ წაბრძანებულნი,
რა მიველ მოსკოვს, ვიხილე მეფე და ქართველთ კრებულნი;
რომლისაც კელმწიფისაგან მუნ იყვნენ დაბარებულნი
ღ იმისთვის ველარ მიესწრათ, მით იყვნენ გამწარებულნი.

ერთს დიდს პეტრეს და ორს სხვასა მოშლოდათ წუთი სოფელი;
წართმოდათ მოკლედ სამყოფი, ეშოვნათ გრძლად სამყოფელი;
მით სევდა ვახტანგ მეფესა გონების დასაყოფელი
ღ სცემოდა გულსა, განეკრა გრძლად ფილთის შესაყოფელი.

ამაზედ იყო მგლოვარე, ცრემლი ამისთვის ზლიოდა
სამი კელმწიფე ზედი-ზედ მოკვდნო, გული სტკიოდა
თავისას, თავის ქვეყნისას უბედურობას ჩიოდა
ღ გაგრძელდა, საქმე გაძნელდა, რაღა ვსთქვა, რა ვარჩიოდა

როდესაც ანნა კელმწიფე რუსეთზე გარდამწდომარე,
ბრძენ, უხვი, მართალ, მოწყალე, სამართალ დაუცდომარე,
გვირგვინოსანი ტახტზედა მეფემ იხილა მჯდომარე,
ღ მაშინ შეიქნა საქმისა მოხსენებისა მდომარე.

მეფე წადგა კელმწიფესთან, ცრემლით ღაწვი დანასველა
მოახსენა თქვენგნით ვარო არც მშიერი, არც შიშველა;

ამასა გთხოვ შემიწყნარო, ბრძანო ჩემის ქვეყნის შველა!
ღ შეისმინა კელმწიფეჲა, რაც მან სთხოვა, მოსცა ყველა,

მან უბრძანა: მე მიჭირავს ზღვის მიდამო გაღმა მკარი,
სოლალსა და დარუბანდსა, ბაქოსა დვას ჩემი ჯარი;
მუნ მიბრძანდი: საჭურჭლისა მუდამ მზა არს ღია კარი.
ღ ლაშქარი და ხაზინანი, ვით გენებოს, მაიკმარი!

მივსცემ ყველას ბრძანებასა ჩემთა სპარსთა, სპის მმართავთა,
ამირთა და ამილბართა, ათასის თავთ, ასის თავთა,
თქვენს ბრძანებას მორჩილებდენ კარგთ იქმოდე, გინა ავთა,
ღ თავს საკვდავად არ ზოგვიდენ, საცა მოიქნევდენ კმალთა!

მეფემ მდაბლად კელმწიფესა თაყვანი-სცა, ჰკადრა პირად:
ღვთაებრ უხვი მოწყალება ჰქენით ჩემზე, არა ძვირად;
ვმადლობ თქვენსა წყალობასა, მეღა მინდა სხვა განძი რად?
ღ ღლეის იქით ენა ჩემმა ქება თქვენი წართქვას ხშირად.

წინ წადგა და ტახტზე მჯდომსა კელმწიფესა კელს აკოცა;
კელმწიფეცა წამოუდგა გზა მეფესა დაულოცა:
ღმერთმან ასე გაგიმაჯოს, რომ არ იყოს ბევრი კოცა,
ღ სადღეგრძელო დაუღივა, თვით ბრძნა და მასაც მოსცა.

წამოვიდა პეტრებუხით, მეფე მოსკოვს ჩამოვიდა,
მოემზადნენ მამა-შვილნი, ქარა-ველნი ყვა ვინცა გვინდა,
წასვლა წყლითა დაამტკიცეს, ბრძანეს ექვსი ნავი გვინდა,
ღ შექმნეს ნავის შენებანი, მით ერთი თვე გამოვიდა.

ნავში ჩავსხდით და წავედით თოკებისა კელის წევით:
ხან ჩქარა და ხან წყნარადა, ხან ვერც დაძვრით, ხან კი რყევით,
წინ ეტიკი მიგვიძლოდა, ედილისა წყალს დაყვევით,
ღ ჩვენი ავად სიარული სამს თვეს უკან შევიტყევით!

ვირემდის ზღვათა ბაგემდის ჩვენ ჩავიდოდით ნავითა,
გარდატრიალდა საწუთრო მრუდისა საბრუნავითა:

წინ სვიმონ აბრამის შვილი დაგვხდა ამბითა ავითა,
ღ ალავსო გული მეფისა პრავლითა საქმუნავითა.!

მოახსენა: შამახია თამაზ-ხანმა დაიჭირა!
მეფეს ესმა. თავში ხელი შემოიკრა და იტირა.
ესრეთ მოთქვა: ჩემი ბედი ასრე როგორ გაიწირა,
ღ გზა არსაით წარმემართა, წინ ერთი რამ ამეკირა!

—ახლა რა ვქნა, სად წავიდე? გზა შემექნა დახლათული,
ქარი ქრის და აფრა გაშლით ვარ ხომალდით ზღვას შერთული.
ბრძანებანი წინ წასულა კელმწიფისა კელ-ჩართული.
ღ ღმერთმა თქვენს მტერს წარუმართოხ, ვით მე გზა მაქვს
წარმართული.

—დღეს რაც საზარელი სიტყვა მოისმინა ჩემმა ყურმა,
ეს სულ წყალში ჯდომამ მიყო, სიარულმა ბაყაყურმა!
პირში ლუკმა გამამაძრო თარაქამამ ნადიყულმა,
ღ რაღა ვქნა და რა ვივარგო სევდით გულ-ღვიძლ დანაყულმა?

—თუ დავბრუნდე უბრძანებლად, მკითხონ, რა მაქვს მე
სათქმელი?
თუ წავიდე დარჯბანდსა, მე ვიქნები რილას მქნელი?
ღმერთო ჩემო! ეს რა მიყავ, მომივლინე საქმე ძნელი,
ღ სულ სიცოფედ შემირაცხე: რაც ვისიბრძნე მე საბრძნელი!

კულავ ბრძანა: გავალ დარუბანდს, იქავ სჯობს სხვაგან დგომასა,
იქ მოუყურო, თუ საქმე რა მოკდეს შემოდგომასა
რაც უწინ საქმე წამკდარა, წუხილით რა ვარგო მასა
ღ სჯობს მომავლისას უფრთხილდე საქმისა არ წაკდომისა.

გაბრძანდა მეფე ხომალდით დარუბანდისა კიდესა,
მღუდელნი სამღუდელოდ მოსილნი მოვიდნენ, კელი ჰკიდესა,
ციხილამ თეთრი ალაში გაშალეს, გარდმოჰკიდესა,
ღ რუსთა ზარბაზნის შილინგით გარს ცეცხლი მოუკიდესა.

ლაშქარნი თოფთა ისროდენ, ხუცები რეკდენ ზარებსა,
ასე გვეგონა, კმისაგან ცა იძვრის, მთა ზანზარებსა,
არ ვგვანდით აბუჩს სტუმართა, არცა უბრალოს მგზავრებსა,
ღ ცოტად მით გვეცა ნუგეში მუნ მისვლად დანაზარებსა.

ღთ. თამაზ-ხანისაგან შაჰახიისა და განჯის აღება
და ოსმალოსაგან თფილისის დაცლა.

აწ მოგიტხრა ნადი-ყული ან ვინ იყო რისა მქნელი:
იყო ერთი თარაქამა, ელთა თავი ხვარასნელი,
იმის გამო შაზ-თამაზმა მიიყენა საქმე ძნელი,
ღ თვისის ნებით მისის კელით გარდაიცვა ყელზე წნელი.

ასე რომე შაზ-თამაზმა საქმე ასე მოიგვარა,
ლოთობა და მეძაობა მეტად დიდათ შეიყვარა,
მისად წამლად ნადი ყული ვით ბრმამ წინა აღიმძღვარა,
ღ ბეჭედი და სახელმწიფო, ჯარი სულ მას ღიაბარა.

თვით იმ საქმით ნებიერად ჯდა განცხრომით, ამო შვევით,—
მოიფონა კრმალ კაპარქი, მშვილდ საბელი ქმნა მოშვევით,
მისგან კნარცვში ჯკუ-ვარდა აღარ იქმნა ამოშვევით.
ღ მაშინდელნო სისხლთა ტბანო, აწ როდის და აღმოშრებით.

ეს გაუშვათ იგივე ვსიქვათ, რაც გაეწყოს ბოლო თავსა.
კარგი წვითგან დავანელოთ, ცეცხლი მიუბოლოთ ავსა.
ღმერთი კარგსა რად უზემდა მას ბილწს მეძავს და მლო-
თავსა?
ღ ავის მქნელსა ავის საქმით ღმერთი საქმეს მოურთავსა.

რა ნადი-ყულ შაზ-თამაზსა საქმის თავი ვერ უნახა,
დაიჭირა, დაპატიმრა, დარაჯას ქვეშ შეინახა;

გათამამდა, ნადი ყლი, თოფი მართა, კმალი ჩალხა,
ღ მოუქნია წინაღმდგომთა, განადინა თავში ჩახა.

ნადი-ყულობა განაგდო, მან დაირქო თამაზ-ხანი:
ღამიონა ყიზილბაშნი ვითა მგელმან ცხვარნი, თხანი;
განიძრავლნა ბეგლარ-ბეგნი, ყულ-ნოქარნი; უზბაშ-ხანი,
ღ გაიკეთა მეტად კარგი მან თოფხანა-ჯაბახანი

რა თამაზ-ხან შაზ თამაზსა ამისთანა საქმე უყო,
იმისთანა ღალატითა ყელზე გარდააცვა გულყო;
ორმო ბნელში ჩაგდებულსა თავი აღარ ამოუყო,
ღ ყოვლს კელმწიფეს აცოდინა, თავი თვისი საცნაურ-ჰყო

რუსეთს გაგზავნა დესპანი, სიტყვა მისწერა ასეთი:
, ჩვენ ოქვენის ტახტზედ დაჯდომით თვისის წყალობით გეცავს
ღმერთი;

მოკვდა შაზ თამაზ ყეენი, მას შვილი დაჲჩა არც ერთი,
ღ სახელად ვირქვი თამაზ-ხან, მე დავიჭირე სპარსეთი“.

მას თამაზ ხანის დესპანსა სახელად ერქო ხულუფა,
მისცეს მას დიდი პატივი, პეტრეზხს, კარგი ულუფა.
იმან სცნა ვახტანგ მეფისა საქმე და განძრახულობა,
ღ ვინც უთხრა, კარგათ ვერა ქნა იღუმალთ დამარხულობა

ხულუფას უთხრეს: ვახტანგ თქვა, მე წავეკდინო სუხავი,
ის არის ჩემის ქვეყნისა დამწველი ცეცხლით მხუზავი;
შამახიაში ყუმბარა ვყარო მეხისებრ მქუზავი,
ღ თუ ღმერთმან ეგ კი მაღირსა, სხვა რა მაქვს შესაწუხარი!

მეფე რომ გაღმით წაბრძანდა, ხულუფამ გზავნა ჩათარი;
მისწერა წიგნი თამაზ-ხანს, გაიშავრეო საფარი;
აწ ვახტანგ მეფემ საომრად აიღო კმალი და ფარი.
ღ განძრახულობა არს მისი შამახიაზე ფარფარი.

თამაზ-ხანს ესმა, ეოცა, იქმნა მკბენელი ნეკისა,
სუხავის ჯარი მან შექმნა ვით ისომ ამაღეცისა,
ჯერ შამახია დალაშქრა, ქვეყანა მოსპო ლეცისა,
ღ კულოვ კმა ასმინა განჯასა ოსმალოს კართა რეცისა.

ერთს ღღეს თამაზ ხან თავის ჯარს მიუძღვა ასე კერკითა,
ათი ათასი ათასთა განასრესინა ფეკითა;
განჯის კარები დამუსრა ზალაყინისა ჯეკითა,
ღ თფილისი ნებით დაცალეს, გავლეს ზეცებით კეკითა.

მ. თამაზ-ხანისაგან რუსთ კელმწიფის ფერთმარშალ-
თან წიგნის მოწერა და თავისის ქვეყნების თხოვნა.

თამაზ-ხან სოლალს მისწერა, ვის აქვნდა ამიღბარობა:
თუ მეგობარი ბრძანდებით, ჩემზე არ გმართებსთ ძალობა;
გარდმაკდევენეთ სხვა რიგად, თუ რამ მემართოს ვალობა,
ღ თუ არა ჩემის ქვეყნისა კელმწიფემ მიყოს წყალობა

სოლალს, დარუბანდს, არმოანს თქვენ რა კელი გაქვსთ,
ბაქოსა?

დასაბაქველი მბაქველმან არც აგრე უნდა ბაქოსა.

რადა კნავთ, ანუ რად სთესავთ თქვენ ჩემსა სათამბაქოსა.

ღ ანუ ბაჟს, დავლას რად იღებთ, სადუქნეს საქულობაქოსა?

თუ არ დაუთმობთ ერთმანერთს, ის ჩამოავდებს მტრობასა;
დასცალოთ, თქვენთვის მიბრძანდეთ, ისი სჯობს მანდ მაგ
რობასა.

მე რომე ვსინჯავ თქვენგნითა მაგ ჩემის ქვეყნის პყრობასა,
ღ მაგდენი ბოლო არა აქვს ჩემსა და თქვენს ზოყვრობასა.

მას ამილბარმა მისწერა: თქვენ ჩემგნით ნუ გეწყინება,
ვინემდის კარზე მივსწერდე, თქვენ ქენით ეს მოთმინება.
რაც მე იქილამ მომესმის, თქვენ ჩემგნით მოგესმინება
ღ მე სიხარულით დაგიცლი, თუმცა კელმწიფემ ინება.

მაღე მოვიდა კარილამ კელმწიფის გვამანსარია:
სოლალის ციხე მოწალეთ, დასცალეთ გაღმა-მყარია.
სანამდის თვითან ამილბარ ციხეს არ დასცა ბარია,
ღ მანამდის დასაქცეველად კელი ვერავინ გარია.

თამაზ-ხან თამაზ ხანობა გარდირქო მან ინაჯიშა
თამაზ-ხანისებრ სეფური შაზ-თამაზ ვერ ივარჯიშა;
ნადი-ყულობის ძალითა სახელად ირქო ნადი-შა,
ღ ჯერ არსადა ჩანს სპარსეთში ნადი-შასთანა ფადიშა.

მან ნადირ შამან ყეენმან შაზ თამაზს კნარცი უთხრა:
ხმლით შეაშინა თურქეთი, დაღისტანი და ბუხარა;
რუსთ კელმწიფესაც მოსწერა, გამეცა, ბაქოს ნუ ხარა,
ღ ინდოეთისა კელმწიფე დადრკა, მას თავი უხარა!

ვახტანგს მეფეს მოუვიდა ამ ნადირ-შას ჩაფარ ელჩი,
ეზბანა თუ მობძანდიო, შენს ქეყანას არას ვერჩი;
მე გიჩვენო შენის მტრისა თავი შუა განაკეჩი.
ღ დამიჯერე არ დაკარგო. რაც მე კელში ჩაგაჩეჩი

არ წავიდა, არ მიენდო, მისი ყმობაც ითაკილა,
სიტყვა მისი მას გულს ეცა, თვალთა ქაცვი ვით ასკილა;
ვითა სმოდა პირველითგან, მით იკსენა, მითა ჰკილა,
ღ თქვა: მეც უნდა დამბორკილოს, ვით შაზ-თამაზ დამბორკილა.

მა. რუსთაგან გაღმა ჰერის დაცლა და მეუის ვახტან- გის ამტარხანს გაბძანება

რუსთ დარუბანდი დასცალეს, ყიზლარისაკენ არესა:
მეფე ვახტანგცა მიბრძანდა ამტარხნის არე-მარესა,
იქ უარესად შეესწრა ამბავსა საწყინარესა,
ღ მაშინ თქვა: წუთო სოფელო, ფუ შენ და შენს მოყვარესა!

წყეულო, ცრუო, მაცდურო, ასე რად დამემტერეო?
ცხრა რიგი ჰირი შემყარე, ერთსა არ დამაჯერეო;
გულს მქონდა კმალი გაჩრილი, აწ შუბიც დამაძგერეო,
ღ არც მამკალ, არც დამარჩინე, მატარე ზერე-ქვერეო.

მეფემ უბრძანა თავის შვილს: „შენ, შვილო, ჩემო ბაქარო,
ისმინე ჩემი ნათქვამი. ტკბილო ვით თაფლო. ქაშარო:
ველარსად წავალ აქედამ, ვიქნები, რადგან აქ ვარო,
ღ ჩვენს დაქცეულსა ოჯახზედ უნდა რომ შენ ისარქარო.

„არ ვიცი რალაც ეტლზედა შევიქენ, დავიბადეო:
მე ბევრს ვუცადე არ იქნა, აწ ახლა შენა სცადეო;
ველარ შევიძელ მოწევა, დავწერდი, მშვილდი დავდეო,
ღ რაც უნდა წახდეს გაკეთდეს, მე მას აღარას დავდეო.

„რომელნიც კახნი, ქართველნი ქართლიდამ გარდმოგვყოლია,
ზოგს ქართლშიგი ყავთ ცოლ-შვილი, ზოგს აქ შეურთავს
ცოლია;

ქართლურად მიეც ნება და რუსულად დაი ვოლია,
ღ როგორც უჯობდესთ, ისე ქნან, მითამ არც ერთი მყოლია

„მთხოვენ და მივსცემ ვერავის, მე ვერ ვიტვირთავ ამასა:
მე წაუდინე ქვეყანა, შვილიც გაუცე მამასა!
მე ღმერთი მიზამს რას კაის, ორმო უთხარო, ქა მასა,
ღ სჯობს უკმელობით სიკვდილი საყვედურითა ქამასა.

„მე ყველას დავსცემ დასტურსა, შევიქ თავიანთ ნებასა.
ამას კი ვიტყვი რჩევითა, დაუგდებ ერთსა მცნებასა:
კაცი ხომ ვერსად წაუვა სიკვდილსა, ღმრთის ბრძანებასა,
ღ მაგრამ ნურავინ შეიყრის თავ-სის ნებით სნებასა“.

შვილმან შეკადრა მამასა: «შენ რა გაქვს აწ საკმუნავი,
რაზედ შექმნილხარ, აო ვიცი, შენის ცხოვრების მწუნავი?
რა ახლა იცან საწუთრო დასაბამითგან მბრუნავი,
ღ მიბრძანე, მისი შემხები ვინ დარჩა გაუთხუნავი?!

„კაცი თავს ვერას გაუვა ცრუის საწუთროს მღურვასა,
უნდა რომ კაცმა გაუძლოს, ჰირს შეყრის ცხრასა, თუ რვასა
სჯობია ისევ მოლხენა წუხილსა. კმუნვა-ურვასა,
ღ გირჩევ, დაეკენ მაგდენსა ცრემლსა და ოფლში ცურვასა.

„ერთს მოგახსენებ რჩევასა, მაზე ნუ გამიწყრებითა:
ისი სჯობს მოსკოვს წავიდეთ წყნარად, ნებივრად, ნებითა:
იქივ ვიცხოვროთ ვით უწინ ვცხოვრებდით ჩვენის კრებითა,
ღ ჯავრს დაივიწყებთ, ოდესაც კელმწიფეს შეყრებითა“.

უბრძანა ალარ ვიქნებით როგორც ვიყავით ჩვენაო;
მისთვის ვიმაღვი სირცხვილით, არ მინდა გამოჩენაო,
მრავალის ცრემლის დენითა დაფჰკარგე თვალთა ჩენაო,
ღ ასეთი სენა შემყრია, ძნელია გარდარჩენაო!

წამაიჩოქეს ქართველთა, თავს წაიშინეს კელია,
იტირეს ბევრი მეფის წინ და ღვარეს ცრემლი ცხელია;
შეკადრეს: რასთვის შექმნილ-ხარ ვით ველად მბოლოი ხელია,
ღ ბრძანებთ. ვემაღვი სოფელსა, ეგე რა გასამხელია?

ჩვენ გაგვიშვია ქვეყანა თვრამეტ-ცხრამეტი წელია;
სამსახურიტა თქვენითა გვტყივა ზურგი და წელია,
ნამსახურობის ჩვენისა რგე რა სასყიდელია!
ღ თქვენ ზანდ დაბრძანდით და ჩვენზედ ასე აიღე კელია!

მეფემ უბრძანა ტირილით: თქვენ მართალს ამბობთ ყველასა;
გომსახურიათ თქვენ ბევრი მშვიერსა და შიშველასა,
მაგრამ რას მიზამთ, ვეცადე მე ჩემის ქვეყნის შველასა,—
ღ არ იქნა, რით და გადვიკდი მე თქვენსა სასყიდელასა?

ვითხოვ შემინდოთ, ჩემზედა თქვენ ჰქმენით რაც საქნელია,
ენით დგლოცავ, მის მეტი სხვა რა მაქვს საქონელია?
ღმერთმა მოგავოსთ მუქაფა, ჩემგნით გარდაეცა ძნელია,
ღ სადაც კრულ იყვნეთ მტერთაგან, მუნ ღმერთი თქვენი
მკსნელი!

ერთი ამბავი მიმესმა, მე გასაგონლად მენასა;
დიდად მერჩინა სიკვდილი მე ცოცხალს იმის სმენასა.
ამაზე ვსტირი ცრემლითა, ვავსებ ქვეერსა და მენასა,
ღ მე თქვენი სხვათა მიცემა, ვერ ვათქმევინე ენასა!

რაცა ვსთქვი, ჯავრით გე მკლავს, მაჩვილებს ეგ მატირებსა,
წყეული წუთი სოფელი, რაც არ მწადს, მას აპირებსა.
არ ვიცი, როგორ გადურჩე მქვალს გულზე დანაპირებსა,
ღ თუ არ მდომოდით, გაგცემდით, არ შევიყრიდით ქირებსა!

რა ეს ისმინეს ქართველთა, კულავ უფრო შემოსძახესა,
თავს იქით-აქეთ აწყვეტდენ, აკლიდენ ქვასა და ხესა;
ჰკვირობდენ ჩვენნი მქვრეტელნი, ზგონია კიდევ გვძრახესა!
ღ მათ არ იცოდენ. თუ ჩვენა გავებით რა გვარს მახესა!

მეფემ გვიბრძანა, ქართველნი კაა, ნულარ სტირითა,
თქვენ გაიგონეთ ყურითა, რაც მე მოგიბრძანა პირითა:
რაც საიდუმლო გსმენოდესთ, კმა მალლად მას ნუ ჰყვირითა,
ღ ნურც თქვენ სწუხთ; ნურც მე მაწუხებთ, გული მაქვს სავ
სე ქირითა.

გულს ნუ იჩვილებთ, იყავით გულისა გამაგრებითა,
ჩემს შვილს ბაქართან მიზმანდით კელი ერთ პირად კრებითა;

თქვენ ის წაგიძღვესთ საითაც, უკან მიჰყევით რებითა,
ღ მის უკითხავად წინა წინ თქვენ ნურსად წაეჩრებითა!

ასრე მოგვითხრობს თარგმანსა ამ იგავის ხის მრგველია,
არს მორჩილება საქები, ურჩება საძაგელია.
მწყემსი უფრთხილი სამწყსოსი აღვილად დამკარგველია,
ღ სამწყსოს უმწყემსოდ მავალთა შეშქამს ტურა და მელია.

გამოესალმნენ მეფესა ქართველნი მუკლზედ ხვევითა,
მდაბლა თაყყანის ცემითა, კელსა და ფეკზე მხვევითა;
წინ დაუყენეს ტბორენი ცხელის ცრემლისა ნთხევითა,
ღ იმათი თავის რახუნნი ისპოდა ქვა და ხვეითა!

წავიდნენ, ბაქარს შესჩივლეს, მეფემ რალაც ქნა იქვია,
ნამსახურობის სანაცვლოთ მოგვაგო ესე ნიქია;
აწ თქვენა ხელავთ თვალითა, რაც ჯილა თავთა გვირქვია,
ღ სულ გამოგვყარა ქართველნი, დარჩა ათი-ლა ბიქია.

აწ მამა თქვენი თუმცა რომ ღრმად საქმის გამჩხრეკელია,
წერილთა თარგმნით ვით როგორც იოანე დამასკელია;
მაგრამ ეს ავად იფიქრა, აქ გაიკეთა კელია.
ღ თვითან აქ ღვების მარტოკა ჩვენი შორ გამრეკელია

ბაქარ თქვა: ეგ შემიტყვია მე თქვენგან უფრო ადრეო;
ნუ მომიკვდების შე-ლები. ლევან და აღექსანდრეო,
ზევრი მიუთხარ მამა ჩემს, ეგ საქმე რად იკადრეო?
ღ არ დამიჯერა, ავად ქნა აქ ღგომა მან მეტადრეო.

ვერა ვნახე რა მაგისი ღრმად საქმე მინაწდომარე,
რაზედაც მიღვა არ დარჩა ის საქმე წაუკდომარე!
მე შვილი ვარ და ეგ მამა, არ ვარ წინა აღდგომარე.
ღ მე მოსკოვს წავალ, თქვენც მოხვალთ, ეგ იყოს აქა მჯდო-
მარე!

გვიბრძანა, მალე წავიდეთ, არა სჯობს აქ გრძლად დგომაო,
გზა წაგვიხდების, მოგვასწრობს ახლოა შემოდგომაო;
ცარიცინამდის წყლით წასვლა მიგვაჩანს ნავში ჯდომაო,
ღ ცარიცინს იქით მოსკომდი ეტლებ-უნებით ხლდომაო.

ყოველმან კაცმან საგზაოდ შეეკენით მომზადებანი,
თავ-თავის საჯდომ ნავშ-გან ნუზლთა და ბარგთა დებანი.
ვსწუხდით მეფისა გაყრისთვის. გვწვევდა საკმილთა დებანი.
ღ ბევრმა დავწყევლეთ მას დღესა ჩვენ ჩვენი დაბადებანი

ჩვენ წავედით, იგ მუნ დადგა, საქმე მოკდა არეული:
ათიოდე კაცი დარჩა, ხაბაზი თუ მზარეული;
სხვა იმან ყმა არ ინდომა, არ მემკვიდრე არ ეული,
ღ ვითა გოდოლთ მშენებელნი გავკდით ენა შარეულნი.

მბ. დავით გუჩუაშვილ-შვილასაგან საწუთოს სოფლის სამძღურავი

ნუ მიენდობი, საწუთოო მტყუვანი არს და ჯპირო!
არ დაიჭირვის კელშია, რაგინდ რომ ბქალი უჭირო;
დღეს რომე ლხინი მოგაგოს. ხვალ ვერ მოუღრჩე უჭირო,
ღ ამად სჯობს კორცი უარ ჰყო, სულსა ულოცო, უწირო.

ნათობს და ბინდობს საწუთოო, ქცევადი მობრუნავია!
წანს ყურდო ქარი აქროლის, წუთზე დამუსრის ნავია;
ყოველი ლხინი მუხთლისა კუთლავ ისევ საქმუნავია,
ღ ერთი დრო გრძლად არ შერჩების, კარგი სთქვა გინდა ავია.

ვიცნობ, მეც ვცაყ სოფელსა განცხრომასა და შევბასა;
მიყვარდა კარგად მიმაჩნდა, ვცდილობდი არ გაშვებასა.

ახლა თქვენც ხედავთ აწ ჩემსა მის გამო პირქუშებასა.
ღ გული დაუწევას საკმილით სულთქენასა და უშებასა

მოკლეა ესე სოფელი, კაცს არ შერჩების წამ ერთო,
რაც მომებოდა თავითგან, ბოლო ჟამ ისევ წამერთო!
მან დამიკვანდა მუხთაღმა, მე რაცა მეხვეწა მერთო,
ღ მის გამო სევდით მე გული, ვით შეშა, ცეცხლზე წამერთო.

წყეულნან, ცრუმან, მაცდურმან ფეკთ ქვეშ ილინქა მო-
მიგო:

პირველად მოყვრად მეჩვენა, ტბილი რამ სიტყვა მომიგო:
გამეთამაშა, მაცდინა, საცხოვრებელი მომიგო,
ღ რა წაშახდინა გამკიცხა, -- რად ჰქენო, ნიშნიც მომიგო!

ამად ვემდური საწუთროს, თორემ სხვი რა მაქვს სადო?
სად მომიყვანა სად მყოფი, კიდევ მივყევარ სადო?
მაშა, დედა, ძმა თვალითა ველარა მხედავს, ადამ,
ღ ძეთა და ასულთაგანაც გამკადა უღირსადამ.

მე საწუთრომან მიჰიღო, რაც საბადისი მებადა,
მისგან დარწყმული მახენი თავსა ზე გარდმომებადა.
ორ გზით კრულ შემქნა მტერთაგან, კელთა საბელი მებადა,
ღ ვით ვსტარ, თვალთ ცრემლი მიბნელებს, დღენი მჩანს მე
ლამებადა!

მშვილს მომიწივა მუხთაღმა, ისარი გულში მამასო.
არ მომცა ძე, არც ასული, არ-ვინ მიძახის მამასო,
მან დამიჩაგრა გონება და მტერი თავსა მამასო,
ღ დევჯექ და ლექცვა დავიწყე, ვსთქვი, თუ ვიშვილებ ამასო.

ამაზედ არის ჩემი და ცრუის საწუთროს ჩხუბია,
სად კაცს არ უნდა, წარიყვანს ყელზე საბელი-უბია;
მისთვის ვსტარი ცხელის ცრემლითა, სველი მაქვს კალთა-უბია.
ღ მე მსურდა, ერთი არ მომცა; ვის არ სურს, მისცა ტყუბია.

სამ ოთხ რიგად მუხანათმან გულს ლახვარი მამაღერა.
სულ მატირა ჩემი ღღენი, არაოდეს არ მამღერა.
ვით ბოლოკი მქნა ავრეზი, ამაჩოყა, ამაღერა,
ღ თესლ აშრეტით გამაკმო და უნაყოფოდ დამაბერა.

შექნა უშრტო, უხაყოფო, ვით კმელის ხისა გალია;
გულს დამასვა სამკედურად ლახვრად სევდის საგალია;
ზდიან ცრემლნი თვალთა ჩემთა, სწვავს ვით თევზთა საგალია.
ღ ასე მიაჩნს სრა სამყოფლად, ვითა მფრინველსა გალია

ორგე-მაგე არს საწუთრო, — ხან ნოტიობს, ხან კი ვვალავს;
ღღეს რომ კარგი წინ გიმძვაროს, უკან მოგადევნებს ხეალ ავს.
ნუ ენდობი, მოგატყუებს, ისარს ისვრის, შვილდს კი მალავს,
ღ მას დავნატრი, ვინცა სწორედ სვლად საწუთროდ გზას
გაჰკვალავს.

ორს მიაგებს კაცს საწუთრო, არა ერთსა დანაჯერებს:
ხან მოაწყენს, აატირებს, ხან მოალხენს ანამღერებს,
ერთნაირად განატაროს, ასე არვის დანაბერებს;
ღ ვით უქმნია მიწა ქურქლად, ისევ მიწად განამტვერებს.

მიდის-მოდის ეს სოფელი ქარ-ტეხილთა ზღვისებრ ღელავს!
უკან დასდევს დრო და ჟამი, მის ნაქსელავს ქსოვს და სთე
ლავს.
ის მქლე კაცი ცელს რას აქნევს, რასა სთიბავს, რასა სცე-
ლავს?
ღ ამად ვწუნობ საწუთროსა, სულ ბნელია, რასაც ელავს.

ამისთვისა ვარ ფაციცად, ვითა თავს მტერ დანასხამი,
მისის ცეცხლით გული ჩემი ვალს ქირის-ოფლ დანასხამი.

მოწყვეტილა მოსაგრილად წყლულზე წყალი დანახამი;
ღ გული ასე დაუკუწავს, ვით გალესილს დანახ ხამი.

ნაღვლით დღენი შემომოკლდა, აღარა მაქვს, დამელია;
ყველა ძწარედ გარდამექცა, რაც რამ ტკბილად დამელია.
მძორთა ჩემთა შესაქმელად მზას არს ტურა და მელია,
ღ აწ წამოვალ მეც თქვენთანა, სად ძმა მიცდი და მელია

ვით თავს მივსცე მოსვენება, ვით მივაგო ამო მრბოლსა?
სასიკვდილოდ მივსწორვილვარ, ყელში სული აზოზოლსა.
ახალ-დაბას ნულარ ხარო, მეძახიან ამოზოლსა;
ღ აწ რომ მე იქ წამიყვანონ, ვინ გამიზრდის ამ ოზოლსა?

მითხარ მტერო, თავის თხოვნით დავითისგან მოიგე რა,
რად უყვედრე უშობელსა, ბერწობ, ვერა მოიგე-რა?
იმას შვილად ვერვინა სჯობს, დავით ვინც ძედ მოიგერა,
ღ ვინც გამოთქვა, ის იშვილა, მტერი იმით მოიგერა.

მე რაც ვშობე, შვილად ვსჯერვარ, ეს თუ მზრდელმან
გამიზარდა,
ვზრდი მომღერლად, მე თუ ჩემი სიმღერა არ გამიზარდა.
თუმცა ენა გასარეკლდა, გული მისთვის გამიზარდა,
ღ მაგრამ მეფეთ სამსახურით ეს საზრდელად გამიზარდა.



მკ. მეფის ჯახტანგის ამიერ სოფლით მიცვლა და ქართველთ თავადთა და აზნაურთ რუსთ კელძწიფის სამსახურში განწესება.

აქ ნახეთ წუთის სოფლისა, ცრუ მატყუარა ფლიდისა,
მისგან სიბნელე ნათლისა, ზედან გარდაკვრა ბინდისა!
ყმანი ვიყვენით კეთილნი, მის ცხებულისა დიდისა,
ღ გვწყალობდის, უხვად გვაძლევდის, სწავლით შეიღურებ
გვზრდიდის.

მას მოგვაშორა მუხთაღმან, გზა დაგვიბნელა სავალი,
სად რა გვეშოვნა მუდრეგად, სარგებლით გვთხოვა სავალი!
რაც მან მოიღო, არ ითქმის ჩენს თავზე გარდასავალი,
ღ თუ გიტყვი, მწარედ გულის დამწვავ, შემხუზავ-შემტრუსავ, ალი!

ვაი რა ბოძი წაიქცა, სახლ-კარი თავს დაგვექცაო,
 ლხინი, შვება და სიამე სულ ქირად გარდაგვექცაო.
 ჩვენ ყმანი დავრჩით, პატრონი წავიდა შორს გაგვექცაო,
 ღ გაფრთხილდი, შენც არ დაგვექცე, ღუთის მაცა*) მაგრამ
 დექცაო!

მეფე მოგვიკვდა, ვიქმენით ჩვენ მწარედ ოკერ-ტიალი!
 მით დავგიბნელდა საწუთროს შუქთა ბრწყინვა და ჰყარტიალი;
 მოგვწყდა წელ-გული, შევქენით ვით უპკროდ ჩიტმან ფრტი-
 ალი,
 ღ დავიწყეთ, ვითა წიწილა უკრუკობითა წკარტიალი.

*) მ ა ც ა აქ ხმარებულია გურამიშვილისაგან, როგორც სხვა აღ-
გილებში, ნაცვლად მ ა დ ლ ი ს ა. 3. უ.

მის დროს რუსთა თქვეს: ქართველნო, ეს თქვენცა გაგე-
გონება,
თვით ქრისტე ბრძანებს, ძნელია ორთა უფალთა მონება;
იწამეთ ერთი უფალი, თუმცა გენებოსთ ცხოვნება,
ღ აწ წადით, ანუ დაღეკით, თავს ნუ ზიეკით ღონება.

— ჩვენ ოც წელს იქით სტუმარსა ვერ უზამთ თავაზასაო,
შემოგვეწვევის თუ არას, მუდამ ვერ ვაქმევთ მზასაო.
თუ რომ დასდგებით, ჩვენ თქვენთვის მოვმზადებთ კარგს მა-
ზასაო;
ღ თუ არ დასდგებით, დრო არის მიბრძანდებოდეთ გზასაო.

ქართველნი სცდენ და გატეხეს მეფის ვახტანგის მცნებაო:
წინ წაჟარეს ბაქარსა, საქმე ქნეს, თავის ნებაო.
სწორედ იმ გზაზე წავიდენ, საითაც იყო სნებაო,
ღ არავინ უწყის, მუნითგან ცოცხალი ვინ იქსნებაო?

იფიცეს კახთა, ქართველთა: ჩვენში არ იყოს შურია?
ჩვენ სულ დიდთა და პატარათ ცხოვრება გვაქნდეს ძმურია;
დავსდგეთ, თუ სადმე წავიდეთ, ერთად ვიძებნოთ პურია.
ღ მეც გავერივე, მეკეთა, რაკი მას მოვკარ უტურია.

რა იგი ფიცი გარდასწყდა, გულში არ ქონა შურისა,
კელმწიფეს არზა მიართვეს: ჩვენ თქვენი ყმობა გვესურისა;
ლაშქარში წასვლა გვებძანოს, დრო არის სამსახურისა!
ღ კელმწიფეს ესმა, იამა, ბრძანა მოგდება ყურისა.

თავის ვეზირებს უბრძანა, საყმო გარეგდეს მათიო:
თავადთა ოც და-ათი და აზნაურთათვის ათიო;
თუ არ აღსრულდენ; კიდევ, ათ-ათი მაზე სართიო,
ღ მიეცით თანასწორადა, არა იყოს რა ზღათიო.

შურსა რა ესმა სისწორე, ერთობა მან იწყინაო;
რკინა რბილი და ფოლადი, თქვა, განასწორა ვინაო?

მართებელთა დაგვიხუბა, ავ რიგად შეგვასმინაო,
ღ ათ ათი ისევ მოგვიქრეს, სხვა კი მოგვიგდეს წინაო.

შური უფარყო, ვისაც რომ ჰქვია ქონდა ნატამალია,
შეჯდა და გარდაეხვეწა, იკმარა ცხენი მალია.
მე მყვანდა ცუდი ჯაგლაგი, მით ვერსად დავემალია,
ღ გაჯაფრებული მომიკდა, გარდმომიჭირა კმალია.

შურმან დაჩაგრა და მოკვდა ყაფლანის-შვილი ტეტია,
შურმან ციციშვილს ადამას დაარტყა თავში კეტია;
დაშავებული მეც შურით დავიარები კეტია;
ღ ღამბნელებია გონება, თავზე მეხვევის რეტია.

შურმან მე დიდათ დამკოდა, კმალი შემომკრა მისრისა.
მსხვილ შვილებს ყელი დამიჭრა, წვრილები ფეკით მისრისა;
ცეცხლით დამიწო სახლ-კარი, ვამე, ჯავრი მკლავს მას
სრისა,
ღ ვით აღლესილი ლახვარი მით 'სევდა გულსა მისრისა!'

მას მეშურნესა პირველად არა აქვდა რა ძალები,
გამოაჩინა ბოლოს დროს ფარული, დანაკრძალები;
გვიმტყუნა, კორცი თვით ჰამა, ჩვენ მოგვიყარა ძვალები,
ღ ხე ვარჯოვანი დაგვაკმო, აყოვა ნაკუნძალები.

განაბოროტა კეთილი, შურმან აუბა თვალები;
წინა აღუძღვა ბრმა ბრმათა, არივა გზა და კვალები.
დაბენძლა, დაარიოშა, ოქროს მორივა რვალები,
ღ გარდაახდევინოს უფალმან, რაც ჩემი ეღვას ვალები!

ვით თხასა ცხვარი მივენდე უპიროს, მოღალატესა.
წამიძღვა, სამქმო მიჩვენა, თავს წამაყენა ფლატესა.
მითხრა, თუ აგერ საფოთლი, კარგია, ვინც იქ გახტესა,
ღ თვით გახტა, მე შიგ ჩამავდო, ჰგავს ეშმაკობით ანტესა.

მდ. სიმღერა დავით გურამის მკიდლისა, ტუყუობილამ
გამოსვლის დროს დავითის მკისსებ.

ვინც რომ მე სახლში შემიშვა, გამათბო გამაშუშაო,
დამიდგა კარგი სადილი, წინ ღვინით საესე შუშაო,
მან შემიკვეთა, იმღერე, დავით, ის ჩემო ყურ-შაო.
ღ კულავ შენ მე რასაც შემიკვეთ, ვიქნები შენი მუშაო.

ამად მე ესრეთ შევაწყვევ ქება დავითის შესხმითა,
ისე შაირი ბოლო-ერთ ერთმანეთზედა შესხმითა;
„ჩემო ყურ-შაოს“ სანაცულოდ ჩახრუხაული ეს კმითა.
ღ მიუთხარ, გამხი. რულდენ, ღვინისა თასებზე სხმითა.

დავითის მკისსის პირველი.

მოიქცა დავით კაის სადავით, ღუთის ჟღლისაკე მიიღო
ქელი.
მალლით დასწივა, მდაბლათ აწვივა, ერთად შეყარა ვაკე და ქელი;
ადიდა მამა მის ქნარის კმამა, ძე—სიტყვა მისი ძალთა მომქმედი.
ძე დავითს რქადა ღმერთმან ლქადა. რქა აღგიდგინო მით
მტერთო რქენდი.

მამას ვსახ ძირად და ძეს შრტოდ პირად, ვით უსახევდა
მას მამის გვერდი,
და ვით ახევდა და მას არხევდა შრტო მიაწოდა ზეილამ ქვემდი,
ითვის იტომა დავითის შტომა რქად აღამორჩა თვისი გამრქედი,

მოება ზედა, აღზარდა ძედა მან მზრდელი თვისი, მით მიხვდა
ბელი.

ვითა ნაშყენი გამოსაყენი უკვდავებისა ხილთ მოსართლვედი,
უგბილთ იხილეს, არად იხილეს, მოჰკვეთეს, ჰკადრეს, ავს
ხილს იბემდი.
იგ მოკვეთილი, ნაყოფ კეთილი ისევ განცხოვლდა, მე მით
ვალხენდი,
მტრით დაცემული, ცეცხლს მიცემული საგრილ საჩრდილოდ
მე მას ვარხედი.

მან დამაყენა, წაჰოაყენა მან მზეთა მზემან შარავანდედი;
ბნელში მგდებარე გამოვედ გარე, ვითა დავლამდი, ისევ გავ-
სთენდი!
ძე მოგვეზოდა, გვესვეტ-გვეზოდა, მე დაქცეული მისგან ავშენდი,
ღ დავითს, დავითო მიკამდა, ვითო. ეგრეთ ნუგეშმცა და მად
ვაქებდი.

და ვითარ ვაქო. მკითხონ რა ვარქო: კაცო შენ იყავ გი-
ჟი თუ ბრძენი?
ვაქებ მიტომა, დავითის შრტომა ზედ გამოიბა კარგი ყურძენი.
ვინც იგი ჰამა, ღმერთი იწამა, ბერთა და ბერწთა მისცა
სულ ძენი.
ღ მით აღიშენეს და დაიშვენეს სახლ-კირ, მიდამო გარე ფუ-
ძენი.

დავითს უროკავს, მე არ მიროტავს, მართალი მითქვამს,
რაც მსმია თქმული;
მის სანუფქადა რაც მას უქადა, ღმერთმან უზოდა, აღევდა აღ-
თქმული;
მას მისცა ძენი, ჰკვიანი, ბრძენი, ქვეყანაზედა ჰებით განთქ
მული,

ღ მის შრტოთა ხილთ, ბრმათ თვალთ ამხილი, სვიმიონისა
მკლავთა აღქმული.

დავითს მროკავსა, შეუმკობ კავსა, რასაც კავითა ქვე იგ
იწოდა,
მისთვის ფუნდრუკი, ვითა გუნდრუკი, სთნდა, ლჷთის წინაშე
მსხვერპლად იწოდა.
სულო ცოდვილო კორც დაკოდილო, გიჯობს მალამად შენ
იგ იწოდა,
ღ შენ მან გაგკურნოს და არ დაკურულოს. ვინც შენს ნაქ-
ნარსა სასწვრით გიწონდა.

დავით ისამა. მან განისამა, არამთუ იგი ერთი დაკარგა;
ბობლნით, ებნითა, ჰპოვა ძეგნითა, სამად ერთი მზე მოგვეფი-
ნა კარგა.
როკვით-სამეგბით ცხონდა სამეგბით, თქვა: აუ დასია, ღმერ-
თად არ ვარგა,
ღ სანამდის რეკა, კერპნი, გარეკა თან განატანა თავიანთ ბარგა,

დავით რჩეულმან, ლჷთის მიჩნეულმან მტერთა სარქენლად
ძე რქად ქადაგა:
იგ დაიხარა, მისგან იხარა, ვით ძირი თვისი შრტოზე რქად
ღარგა!
ბეთლემს დაბადა, კანას დაბადა, ვინ წყალი ღვინოდ განაბადაგა,
ღ ღმერთი გვაცნობა, კერპთა თქვა ჯმნობა, ილეკრო ანდო,
ხე წვა, ქვა დაგა

დავით ლჷთის ქებით, შურდულის ქევებით იქმნა შეკუპრვილ
გმირთა მჯობნელი,
ფსალმუნთ გალობით და ლჷთის წყალობით მტერთ საქმე
იყო დასაჯა ბნელი,

ქნარ წინწილ-ებნით მან პოვა ძებნით, რომელიც გვაქვდა
ჩვენ საძებნელი,
ღ მოგვფინა მზედა ღჭთის სიტყვა ძედა, მან განგვინათლა
საფანე ბნელი.

დავით ქნარებით, ბუქნა ქნარებით სჯულის კიდობანს
უროკა წინა:
მელქოლამ ნახა, დაგმო, დასძრაბა, მეფე ხლტის ვითო ყრმა
. პაწაწინა.
ცოლმან გაკილა, ქმარს ეთაკილა, წყრომით რქვა ვროკე მე
იმისთვინა,
ღ ვინც უმეტესად მე უკეთესად მამის შენის წილ ტახტზედ
მაჯდინა.

და კურობხეულ არს უფალი, რომელმან გამომირჩია,
ღ უფროს მამისა შენისა ღირს მყო და მე მიმიჩნია,

დასადგინებად, მფლობელად ერისა ისრაელისა,
ღ ამად ვმღერ უფლის წინაშე, ვარ შუშპრად მშლელი კელისა!

მე. ოდეს დავით გურამის-შვილი კისტრინის ომში
ცხენითურთ ღიაში დაეფლა, იმის მონასიბად ღვთის
მშობლის შესხმა.

ჩემ საყვარლის მომყვანელო ძედ, მარიამ ქალწულო,
სახით ოქროს სასანთლეო, ლამპარ-განუმქრალო,
ზმირინ გუნდრუკთ საკმეველო საყნოსელად ალო,
ქალწულთ გვირგვინთ სამკაულო, თავ ჯილოიანთ ალო,
უსასყიდლო მარგალიტო, ძვირ ფასისა თვალო,

ანთრაკ-ალმას-საფირონო, იაგუნდო-ლალო,
ცხოვრების წყლის იათულო, ოქროვ, არა რვალო,
ღ მასვი წყალი და მაჰკურე, ცოცხალ-მკედარი ვალო!

ზეცად გესავ, ერთო ღმერთო, ქვეყნად ერთ უფალო,
ყოვლად წმინდავ ღუთის მზობელო, დიდო დედოფალო,
ცოდვის ლიას უკუევარი, ღრმად შიგ დავეფალო,
თუ შენ მე არ აღმომიყვან, ძნელად აღმოვალო!
თაყვანსა გცემ, გეაჯები, ვითხოვ შემიწყნარო,
მიმკვდარებულს მამაშველო უკვდავების წყარო;
მასვა, მკედარი ზგანმა ცოცხლო, შენს ძეს შემამყარო,
ვით წესია საყვარლისა ტრფიალს შემაყვარო;
მაფნე მაცდურს განმარიდე, ძელო ქრისტეს ჯვარო!
ჩემი ცრემლი ზედ იდინე, ცხოვრების წყლის ღარო.
გაუფთხილდი ცუდუბრალოდ არსად დამიღვარო,
ღ დავითს წინ ძღვნად წარუმძღვარე, ღუთის ძღვენთ წინამ-
ძღვარო.

ს ს ვ ა კ მ ა.

მოწყალების კარო, შენს ზღუბრბლს მოვეკარო,
უსახლ კარო ვარო. ვითხოვ შემიფარო!
ვით მოწყალე ხარო, ცოდვილთ მეოხარო,
რაც მე მოგითხარო, შენ მით განმახარო,
მახუმრ-მამასხარო, მაცინ-მახარხარო,
დავითის მტერთ ხარო ძირით აღმოსთხარო!

მკ. ხარებობის დღის შესხმა „ასა წმინდა კოპალეს“
სანაცლოდ სამღერალი.

ქალ-ქალწულმან მარიამ წმინდად თავი ატარა;
ყოვლის კაის საქმითა თავი ღმერთსა აყვარა
ოცდა ხუთს მარტს გაბრიელ ანგელოზმა ახარა,
ზეგარდამო მოკითხვა ჰრქვა: ყრმა შვაო პატარა!
ქალწულს ძნად აღუჩნდა, შეკრთა, განასადარა.
— მამი კაცი არ ვიცი, ეგ მოკდების რაგვარა?
მან რქვა; სულის წმინდითა ძალ მაღლისამ დაგვარა!
კვლავ ქალწულმან მაღლობით ღმერთსა კელი შეყარა:
„სიტყვისაებრ შენისა მეყავნ“ სხვა არა თქვა რა.
ვსთქვით იმ ყრმისა შობითა დაგვემართა სარფა რა:
გაიზარდა აწ ყრმა რა, სცა და კერპნი გაყარა,
თვით შეგვექნა ღმერთადა, დაგვიცო და დაგვეფარა
განიყიდა, ჯვარს ეცვა, ჩვენთვის სისხლი დაღვარა.
ღ რასაც ვალიდ დაგვიკსნა, მის ვახშს გვთხოვენ აღარა,
განიყიდა, ჯვარს ეცვა, ჩვენთვის სისხლი დაღვარა,
ღ რასაც ვალით დაგვიხსნა, მის ვახშს გვთხოვენ აღარა.
ღ რასაც ვალით დაგვიხსნა, მის ვახშს გვთხოვენ აღარა.

მზ. ადგომის დღეს ურძათაგან
სამღერელი.

აღდგა ქრისტე და აღმოიყვანა ადამიანი,
ბრალეულები, ბნელშიგან ბმულნი, ბორგვილიანი!
აღილუია, აღიილიუია, აღილუია!
მვერდ განგმერილმან ზვაპკურა სისხლი, ზეყვნა გრილოვანად,

ღამდერდეთ დაბდაბს, ღავითის ღურდუეს, ღიდ-ღიდროანად!

ალილუია, ალილუია, ალილუია!
მევს ელხინა, მროდიასა მლდანი ეცა:
მამე ვიწვიო, მერას ვიტყვიო, მიქსნები ვერცა!

ალილუია, ალილუია, ალილუია
ზრუნავს ზარ განხდით; ზარობს ზუზია ზაჟიკობასა,
სერნი ეტყოდენ სეროდიასა სეშმაკობასა!

ალილუია, ალილუია, ალილუია,
თამაშ-თულობით თავის თხოვნით შენ თავხედობრიყო,
ირონო ირო, იონე მოჰკალ, იმან ეს გიყო!

ალილუია, ალილუია, ალილუია,
კაპას კაპასობით, კაის კაცის კვლად, კანდიერებით,
ლექს-ღვინით მთვრალსა, ლხინად ჰჯდომარეს ლმობიერებით,

ალილუია, ალილუია, ალილუია!
მეფეს მოსთხოვე, ჰოჰკვეთე თავი მართლის მეტყველსა,
ნუ გიკვირს, მის წილ ნაცვლად მიეცე ნავთთ ტბას, ცეცხლს
მწველსა!

ალილუია, ალილუია, ალილუია!

მც. ღვთის მშობლის ძიცვალების დღის შესხმა.

გიხაროდესთ ანგელოზთ დასნო
და წმინდანო თქვენ ბევრად ასნო!
დედოფალი მეუფის დედა
ქვეყნით ზეცას აღმოვალს თქვენდა!
მოციქულნი ტყებით, გოდებით,
მგლოვარენი საკმილთ მოდებით,

ცრემლოვანი უძღვიან წინა
აღტაცებულს ღრუბელთა შინა!
დედამ სული ძეს მისცა კელთა,
მეშინისო ჰაერის მცველთა;
ძემან დედა ჰაერთა შინა
არავისაგან არ შეაშანა.

ალახვენით, მთავარნო, ბქენი,
მოვალს ნუგეშთ ცემანი თქვენი,
სანატრელი აწ თქვენ მიერი
პატიოსან და სახიერი!

ვით მოსიანთ დასაქადები
კიდობანი, სჯულთა სადები;
ვით კარავი იგ წაჰებისა
სახლ სავანე არს სამებისა;

დედოფალი ღუთისა მშობელი,
მოწყალების კართ არ მკშობელი,

ვით აბრამის ვანი კარავი,
ეგრეთ მცვლი ჰვენი მფარავი,

ღვთის დედა არს სჯულთ კიდობანი,
ძისა მიერ აქვს წმინდობანი!

მისთვისა გვაქვს ჩვენ მინდობანი,
ქვეყნად მისგან არს მშვიდობანი.

მისგან დამცირდა გულთ ღიდობანი,
მით განწესდა ძმობა-დობანი,

ავის საქმის ჯმნა, რიდობანი,
უშვერთ სიტყვის კმის კმინდობანი!

უგალობდით მას მგალობელნი
ბობლნით მწყობრით, ტკბილად მკმობელნი!

დავით მეფე ქნარ-წინწილითა,
აოკვით, ცეკვით წინა-წინ ვლითა,

უგალობდეს სჯულთ კიდობანსა,
ქნარს ეტყოდეს აწ თვითონ ბანსა!
ლტოის მშობელო, ვადიდებთ შენსა
მიცვალების შენისა ღღესა!
ჩვენ გამოვსთქვით შენი გალობა,
შენ ყავ ჩვენზედ შენი წყალობა;
გვთხოვე შენს ძეს საყვარელსა,
ნუ აგვკდის ჩვენ ლტოის საფარველსა;
ცოდვა ჩვენი შესცვალოს მადლად,
ღ წაგვიყვანოს ჩვენ მანდ პირ-ნათლად!

მთ. თავისის ცოდვის მოგონება და სასინანულო
სიტყვები დავით გურამიშვილისა

ვაიზე ცოდვილს და ჯნანელსა,
კეთილთ საქმის მე უქონელსა!
მიქცეულ ვარ სამღუთოს გზისაგან
ჩვეულებით ავის ზნისაგან.
ცოდვის მყვარ ვარ, არა მადლისა;
ბნელობსა და არა ნათლობსა.
ვითარ წავრსდგე სჯად ღვთისა წინა
ვით დავმკვიდრდე წმინდათა შინა?
ვით იქნების ჩემი ცხოვნება,
ზაკვით სავსე მაქვს მე გონება?
მე საწყალი დაღონებული
ცოდვისა ვარ დამონებული;
ტკბილად მიჩანს ცრუი სოფელი,
წუთი ანაზდისა მყოფელი.

ვაზე, ვაზე სულს ცოდვილს,
 ხორცილ დიქრილ და დიკოდვილს!
 ირი გაქვს რა შენ მოსაწონი,
 ქრისტეს სისწერით შენ ისაწონი.
 რიც იმრეშე, იქ შენ ისიძვე,
 მუნ სისწორსა ზედო ისი ძე.
 აჟ სუ გძინავს იდექ ილვიძე,
 შევილიძეს მოყვალს ის სიძე;
 ირ დიგიშრტეს შენი ლომპარი,
 სამეურჯოს დიგეაშის კარი;
 თვილთა კრემლი შენ აწანწკარი,
 და სუ ხარ გვეს გლისპი *) მზაკვარი,
 თუქცა გსურის სულის ცხოვნება,
 დ დავით რიც გრქვა, გაიშს გიგონება!
 თუქცა გსურის სულის ცხოვნება,
 დ დავით რიც გრქვა, გაიშს გიგონება.
 დ დავით რიც გრქვა, გაიშს გიგონება!

ნ. სიჭუჭხე ესე ღვთისა

სიტყვისა სიტყვად შეწყობილი და სწავლა სიყვარლისა,
 ღვთისა და კაცისა ძისა, ყრმითათვის სამღერად იდეო.
 მეო, ქაღო ქაღო მზეო¹ს სამაცვლოდ ხოტმედი.

იეო, მეო აქეთ მომხედო,
 რას მოპითხრობს სიყვარელი, ყური დოუგდო!

*) გიგონებ "ქ უნდა იქნას: "გვედ-გლისპი".
 ბ. უ.

აჩეინა ირს ჟუროსი ღეთისაგან უდიდემ,
ლუთის სიტყვისა—კაცთა ძესა—სიტყვის მისმენდემ.

გზისა რომელსა ხეიდოდემ, წინ დაიხედემ,
ფათერაკიანს საურთქესა ირსად ჩავიარდემ.

თავს ასეთხელს ნუ იხარებ, ბოლოს ინანდემ!
ასეთს ნურას მოიფიქრებ, რომ დასწიანდემ.

მკან, მე ვარ 'შენი მოყვარე, 'შენ მე გიყვარდემ,
ნუთაოდეს დამიფიწყებ, მუდამ გახსოვდემ

ვინც გირჩევდეს ჩემს გაყრასა, ჯიარ და გინადემ,
ვინც მე მომდევს გაუყრელიად, მეც იმასა ვხდემ

მე სულ ყოველთვის 'შენი ვარ, თუ 'შენ გინადოდემ!
ვარ ჭირ ნანახი 'შენზედა, თორემ რას დავდემ

თუ არ იცი რაღა შიქნია, გეტყვი იცოდემ,
და რომ 'შენც იმის სანუყქოდა საქმეს იკმოდემ.

ოდეს მათით და სულითურთ ძემ ვიმოკმედემ,
მიწა-წყალი და ქარ-ცეცხლი ერთით შევშადემ.

ჩაგებრე სული ცხოველი, კაცად გაგვადემ.
ქვეყნად ყოელი ნიეთიერი რაც რომ დავბადემ,

კაცის სავიარად გაგვადე, სულ წინ დაუდემ,
ყველას მოერიგე სიბრძნითა, რასაც შეესქიდემ.

კელიე დედაკაცი შემწედ მას უქმენ, უმზადემ,
დავიარქვი ორთავე სახელი, განუზოგადემ.

კაცსა იდამ და დედაკაცს ევა უწოდემ,
დაესხი სამოთხის ბაღშიგან, მცნება დოუდემ.

უთხარ, ყოელის ხილისაგან იმ ერის არ სჭამდემ!
თუ შეშქამე, უსაცლოდ სიკვდილით მოკვდემ!

მცნებას გარდაედა, შექამა! გავსწყერ განვადემ,
ილამ დაესწყევლე, ჭირით და ოფლით ბურას სჭამდემ!

კუროს თევთა და ბაღახის თესლით რჩებოდემ!
მიწა ივან და მიწადვე იტე, გამიწდემ.

ევა დავსწყევლე, შენ შვილთა კვნესითა შობდეო,
ქმარს აქვნდეს შენზედ უფლება, შენ უმცროსობდეო.

რა საფარველი ნათლისა გარდავეკადეო,
თავიანთ ნება ვ'მყოფე, ყური დაუგდეო.

ადამ ნიუთხრა სატანას, თუ რამ იცოდეო,
ევასა სტკივა მუცელი, წამლად დანადეო.

სატანამ უთხრა, ზაგისი ჩემზედ მაადდეო,
მე შენ რაც გთხოვო სახსრადა იმას მომცემდეო:

სული გირაოდ მომეც და ამაჲ დასწერდეო,
თავით, ცოლითა, შვილითა ნათესავამდეო;

სანამდისინ უშობელსა შობილად ვსცნობდეო,
ღ უკვდავი მოკვდებოდეს. მანამ შენ გყვანდეო.—

ადამ მიუგო, ეგრეთ ვყო, ვით შენ ითხოვდეო!
მიჰყიდა სული, ჩავარდა ჯოჯოხეთამდეო.

შემბრალდენ! გული გამწყრალი მე დავიმშვიდეო,
ქვეყნად წყალობის თვალითა გარდმოვიხედეო.

მოვლინდი სიტყვა მამისად ძედ დავიბადეო.

განვკადი, ქვეყნად ვიარე და განვიყიდეო,

ვისაჯე ნებსით, ჯვარზედა გადმოვეკიდეო,

მოვჰკედი, სისხლითა ჩემითა ბრალი განვსწმინდეო!

მამან ჩემმან მადიდა, ვით ძემ ვადიდეო,
ადამის აღნადგინები გარდავიკადეო.

საფლავით აღესდგე, სიკვდილით სიკვდილი ვსთურგნეო,
ჯოჯოხეთშიგან სატანა რისხვით მივბნიდეო;

დავაბი მაგრის ჯაჭვითა. ცეცხლსა-ნავთში ვსდეო,
მარჯვნივ დაუსვი იუდა, მარცხნივ ეროდეო;

მიველ ადამს და ევასა კელი მოვკიდეო,
აღმოვიყვანე სხვანაცა, არვინ დავაგდეო.

აწ შენც ადამის ტომი ხარ, მით შემეცოდეო;
სოფელსა შინა პატარა ხოქიქით ეგდეო.

მიგიღე, ძიძას მიგგვარე, ძუძუს მოგკიდეო;
გასვი, გაჭამე, ჩაგაცვი ჩვილი გაგზარდეო;
გასწაველე, გაგაოსტატე, კაცად გაგკადეო,
მოგირთვე ზე ქვე სავანე, ცოლიც გიბედეო.

ჯერეთ ქვეყანად ცოცხალი, გითხარ ცხოვრობდეო,
მერმე რა მოკვდე, ზეცადა განისვენებდეო.

რასაც მე შენთვის გავსჯილვარ, ვითარ მოვსთვლიდეო!
აწ მე როგორ არ მეწყინოს, წაკდე გასკრუვდეო?

მე დამთმო, აღარ მინდომო, სხვას მიუხვიდეო,
ან მტერმან სადმე დაგორგუნოს, მოჰკვდე წამირწყმნდეო?

აწ ნუ ხარ გაუბედავი, გიჯობს გაბედეო,
გაქსუებული ნუ ხვალ შორს, ახლოს მაშენდეო.

ნუ გრცხვენის ჩემთან მოსვლისა, ნუ დამერიდეო.

თუ ჩემ საწყენსა რაშიგმე თავი ჩანაგდეო,
ან გემთხვა რამე სოფლისა, მით დაიკოდეო,
აწ ეს არს მისი წამალი, წყლულზედ დაიდეო:

ჩემს სახლამდის მოაწიო, აპდენს ეცადეო,
რაც მაწყინე მისი მითხარ: გცოდე შემიმდეო!

თუ გულ-მხურვლად ეს პოდიში შენ მაიკადეო.
მერმე შენი განსვენება ჩემზედ მოაგდეო.

თუ ვითარ გაგაყჴაწვილო, აღარ დაბერდეო,
არა გაქვნდეს რა საჯაერო, სულ იხარებდეო!

თუ არ სხვას ვისმე უცხოთა მარტო მე მხადეო,
ეს ყველა შენთვის მხა არის, რაც რომ გიქადეო.

მე შენ სხვას არას გენუკვი, ღმერთი ადიდეო;
მე შენთვის ნებისით მომკვდარსა მამიგონებდეო.

მაგ ჩემს წერილსა წიგნებსა წაიკითხედეო;
რაც რომ ანდერძად დამეგდოს, აღასრულებდეო;

ლარიბს აკმევდე მშიერსა, მწყურვალს ასმევდეო,
შიშველს შემოსდე, უძლურსა სნეულს ნახევდეო,

საპყრობილეში მქვუნვართა ნუგეშსა სცემდეთ,
პატიმარს-ტყვესა ჟცხოსა შეიწყნარებდეთ,
შეიმსუბუქე ცოდვანი, ვირემ აესწონდეთ,
ასეთის სახით მგზვენე, გნახო მამწონდეთ.

ასეთს ცოდვილს ნუმცა გნახავ, რომ გაგირისხდეთ,
მაქეს საპყრობილე ასეთი, თუ შიგ შეგაგდეთ,
დაუშრეტელის ცეცხლითა უნდა იწოდეთ.
გქამდენ გველნი და ბაყაყნი, მატლში ევლოდეთ,
ეშმაკნი ცეცხლის მათრაკთა გცემდენ, მიძახდეთ:
ვამე, დავიწვი, მიშველე, ღმერთო მომხედეთ!

ნუ ჰგონებ, კიდევ კელახლა ვიშვა და მოვკვდეთ,
ან მისებრ ჯოჯოხეთშიგან მელა მოვიდეთ,
ან ვით მამა შენს ადამსა კელი მოვკიდეთ,
ისე შენ ხელი მოგკიდო ან შამებრალდეთ.
უნდა იყო და იტანჯო უკუნისამდეთ,
ღ დავით მისთვის მოგახსენებ ამას უფრთხილდეთ.

ისევ კორცით შეინანე, რაც კორცით სცოდეთ.
თორემ სულით ვერას ირგებ, შენ ეს იცოდეთ,
ღ დავით მისთვის მოგახსენებ, ამას უფრთხილდეთ.

თორემ სულით ვერას ირგებ, შენ ეს იცოდეთ,
ღ დავით მისთვის მოგახსენებ, ამას უფრთხილდეთ,
ღ დავით მისთვის მოგახსენებ, ამას უფრთხილდეთ!

აღექ, აღექ, ნულარ სწევხარ ზეზედ წამოჯდეთ;
თავს გველების ქურდ მპარავი, მას უდარაჯეთ.
გაუფრთხილდი არ დათხაროს შენი საუნჯეთ,
მღილთ საქმელად რად ინახავ, გაქსენ და ხარჯეთ;
ორი გივის სატრფიალო, ორივ გასინჯეთ,
რომელიც ჩნდეს უფრო მკვიდრად, მას ებლაუჯეთ;
ღ რაც რომ დავით შენ გასწავლა, მაგრა დაბლუჯეთ,

რომელიც ჩნდეს უფრო მკვიდრად, მას ებლაუჯეო,
ღ რაც რომ დავით შენ გასწავლა, მაგრა დაბლუჯეო.
ღ რაც რომ დავით შენ გასწავლა, მაგრა დაბლუჯეო.

აღე, აღე, არ დასზარდე რაც დაგპატიჯეო,
აღე პირი ღვთის საქებრად, ნუ გაიმუნჯეო,
ნუ აკმუნვებ მკვიდრს მიჯნურსა, წუთი დაღრიჯეო,
თუ სულით გსურს განსვენება კორცი გასარჯეო.
რად განშორდი შენსა მესნელსა, რად დაიხვანჯეო,
ნუ ხვალ გზასა უკეთურსა, ნუ გარდიქაჯეო,
ღ რაც გზა დავით წინ დაგიდვა, მაზედ აბიჯეო.
ნუ ხვალ გზასა უკეთურსა ნუ გარდიქაჯეო,
ღ რაც გზა დავით წინ დაგიდვა, მაზედ აბიჯეო.
ღ რაც გზა დავით წინ დაგიდვა მაზედ აბიჯეო!

*)

დიდება შენდა უფალო, შენა ხარ კაცთა მოყვარე,
გეაჯები რომ შემინდო, მე ვისაც რამე მოვპარე!
თუმცა გვადრუცი ვერცხლითა ვავსე, ყელამდინ მოვყარე,
და ისევ ცუდ იქმნა ჩემთვისა გვადრუცით ვერ წამოვყარე.

ცრუვმან საწუთრომ რაც მომცა, ისევ იმანვე წამართო,
ვით კმელი შეშა საწვავად მე ცეცხლსა ზედან წამართო;
აწ რითლა უნდა კეთილად მე ჩემი საქმე წარემართო.
ღ ან ისრაელად რით გავედე, ან რითლა მე ვაწარმართო?

*) ამ ლექსს სათაური არა აქვს. სათაურის აღგილს თითქოს კალ-
მის გასაშინჯათ გუჟამისშვილის ხელით აწერია ძალიან მჭრალად „ობოლ-
ნი“. ეს ლექსი, როგორცა ჩანს, ავტორს შემდეგ ჩაუწერია განგებ, და-
ტეხებულ ცალიერ პირზე (ხელნაწერის 115 პირი) შევიწროებით, უწით-
ლერ ასოებით და მჭრალის მელნით.

3. უ.

ღმერთო შემინდევ აწ ჩემი ნაქნარი ცოდვა და ბრალი;
შორს განმარიდე ურიგო მე საქმე ფინთი და მყრალი.
შენ დამიმშვიდე მე გული ღრძუვი, ფიცხელი და მწყრალი,
ღ რომ არ შევიქნა ღვინითა მე ქირვეული და მთვრალი.

ვაი თუ მოვკვდე ცოდვილი კაცი ავის ზნის მე ზრდილი,
წამერთოს დღენი მზიანი, ღამენი ცა მოწმენდილი;
მდგომარეს ზღვისა ჭკრეტანი, ცა ვარსკვლავ მთვარით ქედილი,
ღ უკეთეს ვნახავ ველარას კორც მკვდარი, სულ წარწყმენდილი.

ვაი თუ მოვკვდე უმადლო, შევიქნა ცოდვის ზიერი,
დავკარგო კორცის სიმადლრე, სულითაც ვიქმნა მშვიერი;
მისთვის მომადგეს რისხვანი ზეგარდმო ღვთივ ზეციერი,
ღ სრულად წამერთვას ქვეყნადა, მე მაქვნდეს რაც ნივთიერი.

ვამე თუ შორს გზას წავიდე, საგძლად ვერა რა წავიღო,
წინ მებაჯენი დამიხვდენ, რაც მთხოვონ ის ვერ გავიღო,
ქრისტეს წინ წავსდგე ქედ ღრეკით, თავი ვერ მაღლა ავიღო,
ღ სასწორში ცოდვა დასქარბდეს, უმადლომ ვერ გარდავიღო.

ვამე თუ ჩემის სიკვდილით გული არავის სტკიოდეს,
გულუმბურვალოდ ტიროდეს, განგებ კმამაღლა კიოდეს,
უბრალოდ იწირპლებოდეს, ცრემლი არ ხარბად ზდიოდეს,
ღ რა მნახოს თვალებ წუხილი, ჩემზედ ავს რასმე ჩიოდეს.

ნა. სიმღერა ქალ-კახეთის ჯვარობის სანაცვლოდ
სათქმელი.

ყრმავ გონება უგუნური აგონიარეო,
თავს ნუ გაკდი ჯღონოდა, აღონიერეო;
იქით-აქეთ მიიხედე, ათვალიარეო,

სკან საწუთრო მუხანათი საღმობიარეო.
არს გზა ვიწრო, ორმო კნარცი, მოგანიარეო,
გაუფრთხილდი არ ჩავარდე, ამოდ — იარეო,
ნუ გახდები უფალთაა გულმანკიარეო;
ვუღმობილად ენაპირი აღმობიარეო,
შეიყვარე საყვარელი, ანებიარეო,
არაფერი მიაყენო საუღიარეო;
რაც გეცოდოს, შეინანე მღვდელს აღიარეო,
ილოცე და იმარხულე და ეზიარეო,
არ შესცვალო უბედურად საბედნიარეო,
ღ დავით რაც გრქვა შვენიერად აშვენიარეო.

არ შესცვალო უბედურად საბედნიარეო,
ღ დავით რაც გრქვა, შვენიერად აშვენიარეო,
ღ დავით რაც გრქვა, შვენიერად აშვენიარეო.

ნბ. სიმღერა ფერხისუდი „აკერ მიდმარ ასოს“ სა-
ნაცულოდ სათქმელი.

ეშაკეულთ ახოსა ანგელოზმან მნახოსა,
მწეროს ჯვარი ქრისტესი, გულზედ გამოსახოსა;
თვისი მკრელი ლახვარი, ლესოს გაიმახოსა;
ჩემს მტერს გულზედ აძგეროს, არა წყნარად ახოსა.
შეურისხდეს დათათხოს, მკახედ შეუძახოსა:
განეცალე, განშორდი, ნუ ხვალ დავითს ახლოსა,
ნუროდეს გაივლი, სადაც ის ესახლოსა.
კაცმან უნდა სიწმინდით თავი შეინახოსა,
არაფერი ბოროტი გულით განიზრახოსა;
თვით ერილოს საძრახავს, სხვასა არა სძრახოსა,

ვით სწადს სხვამ არ უმარცხოს, თვით სხვას არ უმარცხოსა,
რაც თვით ეკნას-ეთესოს, ანუ დაეფარცხოსა,
ის მოიმკოს, დაღეწოს, დაიფქოს და აცხოსა
უნდა კაცმან კეთილად სწავლა შეირაცხოსა,
ათის მცნების სიტყვები გულში დაიმარხოსა,
ღ გულთ მოდგინედ ისმენდეს დავითს რაც ეჩაღხოსა.

ათის მცნების სიტყვები გულში დაიმარხოსა,
ღ გულთ მოდგინედ ისმენდეს, დავითს რაც ეჩაღხოსა,
ღ გულთ მოდგინედ ისმენდეს, დავითს რაც ეჩაღხოსა.

ნგ. ოდეს დავით გურამიშვილი ბრუსიაში დატყვევდა
და თუ რამ აქვნდა თავის საცხოვრებელი, ისიც და
ეპარგა, იმისთვის ტირილი.

ვითა ცხოვარი გზა შეცდომილი მგელთ წარსატაცად ფა-
რებთა გარე,
ღ ეგრეთ შენ თავო ხარ გახდომილი, ასეთი საქმე მე მოგი-
გვარე!
გავედი გლაზაკი და დავრდომილი, თუმცა საწუთროს მო-
ვიანგარე;
ღ ვარ ცარიელზე მე დაჯდომილი, საუნჯისაგან კარს გარეთ
მდგარე.
დაჰკარგე იგი ოქროს ბეჭედი, რომლით ნიშნულ არს ჩემი
შეგებადი,
ღ აწ მექცევიათ ვანი გებადი მე საუკუნო განსვენებადი,
სიზმრად ვიხილე, კარს გარეთ ვრეკდი, ქორწილში შესვლად
შიგნით ვიწვედი,

ღ კრისტევ, მიბოძე ასეთი ბედი, შენსა მას ქორწილს მეცა
მიწვევდი!
მტერმან განმძარცვა ჰე შესამკელი, ტანთ საქორწინე შესა-
მოსელი,
ღ ვა თუ მით ვიქმნა გარეთ მრეკელი, ქორწილსა შინა ველარ
შემსვლელი!

შენ ხარ, უფალო, აწ ჩემი მშველი, კრისტევ შემმოსე
მადლით შიშველი.
ღ პეტრე და პავლე სამოთხის მცველი ნუ მექნებიან კართა
დამკშველი,
ნუ გძინავს სულო, აწ განიღვიძე რომ არ შეიქნა ლამპარ
შრეტილი,
ღ შუა ლამისას მოვიდეს სიძე, გარეთ არ დარჩე კარ დაკლე-
ტილი,

ნუ ხარ სულელი ზარმაც უღები, არ დაგეკარგოს კრისტეს
ქორწილი,
ღ ნუმცა იქნები წილ-დაუღები, საინაკისა არ ირგო წილი.
ვამე ცოდვილსა და უბადრუკსა, მე ვინ მალირსებს ასეთს
მაზმანსა,
ღ რომ დამიგრებდეს სანთლის პატრუქსა, ან ზეთს მისხემდეს
ჩემს მქრალს ბაზმასა?
ვარ მე მტერთაგან მწარედ გაცრცვილი, ტანთ საქორწინე
საცმელთ ხეული;
ღ სულ დამკარგვია ზეთი და ცვილი და საკერასე გორგლად
ხვეული.

კრისტევ, განმკურნე ბრმა-ყრუ-საპყარი, რომ მე ავინთო
ბაზმა-ლამპარი.
ღ მომეც ლოცვაში თვალთ ცრემლთ წანწკარა, რომ შენ გან-
ზილო ქორწილთა კარი!

ღ მომეც ლოცვაში თვალთ ცრემლთ წანწკარი
რომ შენ განმიღო ქორწილთა კარი!
ღ რომ შენ განმიღო ქორწილთა კარი!

ნდ. მეორე დავითის შესსმა.

რუსულის სიმღერის კმა: „ნე დამ პოკოიუ, პოიდე სტაბოიუ“

აბრაამის ღმერთი, საბაოთი ერთი
მოქმედი ყოველთა მკვდართა და ცხოველთა,
ყოვლისა მპყრობელი,
არს ჩემი გამჟენი შემნახავ და მრჩენი,
მე იგი მწამს მამად, არ ქაჩალი მაჰმად.
დამბადებელს ვესავ!
სასოებას მამას დავით სთხოვდა ამას:
მამავ, შენი ძეო, ვითხოვ, მიბოძეო
შესავედრებელად;
სული წმინდა ფარვად თავს მადგიო კარგვად!
ღმერთს სთნდა დავითისა, ისმა სიტყვა ღვთისა
ზეგარდმო ქვეყნად.
მოსცა სათხოვარი, ქრისტე მაცხოვარი,
სადიდებლად ღვთისა, ძე იგ დავითისა,
ქეშმარიტი ღმერთი.
ფრიად საყვარელი, მცველი და მფარველი
მან დაგვიდგა სჯული, დაკსნა დახვანჯული,
ჯვარსა ეცვა ჩვენთვის!

მე მისთვის თავს ვიდებ, ვაქებ და ვადიდებ,
მრწამს და აღვიარებ ვდგები თუ ვიარებ,
 უგალობებ მე მას!
მდიდარ ვარ თუ მწირი, ლხინი მაქვს თუ ჭირი,
ვიმღერი თუ ვსტირი, ქნარი მაქვს თუ სტვირი,
 ზედ დავმღერი ამას!

ნე. რუსულის სიმღერის გმა.

„ჩტო ზა პრიჩინა, ვსელდა კრუჩინა“.

ისმინეთ ერნო, გულთ მეცნიერნო,
მე დავსძრავ ბაგებს, მოგიტხოვრობ კარგებს;
 მიგდევით ყური.
სიტყვავ ძლიერო, ლუთივ ზეციერო,
თხოვბილო მადლით, სმენილო დაბლით,
 ძედ წოდებულად;
კურთხევად ჩვენად, არ შესაჩვენად,
ღმერთად ცნობილო, კაცად შობილო
 ქალწულისაგან;
უმამოდ ქვეყნით, უდედოდ ზეცით,
რომელ მოვლინდი და ქვეყნად ვლიდი,
 იესო ქრისტე,
მწყემსო კეთილო, ნაყოფ კეთილო,
ვარ გაკდომილად ცხვარი ცდომილად,
 აწ მომიძიე!

მოდი საძებრად, ვგდივარ სად მთხრებლად,
გამკურნე კირი; მთხრებლს აკსენ პირი,

აღმომიყვანე!

დამიკსენ ბნელით, ტანჯვითა ძნელით;
ნუ მიმცემ მგელთა, მატლთა და გველთა,

მელთ შესაქმელად!

ამად გადიდებ, მავნეს მარიდებ,
ხარ ჩემი მყვარი,—მრწამს შენი ჯვარი

სარწმუნოვებით

ამად გიგალობ, მე შენა მწყალობ.
ჩვენთვის ჯვარ ცხულო, საყვარლად თქმულო,
აწ შემიყვარე.

აღმიპყარ კელი, მწვავს ცეცხლი ცეცხლი
მაკურე წყალი, დამშრიტე ალი,—

წვა დამინელე!

ტკბილო იესო, მკამს განვილესო
წამლად სასმელად, წყულოზე სასმელად
მე სისხლი შენი'

შენგნ-თ ვიკურნო, არ დავიკრულო,
არ გავკდე წბილად, ეშმაკთა შვილად,—
ვიყო მე შენი.

შენგნით კმობილად, კეთილ შობილად
ვიკსენებოდე, შენ მამად მყვანდე
განუშორებლად.

კრისტეს მაცხოვარს, გთხოვ ამ სათხოვარს;
მარიდე ცხოვარს, საცა მგლის ხრო არს,
მიკსენ მათგანა

მე დავით ესე ვკან და ვთესე,
ვინ ხართ ჰკვა მყოფნი, ესე ნაყოფნი
ბრძნად მოიმკევით.

„არანანინას, თარანანინას“
ესე სჯობია, ღვთის სამკობია:
„ალილუია!“

ღ ესე სჯობია, ღვთის სამკობია:
ალილუია. ალიალუია,
ალილუია!

ნვ. მესამე დავითის შესხმა.

პოლშის სიმღერის კმა

აწ მე აღვიძრავ ენასა,
ვადიდებ ღმერთსა ზენასა;
ვიწყე მე გალობა,
მიყოს მან წყალობა.
მან ქმნა ვაჟ-ქალობა,
მისცა ტრფიალობა. (ეს ბოლო სიტყვა
მე ჩემს საყვარელს შემყაროს, ორჯელ უნდა).
არ შემადულოს, მაყვაროს:
მაქვს ტრფიალთ წილდება,
მწვავს საკმილთ კიდება;
ამისთვის მინდება
ქება და დიდება. (ორჯელ)
დავით თქვა ღუთისა ქებანი,

საჯეს, ბრალეულ გაკადეს;
ტანისამოსი გაკადეს,
უბრალო დასაჯეს.
გოლგოთას ჯვარს აცვეს,
ეკალი თავს ადგეს,
ნაღველი მას ასვეს. (2 ჯელ.
ჯგმირეს გვერდსა ლახვარი,
გამოკდა სისხლი და წყალი.
შეიქნა მშობელი
თვალ ცრემლ უშრობელი,
გულითა მლმობელი,
ლახვართა მსობელი. (2 ჯელ.)
დაჯდა სატყებრად გოდებად,
თავთა კლად, ხე-ქვა ლოდებად
გულსა საკმილის მოდებად.
შესაბრალო შესაცოდებლად,
ვაი რა შესაჯარია
მასი მოთქმა და ზარია!
გოდება ანუ არია,
თქმელთათვის ყველა მწარია!

ნ.ზ. არია.

რომელ არს რუსულად „ახ კაკ სკუჩნო“
ქართულად გოდება.

ვაჰ რა მაქვს დიდი მოწყენა,
სადა არს ჩემი მოლხენა!
მწარედ საკმილით დაგულსა
ლახვარი დამსმია გულსა.

ნაწლევნი, ღვიძლი და გული
შემქნია ცეცხლით დაგული;
პირი შემკვრია წყენითა,
ვერა მითქვამს რა ენითა!

მომიკლა მე სახარელი,
სატირი და საზარელი;
მით დღე მაქვს არ სახარელი,
მომიკლეს მე საყვარელი!

სიტყვა — ძედ ღვთისად თხოვბილი,
ქალწულისაგან შობილი,
ურიათაგან გმოვბილი,
შეიქნა ლახვარ სოვბილი!

მშობელსა თვისი შობილი,
დაქრილი გვერდ გაზოვბილი,
წინ ედვა მუკლზედ მკვდარია;
ზდიოდა სისხლის ღვარია.

თავს დასტიროდა მშობელი,
ლაწვთ არ ცრემლითა მშრობელი.
ეჭირა კელით კელია,
საწყლად გარდევდო ყელია.

ტიროდა: ღვთივ დიდებულო,
შენ ჩვენთვის თავ-დადებულო,
გიხილე ჯვარზედ ვნებულო,
კელ-ფეკი სისხლით ღებულო.

ვაი ჩემს თვალთა ჩენასა,
შენს უკან ჩემს დარჩენასა!
ვაი მე ამ დღის დამსწრესა,
შენს გულზე კელის დამკრებსა!

ძევ, რად გამკადე ოკრადა,
სატირლად და საოხრადა?
ოდეს გიჰვრეტდი შენ პირსა,
უკუ ვიყრიდი მე კირსა!

შენ საყვარელო აწ ჩემო,
სახითა მზეს მიგაჩემო,
მზევ ჩავე, შეიქნა ბნელი,
მე საქმე მომიკდა ძნელი.

მზევ, წარუალი ნათელი
დამიშრტი ვითა სანთელი;
დღე დამილამდი ზიანი,
მით მომივიდა ზიანი.

მზევ, შენის პირის სახენი
აწ ჩემი იყო მამლხენი,
შენის პირისა სახითა
გამოქსნილი ვარ მახითა.

თავს დამცემია აწ ბადე;
შენ გეაჯები; ამკადე.
ბრმას აღმიხილე თვალები,
მაცნობე გზა და კვალები!

ძეო, მე გულთ მენება
შენის სახელის ხსენება;
მაგრამ ვერ შესძლო ენამა
და თვალთა ცრემლთა დენამა.

ვაიმე, ეს რა ვნახეო,
შენ მიწაშიგან გმარხეო!
შვიდს მახვილს გული ვახეო,
ესქრი და იმაზე ვახეო

ადამის წყრულთა შემხვეო,
მისთვის სისხლისა დამთხეო!
წადი საღბუნი მას ცხეო,
ევა იკსენ და მნახეო.

ევა ტირს: ვამე, წავეო,
მომიკდა ეშმაკთ საფრეო!
ლტითის ზცნებას მე გარდავეო,
მით ჯოჯოხეთში ჩავეო.

მაქვს სატანჯველი ძნელია,
სახლ-სამყოფელი ბნელია;
კორცს მკამენ მატლნი და გველნი:
სულს მიწვენ ცეცხლნი მდაგველნი.

ტკივილით ვიღრქენ კბილსაო!
ვესავ იესოს ტკბილსაო,
რომელმან ივნო გვარია,
დანსთხია სისხლის ღვარია.

ზეგარდმო სიტყვავ ლტთისაო,
და ქვეყნად ძევ კაცისაო!
მიფონე, გახსენ კრულება,
განკურნე ჩემი წყლულება.

უფალო ტკბილო იესო!
გამოთქვა ვინც ლექსი იესო,
შეუნდევ შენაცოდარი,
ღ ნაშფოთი და ნაბორგარი!

ნტ. ს ი მ დ ე რ ა.

რომელ არს ამისის კმის სიმღერა რუსულად: „ნეთუ ზლოს-
თი ნადო მნოიუ, უმენშით მნე პეჩალ მოიუ“.

რქვა, დიდება ღმერთო შენდა, ცად ზ ქვეყნად რაც აღშენდა!
დავით კმითა ნესტეს აფშვენდა, გიგალობდა ვითა გშვენდა.
ღმერთო, მიყავ წყალობა, მე შენი ვსთქვა გალობა:
შენ გაქებდა ყოველი, შენგნით რაცა ცხოველი
სულსა ქშენდა.

ჩემსა კაცად მხატველს, — მსახველს, რაც მე ძალმიძს, გიქებ
სახელს,
შობითგან ბრმის თვალის ამხელს, ის მე მამხელს ჩემსა სამ-
ხელს;

არსის საყდრად მჯდომელო, ქება მიუწდომელო,
მზგავსი შენი სადარი ვსძებნე აქ არსად არი,
ვერც ვხვდი მნახველს.

ვამე, სიბრძნე არა მაქო! ვით შენ გიკამს ვითარ გაქო?
შენსა სახელს რაც დავარქო, მტერი ჩემი ვითა ვბაქო.
არს ჩემს ღმრთის სახელი: მამის თანამძრახველი
ძე, მწე ჩემი არს ქრისტე, მტერი მითა დავქიშტე,
კრმლად ის მაქო!

მე დამწვარსა და დაგულსა, სახლ სამკვიდრო დაკარგულსა,
სევდის მქვლითა გათანგულსა, წასაწყმენდლად გაბარგულსა,
ის მყავს ნუგეშთ მცემელი, მტერთა არ მიმცემელი:
ქრისტე ჩვენთვის ჯვარს ეცვა, მით ნუგეში ჩვენ გვეცა
საწყალს გულსა.

გზას მატარე კარგს სატარელს, ნუ ამკდი მე შენს საფარ-
ველს;

შემამყარე მე საყვარელს, ჩემის გულის გასახარელს.

ზე სიტყვაო ღვთისაო, ქვე ძევ დავიჯისაო,
ტკბილო იესო ქრისტე. გაუყრელად მაჭვრიტე
ჩემს საყვარელს.

შენ ხარ ჩემი ამგებ-მშენი, სიყვარული მე მაქვს შენი;
ამად მინდი ტურფად მშვენი, სუნი გილის კარგ საფშვენი,
აწ მომფინე სულია, მამით გამოსულია;
მიკსენ საყნოსთ კარია, მტერთგან შენაკარია
და ნაჴშენი.

მკირს მე საქმე საკიცხელი, ვერას ვითმენ გულ-ფიცხელი.
მე შენ გცოდე ურიცხველი, მისთვის დამწვავს ცეცხლი ცხელი:
შენ დამასხი წყალია, დამიშრიტე ალია,
მკსნელო კაცთ მოყვარეო, სევდა უკუ მყარეო;
ვარ ჴკვა-თხელი

მე ამ წიგნის გამლექსველი, ტვინთა მფანტველ-გამქსაქსველი,
ამად ვსტირ ვარ ცრემლით სეღლი, საწუთროს კარგს არას
ველი;

ცრუ არს წუთი, სოფელი, ანაზდისა მყოფელი,
მძმობელი, თუ მდობელი არის დაუნდობელი
და მძმაცველი

ნთ. სიმღერა დავითისა, ჴუბოჴკა.

რომელ არს რუსულად ამისი კმა „კაზაზ დუშა პრავდივია“.

ჴუბოჴკიდან მომავალმან ვნახე ერთი ქალი,
მეტად ტურფა, მშვენიერი, მაზედ დამრჩა თვალი.

შავ თვალ-წარბას, პირად თეთრსა ასხდა შავი ხალი.
ღ მისმან ეწეხმან დაცამლეწა, შემომუსრა ძვალი.

ვკითხე, მწეო, სიღამ მოხვალ, ხარ სად წამავალი?
გეაჯები მაცოდინე შენი გზა ჯა კვალი.
შენთვის გული ქვად გარდმექა, გაკდა ვით კლდე სალი,
ღ მასხი წყალი, დამიშრიტე, მე შენი მწევას ალი

ქა გამომცა გაგულისდა, სიტყვა მითხრა ავი:
ავო კაცო, ვით გაბედე, შენ მე მთხოვე თავი?
ბულბულთ ნაცვლად ვარდ-კოკობმან, რად დაგისვა ყვავი!
ღ მით ავსტირდი, კრემლი ვღვარე ზღვათა შესართავი.

ასე მითხრა, ჩამომეხსენ, გამეცალე, მარი,
არ მინდიხარ, არ მიყვარხარ, სხვა მყავს კარგი მყვარი,—
შენგან თვალად ლკეთესი ფეჟი-კაცი ქმარი.
ღ რა ეს მესმა, ჯავრით ცხვირსა წამედინა ძმარი.

მითხრა: შენგნით ნუმცა მსმია სიტყვა მაგის მეტი.
აილო და დამიშინა თავში დიდი კეტი.
დავრეცრედი, გარდავიქეც, დამეხვია რეტი;
ღ შავებრალდი, თავს დამედგა, ვით ბნელს, ნათლის სვეტი.

რა მოვბრუნდი, დაიხარა, კელს მომკიდა კელი;
ამაყენა, ასე მითხრა, რად შექნილხარ ხელი?
მე მიუთხარ: შენთვის გავკდი ასე ქკვაზე თველი,
ღ შენ რომ მწუნობ, მით მედების გულსა ცეცხლი ცხელი!

მერმე ტკბილად დამიყოვა, კიდეც გამიცინა;
ასე მითხრა აქ ნუ ვსხედვართ, გვნახოს არავინა.
ახლა ავდგეთ, ჩვენ წავიდეთ თავ-თავისთვის შინა;
ღ კულავ საღმე ამოივლი, მე დაგხედები წინა.

სად წავიდა, ვერა ვნახე ჩემი საყვარელი,
მან დამიგდო საიმედო სიტყვა სახარელი.

მე მის მონას ნუმც ამკდია მისგან საფარველი,
ღ სად მიჰირდეს, მამეშველოს, სხვას აღარას ველი.

დამპირდა თქვა: კიდეც მოვალ, აწ მე იმას ველი;
მისთვის უსტირი, ცრემლითა მაქვს ზუბე, კალთა სველი,
სიკვდილის დროს მე მის მეტი არავინ მყავს მშველი:
ღ მან გამიღოს სამყოფისა კარი შესასვლელი.

იმ ჩემისა საყვარლისა საშსახური მსურსა,
აჰა მისთვის გამიჯნურდა, გული მისთვის კურსა.
იმედი მაქვს, რასაცა ვსთხოვ, მომცემს, არა შჯრსა:
ღ უკვდავების წყალს მიბოძებს, ცხოვრებისა პურსა.

ღუთისგან ვითხოვ არ გამყაროს მე მის სიყვარულსა.
სხვას უკეთეს ვის ვიშოვნო სილამაზით სრულსა:
ჩემის სიყვარულისათვის სცემეს კელ-შეკრულსა,
ღ სახით ვხედავ ჩემთვის მკვდარსა, სისხლით გაბასრულსა.

აწ შენ ჩემო საყვარელო, იმყოფები სადა?
ქვეყნად შენგან უკეთესი მე არავინ მყვანდა.
ქვესკნელსა ვარ, ვერა გხედავ, მეგულვები ცადა;
ღ გეაჯები ნუ გამწირავ, წამიყვანე მანდა!

ქვესკნელსა ვარ, ვერა გხედავ, მეგულვები ცადა,
ღ გეაჯები ნუ გამწირავ, წამიყვანე მანდა.
ღ გეაჯები ნუ გამწირავ, წამიყვანე მანდა!

დ ს ი მ დ ე რ ა.

ამისი კმა რომელ არს რუსულად: „ჩუვესთუიუ სკორბი
ლუტი ვსიაკა ომინუტი“.

საყვარელმან სიტყვა ავი მითხრა გულ საწვავი:*)

ნეტა რად ვიყო შენია,
სახით ავ რიგად შევნიია.

მე ვარდი ვარ ბუღბუღოთ მრთავი, ყვავს რად მოგცე თავი.
მე მისთვის არ მიკადრა მან,
შეირთო სხვამ პირ-ბადრმან

მითხრა, მძულხარ, არ მიყვარხარ, ზინზლის სუნად ყარხარ;
მე არ მიყნოსე ვარდია,
ანძალას ზედ შევარდია.

გამიწყრა და მცემა ჯოხით, გამამაგდო ქოხით.
ველარ მივსულვარ შინაო,
მან ასე შამაშინაო.

კარის-კარად დავალ გლახად, ტანთ მაცვია თალხად;
შევიქენ გლახა მწირია
საყვარლის განაწირია.

მისგან დამწვარ დადაგული ჩემი გაკდა გული;
მწვავს მისის ცეცხლის ალია,
გამოყრჩის ნატუსალია.

*) ნამდვილ ზელნაწერში ამ ლექსების ყოველის ხანის პირველის ტაეპის მეცხრე მარცვალი ზეფგითგან აღნიშნული არის ციფრით 3, რომელიც ნიშნავს რომ სამჯერ უნდა იკითხებოდეს ტაეპის ბოლო, აღნიშნულის მარცვლით დაწყებული. მაგალითად პიოველ ხანაში: „მითხრა გულ საწვავი“; მეორეს ხანაში—„ყვავს რად მოგცე თავი“ და სხვა ამ გვარად.

მე მისთვისა ვსკმუნავ, ესტირი, მარიდა მან პირი,
ჩემზედ აილო კელია.
მამიდა ცეცხლი ცხელია!
რით დავკარგე გახარება, გითხრა აღსარება,
მიბრძანა რაც ბრძანებანი,
ვერ დავიმარხე მცნებანი.
მიბრძანა თუ მე შენ გინდი, გაქვდეს ჩემი რიდი
ყრიდე ჩემსა წყენასა,
აჲს ნუ აუბნევ ენასა!
თუ შენა ხარ ჩემი მყვარი, ნუ ხარ გულ მზაკვარი
იყავ შენ გულ მართალია,
რეგორც რომ სამართალია
ჩემი მცნება დაიმარხე: თავი შეინახე.
თუ ჩემი თავი გ-ნდაო,
იყავ ყოელის ფრით წმინდაო;
თუმცა გნებავს შეგიყვარო, გკამს არ გამეყარო;
გვერდთ მახლდე გაუყრელადა.
მიგაჩნდე საყვარელადა
რაც მე იმან შემიკვეთა, მე ის არ მეკეთა.
მოძითხრა რაც საქნელადა,
ყველა მეჩვენა ძნელადა.
შენც დამგმობდი, თუ იცოდე, რაც მე იმის ვსცოდე.
შეიქენ მისი ღრჩია,
მე აუბზუე ტუჩია.
მკვიდრს საყვარელს გავეყარე, წუთი შევიყვარე;
შემემთხვა დიდი ცოდვანი,
ღ მისთვის მაქვს შფოთვა-ბორგვანი.

და. რეულო

ეს რუსულად „პოლნო, პოლნო, ნე პრელშჩაისა“.

კმარა, კმარა, ნულარა სკოდავ, სულს აგების მიხედვს შვება;
აწ დასწყნარდი, ნუ შფოთავ-ბორგავ, ნუ გაქვს ზმირინთ ზინ-
ზლად ფშვება.

ჩუმად აყავ, ნუ გამაგონებ, მაგ საქმეს იქს არცა მტერი.
საძულს ალხენ, საყვარს ალონებ, შეკნილხარ შენ თავის მტერი.

საძავს საქმეს კაცს ვერას უქებ, კაცი კარგ საქმით იქება.
სულს კი ამქლობ, კორცს კი ასუქებ, აწ ცხოვნება ვით იქნება!

მოკლე არის ეს ცრუ სოფელი, კაცსა გრძლად არ შერჩების,
არს კაცთ სული უკვდავთ მყოფელი, კორცი სიკვდილს ვერ
მორჩების.

და. რეული ახალი შემოდებული ქართულად.

კორცია მიწა ტალახი, საწუთროს ფეკით ნალაკი;
სული უსხეულ მყოფელი, აქვს საუკუნო სოფელი.
კორცი მკვდარ-კმელი ბალახი, აყვავებულად ნანახი;
სული ცხოვრების მპყრობელი, ვით ბაზმა გაუქრობელი.

კორცთათვის დღისა სავადღისა საგრძალს წაიღებ მრავალსა;
არ გებრალეების სულია, უსაგძლოდ შორს წარსულია,
კორცს აცმევ ვახშსა და ვალსა, სული შიშველა დავალსა,
კორცს გიფშვის მუშკის სუნია, სულს აგდის ნატისუნია.

დგ. დინარო „პატარა ქბლო თინაოს“ სანაცვლოდ
სამდეგრალო.

ვაქოთ ვადიდოთ ვინაო? ღმერთი მაღალთა შინაო
ვინცა შეამკო ქვეყანა ღამე ღღედ განაბრწყინაო;
ზღვით, კმელით, ხითურთ, ბალახით მთა ბორცვი აღმოფინაო,
ყოველი ნიეთისაგანი მაშიგან განაჩინაო;
ჩვენ კაცი — მიწა და წყალი — შეგვზილა, აღვადგინაო,
მოგვცა სიბრძნე და დაგვიდგა ქმნული ყოველი წინაო.
და ჩვენც გვმართებს მსხვერპლი შესწირით, დავით თქვა
იმისთენაო.

აქე, აღიდე შენაო, ვინცა შენ აღვაშენაო;
შენ შავი მიწა ტალახი რომ აგრე დაგაშვენაო.
ჩაგიდგა სული ცხოველი, დაგაწყებინა ქშენაო,
გალაპარაკა, გასმინა, მოგცა პირი და ენაო;
ღღე გაგიტენა ნათელი, გიბოძა თვალში ჩენაო,
ნდომა ცოლ-ქრმოზის სურვილით, საქმელ სასმელით რჩენაო:
ღ მას ღმერთსა მსხვერპლი შესწირე, დავითმა მოგახსენაო.

ნდომა ცოლ-ქრმოზის სურვილით, საქმელ სასმელით რჩენაო,
ღ მას ღმერთსა მსხვერპლი შესწირე, დავითმა მოგახსენაო,
ღ მას ღმერთსა მსხვერპლი შესწირე, დავითმა მოგახსენაო

დღ. ზმნიანი შაირი დავით გუგუშაძის შვილის თქმული.

ახლა იქნება რომ წამკითხავმა საჩქაროდ წაიკითხოვს და
რაზედაც ნათქვამია, ის ზმა ვერ შეიტყოს; ამისთვის წითე-
ლი ხაზები*) ჩამოიტანებია; რაც ხაზსა და ხაზს შუა სიტყვა
არის, იმაზედ არის ნათქვამი.

მეფეო, ღმერთმან ნუ მოგცეს წუხილი, კმუნვა, ვიშობა|.
ნუ მოგიშალოს ნადიმი მუდამ დღეთ სულ მეჯლიშობა|;
ლაშქარი მოგცეს ურიცხვი, არ ჰქონდეს ანგარიშობა|,
ღ მან მოგაკმაროს, სად გინდეს, ვინც დღეს ქალწულთგან
იშობა.

მოგვნი ქა ღმერთმან ძე თვისი და იშვა დღეს უშობელი,
რქვა ბინდის: ფერად მცნობელნო, მიცანით მე უცნობელი!
აბა გაშინჯეთ ვარსკვლავით, მოგვთა სცნეს რა საცნობელი,
ღ შიშობა, კელის წერილთა განაგდეს გამამჰკობელი.

ერთს ღღეს აღდგომაც იყო და ხარებობაც; დიალა ციოდა მოსკოვს
და იმის მონასიბად თქმული.

მოსკოვს ქალაქს მზეს ვე'ლოდით და ვერ გნახეთ აქ სუ-
დარო|!
სოლად დგომა| გვირჩევნია, აქ სიცოცხლე გვაქვს უდარო|.
კაპას ქარსა მქვალი| ეკრას, რას გვიშველი, ვთქვათ. სუდარო,
ღ შენ გაჰკურნე მწუხარება| ადგომავ, და ქვაფ-სუდარო!

*) აქ შავად იბეჭდება.

ერთმა ქართველმან თავადის შვილმა მოსკოვს ქორწილი
ქნა და ცოტად მდამს პურის უკმელს დაუგვიანდა; აგრევე
მანამდის ქორწილს იქმოდა, ორს დაბალს აზნაურთან იდგა
ფსონითა და იმათზე მეტსა ხარჯავდა, იმის მონასიბად
თქმული.

დაღამდა, დილა გათენდა, მდამს პური არ ჯქამია
|ეჯიბი|ს პირი გახსენით, კელზედ აღირსეთ ნამია;
ი |ქორწილი|ანს კაცთანა დახარჯის თვალის წამია;
ღ ეგ მეც არ |მეფერებოდა, რაც მაგას დაუწამია.

ერთს დღეს ბატონებმა დავით გურამის შვილის ხალათის ბოძება განი-
ძრახეს, იმის მონასიბად თქმული.

სიუხვის კო|კა ბა|ტონსა წინ უდგას, ვითა კულადა,
იქ უდი|ს მოწყალებანი ღარიბთა გასაკურნადა;
|ახალ უხი|ლავს ძველთ მცმელთა, გულს არ გაუხდის
წყლულადა.
ღ აქ ათი ბი|ჭი ვახლავართ, მარტო მე გულ-ნაკლულადა!

ამიყანა ზმინანი.

აწ ზმობს მღექსელი; მზა|სა ვარ, ცხელი|მაქო მწვადე-
ბი, დარბაზს წაილით.
მე|ფე იქ არი, სადაც ტახტ|ზედა| ზის დედოფალი მორ-
თული გილით.
|მასტიკის ღვინო წინ |უდგი მი|ნით, |მას რას| სვამს მეფე,
დაიწყებს ლილინთ,
ღ ასწევს ფეხებსა, შეყოფს და გაყოფს, გულზედ მიიკრავს
ორისავ მჯილით.

ცოცხალნი შობენ მკედართა, და მკედარნი ცოცხალთა
ბადებენ!

ამას არ აფხხნი, სანამდის მე სოფელს არ მიქადებენ;
ასე თქმისათვის მსმენელნი რად დანაშაულს მადებენ,
ღ თვითონაც მალე აკსნიან, თუმცა რომ მოიწადებენ.

მე სიმღერა.

რომელ არს რუსულად იმის ხმა „ულეტელა ზაზულინკა ჩერეს
დუბინუ“.

ვსთქვათ, რაც ვარდმან თავის თავზედ ქნა საქმე ავი: *)
შეიძულა მან ბულბული, იყვარა ყვავი.

ბულბულმა სცნა, ბალს შემოსწყრა, მთად ქნა ნაფარდი
ასკილზედა დაიბუდა, განაგდო ვარდი.

ვარდმან უთხრა: მე, ბულბულო, აკი გიყვარდი;
რატომ აგრე განმეშორე, ხომ არ გიყარდი?

ბულბულმან პრქვა: ვარდო, თუმცა გაქვს კარგი ფერი,
ჩემთვის იყავ უფერული, არ შემოფერი.

შენი კარგი სილამაზე არს ჩემთვის ურგი,
გულს საკონლად რომ მიგიკრი, მაქცივი ზურგი;

საკოცნელად მოხვეულისა მარიდი პირი,
სხვას ახარი ზეხვევნითა. მეკი მატირი.

მე გაქმევდი, მე გასმევდი, მე გაცმევდი ტანთ,
შენ დახარბდი მცირეს ძღვენთა სხვისგან მონატანთ,

მე ესე მკლავს, მით ლახვარი გულს გამიყარე;
ჩემგან თვალად უარესი შენ შეიყვარე.

*) ამ ლექსში ყოველის ტაქტის ბოლოს ხუთი მარცვალი აღნიშ-
ნულია: სამჯერ უნდაო მაგალითად: პირველ ტაქტში „ქნა საქმე ავი“;
მეორეში—„იყვარა ყვავი“, და სხვანი.

რაც მოგიტხარ, მით წამიხდა მე შენზედ გული,
შენს საცოლ-ქმროდ მე სურვილი მაქვს დაკარგული.

აწ მე წავალ დავიკარგვი, აღარ მინდიხარ,
წადი მასთან, განისვენე. მყვარი ვისიც ხარ.

რადგან ასე მომიგვარე მე შენს შესართავს,
ის თუ გინდა, ქრმად შეირთევ, ნება დამირთავს.

ფუ შენ ცრუო საწუთროო, ხარ არაფერი!
ვარდს ყვავს შერთავ, ასკილს ბულბულის, არს რა საფერი?!

დვ. სიმღერა.

რომელ არს ამისი ხმა რუსულად: „ახ, სკოლკო ცველა ვლევტახ
მოლოდიხ“!

ვარ ამდენი ყვავის ზაფხულს ახალნი,
არ ვიცოდი ჯაფრი ღროთა, ავთ ხანი;
ყოველთვის მე ვიყავ მისის იქედით,
არასა ვჰპყრობდი ჩემთა სითავედით,
სასმენლად არ მინდოდა.

ბაღად ვიჯდი მასთან, ვისაც ვყვარობდი,
ვარდთა სუნით, ყვავილთ ჰერეტით ვხარობდი;
არა მაქენდა კენესა, ვაი და ვიში,
არცა წარწყმენდისა რიდი და შიში,
ენაღვლობდი არასფერსა!

ცხოვრებასა ჩემსა მით ვატარებდი,
მოყვარესა ჩემსა თავს ვაყვარებდი;
განვცხრებოდი, ვიშვებდი, ვიხარებდი,
ჯაფრთა და სევდათა მე ვიქარებდი,
მას ბაღში შექცევითა!

შამადგომამ მოუწოდა ყინვასა,
სიყვითლესა და ფოთოლთა ცვივნასა;
მამეშალა მე მით წუთი სოფელი,
გამიცუდდა ყველა მაში მყოფელი,
წამიკდა ქირანახული

აყრევინებს ზამთარი ფოთოლით ხეთა,
ჯედენს სიკვდილი კაცთ კარგთა სახეთა!
აწ გაფხილდით, ვისაცა ჭკუა გქონდესთ,
რომე არა წარსწყმდეთ,—სულითა სცხონდეთ,—
ჩემსავით ნუ მოსცდებით

ვაი მოკლებულსა, სიბერით ბრმასა,
ნეტავი მატებულს მოზარდსა ყრმასა!
ბერი კაცი დაღმა მიდის გორგითა,
ყრმა აღმართზედა ყინულზედ ცურვითა,
ბერს უმძიმს, ყრმას მსუბუქ ჩანს.

ღვ. ამიცნაზდ იგავი ასახსნელად ადვილი.

ვირეჟდის განახლდებოდა ძველი ღღე, ღამე შზიანი,
იფქლი კალოზედ ეყარა განურჩეველი ბზიანი;
ახალმან ღღემან განწმინდა ღვარძლიან ნაკმაზიანი,
ღ მის ღღიდგან მოჩანს გარჩევით სარგებელი და ზიანი.

სანან ღღე ძველი ღღეს ახალს ჩვენ ღღელ არ გაგვითენებდა,
მანამდის ჩვენსა დაშლილსა ვერავინ აღაშენებდა;
რა ღღე გათჳნდა ახალი, ქვეყანას დანაშვენებდა,
ღ ყურიითაც კარგსა გვასმენდა, თვალითაც კარგს გვაჩვენებდა.

მღჲ . ანბან'სედ თქმული დავითისაგან

პირველი თავითგან და მეორე ბოლოდამ

ადამ ბრმა გველით და ევა ვერა ზოგვენ ზე თმენასა,
იმ კრულმან ლახვრად მიაგო ნებით ორ პირი ჟღერასა;
რაც სიტყვა ტკბილად ურჩივა, ფერკთ ქვეშ ლალატობს ყვე-
ლასა,
ღ შიგ ჩანსცდენ ძნელ წყვლად კმუნვარნი, ხსნილ კნარცვს
ჯდენ ჰე ჭებასა.
ჴი ჰი ჯოჯოხეთად კდენ, ხვდათ კრა, წყვლა ძნელ ცეცხლ
ჩენით;
შიგან ყრიან ლადართ ქვეშე, ფუფქავს უყთ ტბა, სულთ რჯის
ენით.
პირს ოხრნვდინ ნაღვლით მისთვის, ლხინი კენესით იწვარ-
თენით,
ღ თაყვანს სცით, ზენაარს ვედრეთ, ეს დიდ გვემით ბმა აკსენით.

დთ გოდება დავითისა, საწუთოს სოფლისაგამო
ტირილი.

გული ღონდება, ვიწყო გოდება: ვაი საწუთრო, ცრუო
სოფელო!
ბორგნა-გოდება რაც მაგონდება ვაი საწუთრო, ცრუო სო-
ფელო,
ღ რად მშვა დედამან, შავმან ბედამან, ვაი საწუთრო, ცრუო
სოფელო!
გამზარდა ქირით ძუძუთ და პირით, *)

*) ყოველ ტაეჲს მოსდევს იგივე სიტყვები, როგორც პირველ ხა-
ნაში; აქ ლარ იბეჭდება

სხვას მიმცა ქირით ფასითა ძვირით,
ბევრჯელ მატირით მუცლისა მშვირით,
ღ მაშინვე გიცან, რაც შიგან გიძან!

რასაც ჟამ გნახე, ესცან შენი სახე,
შენ ჩემთვის საფრთხე დაგერწყო მახე;
თავს ვიეც ქვა-ხე და შემოვსძახე,
ღ მოვეყვ ტირილსა, კივილ-ყვირილსა!

ხარ სატირალი, არ საცინარი;
ხარ საჭირალი, არ სალხინარი,
გაქვს საწყინარი, ჩანადინარი,
ღ მოსულხარ ჭურდად, და მატყუებ ცუდად!

ვინც შენ მოგენდოს და არ დაგხედოს,
ვიტყვი, უბედოს, უმამ-უდედოს,
სწავლა-უხვედროს, გარდაუკედოს!
ღ წაუყვან მრუდად, არ ნათლად, ბუნდად!

მე ამად ესტირი, არა გაქვს პირი,
შემაქენ კირი, საქმე საჭირი.
მე შენგნით მწირი, ვარ განაწირი,
ღ რაზომცა ნათობ, სულ მუხანათობ.

ხარ საძაგელი, არად სარგელი,
დასაკარგელი, გარდასაგელი.
კარგს არას გელი, ცხვარსა მქამ მგელი,
ღ მიძმოვ თუ მიდობ, მაინც არ მინდობ!

ამად გემდური, ვარ უბედური.
მიდგი საცდური, მქენ უწმინდური;
მაქვს თავკედური მე საყვედური,
ღ რაც რომ მაქამე, სულ ჩამაშხამე.

მაცინ-მატირებ, მალხინ-მაქირვებ,
ნათელს მაბირებ, ბნელს მამალირებ;
რასაც აპირებ, ვერ გამაყვირებ,
ღ წუთო და უნდო, არ მართალ,-მრუდო!

ამად შემძულდი, ყოფილხარ ცუდ,
მტყუანი, მრუდი, მპარავი, ქურდი;
ვისაც შენ უნდი, ყელს აძეს კუნდი,
ღ ზურგთა ჰკილია ტვირთი დიდი.

გული არ მაგრობს, ამაზე ჩაგრობს,
მზე-მთვარე ბადრობს, დარა კი ავდრობს:
ყინვა კორცს მაზრობს, სიცხე სულს მაძრობს,
ღ სული და კორცი ორივე დაკოცი!

მე ამად ვჰყივი, ვჰყვირი და ვჰყივი,
ვერ განვარკვევი შენი კიგყივი:
თბილი და ცივი ორივე მტყივი,
ღ საით გავიქცე, რომ არ წავიქცე!?

დამივსე ვანი, კარავ-სევანი,
ბალთ ხეივანი, გარს გალავანი,
დედ-მამა, ძმანი, გამყარე დანი,
ღ საცა რომ შემქენ, მუნ აღარა მქენ!

როცა დავკაციდი, ჰკვას მაშინ შევცდი,
ლამაზს ქალს შევხვდი, მიჯნურად გავკედი.
ამაზე წაფხდი, მცნებას გარდავკდი,
ღ როგორც ვიგემე, ეგრეთ ვიგვემე!

ამასა ვსჩივი, ვერ განვარჩივი,
რაც შენ მირჩივი, მე მივიჩნივი.
ზედ დამაჩნივი, რაც დამაჩივი,
ღ თუ მაქმევ ტკბილთა, ჩამამტვრევ კბილთა

მაქამე მწარე, გზა სწორეთ წარე,
აწ ნუ გამყარე კაი მოყვარე.
მისთვის მწუხარე აწ გამახარე,
ღ თვალით მაჩვენე, ნუ შემაჩვენე!

ამად არ მშვენი არას ფრად შვენი,
იქცევის შენი ნაგებ-ნაშენი.
მყავს მოვახშენი, თავში წამშენი,
ღ მოდის სიკვდილი კმალ ამოწვდილი.

თუ ხარ ღვიძილი, რაღა არს ძილი?
თუ ხარ სიმძღრე, რა არს შიმშილი;
თუ ხარ სიციცხლე, რა არს სიკვდილი?
ღ იყავ ერთ ერთი, იწამე ღმერთი!

რაც ჩამოვსთვალე, შენ შემოგთვალე!
დღესა თუ ხვალე ჩემი მოვალე
მომასწრობს მალე, ვერსად ვემალე,
ღ სიკვდილი ცელსა მკრავს გულ მუცელსა.

უმზგავსო მტილო, კარ დაკლეთილო,
ნეხვით გავსილო, არ გახვეტილო,
მომზადე ტილო საკრწყილ-სატილო,—
ღ შემგრაგვენ ტანსა, თან წარსატანსა.

ეს არს ქადილი, შენი წადილი:
ვახშამ-სადილი, ხვარბლის წადილი!
გამატან საგზლად, გამგზავნი სად გრძლად,
ღ იმასაც სხვანი შესჰამენ ძმანი!

ესე გაქვს კარგი შენ ჩემთვის ბარგი:
საბრალოს სულსა კორცით გასულსა
ბიმიცემ კელთა ჰაერის მცველთა
ღ შემაბმენ ყელთა ცოდვის საბელთა!

შემკვრენ-შემკონენ, არ მომიფონენ,
მყის წამიყონენ, არ დამიყონენ;
მადლს ამიწონენ, არ მამიწონენ,
ღ ცოდვანი სძლევენ, ცეცხლს მიმაძლევენ!
მადლს ამიწონენ, არ მამიწონენ;
ღ ცოდვანი სძლევენ, ცეცხლს მიმაძლევენ,
ღ ცოდვანი სძლევენ, ცეცხლს მიმაძლევენ!

ო. ისიყე გოდება სხვა რიგი კმა

თუმცა სიტყვა და ძალი ისიყ არის, იქნების კაცი ამ რიგს
კმას უფრო გაეწყოს*)

გული ღონდება, ვიწყო გოდება,
ბორგნა-ბოდება რაც მაგონდება.
სული მშორდება, კორცი მშორდება!
რად მშვა დედამა, შავმა ბედამა?
წუთო სოფელო, ცუდ სამყოფელო,
ვამე, სიკვდილო, სულთა მძრობელო!

*) ეს ლექსი თავიდან ბოლომდის არის ისევე ზემოთ დაბეჭდილი ლექსი (თავი ათ.) იმ განსხვავებით დაწერილი, რომ ყოველ ტაეპს არ მოსდევს ზემოხსენებული «ვაი საწუთრო». ამის ნაცვლად ყოველ ოთხ ტაეპს აქ მთყვანილი მეხუთე და მეექვსე ტაეპი ემატება ამის მაგალითად მარტო პირველი ხანა იბეჭდება. სულ დასასრულში ავტორს გამეორებული აქვს (როგორც სხვა ბევრ ლექსის ბოლოს), აქ მოხსენებული ჯერ მეხუთე და მეექვსე ტაეპი, მერე კიდევ მეექვსე.

ოა. სიკვდილისა და კაცის შეღაპარაება და ცილობა.

ყველას გვეწვევის სიკვდილი, გემართებს დაუხვდეთ მზათაო.
ის ჩვენსკენ მოდის, ჩვენ მისკენ, ვერსად აუქცევთ გზათაო.
ვიგონოთ ოთხი საქმე ეს, არ უთქვამთ უმეცართაო,
ღ სიკვდილ, სასჯელი, გენია, სასუფეველი ცათაო.

ამისთვის მწყდების წელი და უკანა ზურგის ძალები,
მოვა და მომკლავს სიკვდილი, მას ვერსად დავემალები,
გავექცე ვერსად წაუვალ, ცხენებიც მყვანდეს მალევი,
ღ შავება, ვერას დანაკლებს ჩემნი თოფნი და კმალევი.

სიკვდილი ქრთამს არ აიღებს ოქროს, ვერცხლს, არცა
რეალებსა;

არც არას გვისმენს ხვეწნასა არც-არას შეგვიბრალებსა,
გარდგვაკდევენებს ვახშითურთ მამა-პასისა ვალებსა,
ღ დაგვზოცს და მატლთა შეგვაკმევს, გვამგზავსებს თავის ძვა-
ლებსა.

პასუხი კაცისა

სიკვდილო, მიკვირს მე შენი, ნეტა რაში გაქვს ძალები?
ტანზედა კორცი არ გაკრავს, ხარ ცარიელი ძვალები;
თავის სოროებს მიგიგავს, ცხვირი, პირი და თვალები,
ღ ამდენი სულის კოციითა რატომ არ დაილალები!

პასუხა სიკვდილისა

სიკვდილმან უთხრა, ბერი-კაცო, ვისმინე რაც იტარტარე,
ყმაწვილნი ვხოცე წვრილები, პატარა არ ვპატარე;
შენ ბერი კაცი ცოცხალი მაგდენს ხანს ფეხზედ გატარე,
ღ აწ ჩემიც ნახე მხატვრობა, რაც ჩემზედ შენ იმხატვარე.

გაუწყრა უთხრა, ბერკაცო, სიტყვებს რად მკადრებ ავსაო.
ჯერ შენთვის არა მცალია, ცელს უსვამ სალესავსაო;
როცა გავლესავ, თავს მოგპრი, შენს ცოლს ჩავაცმევ შავსაო;
ღ სულ ამოგიწყვეტ მოყვასთა, გვარსა და ნათესავსაო.

პასუხი კაცისა

სიკვდილო, დიდად გემღური ათათვის, განა ცხრისათვის,
ბარსა და ნიჩაბს ამზადებ ჩემის საფლავის თხრისათვის.

მატლნი, გველნი და ბაყაყნი მიმელის გამოხვრისათვის,

ღ რომ არ გაძაგო, რად გაქო ცელით თავისა ქრისათვის!

სიკვდილო, მე შენს ძაგებას წიგნად ვსწერ სამს-ოთხს ფურ-
ცელსა;

ვალალა შენსა მაქებელს, შენის სიკეთის მფუცველსა!

კაცს რომე სენი შეჰყარო, ბრკვალი ჰკრა გულსა, მუცელსა.

ღ განა იმ სენით ვერ მოკლავ, რაღად უმზადებ მუნ ცელსა.

სიკვდილო, შენი იგავი არა გავს ფარსავ იგავსო,

ძვლები ხარ მკვდარი უსულო, ცელი კარგს მთიბავს გიგავსო;

თუ შენ გვთიბ, შენ გვქამ, შენს ნაქამს ვინ გიხვეტს, გიწ-
ხენდს, გიგავსო;

ღ თუ არვინ გიხვეტს, უთუოდ ნეხვით ნიფხავი შიგ ავსო.

პასუხი სიკვდილისა

კაცო, არა ვარ მთიბავი, არც მე მჰამელი თივისა.

იამებიან საქმელად. არ ვიცი, ის ფინთი ვისა?

კაცსა დაუკოდს გულ-ღვიძლსა სასმლის სმა მეტად ცივისა,

ღ უდროოდ მუცლით ვინც კვდების, ტყუილად ჩემზედ ჩივისა.

პასუხი კაცისა

ღუთისგან წყეულო სიკვდილო, ამდენის საკლავ კოცითა
კიდევ მჰლე ხარ და მშიერი, ვერ გამაძლარხარ ხორციითა.

რაც შენ მე ცრემლნი მადინე, ვიწმინდე კელსაკოცითა,
ღ იმდენი მეხი თავზედა დაგეცა ზეგარდმო ცითა!

პასუხი სიკვდილისა

არა ვარ კორცის მქამელი, არც თივის მთიბავ-მხვეტელი.
სული ვარ ღუთისა ბრძანებით სამსახურისა მქვრეტელი,
ვარ კორციელთა ყოველთა მკოცველი, ამომწყვეტელი,
ღ არვინ დარჩების ქვეყნადა თვალით ნათელ დაუშრეტელი.

პასუხი კაცისა

სიკვდილო, თუ ხარ მარტოკა, ქვეყანას როგორ უხვალო?
აღმოსავლეთს და დასავლეთს, სამხრეთს, დასავლეთს სულ
ხვალო.

აგრე ანაზღად მქცეველი რისაგან გამოსულხარო,
ღ გამაგებინე მართალი, არა ვიცი რა, ვსწუხვარო.

პასუხი სიკვდილისა

კაცო, არა ვარ მარტოკა, ბევრნი მახლავან სენები,
სხვა და სხვა ჭირნი ურიცხვნი, ვერ ჰოსთვლის კაცის ენები,
არს ბევრნი მოკვდავთ მომკვლელნი ცალკალკე გასახსენები,
ღ მრავალნი კოცენ ერთმანეთს, მე ჩემთვის განვისვენები.

პასუხი კაცისა

ახლა კი გაქებ სიკვდილო, მამწყინდა შენი ძაგება:
სენები ვთქვი და გამხსენდა ცივებით. აძაგძაგება
ევ მეც ვიცი, მაგრამე მე გამოგკითხე განჯება,
ღ სიკვდილ-სიცოცხლე ორივე არიან ღუთისა განგება.

სიკვდილო, შენად საქებრად ჩამაგდე გულის კაშია.
ტურფა ხარ თვალად, ტანადა, სულად ერჩევი ჯარშია;
ტანზედა დიბის ქათიბი გიკდების კაბის არშია.
ღ ფეხზედ წითელი ჩახჩური, მწვანე კემუხტის მაია.

პასუხი სიკვდილისა

კაცო, რად შენს თავს ვერ ხედავ, თვით გონჯო გაბრე-
ცილოდა,

რომ დასჯექი ჩემად საკიცხად, წიგნსა სწერ სასაცილოდა,
აწ მეცა შაგის პასუხად თავს მოგჭრი უსაცილოდა,
ღ მის ამარ გაგკდი, ვინც გივის სანუგეშ-საგენცილოდა.

კაცო, თვალთ გიჩანს, არ გიჭირს ნემსზედა ძაფის აგება,
ჩემის იგავის საცნობლად რად შენ თვალეზი აგება?
ვითარცა მხატვენი მხატვარნი ისე გეგონოს აგება.
ღ რომ შენ მოიღე ჩემზედა გამოსრულთ მკვდართ კაცთ ძაგება.

კაცო, როდისაც მოკვდები, შენ ჩემებრ სახე გეცვლების,
ძვლებ გამოხრული გაკდები, ტანთ კორცი შემოგეცლების.
სანამ ტვინი გიძს, ძვლებიდან მატლი არ გამოგეცლების,
ღ მის ღროს კი ველარ მაძაგებ, შენ ჩემთვის, აღარ გეცლე-
ბის

პასუხი კაცისა

რას მეპარები, სიკვდილო, განა არ ვიცი მოხვალო?
ყოველთვის მზათა დაგხვდები, თუნდა ღღეს, თუნდა მოხვალო.
რა გინდა ჩემგნით, რად მდევნი, შენ მტლეო ტანთ ჩამომკმარო.
ღ ვეჭვობ შენ ასე გგონია, არავინ მყვანდეს მომკმარო.

პასუხი სიკვდილისა

გაწყრა-გარისხდა, სიკვდილმან გონება გაიფიცხო,
კაცს შეუტეხა კმა მალლა, დათათხა, რადა მკიცხო!
ვინც უნდა გყვანდეს მომკმარო, მე იმას არ გიკითხო,
ღ აწ მე შენ ასე გაგკადო, მშიერმან ზგელმან ვით თხო.

პისუხი კაცისა

სიკვდილო, ჩემის შექმითა ღერ გასუქდები მწავადა;
შენ ღმერთი ცეცხლის ტბაშია ჩაგაგდებს დასაწვავადა.
ეს ჩემი სული ზეცადა უკდავის კორცით წავადა,
ღ წამოგიჯდება ზეიდან წაკულვად საპრაწავადა.

ამ სიტყვაზედა გარდაწყდა მათი ბჭობა და ცილობა;
საბრალოს ბერს კაცს არ შერჩა სიკვდილის თავ-საცილობა,
რასწამს გაღესა, შემოკრა, არა სცა ხანთ დაცლილობა,
ღ სიკვდილის მზგავსად გაუკდა კაცს ტანთ კორცთ შემოც-
ლილობა.

ობ. კაცისა და საწუთროსაგან ცილობა და ბჭობა,
ერთმანერთის ძვირის კსენება. *)

ჰაი, ჰაი ეს საწუთრო რას ტყუის და რას უპირობს:
ღ თავს რა უყო აიშ კაცსა, ნახეთ ბოლოს რას უპირობს!

ოდეს ადამ იქმნა კაცად, ცვად სამოთხე მოებარა,
ღ მისმან ხილმან ამოგვწყვიტა, ნეტამც არა მოება რა!
მას ღღეს აქედ ვალად გვაძევს, ჩვენზედ არის რაც ეს სესხი,
ღ ნეტამც ვინმე ძირით გპრიდეს; ჩემთვის, შხამო, რას ხეს
ესხი!

თუმცა სესხი შვილს დასჯიდა, რად იღებდა მამა ვალსა?
ღ ჰხედავთ სოფლის სიზუხროლესა, ამ კაცისკენ მამავალსა.

*) ამ ლექსის სათაურის თავზე ნახატია: მარცხენა გვერდზე იდაყ-
დაყრდნობით მწოლიარე კაცი დედა-მიწაზე, ფეხით უდგას სიკვდილი
(კაცის სხმული ძვლები) მარცხენა ხელით ცელის მტერელი, მარჯვენით
საღესავს უსვამს.
პ. უ.

ნახეთ სესხმან მამისამან, შეიღს მოჰგდარა მოვალე სით?
ღ ცელი კელთა უჭერია, პირს მოუწყობს მოვა ლესით.

ცული რამ ხარ; საწუთროვო, შენ ზნეთა გჭირს რადგან ასე,
ღ მე ეს მიკვირს, რომ ვერა გთმობ, თუ კარგი ხარ, რად
განასე!

პისუხი საწუთროსაგან

საწუთრომ უთხრა, შენ კაცო, რადა მწერ სამასხაროდა?
შენ მე სიცრუის კმას მიყრი. შენ უფრო ცრუვი ხაროდა.
შენ ჩემის ძვირის კსენებით ჩასაგდებიხარ ხაროდა,
ღ თვით სცოდო, ცული რადა ვარ, უჩემოდ რა გიხაროდა.

დასაბამითგან მოგითხრა რიცხვი ჩემისა ხნისაო:
შვიდ ათას ორას ოთხმოც და ორისა მე ვარ წლისაო,
შენ მე საწუთროს მეძახი, წლისა სამოც-და-ცხრისაო,
ღ მე კიდევ ბევრს ვსძლებ, დრო არის შენის საფლავის თხრისაო.

რას მეღავები! რა გინდა, რა მმართვეს შენი ვალია;
რად ცრუდ საწუთროდ მაკსენებ, რად დაგბრმობია თვალია?
თვით შენ ხარ ცრუი და წუთი და ადრე წამავალია.
ღ შენც იმ გზაზედ ხარ წამსვლელი, სად მაშა-პაპათ კვალია.

შენ მეტად გჯლი მატკინე უმზგავსოს საუბარიოთა,
აწ რას გიშავებ, რადა მგმობ პირითა საგმობარიოთა?
მე ლუთისაგან ვარ მკობილი, ცით, ქვეყნით, მთითა, ბარიოთ;
ღ შენ მიწა-წყალო ქარ-ცეცხლო, მჯობიხარ, თქვი, აბა რითა?

პისუხი კაცისაგან

კაცმან ჰრქვა: ღმერთმან დამბადა თავის მზგავსებით ნეფედო,
მე შენი თავი ყმად მომცა მოსამსახურედ სეფედო.
შენ მტრად შემეკენ, არ მინდობ, შემეჩიხარ სისხლთა მჩქე
ფედო,
ღ სადაც იღუმალ გაივლი, დამდეგ ძალლივით მყეფედო.

პასუხი საწუთროსაგან

საწუთრომან ჰრქვა, რაც ბრძანეთ, ეგ სიტყვა სულ მარ-
თალია;

მაგრამ თქვენ ვერა კელმწიფობ, როგორც რომ სამართალია.
აფი და კარგი გაშინჯოთ, ამისთვის გქონდა თვალია,
ღ მე რა ბრალი მაქვს გარდამხდეს; თქვენ მამის თქვენის ვალია.

თუ კი ვარ თქვენი ორგული, მტყუენი; დაუნდობელი,
რალად მენდობით, რადა ხართ მოყვარე ღმობელ-მდობელი?
ვექობ, ის იყოს ორგული, ეინც გახლავთ წინამძღომელი,
ღ თვალ-გული ხარბი, ანგარი, მუცელი გაუძღომელი.

შენ თვალეზი ღმერთმან მისთვის მოგცა ხედო სახედარი,
სულ გამოსცნა აფი-კარგი, რაც ნასახი სახედ არი,
დაიკსოვნო რაც გარდაცდა აწინ გარდასაქედარი,
ღ გზაზედ ასრე ფრთხილად ვლიდე, ვით ვილოდეს საქედარი.

თუ გწადს, ამ იგავს აგიკსნი წასულსა, წინასწარებსა:
სადაც რომ ვირი დაეფლვის, იმ გზაზედ აღარ წარებსა;
ერთხელ რომ გემოდ გენახოს, მეორედ რად შქამ მწარებსა,
ღ ქმნამდის გვამს შიშით წანწარი, იქ რალა გაწანწარებსა?!

პასუხი კაცისაგან

კაცმან მიუგო, მე შენმან ქმნულებამ მაძაწყინაო:
ხან დაბნელდები ღამისებრ, ხან დღესავითა ბრწყინაო;
ხან სიციხით დამწვავ დამდაგავ, ხან სიცივითა მყინაო,
ღ ნეტარ ეს როგორ შენ მკადრე, ხვილოდე, ვით ყროყინაო!

პასუხი საწუთროსაგან

საწუთრომ უთხრა, რად წყინობ, რაც გითხარ ეგ იგავია.
დაეცეტები ჯრიგოდ, აგიმჩერია თავია;

წინ არ იხედავ, არ შინჯავ, გზა კარგია თუ ავია,
ღ ქვას ფეკს წამოკრავ, წაგაქცევს, ჩემი რა დანაშაუია!

არ ასცილდების დაცემა უფთხილოდ გზაზედ მარებსა;
უზომოთ ბევრის მკამელსა სიმაძღრით გულს დასძმარებსა
მე კეთილად ვარ ნაზავი, ვინც ზომით მომიკმარებსა;
ღ მისთვის ვარ ავი უძღებად, ვინც საკმარს არ იკმარებსა.

აწ მითხარ, შენ რომ ჩემთანა ჩხუბობ და სულ კამათობო;
მლანძღავ და მათრევ, მაყვედრებ «რატომ ბინდობ და მნა-
თობო»,
რა ზიანი გქირს არ ვიცი, შენზედ რას მუხანათობო,
ღ როცა დაგცხების, გიგრილებ: როცა შეგცივა, გათბობო?!

რაც გიამების, გაამებ; გემრიელს გაქმევ, გასმეო;
მრავალს რიგს ფერად ფერადსა თავს გზურავ, ტანზედ გაც-
მეო.
მოგიწვევ თვალად ლამაზსა ქალსა თუ დედაკაცს მეო,
ღ ახლა თქვენ ბრძანეთ, მეფეო, თქვენ მიწყალობეთ რაც მეო!

პასუხი კაცისაგან

კაცმან მიუვო: ვალაღა შენსა ცივსა და თბილებსა,
ახლა მეც გეტყვი პასუხსა მაგ სიტყვის გასაწბილებსა;
თუმცა შენ მაქმევ საქმელთა კარგსა, გემრიელს, ტკბილებსა,
ღ სულ ჩამაშხამებ ბოლოს დროს, ტკივილით დამგლეჯ კბი-
ლებსა.

მაკვებებ ფერად საცმელთა, ოქროსა, ვერცხლის ლილებსა;
აწ დაგდგომია თვალები, შეუქამია მღილებსა,
სულ დაგლეჯილა, დამცვდარა, გვანან ძაღვით დაღერლილებსა,
ღ სულ დამიკოცე მოყვასნი, ერთიც არ დაღინღილებსა.

პასუხი საწუთროსაგან

საწუთრომ უთხრა: საწყალო, ყოფილხარ მეტად ბრიყვია, არ შინჯავ ავსა და კარგსა, უმზგავსოს სიტყვებს იტყვია! მხცოვან ხარ დედის მუცლითგან, რა თავი გამოგიყვია, ღ მას აქეთ გმონებ, ჯერაცა, ვინა ვარ, ვერ შეგიტყვია.

ჩემის კაცისა მკვლელობა შენთვის ვის ულაყებია, ნეტამც ვნახევდე; ცემითა შემოვამტვრიო ყბებია! ვეჭობ, შენ არა გსმენია, ყოფილა რაც ამბებია. ღ არს კაცთა მკვლელი პირველი პაპა შენი და ბებია.

პასუხი კაცისაგან

კაცმან უწყინა, რად მითხარ შენ მე ურიგო პაპასი; არა მსმენია მყოლოდეს ბებია აგრე კაპასი. მათ ეწყალოდათ საკეჰნლად ცხვარი ღუჟარდით ნაპარსი, ღ ისინი კაცს რად მოკლევდენ? სცა კმა, გამოკდა ტყაპასი!

პასუხი საწუთროსაგან

საწუთროს თავი გაუტყდა, უბე აევსო სისხლითა. კაცს უთხრა, ჰკუჟით იქცევი, წონით არც ერთის მისხლითა, ბებია შენი გამოძლა ვაშლითა, ედემის სხლითა, ღ მით მოგვლენიათ სიკვდილი, შენ ჩემზედ რად ხარ რისხვითა!

ღმერთმან მოგაგოს მუქაფა, არ კარგო კაცო, შენ ავო; გკითხოს, შეიდწილად მოგიწყოს ჩემს თავში ჯოხით შენაო, დაგ გლახაკოს, დაგშალოს, როგორც რომ აგაშენაო, ღ წაგართოს პირში სული და სუნთქვა, ფშვინვა და გშენაო.

რა დავაშავე შენზედა, რა საქმე წაგიხდინეო, გამომიცხადე, მამხილე; არ ვიცი, მაცოდინეო. გაუშინჯავად ანაზღად თავს სისხლი გარდმადინეო, ღ ბეწვი მიწყვიტე, უბრალოდ კინალამ მამაკვდინეო.

პასუხი კაცისაგან

კაცმან ჰრქვა, თქმულა ბრძენთაგან, საწუთრო კაცს არ ინ-
დობსო;

ნუ მაინდომებ სამოყროდ, არც გიძმობს, არცა გიდობსო.
სიტყვით ანგელოზს ემზგავსვის, გულით კი ეშმაკ ფლიდობსო.
ღ თავს მოგაჩვენებს სიწმინდით, ძალლივით არა-წმინდობსო.

გაბასრული ხარ მწიკვლითა, აროდეს განირეცხები,
ვინც რომე შენა გეხების, ფისივით ზედა ეცხები.
სადებლად კაკანს მოყვები, როცა რომ დაიკვერცხები,
ღ მაგრამ კი დასდებ ყერა რას, მუცლითვე დაიფერცხები

ვინც მოგენდობის, არ ინდობ, არა გაქვს ერთი პირია;
ასეთის საქმის მქნელი ხარ, ხან ვიჟღერ, ხან კი ვსტირია.
ბევრს მისდგომია შენგნითა ლხინის მლოდნელთა ჭირია,
ღ შენი ვარდისა კონები გულზედ მქვლად დანაჭირია.

პასუხი საწუთროსაგან

საწუთრომ უთხრა, რა გცოდე, რატომ არ მეტყუე პირსაო,
რადა მცემ ანუ რად მლანძღავ, თავზედ რად მასხამ მწვირსაო;
არ ვიცი, მე თავს რად მადებ ქვეყნის ლხინსა და ჭირსაო?
ღ თავიანთ ნებით შვრებიან, ვინცა მღერს, ან ვინც ტირსაო.

რამდენიც უნდა გამიწყრე, მე ვერ დავფარავ მართალსა;
მოციქული ვარ, მოგითხრობ ბრძენთაგან შემონათვალსა.
მეფე ბრძანდებით, თვალდებით ნუ შვრებით ავს სამართალსა,
ღ გაფთხილდით კნარცვს არ ჩავარდეთ, ბრძნად გარდავლებდეთ
გზას თვალსა.

ერთხელ ხომ დამეც ლახვარი, ახლა მეორე დამეც სხო?
მართლის თქმისათვის მე თქვენგნით თავში კოხალი დამეცხო.

თქვენძან ძმამ მოკლა ძმა თვისი, მე სისხლი მისი დამეცხო,
ღ თუ რომ თქენ წმინდა ბრძანდებით, კარგსა იქთ თუ გარ-
დამრეცხო

პახუხი კაცისაგან

კაცსა რა ესმა ეს სიტყვა, ეოცა, გაუკვირდაო;
უფრო ძალიან გარისხდა, თავს ცეცხლი მაიკიდაო;
თქვა, თუ ეს ცრუი საწუთრო ნეტა რას გარდმეკიდაო.
ღ პაპა-ბებია მიხსენა, ახლა ძმებს მაეკიდაო!

საწუთროს კმალი უღერა: თქვი, თორემ გაგქრი ორადო,
ტანსა ძაღლებსა შევაქმევ, თავს დაგიგორებ გორადო;
ბებრასი და პაპისა, ძმებისა რაც სოქვი კორადო,
ღ ნუ მეუბნები იგავით, გაჰომიცხადე სწორადო!

პახუხი საწუთროსაგან

საწუთრომ უთხრა: მოგიტხრობ, შენ ყური მიცდე აპაო;
არს ევა შენი ბებია, კაინ—ძმა, ადამ—პაპაო.
ევა ღუთის მცნებას გარდახდა, ვაშლი ქამა და ყლაპაო;
ღ კაინ ძმა მოკლა, აბელის სისხლით ქვეყანა ყლაპაო.

შეგასმენ შენის ყურებით, თუ ბანბა გამოღებულა,
თავიდგან კაცის სიკვდილი კაცთაგან შემოღებულა,
აბელის სისხლის ღალადი ცათამდის აღონღებულა,
ღ მას შეხებია ირასე, წითლად მისგამო ღებულა.

პახუხი კაცისაგან

კაცსა რა ესმა, დაფიქრდა, თქვა, ასე იყოს აგებო.
არ შემომაკვდეს უბრალოდ, კმალსა ქარქაშში ვაგებო;
ბოდიშს მოვიკდი თავმდაბლად, მასთან დაგებას ვაგებო,
ღ კულავ ვკითხავ წვრილად ამბავსა, ვაუბნებ, ვაქადაგებო

კრმალი ქარქაშში ჩანაგო, თავს ქუდი მიაკადაო;
საწუთროს თავი დაუკრა, ბოდიში მაიკადაო:
თუ რომ ეგ სიტყვა ჩემთვისა უწინვე განგეცხადაო,
ღ რაც მე შენ მწიკვლი გაყვედრე, კმარდა მის სარეცხადაო.

პასუხი საწუთროსაგან

საწუთრომ უთხრა ბაყითა, რაღა არს ბოდიშთ კდილობა?
ნუ გეწყინებდით, არ გიჩანსთ მეფური ზნე და ზრდილობა.
მეფეს არ მართებს უსჯელად კაცის კვლის სიადვილობა,
ღ არ გკამდათ აგრე ადვილად ჩემზედა კრმალ მოწვდილობა.

პასუხი კაცისაგან

კაცმან ჰრქვა: ვითხოვ შემინდო, რაც მე ვქენ ყია-მყრა-
ლობა:
ნულარ იქნების ჩვენს შუვა ერთმანეთისა მწყრალობა,
შენ რომ მომითხარ ყვედრებით ცეცხლ-ქარ და მიწა-წყალობა,
ღ რა იგავია, არ ვიცი, მიყავ თარგმნისა წყალობა.

პასუხი საწუთროსაგან

საწუთრომ უთხრა, თუ კი შენ იცი კრმლით, ჯოხით შენაო?
სამოც-და-ცხრის წლის კაცი ხარ, ეგ რად არ იცი შენაო?
ღმერთმან რომ კაცი დაბადა, ომხ ნივთით აღაშენაო,
ღ მიწით, წყლით, ცეცხლით, ქარითა, ჩაბერვით მისცა ქშენაო.

პასუხი კაცისაგან

კაცმან ჰრქვა: მიმძიმს ის სიტყვა, გულზედ დამაჩნდა და-
ლადა,
შენ რომ სთქვი ქვეყნით ცათამდის აბელის სისხლმან ლალადა,
ორს ძმასა მთელი ქვეყანა საკნად, სათესად, ბალადა,
ღ რატომ არ ეყოთ, ეს მიკვირს, ერთმანერთს კოცდენ რალადა?

პახუხი ხაწუთროსარან

საწუთრომან ჰრქვა, ჯაბანს კაცს გულს უკლავს სხვის მა-
მაკობა:

თვით კარგ კაცობა არ ძალუძს, სხვისა შურს კარგი კაცობა.
კაინის ანბის სმენასა სჯობს ყურში თითის დაცობა.
ღ აბელის მსხვერპლი ღმერთსა სთნდა, კაინ ქმნა ამაღ მმაცობა.

კაინ ღმერთის მსხვერპლი შესწირა თავისი ნამუშაეები,
ხეთა, ბალახთა ნაყოფი, ნაგნავ-ნათესი, ნამკევი;
მსხვერპლში ურივა ნაკმაზი, თვით იპრიანა ნარკვევი,
ღ ღმერთმან შეუტყო, უარყო, ნაღალატ ნაეშმაკევი.

შესწირა მსხვერპლი აბელმან ღმრთის მოსაწონი ქებული,
თავის სამწყსოში პირველი, რჩეული, გასუქებული.
შეიქმნა კაინ შურიტა დამწვარ, გულ ჩათუთქებული,
ღ სიმწუხარისა ოფლისა დენითა თავ ხვითქებული.

ღმერთმან უბრძანა: კაინ რად შეიქვნა შენი პირია:
გულის წყრომისა ოფლიტა სვლხარ, ჩამოგდის მწვირია;
სცოდე, მართლიან არ განჰყავ, არც მართლა შემამწირია,
ღ აწ შენსა შენვე მსთავრობდე, შენთვისვე დაიჭირვია'

კაინ მიუთხრა აბელსა: ერთად გავიდეთ ველადა,
რომლისა რისმე საქმისა ერთმანერთისა შევლადა.
აბელ უსმინა, ძმას წაყვა გულ მართლა უზაკველადა,
ღ კაინ მკარს კეტი გაიდვა აბელის დასაკვლელადა.

კაინ ჰრქვა აბელს, შენ ღმერთსა რად უძღვენ ჩემზედ მე-
ტია?

მოუქნივა და დანარტყა უეცრად თავში კეტია,

აბელის თავის ნახეთქი ცას მოხვდა ანასხლეთია,
ღ მისგან ცის მშვილდზედ სისხლი სწვეთს; ჯერაცა არ შეს-
წვეთია.*)

და თქვა უფალმან ღმერთმან კაინს მიმართ: სადა არს აბელ ძმა შენი? და თქვა: არ უწყი, ნუ მცველი ძმისა ჩემისა ვარ მე? და თქვა უფალმან: რა ესე ჰყავ! კმა სისხლისა ძმისა შენისა ღალადებს ჩემდამო ქვეყანით; და აწ წყეულ იყავ შენ ქვეყანისაგან, რომელმან განაღოს პირი თვისი შეწყნარებად სისხლსა ძმისა შენისასა კელისაგან შენისა. რაჟამს შერებოდი ქვეყანასა, და არა შესძინოს ძალი თვისი მოცემად შენდა; იწროებით და ძრწოლით იყო ქვეყანასა ზედა. და თქვა კაინ უფლისა მიმართ ღუთისა: უფროს არს ცოდვა ჩემი მოტევებისა ჩემისა! და უკეთუ განმაძებ მე დღეს პირისაგან ქვეყნისა და პირისაგან შენისა, დავიმალო და იყოს იწროებით და ძრწოლით ქვეყანასა ზედა, და იყოს, ყოველმან მპოვნელმან ჩემმან მომკლას მე, და რქვა მას უფალმან ღმერთმან; არა ეგრეთ; ყოველმან მომკვლელმან კაინისამან შეიდნი შურის ძიებანი დაკსნეს, და დასდვა უფალმან ღმერთმან სასწაული კაინს არა მოკვლად მისსა ყოვლისაგან მპოვნელისა მისისა. და გამოვიდა კაინ პირისაგან ღუთისა და დაემკვიდრა ქვეყანასა ნაიდს წინაშე ედემისა.

*) ამ ლექსს მოხდევს დაბადებიდამ აზოწერილი.

წიგნი ესე მხიარული ზაფხული

რუსულად ამის კმის სიმღერას ეწოდების „ვესელა ვესნა“,
თქმული მისივე დავით გურამის ჴვილის*)

ა. ჴამთარ-ზაფხულისა და ქარების ბრძოლა

ერთს ქალს რუსული „ვესელა ვესნა“
ჩემთვის საკმილად ჩამოეკვესნა.

იმით ჩემი გული
იქმნა დადაგული,
მედების ალი!

ვიწვი, ვიდაგვი მწარედ საწყალი;
არაფინა მყავს, დამასხას წყალი.

ღმერთო, გეაჯები,
წყლით სავსე გეჯები
შენ მომაშველე!

*) ამ სათაურის ჴემოთ ცარიელათ დატევებულს ადგილზე სწერია;
„ზამთარი დაიხატოს:“—ამ ლექსს ხალხში და მწერლობაში ჰქვიან
„ქაცვია მწვემსი“.—ლექსის პირველ ხანებს ავტორის შენიშვნა აქვს
გაკეთებული, სახელდობრ; მესამეს, მეოთხეს და მეხუთე ტაეპს ერთათ
უზის ცეფრი 2 და მოხსენებულის: „ეს ცეფრა ამისთვის არის, რომ რაც
გასწვრივ ლექსია, ორჯელ უნდა ითქვას ბოლომდის.

უცებით ბრმასა მიხილე თვალი,
შენი მაცნობე მე გზა და კვალი:
მომეც მე შეტყობა,
კარგ სიტყვით შეწყობა
შემაძლებინე!

იჯდა ზამთარი ბროლის ტახტზედა;
კელი ზედ ედვა ფარ-კმალ-ლახტზედა.
მზად ყვანდა ლაშქარი—
თოვლ ყინვა, მას ქარი—
მოსწონდა თავი!

ჯართ მყევანებელად ევროს ამირად*)
ყვანდა კეკიას მოპირდაპირად;
შემდეგად მას ლიფსი,
ზეფიროს, ფვინიქსი,
ბორია, ნოტოს.

ზათხულს ამირად ყვანდა კეკია,
სად ევროს იდგა ნაცარ ქექია;

*) ქვემოხსენებული ქარების სახელები უფროსი ერთად საბა ორბელიანის ლექსიკონიდან გსმოვყრიბეთ (ნახე სიტყვა ქარი) და ზოგი დაუმატეთ.—ე ვ რ ო ს-აღმოსავლეთის საზამთრო ცივი და ძლიერი ქარი.—კ ე კ ი ა—აღმოსავლეთის საზაფხულო ქარი.—ლ ი ფ ს ი—დასავლეთის საზამთრო ქარ.—ზ ე ფ ი რ ო ს დასავლეთის საზაფხულო ნელი, გრილი ქარი; სიო.—ფ ვ ი ნ ი ქ ს ი-სამზრეთის ქარი ევროსის და ნოტოსის შუა მზრისა.—ბ ო რ ი ა-ჩრდილოეთ-აღმოსავლეთის ძლიერი ქ.—ნ ო ტ ო ს-სამზრეთის ქ.—ე ვ ა რ ო ს—ევროს.—ა რ გ ე ს ტ ი-სამზრეთის ქარი დასავლეთისკენ მქროლელი 45 გრადუსზე.—ა პ ი ლ ი-პალიოტი—ღმოსავლეთის საზაფხულო ქარი დღეთა განწორებისათა. ე რ ღ ა ს ტ ი-დასავლეთის საზაფხულო. ...თ რ ა ს კ ე-ჩრდილოეთ-დასავლეთის ქ.—ლ ი ვ ო ნ ტ ო ს-(ლიონოტოს)-სამზრეთ დასავლეთის ქ.—

შეზღუდავ არგესტი,
აპილი, ერლასტი,
თრასკე ლივონტოს.
არგესტიმ უთხრა: დრო არის, ლიფსი,
ადე გამეცა, რა ქვეშა იფსი!
ეს ლიფმან იწყინა,
უფროსად გაყინა,
ლილო-ლელმასი*).
ლიფსსა და არგესტს შეექნათ ჩხუბი,
არგესტ საჯდომთა ლიფსს შასცა შუბი,—
დაიჭრა რა ლიფსი,
იქმო მან ფვინიქსი,
მიუთხრა მასა:
არგესტს შევები, ნაცხე დავიჭერ,
უკაცრაოდ ვარ, შარდს ველარ ვიჭერ!
აწ ახლა შენ იცი,
ვით გაქვდეს შენ ფიცი,
შენ გაისარჯე!
არგესტ დაყუჩდა ქროლისგან დადგა,
ფვინიქსის ბრძოლად ერლასტი ადგა.
გარდაუდგა წინა,
ლაშქრად ახლდა წვიმა;
ფვინიქს ყვა თოვლნი.
ფვინიქს ერლასტის წამოუქროლა,
თოვლის ხორშაკით დაუწყო სროლა.
ერლასტიმ მას თოფნი —
წვიმა და ქარ-ჰყოპნი —
მას შეაყარა.

*) ლილო-ადგილ-ადგილ გამდნარი თოვლი.—ლ ე დ მ ა-ნამხევი
თოვლი რომ შეჰყინოს და მერმე ეს (საბზარი) შეაღბოს.

გატყდა, ამოსწყდა ფვინიქსის ჯარი,
ვერ მოიკმარეს თვისი აბჯარი;
ჩაუსველდათ თოფნი,
თაფს დაესხათ ჭყოპნი,
დელგმა ღოღოფონი*)

ერლასტს ეტყოდა ზეფიროს გმირი:
კმარა დაჩუმდი, ნუ მალლა ჰყვირი.
ნულარ ჰქრი თბილადა.
თვარ გაგკდი წბილადა!
დალაშქრა თრთვილით.

რა ზეფიროსმა შექნა მუქარა,
აპილიოტმა ფეკს მოუჩქარა:
დაჰბერა მან თბილი,
განუდნო მას თრთვილი;
მზეც მოეკმარა.

ევროსთან იყვნენ ბორია, ნოტოს;
და კეკიასთან თრასკე ლივონტოს,
მუნ ზუამავლობდენ,
მშვიდობას ცდილობდენ
ერთმანერთშია.

ამ ქარებს გარდა სხვანი ქარები
დაუნდობელნი, არზაქარები,
იყვნენ შორს წასულნი,
ქვეყნათ დაქსაქსულნი.
მუნ ვერსად ვნახე.

*) დ ე ლ გ მ ა-ღ ღ ი წ ვ ი მ ა გ ვ ა ნ მ ი მ დ ა რ ბ უ ლ ი.—ღ ო ლ ფ ო ,
(ნამდვილი ღოღოფა) დ ი დ ი წ ვ ი მ ა დ ა მ ა ბ ნ ე ლ ე ბ ღ ი დ ა ღ ვ ა რ ო ფ ა ნ ი ა ნ უ
ს ე რ ტ ყ ვ ი ა ნ ი.

რა ესმა ევროს ჯარის გატეხა
ბორიას, ნოტოს შემოეჭეხა:
თქვენ აქ რაღა ხართო,
რატომ არ წახვალთო,
ჩვენს ჯარს უჭირსო!

ამას წყინობდა ევროს ამირი,
ავად შებმულა ზეფიროს გმირი.
აპილიოტიო,
ქმნილა მეოტიო
ზეფიროზისა.

აღდგა ჩრდიეთით ბორია ქარი,
გულით ფიცხელი კელ-ფეკით ჩქარი
მძაფრადა გაყინა,
სუყველას აწყინა,
ვისაც შემოხვდა.

სად ზაფხულისა ვლიდა თარეში,
სულ გაუყინა მალლა ჰაერში;
ასეთი ციოდა,
მკედარი ძირს ცვიოდა
მალლითგან დაბლა.

თრასკემ ბორიას კარგათ უმტერა
წამოუგირგლა, სულ განუმტვერა;
ჰაერში ახვეტა,
დაუწყო მუნ ჟლეტა
ბორიას ლაშქარს

ბორია დადგა, წამოდგა ნოტოს,
თრასკეც დაყუჩდა, აღდგა ლევონტოს.

ხედა ლომსა ლომიე,
შეიქნა ომია
მეტად ძლიერი!

ნოტოს დაჰყვია ლევონტოს მკახედ;
ლევონტოს დახედა გულმაგრად, მკვახედ:
დგენ გაბოტებიოთ,
სცემდნენ ტოტებიოთ
ერთმანერთს თავში.

ამირ კეკიამ იკმარა კერკი,
ევროსს მოსტება ზარბაზნით ფეხკი
ასეთი შაშკცხა,
ევროსს ქნა ტანთ გრეხა
შიშისაგანა.

იპყრა კეკიამ კელთ ევროს ქარი,
სრულად დამარცხდა ზამთრის ლაშქარი!
გაიქცა ჩაფარი,
სად იყო ზამთარი,
მას მოახსენა.

ოდეს მოხსენდა სიტყვა ჩაფრისა,
ჯარის სიმარცხე. მოშლა საფრისა,
წამოდგა ზამთარი,
კელთ იპყრა კმალ ფარი,
შეჯდა რაშზედა!

სადაც ბანაკად დგა გაზაფხული,
კრმალ გალესილი, შუბ გამახული, —
მიმართა ზამთარმან,
ჯავრით ვით აფთარმან,
მას შეეცდია!

ზაფხულს მიუგო ავი სიტყვანი,
გარდაყარა თავსა სეტყვანი.

ზაფხულმან თოფხანა
სტყორცნა, თავს მოჰფხანა
მეხით ზამთარსა.

მზემან მსახურა ზაფხულს კეთილად,
ზამთრის სიცივე შესცვალა თბილად.

გაიქცა ზამთარი,
რაშს სტაცა ფაფარი:
დასცეს კიჟინა!

შეჯდა კეკია, იყო ცხენ ჩქარი,
დააწყებინა შუბსა ზანზარი;

გამოუდგა მღვერად,
უკან მოსაწევრად
მიჰყვა ზამთარსა.

არ ჩამოეხსნა კეკია ქარი,
სანამ არ ჩაძვრა ქვესკნელთ ზამთარი.

აილო ალაფი,
გარდასხა თავს ლაფი
და გამობრუნდა!

ბ. ზამთრის დამხრცხება და ზაფხულის გამარჯვება
და წყემსთ ზირობის დება*)

ზამთარს წაუკდა აწ კირნახულა;
ზურმუხტის ტახტზედ დაჯდა ზაფხული.

*) ამ სათაურის შემოთ შენიშვნა სწერია: „აქ უნდა ზაფხული
დაიხატოს“.

შემოკრბენ ყოველნი
მუნ სულნი ცხოველნი
და მიულოცეს.

გაცვდა, გაძველდა ცივი ზამთარი,
შამოეცარცვა ტანთა საფარი.
ზაფხული განახლდა,
საცმელი თან ახლდა
ფერად-ფერადი.

ზამთრით გაცრცვილნი, შიშველ-ტიტველნი,
ახლით დამოსა, გაკადა ძველნი.
მისცა მან ბრძანება,
დასრთო სელად მან ნება
პატიმრად მყოფთა.

ტანთა ჩანაცვა მწვანე კაბანი,
არ აქვთ სიცივით თრთოლა-ბაბანი.
თბილნი ქარნი ჰბერვენ,
კმით მფრინველნი მღერენ,
განაქვთ ჭიკჭიკი.

ამბობს ტორუა, ვალობს ბუღბუღი
ტკბილად მოსძახის ოფოფს გუგუღი;
შაშვი ამბობს ზილსა,
მსმენი იკრთობს ძილსა,
დვრინავ' კედანი.

სხვანი მფრინველნი ამბობენ ბანსა;
ქვემპრომთ ვზა ესმისთ; სახლს კდიან ბანსა:
ჩაყრილნი ხაროდა
ზე გასახაროდა
ამოძვრენ ველად.

მზგავსად მზგავსადმან იპოვა ტოლი,
ყველამ დანერბა თავისი ცოლი.
გამოვიდა დოლი,
გაიზარდა მოლი,
ხეთა ფოთოლი.

მხიარულს ზაფხულს მოჰყავს ყვავილი;
მოწყენილს ზამთარს თან გაჰყვა თრთვილი.
აწ მწყემსნი ხარობენ,
ვინ ვისა ჰყვარობენ,
პირობას სდებენ:

„ვინ ვის გვინდოდეს ერთად ვაძოოთ;
საერთო იყოს, ვინც რამე ვპოოთ.“
სამთ ქალთ სიხარულით
ცხვარნი სიარულით
წანასხეს ქალად.

მირეკეს ჩიკვთან, სად ვარდის ფერად
ყვავილი ნახეს, მუნ დასხდეს მღერად.
იმღეროდენ ტკბილად.
კარგ კა გაწყობილად
შაექცეოდენ.

ყვავილთ გაჰქონდა გაშლილს ბიბინი;
დაგლიჯეს დაწნეს მისი გვირგვინი.
რაც ქალი იქ იყო,
ყველამ თვითო იწყო
თავისათვისა:

მარტოს ვერ სწევდა თეთრს ვარდიანსა,
წავიდა ქალას შორს, ბარდიანსა

ყვავილთა საძებრად,
კარგისა საკრეტლად
თავის კონისთვის.

მოესმა შორით ნესტვთა კმობანი,
ეგონა ქალთა თამაშობანი.
სითაც ესა სტვენა:
მიჰყვა იქითკენა
ყვავილთ კრეფასა.

აღმართი ავლო, რა გარდიხედა;
მუნ მწყემსი დახედა და წყალი სჩქერდა.
შეშინდა, შაჰყვირა,
გაქცევა აპირა,
ველარ გაბედა.

მალ-მალ შაჰყვირა: ვამე, ვამეო!
რა დღე მექნების, ან რა ღამეო!
მას წყემს გაუკვირდა,
თქვა, რა გაუჭირდა,
სწრაფ გამოიქცა.

მივიდა, ჰკითხა: ვინ ხარ, რა მოკლა?
რამ შეგაყვირა; წინ რა შემოგხვდა?
კელი კელს მოჰკიდა,
თვალთ ცრემლი მოსწმინდა,
სცა ნუგეშინი.

ქალმან რა ნახა იმ მწყემსის პირი.
სულ დაავიწყდა რაც სჭირდა კირი;
მწყემსი შეუყვარდა,
ფერკთ ქვეშ შეუყვარდა,
შესცინა პირსა.

ქალმან მიუთხრა აწყემს: საყვარელო;
დღეს ჩემო მცველო და დამფარველო!
მეც სიტყვის დასტური;
რაც ვსთქვა, მიგდე ყური,
მისმინე თქმული.

რადგან შენ გაკდი ჩემი ძალ-ლონე,
რაც მოგაკსენო, ეს გამიგონე;
დღეს შენგნით მეფონა,
კსნა აღარ მეგონა
ჩემის თავისა.

ეს კონა წნული იყოს შენია,
მე ვარდი შემქენ იყავ შენ ია;
გაშინჯე, შენც ნახე

თუ გთნდეს, მითნიე!

მწყემსმა ქალს უთხრა, ნუ ასჩქარდები,
ჯერ 'შენვე გაქვნდეს შენი ვარდები;
ცოტა მოიცადე,
საქმე გამოსცადე,
შეიტყვი მართლა.

ჯერ დაივიწყე კვნესა და ვიში,
თქმულა, სიყვარულს შეიქსო შიში:
ხარ გულით შემკრთალი,
არ ვიცი მართალი,
გიყვარვარ: თუ არ?

ცოტას ხანს საქმეს დაუგდოთ ყური:
ღვთიური არის თუ ეწმაკური?
დღეს შევიყარენით, —

რად შევიყვარენით,
ვსცნათ ერთმანერთი.

თუმცა მთნავს, მსურის შენთან დაწოლა,
მაგრამ შიშითა გულში მაქვს ძრწოლა.
ვინც რომ დაგვინახავს,
დაგვემოძს, დაგვიძრახავს
უწესურს საქმეს

ქალმან მიუთხრა, რამ შეგაშინა?
ჩვენ ორთ ხშირს ტყეში გვიყურებს ვინა?!
მწყემსმა რა ისმინა,
გულით გაიცინა
ამ სიტყვაზე და.

ქალმან მწყემსს ჰკითხა გასაცინარი:
ჩემგნით რა გესმა, მითხარ ვინ არი
აქ ჩვენი მნახავი,
რომ იქნას მძრახავი,
ვისგან გეშინის?.

მწყემსმა ქალს უთხრა, თუ შენ მომისმენ,
სანამ ვიტყოდე ჩემს თქმულს მოითმენ,
ვისიცა მაქვს რიდი
ან მე შიში დიდი,
გეტყვი ყველასა.

შენ ყური უგდე ჩემს ლაპარაკსა;
მე მართალს გეტყვი, არ თუ არაკსა:
ყოველს კორციელსა
ვერ ნახავ ტიელსა,
არ ყვანდეს ტოლი.

ოდეს ქმნა ღმერთმან ადამ და ევა,
სჯულად უწესა ერთად შექცევა:
ერთადა დაწოლა,
შეყოფით წულთ ყოლა
არს მიერთგან.

ვინც უნდა ნახოს ღოგინზედ მწოლი,
არ ვინ დასძრახავს, გვერდთ უწვეს ცოლი.
აქვთ უშიშრად ძილი,
შეყოფა მათ ტკბილი
სჯულებებით.

ქმარნი და ცოლნი შეყვარებულნი
გულთ არიან გახარებულნი,
თავის სახლ-კარადა
სხედან აშკარადა,
არ დამალულად.

შესაქცეველად დადიან ბაღად,
უშიშრად, ურცხვად ხუმრობენ ლაღად
კელით კელთ კიდებით,
თამაშით, კიდებით,
ხეთ ქვეშ მწვანეზე.

უშჯულოებით შეყვარებულნი
ტყეში დადიან შეპარებულნი;
ჯაგებში ძვრებიან,
ავს საქმეს შვრებიან,
აქვთ დიდი შიში.

საქმის შიში მაქვს ოთხის-ხუთისა,
ჩიკე-შაშვ-ეკლისა, კაცისა, ღვთისა.
ამათ შვაშინეს,

კიდეც შეარცხენეს
დედ-მამა ჩემი.
რაც მათ უნდოდათ, ვერც ის ქნეს კარგა,
მრავალი ქრთამიც მათ დაეკარგა;
რაც მათ მაგპართ,
არც ის დაეფართ,
გამოუმეღავენდათ.
ქალმან მწუყემს უთხრა, წვრილად მითხარო,
ეგ როგორ ქნილა, ან შენ ვინ ხარო?
შენ შემატყობინე,
მე გამაცნობინე
შენი თავიო.

გ. მწუყესისაგან თავისის მამისა და დედის ამბავის
თქმა და თავისის სახელის გაძოცხადება.

იყვნენ ერთს დაბას მოსახლე ორნი,
გლეხნი სიმდიდრით, საქონლით სწორნი.
ორნი:ე ჭკვიანნი,
მართალნი, ღვთიანნი,
კაცნი კეთილნი.
ორთავ სამძახლოდ ეჭირათ თვალნი,
მაგრამ არც ერთსა არ ჰყვანდათ ქალი.
სურდათ მათ მოყვრობა,
არ ავად მოყვრობა
ერთმანეთისა.
ჰყვანდათ ორთავე საცოლოდ ძენი,
მომზადებულნი, ჭკვიანნი. ბრძენნი,

მამათა მორჩილნი,
დედათა — ვით ჩჩვილნი,
ღვთის მორწმუნენი.

ამათ მოუკდათ ერთს დღეს ქორწილნი
ორთავ მიეცათ ერთს ლამეს შვილნი:
ერთს ვაჟი, ყრმა წული,
მეორეს ასული
ღმერთმან უბოძათ.

მათ ქნეს პირობა, ვთხოვოთო ღმერთსა,
თუ დაიზარდნენ, ერთოთ ერთმანეთსა.
უფალმან ინება
მათ ლოცვის სმინება,
დაზარდა დიდნი.

იყვნენ ქალ ყრმანი სახით შვენიერ,
მშვიდ, მდაბალ, კეთილ, გულით მეცნიერ,
ერთისა ხნისანი.
თექვსმეტის წლისანი,
ერთად შეზრდილნი.

რა ბიქს დაუწყო გულის თქმამ ბრძოლა,
მაიწადინა გოგოსთან წოლა
გოგომ თქვა უარი;
უთხრა, თუ ნუ არი
ჯერ შენსა გულსა.

ჯვარ დაუწერლად ეგე საქნელი
ნუ გჩანს ადვილად, ცოდვა არს ძნელი.
ღმერთსა ეწყინება
საწოლთ შეგინება
უშჯულოებათ

აწ რომ დამიწვე და მუცლად ვილო,
ქვეყნად როგორღა კმა ამოვილო?
თუმცა ვარ საცოლო.
შვილი რომ მაყოლო,
მერე რალა ვქნა?!

ჩვენ დავარქმევენ ბოზთ, მეძავს, მრუშებს.
და ჩვენს შვილებსა ნაბიჭვრებს, ბუშებს:
სახელი გატყდების,
ქვეყანა ასტყდების
ჩვენს სამრახავთ.

იტყვიან, რასთვის არ იქორწინეს
და წარემძღვარეს მათ წინაწინ ეს;
საქმე ქნეს ურცხვად,
გვირგვინთ უკურთხადა
შვილი იყოლეს.

თუ ვისმე ვეტყვი მე სიტყვებს მკვახებს,
ის ფიცხლავ ამას მე წამომძახებს:
„მე ვით მკიცხავ, ურცხვო,
„თვით საქმე ჰქენ უცხო
„საუნამუსო!

„გვარი მოსთხარე და ნათესავი;
„სირცხვილით დასქერ სუყველას თავი;
საქმე ჰქენ კახპური.
„შენთანა ქალთ პური
„ალარ ექმების!

„მცირეს ხანს თავი ვერ შეინახე,
„სჯული და მცნება არ დაიმარხე;
„თავ დაუქერლადა,

• ჯვარ დაუწერლადა
 , ბეში განაგდე! •

მე ეს მაქვს ზითვად და ასე მინდა,
შენ მოგიტანო მე თავი წმინდა;
 მის ღროს ვინცა მნახოს,
 არა რამე მძრახოს
 ურიგო საქმე.

სჯობს ქალი მოკვდეს და დაიმარხოს,—
ურიგო საქმე არ დაიმარხოს:
 ქალთ სახელთ გატება
 არს თავთ მეხთ დაჭება
 შობებელთა თვისთა.

ნამუსიანად მკცეველი ქალი
არს მარგალიტი, ძვირფასი თვალი;
 უნამუსო ქალი—
 ჰვა ფიქალი, მქრქალი
 ქრმის საფლავთ ლოდი.

ქალს გასათხოვარს საქმროდ მოწეულს
უჯობს სიწმინდე საცმელს ძოწეულს;
 უწმინდურთა ქალთა
 ოქრო-ქსოვილთ კალთა
 დაჰფარავს ვერა.

ქალთ დანაშევნებს პირთ კალვა ხალვა
და ჴმეტესად ფარვა და კრძალვა,
 თავის მთლად შანახვა,
 მცნებათა დამარხვა
 სჯულთა და წესთა.

სჯობს მარგალიტსა, ოქროსა, ვერცხლსა,
კაცი არ ვარდეს სირცხვილის ცეცხლსა.
გთხოვ, არ შემარცხვინო
და შემანახვინო
თავი ღრომლისა.

ქვეყანა დაჰგმოჴს ჩვენს ღედ-მამათა,
რად დაანებეს თავი ამათა?
უდაბურს ქალასა,
ხშირ ბალახ-ჩაღასა,
არ მოარიდეს?

რად არ იცოდენ, არ აქვნდათ იქვი:
თექვსმეტის წლისა გოგო და ბიჭი
რომ ერთად შეყარეს,
ერთმანეთს აყვარეს,
ამას იქმოდენ?!

მეხსენ, ნუ გავკლით ჩვენ უბედურად
ჩვენს ღედ-მამათა მას საყვედურად.
ნუ დავადებთ თავსა.
ნუ ვიქთ საქმეს ავსა,
მტერო ნიშთ საგებსა

ოდეს დავსხდებით მეფე-ღედოფლად,
პირზედ დაგვესხმის ჩვენ ქირის ოფლად;
თავთა შერცხვენითა,
არ ჩვენ მოლხენითა
გვექნების სხდომა.

ღედ-მამა გვეტყვის, რად შეგვარცხვინეთ,
ქვეყანას თავი დააძრახვინეთ?
რასთვის მაიპარეთ,

თქვენ ირ დაიფარეთ
ქალწულებანი.

მე შენს საცოლოს. შენს შესართავსა,
ნუ იქ სირცხვილით, ნუ მამქრი თავსა!
სჯობს გამომქრა ყელი
და არ მახლო კელი
ჯერ საიმისოდ.

თუ შენ მე გაძედი სასაცილოდა,
მე მოგიკვდები უსაცილოდა.
შენ წაიშენ თავსა,
ტანთ ჩაიცომ შავსა,
შეიქ ნანვასა!

ბიჭმა არ უგდო გოგოს თქმულს ყური,
სიტყვა შეწმახნა მან ეშმაკური.
რქვა, ჯვარის დაწერა
არსადა ჩანს ჯერა,
მოვიცდი ვერა.

ბებია მოკვდა, პაპაც მოკვდება,
მით ჩვენ ქორწილი გვიგვიანდება.
მოწყენით არიან,
არავის სცალიან
ჩვენს საქორწილოდ.

მართალ მოგიტხრობ, მე ვერ მოვითმენ;
შენ მალე დაგთმობ, თუ არ მომისმენ!
შენ ქალი ხარ წმინდა,
მოლოზნობა გინდა,
მე სხვას მოვნახავ!

ბიჭი შემოსწყრა, წავიდა განგებ;
თქვა, შეშინდესო ეს ჯოგო აგებ.
სხვის გოგოს სტუმრობით,
თამაშით, ხუმრობით
აჩვენა თავი.

გოგომ რა ნახა სხვასთან მისული,
ჯავრით ამოკდა მას თითქმის სული.
მეტადრე ეწყინა,
გული მას ეტკინა,
შეშინდა დიდად.

იფიქრა, ვაი თუ სხვაზე სცდესო,
მისგან ცოლ-ქრმოზა ჩვენ წაგვიკდესო;
მან სხვა შეიყვაროს,
მე გულს გამიყაროს
სევდის ლახვარი!

ბიჭს უთხრა: მწადდა გექნა ღვთის რიდი;
შჯულოთ უწყესურად ქალწულთა კიდი
ჯერ არ დაგეშალა,
მცირედ დაგეცალა.
და არა ჰქენი.

სხვასთან ცოდვაში შენს ჩაგდებასა
ესევ სჯობია, ვიქ შენს ნებასა.
ჩამოეხსენ სხვასა,
მაგით ღვთის რისხვასა
ნუ მიიყენებ.

რადგან არ იშლი, შენ მატან ძალას,
ხვალ ერთად ცხვარი წავასხათ ქალას.

იქ ნება შენია,
რაც გინდა ქენია!
დართო ნებანი.

დ. ლოცვა გოგოსი
და თხოვნისაჲთჳ საქმის მოსვლა.

შუალამ ადგა, გოგომ ილოცა:
ჩოქით მიწაზე მუკლით იცოცა,
მან თქვა: რღმერთო ჩვენო!
ცოლ-ქმობის გამჩენო,
შენ გეაჯები!

რომელმან შექმენ ადამ და ევა,
აბრამს და სარას მიეც კურიხევა,
ჰყავ ჩვენზედ წყალობა,
ჩვენი ვაჟ-ქალობა
შენ დაიფარე!

ჩვენ თუშცა მცნება ვერ დავიმარხეთ
შჯულთ უწესურად ჩვენ განვიზრახეთ
ხვალ ერთად შექცევა,
შებმა თუ გაქცევა,
ჰყავ ნება შენი.

„უკეთუ ჯერ-არს ესე საქნელად,
ნურას გაგვიკდი საქმესა ძნელად;
შენის მიშვებითა
გვახარე შევებითა
ჩვენ ერთმანერთთან.

„უკეთუ არა ჯერ-არს ესე,
შიში, სირცხვილი ჩვენს გულში თესე;
მცნება არ მარხული,
ჩვენი განზრახული
შენ მოგვიშალე“.

ბიჭი გულის თქმით გაცხარებული
აღრიან ადგა გახარებული;
ცხვარი გამოარეკა,
გოგოს კარს დარეკა
დრო არს, ადექო!

ოდეს მირეკეს ცხვარი ქალაკად,

რა რომ დააღირა
და ქნა დააპირა,
ჩხიკვმა შეყვირა!

ასე შეუერთო მათ ჩხიკვმან გული,
ნდომა შეექნათ მათ დაკარგული.
თრთოლით, ცახცახითა,
მოშლილის სახითა
წამოხტენ ჩქარად.

ცოტას ხანს უკან ნდომას მოვიდნენ,
სხვას კმელს ფოთლიანს ტყეში შევიდნენ.
იქ ესმათ ძრიალი
ჩაჩუნი, შრიალი,
კმელის ფოთლის კმა.

როგორც უნდოდათ, ვერც იქ შეექცნენ;
კაცი ეგონათ, შაშვთა გაექცნენ.
ის გოგო და ბიჭი,

სადაც იყო ღიქი,
წავიდნენ. შაძვრენ.

არ დაიხედა მან ნდომით წინა,
საჩქაროდ გოგო წამოაწვინა;
სადაცა ეყარა
მრავლადა ეკალა,
დასცა მაზედა.

. . . .
. . . .
. . . .

გოგომ იმწვითინა
გამწოებულმან.

ბიქსა ჰკრა წიხლი, შორს გარდაგორა;
იქ იმ ბიქს დახედა ქვეშ ეკლის გორა.
ორთავე ტირილი,
დაიწყეს ყვირილი,
მეტის სიმწოვით.

მუნ თურმე კაცი შეშასა სჭრიდა;
ყვირილი ესმა, თქვა, რა გაჭირდა?!
მივიდა, მან ნახა,
მათ თავსა დასძახა:
რა გაყვირებსთო?

მათ ვერა თქვეს რა, ჩავარდათ ენა;
შიშით, სირცხვილით გულს მიხვდა წყენა.
მან კაცმან რა ნახა,
დაგმო და დასძრაბა,
ორნივე დალანძლა.

კაცი უკანვე გაბრუნდა ჩქარა,
ორთავ დასახოვა დიდი მუქარა:
რაც მოგიპარავთო,
ვერ დაგიფარავთო
ქურდობა თქვენი.

თქვენს დედ-მამასთან გკითხავ მაგასო,
ორთავ ეკალი მანდ რამ დაგასო?
თქვენ რაღა სძვრებოდით,
მანდ რასა შვრებოდით,
იქ გათქმევინებთ.

ბიჭმან მიუგო, ეს სჯობს მაგასო:
მე შენ კარგ გვარად სასმელი გასო;
დაგიკლა ჭედილი,
წინ ვერცხლით ჭედილი
დაგიდგა კულა.

ქრთამად მოგართვა ოქრო და ვერცხლი,
რომ არ მოგვიდვა სირცხვილის ცეცხლი;
აგავსებ ძღვენითა;
ჩვენის შაცხვენითა
შენ რა გერგების?

ის კაცი იყო მათი მოყვარე,
იმავე სოფლისა, არ შორს მოსამძღვრე,
ახლოს ნათესავი,
ერთად მკვნელ-მთესავი
განაყოფობით;

გულით უყვარდა ბიჭის მამასა,
მამა ბიჭისა აგრევე კაცს მასა.
მის გამოისადა

საქმე ქნა ღირსადა
იმ ბიჭისა.

ასე თქვა გულში, ქრთამს რომ დაჰპირდა,
მოდრი გამოვსცდი, ვსცნობ, როგორ ღირდა?
უთხრა, არ გაგცემო,
თუ რასმე მამცემო.
იამა ბიჭსა.

ბიჭმან დაჟულა მსუქანი ცხვარი,
პური იწოვნა მან გამამცხვარი;
გოზაურით ღვინო,
გულთა საღიღინო,
დაუდგა წინა.

მამას მოჰპარა მან ვერცხლის თასი,—
იყო წონითა დანგი ათასი,—
მისცა მას ფასად,
შენ სთქვაო არსადა
ჩვენი საქმენი

გაძღა, დაითრო, წამოდგა კაცი,
დალოცვა ქაცო, ტიტველა ნაცი;
ვინც ეკალზედ დასცი,
ახივე, ზედ აცვი,
ღმერთმან დაგზარდოს!

მე დღეს ეკალამ კარგს ბედს შემყარა,—
მღვდელმან აკურთხოს, საღაც ეყარა,—
მას აშოროს ცეცხლი,
მაშოენინა ვერცხლი,
დამათრო ღვინით!

ამ ჯამს წავიღე, ქალაქს გავყიდი,
კარგა გამოვა, თასია დიდი;
ბევრს მამცემენ აბაზს,
ცოლს უყიდი კაბას,
შვილთა ჩოკებსა.

აილო კაცმან ცხვრის ტყავი შავი,
ნარჩომი კორცი მოუხარშავი;
რაც რომ ედგა წინა,
თქვა, წავიღებ შინა;
სულ წამოხვეტა,

თქვა: დავპატიჯებ ჩემს მეგობარსა,
ჩემგნით არ აღვილად საგმობარსა;
ამ ბიჭის მამასა
შეუგზობ ამასა,
დაუდგამ წინა“.

იპყრა კელთ კაცმან ის გოზაური,
მან ბიჭმან შექნა აურ-ზაური:
თუ კი არ გვინდობო,
ეშმაკობ-ფლიდობო,
ეგ რად მიგაქვსო?

კაცს წაეკიდნენ გოგო და ბიჭი,
რად გაჰლექსეო ნაცი და და ღიჭი?
ამად დაგრთამეთო,
გასვით გაქამეთო,
რომ დაგეფარა!

რადგან შენ აგრე გამოგვაცხადე,
ეკალზედ დაგვსხი, ნაცს წამოგვხადე,
ჩვენ რად მოგცეთ ფასი,

მოგვეც ჩვენი თასი!
კაცს დაეჭიდნენ.

კაცმან მათ თასი არ დაანება;
მათ კაცს დაუწყეს ლანძღვა გინება
ბიჰს ჯოხი უცხუნა,
სისხლითა უთხუნა
თავი და პირი.

ბიჰი მოჩივრად გაგზავნა წინა.
თვით უკან მიჰყვა, მივიდა შინა
დაწვა, დაიძინა,
აღვა, მაიწყინა,
დაჰკიდა თავი.

კოლმან მიუთხრა, რამ დაგაფიქრა,
შენ შეგემთხვია: ან აქ, ან იქ რა?
კაცმან თქვა, მიკვირსო,
სათქმელად მიჰირსო,
რაც ვნახე სიზმრად.

მიცვალეზულნი მაშა და დედა
ორნივე ჯავრობდენ მე და შენზედა:
შვილმა და რძალმაო
გვტანჯა, გვაწამაო
სიძვირითაო.

აღარ მოგვიგდეს ძეგალი და ყური,
მათ არ გვატამეს ჩვენ ლუკმა პური;
კმა ჩაღლა ყიოდენ,
სიკვდილთან ჩიოდენ,
სამართალს სთხოვდენ,

განესამართლა მათთვის სიკვდილსა,
ჯერ რძალსა ვჰკითხავთ, მას უკან შვილსა,
იმათ თქვენ საქმელი
ანუ თუ სასმელი
რათ დაგიჭირეს?

მე შევებეწე, ჯთხარ ნუ სჩივით,
გამოგიგზავნით წყლით ნავით-ტივით.
სამის დღის ბორჯლითა,
დიდისა სასჯლითა
მძლივ დავეხრწივე.

ამ სამს დღეშია ჩემს დედ-მამას
ჩვენ თუ არ უზამთ ალაპს, ჰამასა,
წამოვა სიკვდილი.
ცელ კმალ ამოწვდილი
შინ მოგვიკდება.

ჯერ შენა გკითხავს მას საკითხავს;
პასუხს ვერ მისცემ, შენ მოგჭრის თავსა,
მას უკან მე მკითხავს,
ვიმართლებ მე კი თავს:
შენ დაგაბრალებ!

ოღმან მიუგო, შენს საქმეს ვჰკვირობ;
შენ მისთვის სიკვდილს რასთვის მიპირობ?
ცხვარ ძროხა გყავს ბევრნი,
სავსე ღვინით ჭევვრნი,
გიღვს ფქვილი ბელლით.

რატომ აჩივლებ შენს დედ მამასა,
რატომ არ უზამ ალაპს, ჰამასა?
მაქვს პური დამცხვარი,

აწ შენ დაკალ ცხვარი,
მოკადე ქვევრსა.

მაღე ქენ, საქმეს ნულარ აყენებ,
კარზედ სიკვდილსა ნუ მამაყენებ;
თუ არ კმარა პური,
დამეც შენ დასტური,
მე გამოვაცხოზ.

ქმარმან ცოლისა სიტყვა გაკმარა,
ოცი პური გაქვს, ეგ რასა კმარა!
ცოლი აღდა ჩქარა,
მან აღარა თქვა რა,
შექნა პურს-ცხოზა.

წამოდგა კაცი, რაც რომ ინითა,
ტიკნი დატენა კარგის ღვინითა.
ყვანდა ნაჩუქარი,
კარგად ნასუქარი
დაკლა ფურ-ბერწი-

ორი ცხრა ცხვარი, ოცი ბატკანი,
გასწყვიტა ბატთ კმა, ქათამთ კაკანი;
სასმელი, საკმელი,
სანთელი, საკმელი,
ჩანაწყო ნავში

მღვდელთ უთხრა, საქმე მზათ დაიჭირეთ,
როცა მოვიდეთ, მაშინა წირეთ,
ჩასხა ნავს ხარჯთანა
ატანა მას თანა
მზარეულითურთ.

სადაც იმ ბიჭის საქმე მან ნახა,
მის ახლო საყდარს მამა ემარხა;

იქა გაისტუმრა.
ყველა იქ ისტუმრა,
ვინც რომ უნდოდა.

მან დაჰპატიჟა სულ მეზობელთა.
ბიჭის და გოგოს შემქნელ-მშობელთა
მან დაუკრა თავი,
უთხრა, მზათ მაქვს ნავი,
მეწვიენითო.

ბიჭის დედ მამა კაცი გალანძღეს,
თქვეს, მტრის აღაპში ვინ ძალლი გაძღეს.
შენ მოგპარე ცხვარი.
პური გამომცხვარი,
ღვინო და თასი.

თასი გთხოვეს და შენ არ მაეცი,
შვილსა და სარძლოს ორსავე გვიეცი;
ნაცხედა ეც ღიქი,
ეკლით გოგო ბიჭი
შენ დაგვიხივე!

ჩვენ ვერ მოვითმენთ გულის ტკივილსა,
ხვალ ჩვენ ვაპირებთ შენზედ ჩივილსა;
არსადა წახვიდე,
უნდა შენ მოხვიდე
სამართალშია!

კაცმან გონება არ აღაჩქარა,
წინა აღმდგომი მან არა თქვა რა,
ჩუმად თავის წინა
გულში გაიკინა
ბიჭის ტყუილზედ.

მან კაცმან უთხრა ბიჭის მამასა:
გთხოვ ყური უგდო, რაც ესტქვა, ამასა.
ჯერ ნუ ახჩქარდები,
შენ ნუ გასჯავრდები
გაუშინჯავად.

ყველას მოგითხრობ ჩემის პირითა,
კირში ჩავარდი რასაც კირითა,
რასაც მიზეზითა
ან რასაცა გზითა
მე ვქენ ქურდობა.

მე სხვაგან ვიყავ, რა მოველ შინა,
სახლში დამიხვდა მე არავინა.
მე ასე მშოილა.
რომ გული მტკიოდა
მეტის შიმშილით.

მე შენს სახლშია სმისა ქამისა:
აგრევ კმარება ჭურჭელ-ჯააისა.
მაქვნდა ჩვეულება.
ხშირად წვეულება
გარდამხდომოდა.

წამოველ შენსა, შემოველ შინა,
აფად-მყოფს მამას შენსა ეძინა;
მე დამიხვდა შინა
აქაც არავინა
მარტო მის მეტი.

მას გაღვიძება ვერ ვაუბედე,
მიველ კიდობნად: ჯკუვიხედე,
თასსა და სამს ჰურსა,
საღვინისა ყურსა
დავავლე კელი.

გამოვიტანე, ჩავდგი ზრემში,
შევაბი კარი, მე წაველ ტყეში;
შეშისა საკრელად
ღვინის სმით თვალ კრელად
მიველ ქალასა.

რა რომე ღვინო თავში შემიჯდა,
პურით რომ გაეძეხ, კორციც მამინდა;
კორცისა ნდომითა,
ადგომ-დაჯდომითა
ღონე წამერთვა.

მაგ შენს შეილს ყვანდა მუნ საცხოვარი,
მიველ და ვსთხოვე ეს სათხოვარი;
აგრემც გაგზრდის ღმერთი.
ნაქერი მე ერთი
მაქამე კორცი.

გუდა მიჩვენა და კელსაკოცი,
მითხრა წაილე თუ მაქნდეს კორცი,
დაუკარ მას თავი
მე უთხარ, მაშ შავი
ქედილი დავკლათ

ცოტა რამ ჩვენ აქ, მწვადად შევიწოთ,
სხვა სულ საღამოს, შინა წავიღოთ.
თქვა, ვერ გავბედაო,
მაშ და დედაო
გამიწყურებაო!

აღარა ვსთქვი რა, ჩემთვის დავსჩუმდი.
სად შეშას ვსჭრიდი, იქავ გავბრუნდი;
სად სძოვდა ქედილი,
კორცით დაყმედილი
წავაწყდი ზედა.

წამოვეპარე, დავავლე კელი,
მაშინვე დანით გამოესქერ ყელი;
რა გავხადე ტყვი,
კაქკატი და ყვავი
სულ ზედ მომატყდა.

რა გამოვშიგნე, ცეცხლი ავანთე,
მწვადი დაუდევე, შენს შვილს მივმართე.
მას უთხარ, წამოდი,
ჩენა ვსჯამოთ მწოდი
მითხრა, ვინ მოგცა?

გამოუცხადე, არ დაუფარე;
უთხარ, მე შენა ცხვარი მოგპარე:
მწვადი წამოვაგე,
მე მაქვს სანოვაგე,
მოდი შავექცეთ.

შემომიძახა. რას მეზუმრები,
მე დასაკლავნი სად მყვანდა ცხვრები?
შექნა მან ტირილი,
თავს ცემა ყვირილი:
მამას რა უთხრა?!

უთხარ, მაგაზე შენ რა გაწუხებს?
მაშა შენს თვით მე გავსცემ პასუხებს;
მივიყვანე დავსვი,
ვაჭამე და ვასვი,
განვადღე კარგა.

როცა დაითრო, აიღო თასი;
მითხრა, ამ თასში მოგვეც რა ფასი?
ამდენი ქურდობა,

და არ დაუნდობა
შენ არ შეგრჩება.

მე უთხარ, ძმაო, რაც მამიპარავს,
თვალით ჩანს ყველა, არ დამიფარავს,
თუმცა მამეპარა,
მკამლა დამეფარა
შენთვის ესენი.

რაც მე მიუთხარ, არ დამიჯერა,
საცემრად ჯოხი მან დამიღერა!
მით მე ამიჩქარდა,
გული გამიჯავრდა,
ჯერ მოვითმინე.

თასი წავართვი, საკრეც უცხუნე,
მოეშველა ცოლი,
ჯერ არ თანა მწოლი
სჯულ იერებით.

იმას ნაცხედა დავკარ ეკალი,
უთხარ, შენ რა გრჯის, ჯერ შენ ხარ ქალი;
რად არა გრცხვენიან,
როდისა გშვენიან,
ჯერ ეგ საქმენი!

შენ შეილს მიძახდი, მე მჩანდი მამად,
ამად მოგექეც ასე თამამად.
შენს უკითხავადა
საქმე ვქენ ავადა,
დაგიკალ ცხვარი.

ბევრჯელ მიცოდავს, შენ შეგინდვია,
დიდს საწყენზედაც თავს არ გიდვია;
გთხოვ ესეც შემინდო
და არა გამყილო
ცოტას საქმისთვის.

უპატიური რაც შეილს გაკადრე,
ბოდიშს მოვიკდი ხვალ დილას აღრე;
გიზღავ მე შენ ცხვარსა,
პურსა გამამცხვარსა,
თასსა და ღვინოს.

აწ წამობრძანდით, ნუ მალოდინებთ!
თქვენის გაყრითა ცრემლს ნუ მადინებთ!
მიუთხრა ტკბილადა,
ნუ გამყდით წბილადა
თქვენ ამისთვისო.

ბიჭის მამამ თქვა, დღეს დაგვაცალე,
ჩვენ მოვიფიქრებთ, წამოვალთ ხვალე.
შევიტყობთ მართალსა,
შვილს ვკითხავთ და რძალსა
მაგ შენს ნათქვამსა.

რასაც შენ ამბობ, თუ მართალია,
შენი ყოფილა ჩვენზედ ვალია;
ჩემს შვილს უმტყუნია,
რაც შენთვის უვნია.
რად არ გისმინა!

კარიც დაგეკლა, არას გეტყოდი,
თუ არ მიზღევდი, მე არას გთხოვდი;
არამ თუ შენ ცხვარსა,

პურსა გამომცხვარსა,
არ დაგიტმობდი.

ეს საქმე ავად მე გამაშინჯეს,
სიმართლის სამძღვარს შათ გარდაბიჯეს,
მომითხრეს მრუდადა,
მაჯავრეს ცუდადა,
ამას არ დავსტმობ.

შვილსა და სარძლოს ორსავ გავჯოხავ,
მათის ცემითა გულს მოვიოხავ;
რად არ დაგიჯერეს,
ჯოხი რად გიღერეს,
რად შემოგკადრეს!

კაცი წამოდგა, დაუკრა თავი!
უთხრა, რაც გცოდნე, თუ შენ ხარ მონავი,
სუყველა გადადევ,
ნულარასა დასდევ,
ადექ წავიდეთ.

თუ მათ დალახავ მიზეზით ჩემით,
გული დამეწვის მე მათის ცემით;
რა იცის საკადრი,
ეჭნების რა ყადრი
კაცისა ყმაწვილსა?

მე მისთვის შენს შვილს არას ვემღერი,—
არც არა მაქვს რა მე საყვედური,—
საქმე ვქენ ავადა.
მე ვარ პირშავადა
შენთან და მასთან,

შეილსა და სარძლოს ტყბილად კმა გაეც,
იქ წამოსვლისა დასტური დაეც;
სარძლოს დედა-მამა,
სადაცა მაქვს კამა,
იქ იქნებიან.

თქვენის ჯალაბით ვითხოვ მობძანდეთ,
ამისგან უფრო არ დაგვიანდეთ;
ხვალ მღვრდელნი გვიცდიან,
რიგს არ გარდიხდიან,
სანამ არ მივალთ.

ბიკის მამამა აღარა, სთქვა რა,
კელი-ერთპირად კაცს გაყვენენ ჩქარა;
ნავითა, ტივითა,
კარგის პატივითა
წავიდნენ წყლითა.

მეორეს დღესა ნავით გადაკლენ,
მომზადებულნი ზათ მღვრდლები დახვდენ;
კაცი მღვრდელს გაენდო;
გულშია რაც ედო,
ყველა მიუთხრა.

რაც რომ ენახა გოგო ბიკისა,
ეკალზედ გორვა, შერკმა ლიკისა,
მალვითა, ფარვითა,
სიტყვისა ფარვითა
გამოუცხადა.

მღვდელს შეეხვეწა, ნუ ეტყვი ერსა,
ნურც მოყვარესა და ნურცა ძტერსა,
მარტო შენ იცოდე,

ეს საქმე იცოდე,
უშველე რამე!

ბიჭის მამასა არა სცალიან;
დედა მოუკვდა, გლოვიას ძალიან.
მამაც ჰყავს ავადა,
გაკდა ძვალ-ტყავადა,
მალე მოკვდების.

რაც მერგებოდა აწ მე ჩემ წილად,
მე დღეს მზათა ვარ მის საქორწილად:
მე მისთვის ვქენ ხარჯი;
რასაც თქვენა გარჯი,
მოგართმევ ფასსა.

მე კი ნუ გამცემ, რაც მოგაკსენე,
წირვას უკანა თვით განაკსენე:
ჩემი არა სთქვა რა,
მოსწრაფებით ჩქარა
თვით ბრძანეთ სწავლა.

საყდარს წირვაზე შემოკრებებიან,
მათი დედ-მამაც იქ იქნებიან.
ბიჭს, გოგო! მდგომარეს,
ერთადა მდგომარეს
ნახავთ თვალითა.

მის ღროს უბძანეთ მათ დედ-მამათა
„რად ჯვარს არ დასწერთ აწ თქვენ ამათა?“
მიზეზსა იტყვიან,
არისო მით გვიან
მათი ქორწილი.

თუ მოგახსენონ სიმკლოვიარით,
მისად პასუხად თქვენ ეს უთხარიტ:
საქმეს ვიქ ამგვარსა,
დღეს დავსწერ მათ ჯვარსა,
შორს ნუ დაიჭერთ

დელმან მიუგო, მას კაცს მოძღვრულებ,
მაგ შენს საწადელს სულ აღვასრულებ.
ჯერი ჩვენ დაფარვითა,
მალვით გაპარვითა
ამას ვეცადნეთ;

იქ წავიყვანათ გოგო და ბიჭი,
სადაც შერკმიათ ქაცვი და ღიჭი.
იმათაცა ვჰკითხავ,
წიგნსაც წაუკითხავ
შეგინებულსა.

კაცმან მიუგო, აქ მომიცადეთ,
ბიქს შემოვგზავნი, მას ჰკითხეთ, სცადეთ.
მას ჯბრძანეთ ყველა,
რაც იმისთვის შეველა
გწადიან თქვენა.

კაცმან იღუმალ ბიქს აცოდინა:
მღვრდელი გიძახის საყდარსა შინა.
ის ბიჭი წავიდა,
საყდარში შავიდა
მარტო მღვდელთანა.

მღვრდელმან ბიქს უთრა, მე შენ ბედსა გწევ.
დღეს ჯვარსა დაგწერ შენს ცოლთან დაწევ,
ბიჭი კელს ემთხვია,

მუკლსა მოეხვია,
მღვდელს მოახსენა:

ვით აღსრულდების თქვენი ბრძანება?
ჯერ სამაგისოდ დედ-მამათ ნება
არა ჩანს ჩვენთვის,
რომე შეგვეთვისა
ჩვენ ერთმანერთი.

მღვდელმან მიუგო, დედ-მამათ ნებას
მე გამოგიტან, ვამცნებ მათ მცნებას.
შენ შენთვისა იყავ,
პირიცა დაიყავ,
ნურავის ეტყვი.

ნურცა დედასა, ნურცა მამასა,
ნურავის ეტყვი საქმეს ამასა;
შენ ნურაზე სწუხარ,
საცოლოს კი ღთხარ
მაღვით ყურშია.

თქვენ ეს საქმენი ნუ გაქვთ საეჭოთ!
გაიპარენით, სადაც შეგერკოთ
ქაცვი და ეკალი;
შენა და გვ ჭალი
ორნივ იქ დამხვდით!

ჯერ თქვენ ლოცვასა იქ წაგიკითხავ,
უნდიხარ თუ არ, ქალსაცა ვკითხავ
მასუკან კი ვწირავ;
საქმესა გავპირავ,
თქვენს დედ-მამასთან.

როგორც რომ მღვდელმან ბიკს დააბარა,
ბიკმა საცოლო მუნ განაპარა.

მღვდელი და ის კაცი,
სად იყო ის ქაცი,
ოთხივ მუნ შეკრბენ.

ოდეს თქვა მღვდელმან „კურთხეულა არს“,
კაცს გაეცინა, მღვდელმან თქვა რა არს?
რა მწამე შენ ცილი;
რა გაქვს სიცილი,
რა მაინახე?

კაცმან მიუგო: ვით აღუთქვენი,
ამ ალაგს მიხედა კურთხევა თქვენი:
იყო დალოცვილი;
გამხსენდა, სიცილი
მით მომივიდა.

როცა რომ მღვდელმან ჩამოალოცა,
ბიკსა და გოგოს ბრძანება მოსცა:
უთხრა, წადით ფარვით,
წირვას დაესწარით,
ორნივ ერთადა.

თქვენს ღედ-შამასთან საქმესა თქვენსა,
მე გავარიგებ სუყველას ღღესა.
ბიკი გოგო ჩქარა,
მღვდელ-კაცი წყნარა
წავიდნენ საყდარს.

ბიკმან გზაზედა გოგოს მიუთხრა,
ჩვენ ხომ გვირგვინი მღვდელმან გვიკურთხა;
წავიდეთ ქალასა,

უკუვსდგრეთ ჩაღასა,
წირვას რას დავდევთ?

გოგომ მიღგო, რად ხარ ბრიყვი,
რას დავდევთ წირვას, მაგას რად იტყვი?
რამან გაგასტერა,
შეიტყვევ შენ ვერა
რაცა ქნა მღვდელმან?

წიგნი უკითხა ჩვენს ქაცვზედ ხევას.
შენ მას უძახი გვირგვინთ კურთხევის?!
შორსა დაუჭირა.
მაჯა დაუჭირა
ბიჭმა გოგოსა.

გოგომ უხრინკა კელიდამ დასძვრა,
კელ ფეკიანად მან ტანი დაძრა;
უკან გამოექცა,
მღვდელს ფეხთ ქვეშ მოექცა,
ესრეთ მიუთხრა:

იმ ბიქს ეგონა, ჯვარი დაგვწერე,
ბევრი მიუთხარ, ვერ დავაჯერე
დამეჭიდა ძალად,
მიმათრევედა ქალად,
მე გამოვექეც!

მღვდელმან სიცილით გოგოს ჰრქვს; წადი,
მალე იქნების რისაც ხარ მწადი!
ნუ გეშინიანო,
არ არის გვიანო,
ეგ საქმე თქვენი!

მივიდა, მღვდელმან ზარებს დარეკა,
ყოველი ერი საყდარს შარეკა;
წირვა ისმინეთო,
დგომა ითმინეთო,
გარეთ ნუ დასდით!

როდესაც რომე მღვდელთ ჟამი სწირეს,
კუთლავ ქადაგებას მოჰყვნენ, გაპირეს;
იწყეს იგავადა,
არა იგ ავადა,
დედ-მამათ ჰკითხეს:

„ერთს უდაბურსა მთასა ღელეში
მშიერსა მგელსა წინ ედვას ლეში,
იქნების დაინდოს
და პირი არ ჰკიდოს?“
მათა თქვეს! — არა.

ავზნებულს ცეცხლზედ რომ თივა იდოს,
მორჩების რომე არ წაეკიდოს.
საკმილს მგზნებარესა,
თივას მდებარესა?“
თქვეს: — რა მოარჩენს?!

მღვდელმან მიუგო, თუ ეგ კი იცით,
თქვენ რად არა ხართ სჯულის სიმტკიცით?
რად თავსა არიდებთ,
და არა არიდებთ
გოგოებს ბიჭებს?

მინდვრად, მთად, ქალად ერთად დადიან,
ვინ იცის, თუ რას ცოდვას ჩადიან!
გარჩეულსი სჯულსა

რად კდით დახვანჯულსა
და არას ნაღვლობთ?!

დროთ მოსულის ქალ-ვაჟთ რაღას აყოვნებთ,
რად ჯვარს არა სწერთ, აწ რად აღონებთ;
რასათვის წანაკდენტ,
სჯულთა გარდააკდენტ,
არა გჩანსთ ცოდვად!

რად ემზგავსებით ქისტსა და ღიღოს,
კერპთა მსახურთა, სჯულით უწმინდოს?
უშიშრად ურცხვად,
გვირგვინთ უკურთხად
ცოლ ქრმოზას შერებით?

ბიქის მამამ ჰრქვა საქმე ამგვარი
ჩვენ მოგვიხდაო, მისთვის მათ ჯვარი
ველარ დავსწერეთო:
შავი შავკერეთო,
ვართ მგლოვიარე.

დედა მომიკვდა, მამა სულზედა
მიძეს და ვსტირი მუდამ სულ ზედა.
წინ მიდგას გუბენი,
მაქვს კალთა უბენი
ცრემლით დამპალი!

სცვლით გონება მაქვს დაკარგული,
ქირში ვარ, ლხინსა არ მაძლევს გული;
ამისთვის დამდგარა
და არა მამკლარა
მათი ქორწილი.

მღვრდელმან მიუგო, ჯვარის დაწერას
უქორწილობა მოუშლის ვერას.

დღეს დავსწერ მათ ჯვარსა,
მოგარჩენ მათ ჯავრსა,
ადროეთ ქორწილს.

დღევანდელს ქორწილს ეს კაცი ცდილობს,
რომ დაუღაცავს, ბოდიშსა კდილობს;

მზათა აქვს მას ხარჯი,
თავისი ნახარჯი
შემოსაწევრად.

ბიჭის მამამ თქვა, ამ საქმეს ვკვირობთ:
ვერ გაგვიგია, როგორ აპირობთ!

ჩვენ თუმცა გვეთნება
ვასრულოთ თქვენთ ნება,
როგორ მოკდება?

მას მასპინძლობა აქვს აღაპური,
აწ გარდარჩების მას რაღა პური,
რომ მისის ხარჯითა,

მოყვრულეებ გარჯითა
ჩვენ ის გაესარჯოთ?

იმ კაცმან უთხრა ბიჭის მამასა:
ოღონც ნუ მოშლი საქმეს ამასა,

აღაპსა. კამასა
მე უზამ მამასა
მასუკან, სხვა დროს.

დაიყოლივეს, დართო ნებანი,
შვილს დაულოცა ქორწინებანი...

რა დასწერე, ჯვარი,

კაცთა, ქალთა ჯვარი
შეკრბენ ქორწილად.

მის დროს იმ კაცის ცოლი ატირდა;
„რა ატირებსო?“ ერი გაჰკვირდა!
მღვდელმან იმ კაცს ჰკითხა,
გალანძლა, გაკიცხა,
რადა სცემო?

კაცმა შეფიცა, არ მიცემია:
მიმოწმებია რაც აქ თემია!
თქვენ ჰკითხეთ ყველასა,
თვით ჩემს ცოლს ლელასა,
თუ მისთვის მეცეს.

მღვდელმან მიუგო, თუ არ გიცია,
რაზედაც ტირის, მე არ ვიცია,
შენ გეცოდინება
მისი ცრემლთ დინება,
მითხარ, რად არის?

მიუგო კაცმან, თვით მოგახსენოს,
ჰკითხე; თუ მისთვის მე რამე მევნოს.
რად მას აქვს ყვირილი,
თავს ცემა, ტირილი,
არცა მე ვიცი.

მღვდელმან დედაკაცს ჰკითხა, დედაო!
მითხარ, შენ სტორი აწ რაზედაო?
მან მღვდელს ჰრქვა კანკალით:
რასათვის დაგვკალით
თქვენის კელითა?

მღვდელმან მიუთხრა, როგორ დაგკალი?
გამაგებინე მე გზა და კვალი.

ასეთი რა ვქენი
საწყენი აწ თქვენი,
შემატყობინე!

უთხრა. ალაპი რომ მოგვიშალე,
ორნივ ცოლ-ქმარნი მოგვედეთ ით ხვალე.

შიშით წანწარედა;
სიტყვასა წარედა
ხან და ხან სხვასაც.

მღვდელმან დედაკაცს მიუთხრა, ჰკითხა:
ხვალ თქვენ მოჰყვდებით, მითხარ ვინ გითხრა?

მან თქვა, ჩემი ქმარი
ძილად წვა, სიზმარი
ნახა მან გვრეთ.

მიუგო მღვდელმან, მოტყუებულხარ,
შენ მაგაზედა ნურასა სწუხარ.

არ არის ეგ სწორი,
გსმენია შენ კორი;
ქორს ნუ აჰყვები!

რაც სწადებია შენს ქმარს საქნელად,
არა ნდომია ქვეყნად სათქმელად.

მისთვის დაუფარავს,
საქმე მოუპარავს,
ვერა გნდობია.

რაც შენმან ქმარმან ღლეს საქმე კარგი
ქნა, სულისათვის არს დიდი მარგი.

ალაპსა, ჰამასა

შენის ქრმის მამასა
ეს ურჩევნია.

დღეის აღაპად აწ ესეც კმარ,
რომ კირთა შინაჲმას მოეკმარა;
ნუ ხართ თქვენ უცეზი,
ზოგნი ტუტუცები
დელაკაცები.

ადექ წავიდეთ, დავსხდეთ, ვილხინოთ,
დავლიოთ ღვინო და ვილილინოთ;
რას ჰქვიან სიზმარი,
ტყუის შენი კმარი,
განგებ უქნია!

ფფიცებოდა თავის ცოლს კმარი,
ტყუილად გითხარ მე ის სიზმარი;
თუ გამეღაენდებოდა,
აღარ მოკდებოდა
დღეს ეს საქმენი.

თუ შენთვის მეთქვა სხვაგან გამცემლი;
არც არა მაგდენს ხარჯსა მამცემლი.
საქმეს წააკდენდი,
აღარ მააკდენდი,
გამაჯავრებდი.

მე შენ ტყუილი იმიტომ გითხარ,
მე კარგად გიცნობ, შენ როგორიც ხარ;
რასაცა მაისმენ,
წამზედ ვერ მაითმენ,
მაშინვე იტყვი.

ადექ წავიდეთ, ნულარა სტირი,
შენ დაიბანე კელი და პირი.
ჩვენა მიგველ-ან
ერი თურთ მღვდელიან
ქორწილად სხდომას.

წამოაყენა და წარაყენა,
საჩქაროდ ცრემლი მან მიიბანა.
მივიდნენ ქორწილად;
მაყარს კრმალ-მოწვდილად
შეასწრა თვალი.

კოლმან ქმარს უთხრა: აგერ სიკვდილი,
როგორ მზად გვიდგას კრმალ-ამოწვდილი!
ვექვ, შენ ვერა ხედავ,
შენ მისთვის ბედავ
აქ შექცევასა.

მას კაცს უკანვე გაექცა კოლი,
ქმარი უძახდა უკან გამყოლი:
რამ გადაგრიოა,
ეს მაყარიოა
კმალ ამოწვდილი.

კოლმა ქმარს უთხრა, წაველო შინა
ვინც უნდა იყოს, მან შემაშინა,
გული მილონდება,
სულ ის მაგონდება,
რაც ნახე სიზმრად.

კაცი მობრუნდა, გულს მიხვდა წყენა;
თვისი სიღედრი გამოუყენა.
დედამ ჩააგონა,

იქავ მაიყონა
ის დედა-კაცი.

დასხდენ სადილად ჩირდილთ ქვეშ გრილად;
მოყენენ ლხინს წყნარად, ღვინის სმას წვრილად,
შადა შაპარეს.
სევდა განაქარვეს
მგლოვიარეთა.

გამართეს ლხინი ზმითა, შაჩრით,
გალობით, მღერით, ჩანგით, დაირით,
ფუნდრუკ-ხუნტრუცებით
ქალ ვაჟნი ხუცებით
იქმოდენ საძას.

ოდეს აკადეს ქალს პირს ბადია,
პირთ სანახავად ვერცხლის ბადია,
ოთხის წლის ქედილი,
რქებ ოქროთ ქედილი,
მიართვა კაცმან.

ადგა წავიდა მალეით მუნ კაცი,
სადაც შერკმოდათ ქალ ყრმათა ქაცი;
მან გათიბა მოლი,
მათი დასაწოლი
მუნ განამზადა.

როცა დრო იყო, წაუძღვა წინა,
ორივ საძილოდ იქ დანაწვინა,
მდადი, ძმა, მაყარი
არ იყვნენ გამყარი,
გვერდთ უდგნენ მცველად.

მან მეფემ ციხეს აღარ ახანა,
თავს წანაყვირა ნალარა ხანა
სტყორცნა ზარბაზანი,
გაუკდა ზათქანი,
დაჩეხა კარი!

ის ზარბაზანი რომ მან დასცალა,
მაგდენი ხანი აღარ აცალა;
კელ ახლა გატენა,
განიშნა კართენა
ზარბაზნის ტუჩი.

დაადვა ცეცხლი, რა შაიფეთქა,
გასტყვრა, გაუხდა ზემო თავს ხეთქა.
ღმერთმანი აუწვა,
რასაც წაშს დაუწვა.
მუცელ-ქმნულ შექმნა.

ის გოგო ჩემზედ გაკდა ორსული.
რა დრო შეიქნა შობად მოსული,
მე ვიშევ; სახელად
მათ დასაძახელად
მარქვეს „ქაცვია“.

ე. მწუქმსისაგან იმ ქალის უკანვე
გაბრუნება და გაურისათვის სიმწუქხარე და
ტირილი მწუქმსისაგან.

თქვა მწუქმსმან, ვთქვათ რომ კაცი დავქრთამოთ,
მას მივსცეთ ვერცხლი, ვასოთ, ვაჭამოთ,

იმით დავიფაროთ,
რაც რამ მოვიპაროთ,
იმისგან მოვრჩეთ.

ვინც რომ არც სმითა, არცა ჭამითა
არ მოიგების მისებრ ქრთამითა,
იმას რალა უყოთ,
პირი რით დაუყოთ
რომ დაგვირაოს?!

ქალმან მწყემსს ჰკითხა, ვინ არს აგეთი,
რომ არ მიიღოს მან სამში ერთი:
ვერც მოვიგოთ ქრთამით,
ვერც სმითა და ჭამით?
მწყემსმან თქვა: ღმერთი!

ღუთისა მეშინის, ჯერ ყრმა ვარ წმინდა,
ამას ვეკრძალვი, თუმცა რომ მინდა;
შიშითა, ძრწოლითა
შენთანა წოლითა
ჯერ ვერ ვიხარებ!

წადი, სადაც გყავს შენ მეგობარი,
ნუ შეიქნები მათი მგმობარი!
პირობით იყავით
ნაპოვნი იყავით—
იყარეთ წილი

თუ ღმერთი ჩემ თავს შენ გარგენს წილად,
მშობლით ვიკურთხვით ჩვენ საკორწილად.
შეგირთავ ცოლადა,
გვერთ დასაწოლადა
ვეოფთ სჯულიერად.

ქალმან გაშინჯა, არ იყო ავი:
წამოდგა მწყემსმა დაღკრა თავი.
მწყემსმა პირს აკოცა,
კარგ სიტყვით დალოცა
და გაისტუმრა.

წავიდა ქალი, გზას განეშურა.
დასაღამოვდა, მზეც ჩაეწურა.
სიღამეც მოვიდა,
იქითვე წავიდა,
სირბილ-ძუნძულით.

მწყემსმან იფიქრა, მეტად შეწუხდა,
თვალნი საწვიმრად მას აუქუხდა:
თქვა, ჰკვა წამივიდა,
ეს რა მამივიდა,
რამ დამაბნელა!

ასე შევიქენ უცოდინარი,
ვერ მოვიფიქრე სამჯობინარი.
გაუშინჯავადა,
საქმე ვქენ ავადა
აჩქარებულად!

ღუთისა წყალობა განვაგდე ბედი.
ახლოს მოსული შორით მორბედი.
მე ბედი და წერა
შევიფერე ვერა,
განვაჴდე ნებით.

ჩემის გაყრისა არ იყო მწადი,
მე კი მიუთხარ, უკანვე წადი!
ქალას, უდაბურში

მარტოკა გაუშვი
მე საყვარელი!

რად საცხოვარი არსად გაუყარე,
მას თან არ გავყევ, რად გავეყარე;
ეს რად არა ვქენი,
რასთვის შევიქენი
ასე უცები!

ვიქმენ ზარმაცად, დამძრა დამზარდა,
მას თან არ გავყევ, საცა დამგზავრდა;
გავკადე ოკრადა,
საკენეს-საოცრადა
ჩემ სატირლადა.

ვამე, თუ ღმერთმან მე ეს მიწყინოს,
მე დასაწყევად ის აღმიტყინოს,
რომ ჩემი ტრფიალი
კავკადე ტიალი,
მე განვეშორე?

კორცს ვესათნოე მცონარებითა,
სულის კი არ გავყევ უკან რებითა;
შევიქენ უდებად.
საკმილთა უდებად,
ვით გარდავჩები?

ვამე თუ, სულო, გისწრას ღმემა
და შაგაშინოს გზაზედ რამემა?
დაგიხედეს გზის მცველი,
აფაზაკ, მზირ-მრცველი,
არ გყვანდეს მშვეელი?

ვამე თუ, სულო, ღვიმესა ბნელსა
ჩავარდე სადმე, შენ კნარცესა ძნელსა;
 ეხვეწო შენს მკსნელსა,
 შენს აღმომყვანელსა
 და არ გისმინოს!

გაჯავრებულმან არ გიგდოს ყური,
იძიოს რამე მან შენზედ შური;
 აღარ გაგიკითხოს,
 საქმე გაგიკიცხოს;
 ნიშნიც მოგიგოს.

ვამე თუ, სულო, გიყარონ წილი,
სხვას ვისმე ერგოს შენზედ ქორწილი!
 შევიქნა მე წბილი
 შენ, სული, მე ტკბილი
 მით დამეკარგო?!

შენ ასეთს ვისმე კელთ ჩაუვარდე,
რომ იმას გულით შენ არ უყვარდე.
 მან არა გახაროს,
 ჩაგადღოს ღრმა ხაროს,
 მოგიდევას ცეცხლი.

ვამე თუ, სულო. არ გაქენდეს სული.
მრუდად მეკმაროს კოდ-სასწო-ადლი;
 მან გზა აგირიოს,
 კოდვა მოგირიოს
 ჩემს ნაქნარს მადლსა?!

ვამე თუ, სულო, არ მოგიწონონ,
ჩემგნით მოწყული, რაც მოგიწონონ?
 კოდვამან დასძლიოს,

საკმის მივადლიოს
დაუშრეტელსა.

ვამე თუ, კორციც არ დარჩეს მთელი,
მოკედეს, დაუდგეს თვალთა ნათელი;
ყურებითა სმენა,
სასაუბროდ ენა,
მას მოეშალოს.

ვამე თუ, კორციც, უძრავად ტანი,
გაკდეს ვანიდამ მალ გასატანი;
აყროლდეს, ასუნდეს,
საყვარელს არ სურდეს
მისილა ჰერეტა?

აღარ იამოს დასანაზავად,
მალე წაილოს დასამარხავად;
მიწას მიაბაროს,
მინიჩბ-მიაბაროს
და გამობრუნდეს.

ვამე თუ, ზორციც შექამოს მგელმან,
ანუ მიწაში მატლმან და გველმან.
რად ვქენ საძაგელმან,
საწვავ-სადაგელმან,
არ გავყევ სულოსა!

კორცს გვერდთ დაუდექ, ტიალად სული,
მშიერად გაუშვი შორს გზას წასული;
არ გაყვა საგძალი,
ექნების რა ძალი
სიარულისა?

ვამე თუ, სულო, შენა გციოდეს,
ანუ გწყუროდეს, ანუ გშიოდეს,
ან რაჲე გდიოდეს,
მით ცრემლი გდიოდეს,
ჩემგნით გულს გაკლდეს!

ღმერთო, ნუ მიზამ ცოდვის პასუხსა,
ნურას მომივლენ საჰმეს საწყუხსა;
შენ, ჩემო გამჩენო,
მომკვლელო, დამჩენო,
შენ გეაჯები!

იესოს ქრისტეს, ღმერთს მაცხოვარსა,
თაყვანს გცემ და გთხოვ ამ სათხოვარსა:
იმ ჩემს საწყალს სულსა,
შორს გზას წასუღსა,
შენ შეეკმარე!

მას ჩემს საყვარელს, ღმერთო, მაყვარე;
დავშორებულვარ, აწ შამამყარე
გულითა მართლითა,
პირითა ნათლითა,
შეურცხვენელად!

ვ. ქალის მშვიდობით მისვლა თავის ამხანაგებთან და
ნაპოვნზედ წილთა ურბ.

ქალი მივიდა, სად ყვავილს ჰკრეფდენ,
არ წასულიყვნენ, მას ქალს ეძებდენ:
მოსთქმიდენ, ტიროდენ.

კმა მალლა ყვიროდენ,
სახელს ეძახდნენ.

მირბოდა ქალი, შორიდამ ნახეს,
აგერ მოვაო, მათ დაიძახეს.
იმათ გაუხარდათ,
დიდათა უყვარდათ
მათ ერთმანერთი.

მივიდა, ჰკითხეს, სად გაიპარე—
ამდენს ხანს პირი რად დაიფარე?
თქვა, ყვავილთ საკრეფლად,
კარგისა საძებრად
გავყევ ქალაქა

როგორც შორიდამ სტვირთა კმა ესმა,
ან რაც ამბავი მას უთხრა მწყემსმა,
თავთ გარდასავალი,
ვითარ ვლო სავალი,
მიუთხრა ყველა.

მათ ჰრქვეს, გვეგონა გიკბინა გველმან,
ანუ შეგქამა დათვმა და მგელმან;
ესტიროდით, ესჩივოდით,
ტყეში დავსდიოდით,
შენ დავეძებდით.

შენს ძებნაშია ვპოვეთ მუტრუკი,
გასუქებული კარგი ტუტრუკი;
ხვალ ჩვენ წილი ვყაროთ,
ერთადა შევეყაროთ,
ვინც რამე ვპოვეთ.

მეორეს დღესა წილთა საყრელად
ცხვარი გარეკეს ქალითგან ველად:
ჯვარედინთა გზათა
წილს იქმოდენ მზათა
უცხოვს მგზავრთათვის.

მწყემსის მაგიარ ჯოხი დანასვეს,
ქელი დახურეს, ჩოკა ჩანაცვეს;
მათ თვალთა სამხელად
უწოდეს სახელად
„ქაცვია-მწყემსი“.

ზედ გამოაგეს ნაპოვნი ვირი,
მას ამოუდვეს პირში აღვირი.
თვით განდგნენ განზედა,
ჯვარედინს გზაზედა
დანაწყვეს წილი.

ვისაც ეპოვნა სულ არაფერი,
მან წილად დადვა კოჭბითა ფერი;
მუტრუკის მპოვნელმან,
წილში გამთხოვნელმან,
ტარ-კვირისტავი.

მან ქალმან დადვა ნემსი და ძაფი.
გარდაზდიოდა თავს ოფლის ქაფი;
ქნა შიშით კანკალი,
თქვა ღმერთო, მამკალი,
თუ სხვას ხვდეს მწყემსი

ღმერთო, მომხედე მე უბადრუკსა!
მწყემსის სანაცვლოდ ვირის მუტრუკსა
ნუ მარგენ წილადა

მე გასაწბილადა,
არგუნე სხვასა!

არ განვაშორებ შენს უღელს ქედსა,
ოღონდ ნუ გამყრი მას ჩემსა ბედსა,
მე იმისთვის ხელსა
გულს საკმილსა ცხელსა
ნუ მამიკიდებ!

სადაც რომ იყოს ის ჩემი სული,
იყოს დაფარულ შენგნით დაცული;
საცა იყოს ბნელი,
გასაძლისი ძნელი,
მას განაშორე!

ქალებმა შორით შეასწრეს თვალი,
ნახეს რომ მგზავრი არს მამაველი;
გარდაუდგნენ წინა,
წილის ყრისათვისა
დაუკრეს თავი.

მოვიდა კაცი ჭკვათა მყოფელი;
ჰკითხა, რა გაქვსთო გასაყოფელი?
ქალთა ჯოხი ცმული,
ვირი ზედ დაბმული
აჩვენეს კაცსა.

უთხრეს, ჯოხზედ რომ ჩოკა აცვია,
სახელად ჰქვია „მწყემსი ქაცვია“.
ვირი ხომ ვირია,
უძევს აღვირია,
ორივ ჩანს თვალთ.

კაცმან ქალთ უთხრა, წადით სამთავე,
ერთად დანიშნეთ ჩხირი საცნავე;

ქუდშიგან ჩაყარეთ,
თვალთ კელი მაფარეთ,
მე კი ამოვკრეფ.

ქალებმა უთხრეს, მზათა გვიწყვია,
შენ ხომ დაწყობა არ შეგიტყვია?
თვალთ რად დაითარავთ,
ხომ არ მაიპარავთ,
გვიცნობ ვერც ერთსა.

მან ცარიალი ქაღალდი კელთა
ქალთ მისცა, უთხრა, წილთა საყრელთა,
ნიშნებზედ მოუსვით,
ხანი გამოუშვით
მუნ ერთი წუთი.

რაც მაგ ქაღალდზედ დაიწერება,
თქვენგნით ის უფრო დაიჯერება.
ვის რა ეფერების,
მაში ეწერების,
აქ ზომიტანეთ.

მე წავიკითხე, თქვენ გაიგონეთ;
გინდ დაიწუნეთ, გინდ მაიწონეთ.
კმა ვერ ამოიღეს,
ქაღალდი წაიღეს
სამთავ ქალებმან.

თავიანთ ნიშნებს ზედა მოუსვეს,
ცოტა რომ ხანი მათ გამოუშვეს,
ქაღალდზედ დააჩნდა,
ბეჭდისებრ დაასხდა
მათი ნიშნები.

კაცს მოღატანეს წერილი ქალთა.
კაცმან გაშალა თავისი კალთა,
უთხრა დადევითო,
ყური უგდევითო,
აიღო კელთა.

· ცარიალს ქაღალდს თქვენს კელში ნაჭერს
ზედ ეტყობიან, თქვენც ზედავთ ნაწერს;
უგდევით ყურია,
არ გმართებთ შურია
ერთმანერთისა.

ვისიც წილად ძევს მუნ კოკბით ფერი,
მან ქმარი ძებნოს თვისი საფერი!
თუ ვერა იპოვნოს,
მან სული იცხოვნოს,
ქნას მოლოზნობა.

ვისიც წილად ძევს ტარ-კვირისთავი,
იმისი იყოს ტან, ვირის თავი;
ასე ამბობს მწერი,
მას შეუხსდეს მწერი,
ოდეს ზედ შეჯდეს.

ვისიც წილად ძევს ძაფი და ნემსი,
იმისი იყოს ქაცვია მწყემსი;
უწოდოს აქ მასა,
ნუ გასტეხ ალთქმასა,
რაც ღმერთს აღუოქება!

ნახეთ ცოლ ქრმოზის ბედი და წერა
საფერს საფერი როგორ აფერა.
მათ შეუგამაფალი

არ ყვანდათ მრავალი,
თვით ხვდენ ერთმანერთს!

ზ. ქაცვია-მწუქმისსაგან მამასთან მოციქულის გაგ-
ზავნა და ცოლის შერთვისა დასტურისა და მამობ-
რივის კურთხევის თხოვნა და მამისაგან კურთხევა.

ახლა ის ზეითი ნაწერი ლექსი და ესე ერთი ხმა არის ორივე; მაგრამ
ის ხუთ სტრიქონად იწერების, და ეს ოთხადა. და საჩვენებლად დავ-
სწერე, გაიზინჯოს—რომელიც სჯობდეს. *)

ოდეს ქაცვიაშ ამბავი წვრილად
შეიტყო, ქალი მას ერგო წილად,
გულითა ღმობილად, კელთა აღპყრობილად
მადლობდა ღმერთსა.

მამასთან გზავნა მან მოციქული,
კაცი შევქნილვარ მე მოწიფული,
გთხოვ კურთხევას მამურს, ცოლის შერთვის დასტურს,
თუ დამცემთ, დრო არს.

*) რადგანაც ლექსი იღ თავამდე ისეთისავე ზომისაა, როგორც
წინა თავები მეორეს წიგნისა, ამისათვის სულ ერთ რიგად ვებეჭდავთ.
მხოლოდ ნიშნულად ეს თავი ნამდვილ ხელნაწერის წყობით იბეჭდება,
როგორც წინათ ავტორს შენიშვნა აქვს გაკეთებული, აქაც პირველ ხა-
ნების მესამეს სტრიქონებს წინ ციფრა 2 უზის და შენიშვნა აქვს: „ეს
ციფრანი ამისთვის არის, მესამე სტრიქონი კიდევ მეორედ უნდა ითქვას
ბოლომდის.“

მამამ ლბრძანა ცოლის შერთვისა
ჯერ დრო არა გაქვს, იყავ შენთვისა;
შენ ხარ ოცის წლისა, ვერ გიზამ ქორწილსა
მე შენ ჯდროოდ.

შვილმან მიუგო, ერთს სიტყვას ვიტყვი,—
გთხოვ არ მიწოდო მე მისთვის ბრწყინი,—
შენ ქენ სამართალი სწორე და მართალი,
ნუ სჯი თვალ ღებით.

შვილმან დაუწყო მამასა ბჭობა:
რად არ გახსოვსო შენი ბიჭობა,
ჩხიკე-შაშე და ლიჭობა, ქაცვ ნაცთა მირჭობა,
წელთ თექვსმეტობა?!

შენ რატობა ქენ, რად მაიკდინე,
თექვსმეტის წლისამ რაც ჩაიღინე?
საცოლო აცდინე, ნაცს სისხლი აღინე
ეკალზედ ხევით

ბევრი გეხვეწა და არ ისმინე,
ასე გახურდი, ვერ დაითმინე!
მე როგორ გისმინო და როგორ ვითმინო
ოცის წლისამა?

თავი დაუკრა მძიმედ მამასა:
შენ ნუ იწყენო, რაც ვსთქვი, ამასა;
მე ვსთქი ხუმრობითა, არა გულწყრომითა,
რაც მოგახსენე.

მამამ ლბრძანა, შენ შვილო ჩემო,
შენ მაგისთვისა მე არა გცემო;
არ არის ქორია, სუ ყველა სწორია
შენი ნათქვამი.

ნუგეშის შვილო, წამოდექ ახლო,
გლოცო, გაკურთხო, თავს კელი გახლო!
შვილმან კელს აკოცა, მამამან დალოცა
ამ სიტყვებითა:

ღმერთმან გაკურთხოს დამბადებელმან,
კათა და ქვეყნის ამაგებელმან;
გაწვიმოს ციერი, არა გქმნას მშიერი
პურ-ღვინით, ზეთით!

ესრეთ მოგრიოს შენ შენთა მტერთა,
ვით ერეოდეს ქარი ბზეთ მტვერთა;
მამ.მან და ძემან, ვით დედისა სძემან,
გზარდა, მან გზარდოს!

სულმან წმინდამან დაგცვას, დაგფაროს,
გიძღვეს, სიმართლის გზაზედ გატაროს:
კაის ბედს შეგყაროს, საყვარელს გაყვაროს,
გულით გახაროს!

ცოლი მოგცეს და ასულნი ძენი,
ვითა სოლომან, ჭკვიანი, ბრძენი;
ზისებრ გაგამდიდროს, მკვიდრად დაგამკვიდროს
სახლით და კარით.

ღმერთმან გაცოცხლოს მრავალი წელი,
მაგრად გიმყოფოს ზურგი და წელი;
არ შეგყაროს სენი, ძნელად მოსასვენნი,
გაძყოფოს მთლადა.

ყვა მოგცეს ბევრი გლეხი მდაბიო,
გამონოს ნებით რომ არ არბიო;
გქნას კეთილ მსაჯულად, არ ვინ ჰყოს ტანჯულად
უსამართლობით:

ღმერთმან აღგავსოს გარდამატებით,
ცხვრით, ძროხით, ქათმით, იხე-ტრედ-ბატებით;
გიმრავლოს ღორები, აქლემნი, ჯორები,
ეტლებ-უნები.

სააქაოსა გახაროს გულით,
საიქიოსა გაცხოვნოს სულით!...
რა ესრეთ დალოცა, თავზედა აკოცა,
ესრეთ უბრძანა:

წამოდგე, შვილო, აილე თავი.
ძებნე, მონახე შენ შესართავი;
აღახილე თვალი და მონახე ქალი
შენად საცოლოდ.

ღ მადისაგან რჩევა და ჩვენება, თუ როგორი
ცოდლი შეირთოს.

შვილო, მონახე ქალი ასეთი,
ქეშმარიტებით სწამდეს მას ღმერთი.
მოიყიდე კაცი,
გინა დედა კაცი,
მას აძებნინე.

ერიდე კახას, ურცხვს, ლოთს და კაპასს,
თორემ გიგინებს დედ-მამას, პაპას;
მალ-მალ გიზამს ჩხუბსა,
გაიმახვავს შუბსა,
გაძგერებს გულისა.

გაქვს, თუ არა გაქვს, არ გაგიკითხავს;
გეტყვის, არ მაცმევ შაიღიშით ნიფხავს!

მოგიდებს ყისტებსა,
წამოგკრავს ქიშტებსა,
ჩამტერებს ცხვირ-პირს.

ანჩხლი და ურცხვი თუ არის მრუშო,
ზედ შემოგჯდების, თუ კელით უშვი;
მოგიდებს მიზეზებს,
შემოგკრავს მით დეზებს,
დაგიჩხვლეთს გვერდებს.

საითაც უნდა, იქითკენ წარებს,
გარდმოგიჟირებს მათრახებს მწარებს;
აგიდებს აღვირებს, —
გატირებს, გაყვირებს, —
ისე გატარებს.

თუ ცოლს მიეცა ქმარზედ უფლება,
ქმარი ლიაში უკუეფლება;
გაისვრება ლაფით,
მის ქუჩეს საპნის ქაფით
ველარვინ გარეცხს.

ისო ზირაქში ბრძენმან დასწერა:
დედა-კაცისა ჰყრობა და ქერა;
კარგ გვარად ქადაგებს,
აქებს და აძაგებს
ისუ დედა-კაცთ.

უმჯობეს არსო ლომთ ვეშაბთანა,
ვიდრე ბოროტის დედაკაცთანა;
კაცისა ცხოვრებას,
ასე განშორებას
გვაუწყებს ისუ.

ნუ გსურს ლამაზი პირ სირინოზი;
არას გაამებს, თუ არის ბოზი.

ბევრი ჰყავს მას მტერი,
მდევენელი, დამჭერი,
მახის დამრწყმელი.

ძნელია. მცველმან ის ასე დაცოს.
რომ მტაცებელმან არ წართაცოს;
შირს უდგას მპარავი,
ვერ შესძლებს მფარავი
მის სიფრთხილესა.

რაგინდ რომ მცველი იკრთობდეს ძილსა,
მაინც ვერ შესძლებს ბევრსა ღვიძილსა;
რა რომ თვალს დახუჭავს,
მას მტერი აბუჭავს
ძალით თუ ნებით.

თვით ქალსა მართებს რომ თავი დაცოს,
ქმარს თავი თვისი არსად წართაცოს;
არ განშორდეს მფარავს,
არ მიეცეს მპარავს
თავისის ნებით.

თუ ქალმან თავი თვითან არ დაცო,
რამდენიც უნდა შენ იმამაცო,
ვერ შესძლებ დაცვასა,
თუ შეიქს ტაცვასა
თვით თავსა თვისსა.

ბოზი ლამაზი ბევრს კაცსა აცდენს;
როგორც რომ უნდა, ისრე მოაკდენს:
მოსთხრის კაცს, წააკდენს,

ზენებას გარდააკდენს,
მოჰკლავს და წარწყმენდს.

თუმცა შეადგა ლამაზი ბოზი,
ძნელად გარდურჩეს .
რომ არა აცდინოს,
და არ გარდააკდინოს
სჯულსა და წესსა.

ნუ გინდა ბოზი, ანჩხლი და ლოთი,
თუ არ გინდოდეს შენს სახლში შფოთი;
ამათა ზღვეს ჩხუბი,
კელთ კმალი და შუბი
უჭირავთ მზათა

ნუ გსურს ქალთ ქრმოზა შავ თვალ-წარბისა,
რომლისაც გული სხვასთან წარბისა;
შეგიყრის მარაქას.
წაგირთმევს ბარაქას,
სახლსა და კარსა.

თუ ქალსა თვისი კმარი არ უყვარს,
ვარდივით ფშვიდეს, იტყვის, ფუ სულ ყარს!
იზიზღებს მიდგომას
და ახლოს მიჯდომას
თავს კმრისასა.

ქრმის მოღალატე თუნდა კმართან წვეს,
რომელიც უყვარს, გული მასთან სწევს;
კმარს ახსენებს არად,
კუროს კაის გვარად
მიაპყრობს პატივს.

ქმარს რომ ჯნდოდეს . . .
ეტყვის დამეხსენ, მე არ მინდება;
მალვითა, ფარვითა,
ქურდულად პაჩვითა
. . .

ქმართან პირზედა წყალს არ შეისხამს,
კუროს რომ ნახავს ხალებსაც ისხამს;
ქმართან პირს ატირებს,
მყვართან ღხინს გაპირეს:
ორგულობს ასრე!

ქმართანა შეიქს ძირილ წუწუნსა,
და კუროსთან სტვენა, წრუწუნსა;
ქმარს მიიჩნევს ჭირად,
კუროს . . .
თავსა შაირცხვენს.

ქმარს თავზედ საბანს გარდააფარებს,
კელს კუროსაკენ გარდააპარებს;
ქმარსა ენით ტიტინს,
კუროს კელით ლიტინს
დაუწყებს მალეით.

რომელიც ქალი ქმარს სხვაზედ გასცვლის,
საუნჯისაგან თავის სახლს დასცლის;
გაკდების შაშველი,
წაკდების მიმშველი,
ველარვინ შემოსს.

მასწავლელის, დამწლეოს ველარ ითავებს,
ვინც თვითან ჟნდა, სახლს იმით ავსებს;
სახლს მოსთხრის, დაავსებს;

და სტაქნებს დაავსებს.
ღვინით სხვას ასმევს.

თავის ქმარს უზამს ასეთს ხუმარსა,
არ გამოუწყევტს სახლში სტუმარსა,
კუროს სიყვარულით, '
მისის სიხარულით
მასპინძლობს მალშალ.

ცრუესა და მავნეს სუყველას დასხამს,
არაყს და ღვინოს წყალსავით ასხამს;
არას უგდებს ყურსა,
ღვინოსა და ჰურსა
სახლში გამოსწყევტს.

კუროს უმზადებს კარგსა სადილსა
და აღუსრულებს გულს წადილსა;
ღვინოს ასმევს წყლურად,
ქმარს გაუკდის წყლულად
სულსა და გულსა.

კუროს მიართმევს ქადა ნაზუქებს,
გატენილს ყვერულს, კარგათ ნასუქებს;
როცა სადილს აკმევს,
ყავა-ჩაის ასმევს,
ხილსაც მიართმევს.

მალ-მალ მიართმევს არაყ-ღვინოსა,
უნდა რომ კურომ გაუღიმოსა;
მალვით უზამს თვალსა:
შენ მთხოვე რასაც ვაძლსა,
მოგართმევ მალე!

აყურებინებს ქმარსა საწყალსა,
სწყურის, არ ასმევს მას ცვარსა წყალსა;
 შიან შესთხოვს პურსა,
 არას უგდებს ყურსა,—
 მყვართან აქვს გული.

ქმარს ეტყვის, ადექ აიღე წალდი
და შეშისათვის ტყეშიგან წალი;
 გამოგიცხო მქალი,
 გიქმნა შექამალი,
 ქინქრის ფუშრული.

როდესაც რომე ქმარს გაიტყუებს,
ქვეშაგებს გაშლის, ბალიშებს, ყუვებს;
 მყვარს მოჰკიდებს კელსა,
 მოეხვევის ყელსა,
 ჩაკოცნის ტკბილად.

.
.

საბრალოს ქმარს ქვეშა
მიწა, ქვა და შეშა
 ეგების კმელად.

შეირთევ შვილო, ცოლი ასეთი,
ეს საქმე სჭირდეს იმას არც ერთი;
 ერიდე ამასა,
 მისმინე მამასა
 ეს რჩევა, შვილო.

ქალს ნუ უარყოფ თვალად ნასობით,
თუ გწადს სიცოცხლე წელთა ასობით.
 ოღონც ფხიზლად ვლიდეს,

ქმარს არ სხვაზედ სცვლიდეს,
არ იყოს ანჩხლი.

ამგვარი ცოლი არ გიორგულებს,
გაუთუთილდების შენს ბალში რგულებს;
დასცავს, დაიფარავს,
არას მაიპარავს
შენს საქონელსა.

სახლ-კარს მიუგდებს თვალსა და ყურსა
ბარაქას დასდებს ღვინოს და პურსა.
თუ მიიჩნევ ტკბილად,
არც ის გაგადის წბილად,
არ გაგცვლის სხვაზედ.

ერთმანერთისა გულ მინდობილად
ძილი, ღვიძილი გექნების ტკბილად.
ქვეშ დაგიგებს რბილად,
ზედ დაგხურავს თბილად,
დაგაწვენს ძილად.

არვინ წაგართმევს შენ იმას ძალით,
არცა მოგპარავს მას ქურდი მალევით.
არ გექნების შიში,
მისთვის კვნესა ვიში,
არც არა ფიქრი.

თუ კაცს არა აქვს მართალი ძილი,
სიკვდილი არის მისთვის ღვიძილი;
ვარდების გონებას,
დაიწყებს ღონებას,
წაიღებს ფიქრი.

თუ კაცი რასმე საოხრავს ოხრავს.
თავისის ტანის ძვალებს გაძოხრავს;
ბევრისა ჟრვითა
შვიდითა თუ რვითა
დანამქლობს კორცსა.

კაცი მიმყოლი სევდა ფიქრისა
სიკვდილისაყენ ქართებრ მიჰქრისა:
ფიქრი არ ასვენებს,
აუშლის ავს სენებს,
დანასნეულებს.

ჯავრი უდროოდ კაცს დანაბერებს,
ასეთს ლახვარსა გულს დანაძგერებს.
მასაც არ აჯერებს,
მოჰკლავს არ აბერებს
მეტი ნალღელი.

რაკი დამეხავს ელვა-ქუხილი,
დაისეტყვების ყანა თუ ხილი,
რას არგებს წუხილი?
მკედარ თვალ-დაწუხილი
ველარ აღგების

ლაშაზის ცოლის პატრონი კაცი
არს ფიქრისაგან შორს წარნატაცი;
მისთვის შიშნეულობს
და მისთვის სნეულობს,
შინ არს თუ გარეთ.

ფიქრობს, ვაი თუ დედალი კრელი
ვიდოდეს სადმე ფრთა დაღჰკრელი;
ჩემთან კი ბუდებდეს,

სხვათა კვერცხებს უღებდეს,
მე კი ვჰკვებევდე!!

იტყვის, ვაი თუ გაფრინდეს შორსა.
თავისის ნებით მიეცეს ქორსა;
იმან ითვალტვინოს,
მე კი ამადრტვინოს
მისის ნალვლითა'

იტყვის, ვაი თუ ეს მიწა ჩემი
იყოს ვისიმე სხვის მიწაჩემი;
შიგ ასხას მან წყალი,
დამაგდოს საწყალი
მე უქურტლოდა?!

იტყვის, ვაი თუ ეს ჩემი ცოლი
ავის საქმისა იყოს გამყოლი;
მე არა უყვარდე,
საყნოსლად უყარდე,
სხვასა სუნაევდეს!

რა არს ლამაზი დედალი ჭრელი,
თუ კი არ უყვარს საკენკის მყრელი?
რა კელი ეყრების,
მასამც შეეყრების
ხრინწ წიტ წიწაკი.

შენ გეყოლების შავი დედალი,
შენს საქათმოში კვერცხის მღებელი;
ამას იტყვის ჭურდი,
შავია და ცუდი,
რათ მოვიპარო?

შენს კარ მიდამო შეიქს კაცანსა,
მოგართმევს კვერცხით სავსეს ბაკანსა,
გიჩეკს წიწილებსა,
გიზრდის წვრილს შვილებსა,
სხვა რაღა გინდა!

თ სწავლა მამისაგან, რომ თვალის ნდომას გუ-
ლი არ მიაყოლოს.

თუ კაცსა გული არა აქვს მთელი,
ცუდია მისთვის თვალთა ნათელი.
სჯობს თვალი დაწუხდეს,
გული კი არ წუხდეს
კაცისა სევდით.

სიბრძნე უდროოთ კაცს არ აბერებს,
თუ გული მთლად აქვს, კიდევ ამღერებს!
თუ გულს რამ ეწყინა,
სატკენი ეტკინა,
მალე მოკვდების.

რადგან გულით არს-სიცოცხლე კდომა,
სჯობს გულს უსრულო, არ თვალთა ნდომა;
ნუ ზდევ თვალთ ნდომასა,
გულთა წაქდომასა,
გული სჯობს თვალთა.

თვალთ სიამოვნე არს ერთი წამი,
გულთ სიამოვნე—მრავალი ჟამი,
თვალთ ნაძუშაკევი

აჲს ნაეშმაკევი
გონება ღვთისა.

თვალი შორს წავა, რასაცა ნახავს,
ამბავს მოუტანს, გულთანა ძრახავს;
რასაც მაიწონებს,
გულში გაიწონებს
ნდომის ლახვარსა.

რასაც კარგს ნახავს, გულს მოუნდება,
თუ ვერ იშოვნა, მით აკუმუნდება:
დაიწყებს ღონებას,
ჯავრს მისცემს გონებას,
წაიკდენს თავსა

ნახა, კაცისა გული მოკვდება,
ყოველი ასო სულ თან გაჰყვება.
თვალი არს მცდენელი,
კაცთა წამკდენელი,
შემასმენელი.

რადგან თვალებსა არ აქვს დანდობა,
არც ძმობა გვმართებს და არცა დობა
ჩვენთა თვალებისა
გზისა კვალებისა
მიღვენ-მიყოლა.

თვალთა ნდომამა ევა აცდინა;
ღვთის ამცნებასა გარდააცდინა:
ეშმაკთ თქმა ისმინა,
გულით ვერ ითმინა
უთვალობანი.

ოდეს აღამ ბრმად ღმერთმან დაბადა,
ნათელი ეცვა ტანთა კაბადა.

იყო გონებითა

არ დაღონებითა

ტანთ საცმელთათვის.

არას ზრუნევდა. ეძინა ტკბილად.

ღმერთმან ამოსჭრა მას გვერდი რბილად, —

აღამ იყო კაცად, —

ევა დედა-კაცად

უქმნა გვერდითა.

ევაც ბრმა იყო ადამის მზგავსად.

ადამის შემწედ და მისათავსად.

დასხნა სამოთხესა.

არა სამს ოთხს ხესა,

მრავალთა ხილთა.

ღმერთმან უბრძანა ადამს და ევას:

თქვენ ნუ დაუწყებთ მას ერთს ხეს რხევას!

სხვა რაც ხილი იყოს,

ყველა თქვენი იყოს,

იმას კი ნუ შუამთ.

თუ იმ ხილს თქვენ შუამთ, მისგან მოჰკედებით;

როგორც იყავით, ისევ გაკდებით.

ნუ გასტეხთ მცნებასა,

თქვენ ჩემს ბრძანებასა

ზედა დადებით!

გველმან ეშმაკმან მიუთხრა ევას;

მე მოგიბრძობო შენ ვაის რჩევას;

ვერა ჰხედავ შენა.

როგორ დანაშვენა
ღმერთმან სამოთხე!?

სიმშვენიერე სამოთხის ხილთა,
ანუ ფრინველთა ტკბილად ძახილთა,
არ ითქმის ენითა,
ვერ გასმენ სმენითა.
არ ძალმიძს ჟება!

რასაც ხის დაცვას გეტყოდათ ღმერთი,
იმ ხეს ასხია ხილი ასეთი,
თუ რომ ის შეშჳამე,
შენ იმავე წამე
სუყველას ნაჰხაე.

ევა სცჳა, ჳამა, ხილი იხილა,
ეშმაკის რჩევით თვალი იხილა:
რაც მან თვალთ ნახა!
გულით ვერ დასახა
ენით სათქმელად.

ევამ ჳრჳეა ადამს, ვიხილე თვალი,
სასიარულოდ ვსცან გზა და კვალი;
ვანვაგდე მე ძნელი
აწ ლამე მე ბნელი,
დღე გამითენდა!

ადამ ჳრჳეა ევას, მითხარო შენა,
თვალთა ნათელი რამ აღგიშენა?
მიუთხრა ევამა,
იმ ხისა რხევამა,
რომელსაც ვსცევდით.

რასაც ხის დაცვა ღმერთმან გვიბრძანა,
ის ხილი გველმან მე მომიტანა.

რა ისი შეესქამე,
მაშინვე ერთ წამე
თვალთ ამეხილა.

აჰა ის ხილი, შენცა შექამე,
დღე განითენე, განაგდე ღამე!
აღამცა შექამა,
იმასაც ერთ წამა
თვალთ აღეხილა.

რა დაინახეს წითელ-ყვითელი,
შემოეცარცვით თვალთა ნათელი,
მოუნდა ლაბადა,
ჩაიცვეს კაბადა
ლეღვის ფურცელი.

ტანთ სიშიშვლითა ორთავ სრცხვენოდათ,
მოწყენით იქმნენ, არ მოლხენოდათ;
ტანთა სიშიშვლითა,
სირცხვილის შიშითა
დაცაიმაღნენ.

უწოდა ღმერთმან: ადამ, ადამო!
სად მიმალულობარ, აქ ჩემთან გამო!
ადამ კმა-ჰყო მალე:
— შიშით დაფიმაღე
სიშიშვლის გამო.

ჰრქვა ღმერთმან ადამს: რად ხარ მშიშველი;
ვინ გითხრა შენა რომ ხარ შიშველი,
უკეთუ არ შექამე,

რომლისა გამცენ მე
მხოლოდ არ ქამა?

აღაბა მიუგო: რომელიც შამე
შენ დედა-კაცი, მის სიტყვით ვქამე.
ჯერ თვითან შექამა,
მერმე მე მაქამა
იმ ხილთაგანი.

ღმერთმან დედა კაცს ჰრქვა: ჰყავ რასთვინა?
დედა კაცმან ჰრქვა, გველმან მაცდინა.
ქამა იმ ხილისა,
მით თვალთ ახილვისა
გველმან მირჩივა.

ჰრქვა უფალმან გველს: რამეთუ ეს ჰყავ,
ყოვლს პირუტყვთ-მკეცთაგან წყეული იყავ!
ხვიდოდე მკერდითა,
მუცელზედ თრევითა,
მიწასა სქამდე!

დედა-კაცისა და შენსა შორის,
მისთა თესლთა და შენს თესლთა შორის
დავდვა მე მტერობა,
არა პირუფერობა
ერიმანერთისა!

იგი საკვდავად შენს თავს უმზერდეს,
დასაკრავადა დიდს კეტს უღერდეს;
შენ იმისთა პრკალთა,
მის ვაჟთა თუ ქალთა
უმზერდე კბენად!

დედა კაცსა ჰრქვა: განმრავლებითა,
განვამრავლე, და მწუხარებითა,
სულ თქმნითა შენითა

კვნესითა, ქშენითა

შენე შვილნი შენნი!

ქრმის მიმართ იყოს მიქცევა შენი,
გეუფლებოდეს შენ ქმარი შენი!

შენ ქმარსა მონებდე,

უსმენ უგონებდე,

რასაც გეტყოდეს!

ხოლო ადამს ჰრქვა: რად მაიკდინა,

შენის ცოლისა სიტყვა ისმინე,

და შენა შეშჳამე,

რომლისა გამცენ მე

მხოლო არ ჰამა?

წყეული იყავნ საქმეთა შენთა!

ქმუნვითა შჳამდე ყოველთა ღღეთა

თიფასა ველისას,

ნაოფლისა სველისას,

შჳამდე ჰურსა შენს.

ვიდრე მიქცევად შენდა მიწადა,

რომლით მოღებულ იქმენ კაცადა;

რამეთუ შენა ხარ

მიწა და წყალ ცეცხლ-ქარ,

მიწადცა იქცე!...

ნახეთ, თვალთ ნდომამ ამათ რა უყო,

ყელთ სასიკვდინე გარდაცვა გულყო.

სცანთ, მათ ქნეს სარფა რა

აჳამა ფანთარა

ედემთ ხილთ ნაცვლად.

ადამს და ევას ტანთ სამოსელი,
არც აბრეშუმი, არც ბანბა სელი,—
ნათელი განძარცვა,
ტყავფუჭი ტანთ აცვა,
განაძო გარეთ.

თვალთ ლამაზთ ნდომამ მრავალი წმინდა
კაცი მოკლა და კიდევ წარწყმინდა:
წარღვნა მოიყვანა,
წყლით დანთქა ქვეყანა,
ენა ურივნა.

თვალმან გულის ამცნო ცათა შვენება,
გულმან დაუწყო გოდოლის შვენება;
ქვეყნითგან ზეცადა
მით აღსვლას ეცადა,
ღმერთს აწყენინა.

ნუ მისცემ გულზედ უფლებას თვალთა,
თორემ აგირევს გზათა და კვალთა:
წაგიყვანს მრუდადა,
გატარებს ცუდადა,
დაგლაღავს რებით.

თვალი გულისა არს წინამძღვარი
მეტად ხარბი და გაუმაძღარი:
ნდომით არ ამდიდრებს,
არცა დანამკვიდრებს
ერთ ფეროვნებით.

კაცს რომ ტანთ ეცვას, არა სციოდეს,
მაძლარი იყოს, არა შიოდეს:—
ცერიოთ საცმელთა,

გემოთი საქმელთა
სხვას მოანლომებს.

ქაცვიამ უთხრა თავის მამასა,
რაც თქვენ მიბრძანეთ, სრულ ვყოფ ამასა:
არ მივსდევ თვალთ ნდომას,
არცა გულთა ნდომას;
ვსდევ ღვთის ნაბრძანებს.

რასაც მე ღმერთი სარჩოს შიბოძებს,
სახლ-კართ შეუდგამ სვეტებს, მით ბოძებს;
მე სხვა არვინ ვიცი
გულში დანაშტკიცი:
მაქვს ღვთის მინდობა.

მე არ გავიღებ იმაში ფასსა,
არც ლამაზს ვეძებ, არც თვალად ნასსა.
რაც ბედმან მახვდინა
და წილში მარგინა,
იმას შევირთავ!

მე ერთი ქალი შემხვდა ქალასა,
არვინ ატანდა მოსვლად ძალასა.
თავისის ნებითა
ვარდთ გვირგვინებითა
მოვიდა ჩემთან.

შემომადლივა ვარდის კონები;
სიტყვა მომიგო მოსაწონები:
„ჰა შენ, ჩემო, ვარდი!
შენს კელთ ჩამოვარდი
შენად საცოლოდ!“

არ ჩამოვართვი მის ღროსა ვარდი;
უთხარ, უკანვე ქენი ნაფარდი,
თუ შენ გერგი წილად,
ფიცხლოვ საქორწილად
მამას ვსთხოვ დასტურს.

ახლა შევიტყევ, სამს ქალს ჩემზედა
წილი უყრიათ წერა-ბედზედა:
მას ქალსა ვრგებივარ,
მე მისი ბედი ვარ!
ბედს ვერ წაუვალ.

მამამ შეიღს უთხრა, რას ჰქვია ბედი?
როდის დაგინდობს საწუთრო ყბედი,
შენ ასე გატაროს.
რომ არ გაგამწაროს,
რაგინდ ტკბილ იყო.

რადგან შენს საქმეს ღმერთზედა აგდებ,
ბედის კსენებას რად არ განაგდებ?
რას ექვია აწ .ბედი“ —
ყრმა ვიყავ, დავბერდი, —
ჯერ ვერ მიცნია.

შვილო, ყრმა ხარ და თუნდა დაჰბერდე:
რაც ღმერთმან მოგცეს, უნდა დასჯერდე:
კარგია თუ ავი, .
თეთრია თუ შავი, —
უნდა ითავსო

შემთხვევითი არს და არა ბედი,
წყნარად მავალი გინა მორბედი
რომ წანაწყდეს ლოდსა.

გინა ოქროს ზოდსა
უეცრად კაცი.

არ არს არსებით მყოფელი ბედი,
მან მოგცეს რამე—ნუ გაქვს იმედი;
მეფეთ სიმაღლისა,
გლახათ სიმდაბლისა
სახელ არს ,ბედი‘.

საწუთროს სოფლის ჟამთა ცვლილობა,—
დღეს შერიგება, ხვალ აშლილობა,
გლახობა, მეფობა,
სიძვირ იეფობა
ღვთით არს, არ ბედით.

კაცს არას არგებს ბედის მინდობა,
ღვთის უარ-ყოფა არ შეენდობა,
ღმერთს მიანდევ თავი.
შენი შესართავი
იმასა სთხოვე

ღმერთმან რისაცა გაგკადოს ღირსი,
იყოს ბნელ ღამე თუ ნათელ ღღრსი,—
მიიღე ორივე,
მადლობა მოჰრივე
ღვთის ნაბოძებსა

ნუ ემზგავსები უმეცართ ბიჭებს:
ნუ მიაჩმებ ბედს ღვთისა ნიჭებს.
ღვთისგან შეწყალებას,
ჭირს ღებინად ცვალებას
უწოდენ ბედსა.

რაც კაცი უღმრთოთ საქმეს გაბედავს,
დაბრმობილ არს და ვერასა ხედავს;
ორს ჰპოებს, თუ ერთსა,—
თუ არ მადლობს ღმერთსა,
თავსაც დაკარგავს.

ი. ქაცვია მწყემსისაგან კითხვა, თუ ვითარ მოიუგანა
წულით რღვნა თვალთ ღამაზთ ნდომამა.

შვილმან ჰრქვა მამას: მითხარ, მამაო,
წარღვნა ვითარ ქმნა თვალთ ნდომამაო;
ასეთი რა ქნაო,
ქვეყანა დანთქაო;
შეიძლო ვითო?

მამამ ჰრქვა: შვილო, აწ დაბადება
სრულად ვით გითხრა, დაგვიანდება,
ძნელი არის, შვილო,
არა საადვილო,
ქორწილს მოგაცდენს.

შვილმან მიუგო, თუ დამრთავ ნების,
ეგ მირჩევნია ჩემს ქორწინებას,
რად მინდა ჯერ ცოლნი,
უმაწვილნი ჩემ ტოლნი
ცოდნითა მჩაგვრენ.

ცხვართა მწყემსობით ბრიყვათ გამზარდეთ,
ახლა თქვენ ჩემად სწავლად დაზარდეთ!
ყველა თქვენა გძრახავს,

რომელიც მე მნახავს
ასე უცებსა.

მამავ, ამბობენ ავთა სიტყვათა:
ქკვიანმან კაცმან შეილი ბრიყვათი
რატომ გაზარდაო,
რასთვის დაზარდაო
მის სწავლასაო?

მამავ მოვიცდი ქორწინებასა,
თუ კი მასწავლით რასმე მცნებასა.
რას ვაქნევ ცოლის რთვის,
ბრიყვს დამცინოდენ თავს
სწორ ამხანაგნი.

სულ მაჯავრებენ თავის დაცინით
ცხერისებრ ბეეთი, თხისებრ კიკინით.
ვფიცავ მაცხოვარსა,
ალარ ვზღევ ცხოვარსა
მე ღლეის იქით.

მამამ ჰრქვა, შეილო, ამად დავზარდი,
არც მე ვარ სწავლით კარგად ნაზარდი.—
ერთს ამაზედ ვზარობ,
აქა-იქ ვმგზავრობ,
ვერ მომიცლია.

არც მე მაქვს, შეილო, ცოდნა მაგდონი,
მძლიე მისწავლია ან-ზან-გან-დონი.
შვილმან ჰრქვა მამასა,
მე გკითხავ ამასა:
რად არ ისწავლე?

მამამ მიუგო: ჩემსა ყრმობაში,
სულ გარს მტრად გვადგა თურქ-ყიზილბაში;
მით აკლო სწავლამა.
ჩვენში ლეკთ დავლამა
წიგნნი წარსტყვენა!

დარჩნენ უწიგნო ბერებ-ხოცები,
ჩემის დროს ყრმანი უწვრთელ უცები.
მე ამაღ შეწყობით,
გარჩევით, შეტყობით
ვამბობ ვერასა. —

მამავ, მასწავლე რაც შენ იცოდე,
მე მასა ვსჯერვარ, თუმცა იტყოდე:
მარტო თვალთა ნდომა,
რღენით ქვეყნის წაკდომა
გამომიცხადე!

მამამ ჰრქვა, რადგან არ დაიშალე,
ბალში ჩირდილში ქვეშ რამ გაშალე.
მუნ დავსხდეთ, წამოვსწვეთ;
თუ რამ მიდგს, წამოვსწვეთ;
ჩემ საღვინითა.

მე— თიკის კოკა, ზნოიანი ქური,
რასაც ვადენდე, შენ უგდე ყური:
დალივე გულითა,
არ წვრილად კულითა,
თას-ყანწ-კახ-სირჩით.

ჯერ ეს მაქარი შენ სვი ხარბადა,
მერმე მე გეტყვი ყველას ამბადა,
დალივე გულ-უხვად,

ნულარ მთხოვ კულუხად
საგაისოდა.

შვილმან ჰრქვა: მამავ, ლექსად წყობითა .
მართლა არ მესმის მე შეტყობითა;
თქვენ ბრძანებთ იგავად,
მე მესმის იგ ავად,—
მიბრძანეთ ამბად

ლექსად ითქმიან შემოკლებითა,
ან მომატებით ან მოკლებითა;
სიტყვა განმარტებრთ,
არ კლებით, არ მატებით
ამბის თქმა მსურის.

როგორც ეწეროს წინასწარ თქმული, —
წარღვნით ქვეყანა იყოს დანთქმული,—
ისრე გამაგონეთ,
მართლა ჩამაგონეთ,
მე ბეჩს მამაო.

მამავ, რომ ლექსავ, ყოყმნობ, აყენებ
ფიქრით სენს რასმე თავ ზიაცენებ;
ბრმა ცალთვალთ ხარო,
ეგეც არ, მოსთხარო,
რომლითაც ზედავ.

ბერი კაცი ხარ და მოკლებული,
კჳა არ შეგექნას დამოკლებული:
რად მიზდევ წერასა?
კაი შენს წერასა,
რა ცუდად შვრები!

ვინ წაიკითხავს გრძლად შენს ნაწერსა,
სულ გაგინებენ თეთრს ულვაშ-წვერსა;
მაგ წიგნს გიწუნებენ,
არად ირწმუნებენ
შენს ლაპარაკსა.

მამამ ჰრქვა, შეილო, რაც გამაგონე,
არა ჰქენ ავად რომ მამაგონე;
ავ რიგად წანაკდენს,
კეუვას გარდააკდენს
კაცს მეტი ფიქრი.

მე ლექსად სიტყვებს ამად ვაწყობდი,
უფრო ტკბილად ჩნდა, ამას ვატყობდი;
არ მაქენდა იმედი,
შენ ამბად ისმენდი
მოუწყენელად.

აქ მოდი, შეილო, ახლოს დამიჯე;
რაც რომ მოგიტხრა, კარგად გაშინჯე!
მე სიტყვაბსა სწორსა,—
არ თუ არაკს კორსა,—
გეტყვი მართალსა.

სიტყვას არც კლებით, არც მომატებით,
ყველას მოგიტხრობ ჭეშმარიტებით.
მე რაცა ვსთქვა. ენით,
შენ ის ყურის სმენით
კარგად შეიტყევ.

შენს შეილს მიუთხარ ეს აძებნია:
მე მომიტხრობდა პაპა-ბებია.
არს ბრძენთ ბრძანებული,

არ მოგონებული
ცული ამბავი.

ესე ამბავი კარგია, შვილო:
საუკუნო არს საშვილოს შვილო!
ესე ლაპარაკი
არ არის არაკი,
გესმოდეს, შვილო.

სწავლად წინ ფეკი წამოდგი ნებით,
ყურიჲ ისმენდე, გულთ მოდგინებით!
შვილო, შენს მამასა
ნუ მიზამ ამასა
რომ არ ისწავლო.

შვილო, იკმარე ჰკუა და გონი,
შენ გაიგონე ეს გასაგონი.
დასია და გონი
საწვავ სადაგონი
ნუ გრწამს ნურც ერთი.

შვილო, თუ ამას არ შაისმენდე,
რასაც შენ მიკვეთ, მას არ ირწმენდე.
ბერს კაცს თეთრ-წვერასა
ნუ მიკვეთ წერასა,
ცუდად ნუ გამრჯი.

ვარ ბერი კაცი ღიდად ნასარჯი,
საწუთროსაგან მწარედ ნატანჯი
შიშველის ფეკებით
აქა-იქ კეკებით
აყვეობისაგან.

შვილმან მამასა მიუთხრა ფიცით:
სწავლას მოჰყევები გულისა მტკიცით.

მასწავლი რკბილადა,
რად გაგკდი წბილადა
მე შენ, მამაო!

უსწავლელობა არს წარსაწყმენდი,
თუ არ მდომოდა, თავს არ გაწყენდი;
სახლ-კარს დავითრევედი,
კოლსა შევირთევედი,
ვიქორწინებდი.

კარგია, შვილო! რადგან აგრეა,
რომ კოლის ნდომამ არ გარდაგრია
შენის კეკისაგან,
შენ სხვის ბიქისაგან
ჰქმენ ღმჯობესი.

როგორც მე ნდომამ ჰქვას გარდმაკდინა,
ისრე არ გიყო, არ წაგაკდინა,
ვით მე ჰალა შინა
ჩხიკვმან შემაშინა,
შაშე-ჰაცემან, კაცმან.

ჰალასა შინა დამაქორწინა,
მოლი დამიგო, კოლთან მაწვინა;
მსუსხევედა კინჰარნი,
მიკბენდეჲ კინჰველნი,
მჩხვლეტდენ ეკალნი.

შვილო, ყოფილხარ ბიჰი ბიჰური,
არა გემთხეა რა ჩხიკვ-შაშე-ლიჰური,
ვით მაშვრალს წყურვილმან
მე მიყო სურვილმან
გულთ განკურვება.

ემაღლობ ღმერთს, შვილო, ხარ გონიერი,
მძლეთა მებრძოლთან ძალ-ღონიერი;

წყალთან წყურვილისა,
ქალთან სურვილისა
გაქვს მოთმინება.

ამისთვის გწყალობს, შვილო, შენ ღმერთი
რომ კარგი საქმე შენა ჰქენ ერთი:

ვარდთ გვირგვინებითა
თავის თავს ნებითა
გაძლევდა ქალი.—

შენ რომ იმ ქალთან არ შეიგინე,
ღუთისა მცნებაზე იგულთ-მოდგინე,

ჰქენი მოთმინება.—
ამისთვის ინება
შენთვის კეთილი!

ვით დედა შენმან, კარგი ქალობა,
გულს აქნევინა ქვა-ფიქალობა;

ნდომანი ითმინა
მე არა მისმინა
ჯვარ დაუწერლად.

ვინც ღუთის ბრძანებას არ ეურჩების,
მრავალს განსაცდელს გარდაურჩების.

გულის წმინდობითა,
ღუთისა მინდობითა
განემარჯვების.

ია. წარღვნის ამბავი: ნოეს კიდობნად
შესვლა.

ადამის ტომთა. კაცთ ძეთა ძენი
იყვნენ ზოგ-ზოგნი ჭკვიანი, ბრძენი,
კაცნი დიდებულნი,
ღუთის ძედ წოდებულნი
სიწმინდის გამო.

ცხოვრებდენ წელსა ცხრა ასსზედ მეტსა,
სამოც, ორმოცსა და ათერთმეტსა;
სიცოცხლის სიგძითა
ასულით და ძითა
განმრავლდენ კაცნი.

კაცთ შვნეს ასულნი ლამაზნი ქალნი,
ღუთის ძეთ რა ნახეს, ზედ დარჩათ თვალნი.
შეირთვეს ცოლებად,
შვილთა საყოლებად
თავ-თავისთვისა.

ღმერთს არ ეკეთა გრძლად ყოფნა კორცად,
ას-ოცის წლისა ქმნა დასახოცად.
თვალთ ლამაზთ ნდომამა
და გულთა ცდომამა
ეს მოაკდინა.

ცხრა ასისაგან ასისა მოკლნა,—
რვა ასის წლისა დღე შეუმოკლნა,—
ესრეთ შესძლო თვალმან
და ლამაზმან ქალმან,
შენ რომ იკითხე.

ლუთის ძედ შვნეს შვილნი გოლიათ-გმირნი,
შესახედავად გულთ გასაგმირნი,
მაღალნი, დიდები.
არ აქენდათ რილები
არას-ფერისა.

არას ისმენდენ ლუთის ბრძანებასა,
იქმოდენ ყველას თავის ნებასა.
ქმნეს უშჯულოება
უსამართლოება
განმრავლდა ქვეყნად.

ყოველთ კორციელთ ქმნეს თვისი ნება,
თავის გზას მისცეს ქვეყნად ხრწნილება;
უსამართლობითა
არ გულ-მართლობითა
განხრწნეს ქვეყანა!...

რა ეს სცნა ღმერთმან, გულის მიხვდა წყენა,
და შეინანა მათი გაჩენა!
ღმერთმან ამ საქმითა
ინება დანოქმითა
წარლენა ქვეყნისა.

ღმერთმან სულ ქვეყნად აკვირვა თვალნი
და ვერსად ნახა კაცნი მართალნი!
ერთი ნოე ჰპოვა.
იმას ესათნოვა
სიმაართლის გამო.

ნოემ შვა სამ ძე: სემ, ქამ, იაფეთ.
ჰრქვა ღმერთმან ნოეს: ძელთ კრად ისწრაფეთ!
მწადს წყალთ დიდობანი;

აგე კიღობანი
ოთხ კედლად ბუდებ.

შიგნით და გარეთ მოკირე კირით;
წვიმა მოჰხდების ექვსისა კვირით
დღისითა, ღამითა,
წუთითა, ჟამითა
შეუწყვეტელად.

სამასის წყრთისა იყოს სიგრძენი,
ორმოცის წყრთისა მისი სივრცენი,
ოც-და ათეული
წყრთითა განწყრთეული
სიმაღლე მისი.

კარგათ გაწყობით მაგრათ შეკარი,
იგვრდივად უქმენ კიღობანს კარი;
ორ-სამ სართულებად
იყოს დართულებად
ქვე საყოფელად.

აწ მე მოვეადო ქვეყნად რღვნა წყლისა
განსაკრწნელადა კორცთა ყოვლისა,
არიან რომლისა
სული სიცოცხლისა
ცას ქვეშ ქვეყნადა,

მათ ყველას ექმნას წყლის-გამო დათქმა,
მე შენთან ჩემი ვამკვიდრო აღთქმა!*)

*) ამ ხანა და აჰას შემდეგში, ნამდვილ ხელნაწერში, მხოლოდ
ორ-ორი ტაეპია, სტრიქონია, და, როგორც ეტყობა, ავტორს შემდეგ ჩა-
წერა სდომებია. ამიტომ ჩაჰამატებელ ლექსების რიცხვით ცარიელი აღ-
გილი დაუტევები. პ. უ.

ხოლო შეხვიდე კიღობნად: შენ და ძენი შენი,
და ცოლი შენი, და ცოლნი ძეთა შენთანი შენი,

იყოს რაც ქვეყნად ქვეწარმავალნი,
ნათესაობით, გვარით მრავალნი,
ყოველნი კორციელნი,
არა მარტო — ტიელნი, —
წყვილნი, თუ ტოლნი:

პირუტყვ, მკეც, მფრინველ და ქვემძრომელნი
მშვიდნი, გინა თუ მრისხველ-მწყრომელნი,
მამალნი, დედალნი,
მამაცნი და კრდალნი
თვითოს გვარისა.

წმინდათაგანი შვიდ-შვიდი ტოლნი,
და არა წმინდა თვითო ქმარ-ცოლნი
შეკრიბე თესლადა,
კიღობნად შესელადა
მამალ-დედალნი;

შენთვის და მათთვის სასმელ-საჰმელნი,
სიობისათვის არ ნედლნი, კმელნი,
ერთის წლის სამყოფნი,
მით კიღობნად მყოფნი
შენ გამოზარდე.

ღუთის ბრძანებულნი ქვეყნის ცხოველნი
ნოემ კიღობნად შესხა ყოველნი.
ეგრეთვე საჰმელი,
ქვევრებით სასმელნი
დადგა კიღობნად.

ნოეს კამბეჩი დავიწყებოდა,*)
საღლაც სიცხითა ლაფში წვებოდა
კიღობანს გარეთა
ყვიროდა მწარეთა
დიღისა ხმითა.

სახელს უძახდა ნოეს კამბეჩი:
რასათვის ვრჩები სულ ჯკან ბეჩი,
რასათვის მაგდებო
და არ მაგდებო
მეც კიღობანში?

ნოემ ჰრქვა კამბეჩს: ვეკობ, კამბეჩი
მაგისთვის გერქვას, ყოფილხარ ბეჩი,
რღვნის შიშით გვაქვს ძრწოლა,
ლაფშიგან ჩაწოლა
რა დროსი იყო?

კინალამ დარჩი მაგ კარგის ბანით!
მალე ამოდი, ჩამოძვერ ბანით. .
თვისი ენა კამბეჩს
დაავიწყდა მას ბეჩს
ნოეს ძახილით.

*) ეს დაბეჭდილი ხუთი ხანა ავტორს გადაუხაზავს და გვერდზე შენიშვნა დაუწერია: „ეს კამბეჩის ამბავი წიგნში წერილში ვერსადა ვნახე და ისევ მოვხალე. ვინც ეს წიგნი გადასწეროს, ნუღარ დასწერს, ამისთვის რომე სჯულად არ დაიდვას ტყუილი“. ლექსის სიმშვენიერემ ერთის მხრით და მეორედ იმ აზრმა, რომ გამოგვიხატავს აქამომდე ხალხში დარჩენილს თქმულობას კამბეჩის ძახილზე,—ამ ორმა გარემოებამ დაგვაბეჭდინა ეს ლექსები.

ამად იძახის კანბეჩი „ნოეს“!
თუ შენ გეგონოს არ სარწმუნო ეს,
როცა მას ნახევდე,
შენ მე დამძრახევდე,
თუ მე ვსტყუოდე!

ოდეს სულ შეგვრბენ მას კილობანსა,
ღმერთმან დახურა გარედამ ბანსა;
დაუცო, დაჩურთა
სარკმელ სანათურთა
კუკრუტანები.

განახენა ღმერთმან ცის საქანელი
და ჩამოღვარა გასაბანელი,
ქვეყნის მწიკვლთ საწმენდი!
წარწყმდა წარსაწყმენდი,
მოიცვა წყალმან!

ორმოცი დღე და ორმოცი ღამე
კოკურებ ასხე წვიმამ მუღამე.
განმრავლდა რა წყალნი,
წარიღვნენ საწყალნი
ქვეყნად მყოფელნი!

რასაც რომ ღმერთმან კორცი აკორცა,
კილობანს გარედ ყველა დახოცა.
აღარ დარჩა კაცი,
აღარც დედა კაცი,
არც სხვა კორც სხმულნი.

გადიდდა ასე, გამაღლდა წყალნი,
თხუტმეტს წყრთას ქვეშ კმნა მთანი მაღალნი.
სულ მოკვდენ ყოველნი,

რაც კორცნი ცხოველნი
იყვნენ ცას ქვეშე.

ზედ კიდობანი იტაცებოდა,
შიგ მსხდომთ სიკოცხლე ეოცებოდა.
ნოე ფეხზედ დგა, ილოცებოდა,
სხვათ შიშით მუხლი ეკეცებოდა,
ვირემ მთათ წყალი შესცილდებოდა,
იქით და აქეთ კლდეთ ეკლებოდა,
მიმოაწყდებოდა
და არა გატყდებოდა
ღვთის ძლიერებით.

ას ერგას დღემდის ქუხილი, ელვა,
წვიმა და ქარი, და წყალთა ღელვა,
კიდობნისა რყევა,
გულ-ზიდება, რწყევა
შიგ მსხდომარეთა!

ერთი ფიცარი შუა კიდილი,
შიგნით სიკოცხლე, გარეთ სიკედილი!...
სიკედილმან ძმა დობა,
უყო მათ დანდობა,
არავინ მოკლა.

მაშინ დამოყვრდენ ყოველნი მტერნი;
ქორნი; კაკაბნი, ალაღნი, მწყერნი,
კაც, ასპიტნი გველნი,
ცხვარნი, თხა და მგელნი,
კატა და თაგვნი.

ვეშაპ, პასკუნჯნი, მარტო-რქა, სპილო,
ერთად სამყოფლად არ საადვილო,—

ლომ, ვეფხენი, ანთარნი,
ფოცხვერნი, აფთარნი
და ვასილისკო—

დაემეგობრენ ერთმანერთს ყველა!
არას აწყენდის მსუქანს ბატს მელა,
კურდღელთა მწვეარნი
არ იყვნენ მღევარნი,
ქათამთა ტლრა'

სიკვდილ, სიცოცხლე იქმნენ ვით ძმანი,
მოკვდავთ საკვდავად გაკმინდა კმანი.
სიკვდილმან ჰკლა ვერა.
ვირემ არ განერა
რღვნას კიღობანმა.

მეშვიდეს თვესა ღმერთმან ინება
კიღობანთ მყოფთა შეება, ლხინება,
ბრძანა დადგინება;
შესწყვიტა დინება
ზეცილამ წყლისა.

კიღობანიცა მაღალსა მთასა
ზედა შეაგდო არარატთასა.
დადგა და დაყენდა,
ალარა არყევდა
კიღობანს წყალი.

წყალმან მრავალი აკლო, შემცირდა:
მეათეს თვემღი მთა წყალს შესცილდა,
ერთ თერთმეტის თვისას
თავს აჩენდა მთისას,
მოაკლდა ასე.

ნოემ გაუშვა სარკმლით ყორანი:
სცანი, თუ ღმერთმან წყალთ უყო რანი?
ყორანმა სცნა მთანი,
გაშალა მან ფრთანი
მუნით საფრენლად

აღარ მობრუნდა ამბის სათქმელად,
ვირემ არ გაკდა ქვეყანა კველად.
ის დღე გამოვიდა
რომ აღარ მოვიდა,
გაუშვა ტრედი.

ტრედმან ეძება, ვერ პოვა კმელი
შესასვენებლად ფეკთ დასადგმელი,
დაღალული ფრენით
დაჯდა პირის ღრენით
კიღობანზედა.

ნოემ განახენა ბაგა, სარკმელი;
კიღობნით გარეთ გამოყო კეღი,
ტრედი აიყვანა
ისევ შეიყვანა
კიღობანშია.

ნოემ შეიდიოდ დღე მაიკადა,
შვიდს ღღეს უკანა კიდევა სცადა,
წყალს რა მოევიდნა?
კიდევ წარავლინა
იგივე ტრედი

ტრედი გაფრინდა, განკდა ნაპირად.
შრტო ზეთის-ხილთა მიიკა პირად;
მოუტანა ნოეს.

ჰრქვა, არს სარწმუნო ეს,
ჩანს წყალთ მოკლება!

ნოე! კიდევა შვიდს დღეს ითმითა;
შვიდს დღეს უკანა კიდევ აფრინა.
ტრღდი მესამედა
გზავნა მემამბედა,
გაუშვა სარკმლით.

ტრედმა ნავარდი შექნა ტყე-ველად
ბნელში ნაჯდომბან შესაქცევლად.
ტყეში დაიძინა,
ალარა შესძინა
კი ობნად მისვლა.

ნოემ აჰხადა ზეით სართული,
რაც კარად ბანად აქვნდა დართული
გარდაკედა მთითა,
წყალს მოაკლდა ღრუთითა,
გამოჩნდა კმელი!

კმა შემოესმა ნოეს ღვთისაგან:
ნოე! გამოდი კიდობნისაგან
შენ და შენი ცოლი,
ძენი შენი და მათი ცოლი, *)
აგრევე ყოველნი.

რანიც არიან სულ კორც შესხმულნი,
კიდობნად მსხდომნი შენგნით შესხმულნი
პირუტყვ მკეც მფრინველნი,

*) ეს ტაეპი, აღის ქვემო ხანებისა და წინა 264 გვერდზე მეხუთე
ხანის ზომა ნაშდვილის ნაწერისაა. პ. უ.

მოძრავი სულთ მქმინველნი
გამოიყვანე.
კიდობანი დგეს მანდავ მთაზედა,
თქვენ სულ გამოდით ქვეყნად კმელზედა.
განმრავლდით, აღორძინდით
დასახლდით, დაბოძგინდით
ქვეყანაზედა!

იბ. ნოეს კიდობნით გამოსვლა *)

და გამოვიდა ნოე და ცოლი მისი, ძენი მისნი და ცოლ-
ნი ძეთა მისთანი. და ყოველნი მკეცნი და ყოველნი საცხო-
ვარნი და ყოველი მფრინველნი და ყოველი ქვეწარმავალი მოძ-
რავი ქვეყანასა ზედა ნათესაობისაებრ მათისა გამოვიდეს კი-
დობნისაგან და აღუშენა ნოე საკურთხეველი უფალსა და მო-
იღო ყოველთაგან საცხოვართა წმიდათა და ყოველთა მფრინ-
ველთა წმინდათა და შეწირნა იგინი ყოვლად ნაყოფებად სა-
კურთხეველსა ზედა. და იყნოსა უფალმან ღმერთმან სუნი
სულნელებისა და თქვა უფალმან ღმერთმან: შევინანე, არლა-
რა შევსძინო მერმე წყევად ქვეყანისა საქმეთათვის კაცთასა,
რამეთუ შეყოფილ არს მომგონებელობა კაცისა მოსწრაფებით
ბოროტთა და სიკბაბუკით მისით; არლარა შევსძინო უკვე მერ-
მე მოსპოლვად ყოვლისა კორცისა ცხოველისა; ვითარცა ვყავ.
და ყოველთა დღეჲთა ქვეყანისათა თესვა და მკა, ზამთარი და
სიცხე, ზაფხული და არე, დღე და ღამე არა მოაკლდენ. თა
აკურთხა ღმერთმან ნოე და ძენი მისნი და რქვა მათ აღორ-
ძინდით და განმრავლდით და აღავსეთ ქვეყანა და ეუფლენით

*) ეს თავი დაბადებიდამ გამოწერილი არის.

მას. და შიში თქვენი და ზარი იყოს ყოველთა ზედა მკეცთა ქვეყანისათა და ყოველთა ზედა მფრინველთა ცისათა და ყოველთა იძრვისთა ქვეყანისათა, და ყოველნი თევზნი ზღვისანი კელის ქვეშედ მიგცენ თქვენ. და ყოველი ქვე-წარმავალთა, რომელი არს. სიცოცხლე, თქვენდა იყოს საქამადად, ვითარცა მხალი თივისა მიგცენ თქვენ ყოველნი; გარნა კორცი სისხლითურთ სულისათ არა სქამოთ და რამეთუ სისხლიცა თქვენი სულთა თქვენთა კელისაგან მკეცთასა გამოვიძიო იგი, და კელისაგან კაცისა ძმისა მისისა გამოვიძიო სული კაცისა. და დამთხვევლისა სისხლისა კაცისასა ნაცვლად სისხლისა მისისა დაითხიოს, რამეთუ ხატად ღუთისა შევქმენ კაცი. ხოლო თქვენ აღორძინდით და განმრავლდით და აღავსეთ ქვეყანა და ეუფლენით მას! და ჰრქვა ღმერთმან ნოეს და ძეთა მისთა მისთანა მეტყველმან: აჰა მე აღვადგენ აღთქმასა ჩემსა თქვენდა და თესლისა თქვენისა შემდგომად თქვენსა: და ყოვლისა სულისა ცხოველისა თქვენთანა მფრინველთაგან და საცხოვართაგან ყოველთა მკეცთა ქვეყანისათა, რაოდენნი არიან თქვენთანა ყოველთა თანა გამოსრულთა კიდობნით. და დავატყეცო აღთქმა ჩემი თქვენდა მიმართ, და არღარა მოვკვდეთ ყოველი კორცი წყლისა მიერ ზღვისა, და არა იყოს შერმე რღვნა წყლისა განხრწნად ყოვლისა ქვეყანისა. და თქვა ჯფალმან ღმერთმან ნოეს მიმართ: ესე სასწაული აღთქმისა, რომელსა მე მოვსცემ შორის ჩემსა და შორის თქვენსა, და შორის ყოვლისა სულისა ცხოველისა, რომელი არს თქვენთანა ნათესავად საუკუნოდ. მშვილდსა ჩემსა, დავსდებ ღრუბელთა შინა და იყოს სასწაული აღთქმასა ჩემსა, რომელ არს შორის ჩემსა და თქვენსა და ქვეყანასა! და იყოს ოდეს მოვაწიო ღრუბელი ქვეყანასა ზედა და გამოჩნდეს მშვილდი ჩემი ღრუბელთა შინა, და მოვიკენო აღთქმა ჩემი, რომელი არს შორის ჩემსა და თქვენსა და შორის ყოვლისა სულისა ცხოველისა ყოველსა შინა კორცსა, და არღარა იყოს წყალი

რღუნისა, ვითარმცა აკოცა ყოველი კორცი. და იყოს მშვილ-
დი ჩემი ღრუბელთა შინა და ვიხილვიდე მოსასვენებელად აღ-
თქმისა საუკუნოსა შორის ჩემსა და ქვეყანისა და შორის ყოვ-
ლისა სულისა ცხოველისა. ყოველსა შინა კორცსა, რომელ
არს ქვეყანასა ზედა. და ჰრქვა ღმერთმან ნოეს: ესე სასწაუ-
ლი აღთქმისა, რომელი დავდევე შორის ჩემსა და შორის ყოვ-
ლისა კორცისა, რომელ არს ქვეყანასა ზედა! ხოლო იყვნეს
ძენი ნოესნი გამოსულნი კილობნისაგან: სემ, ქამ და იაფეთ.
ხოლო ქამ იყო მამა ქანანისა. ესენი არიან სამნი ძენი ნოეს-
ნი, ამათგან განითესნეს ყოველსა ქვეყანასა ზედა. და იწყო
ნოე კაცმან საქმედ ქვეყანისა და დაასხა ვენაკი. და სვა ღვი-
ნისაგან და დაითრო და განშიშვლდა სახლსა შინა თვისსა. და
იხილა მამამან ქანანისამან სიშიშვლე მამისა თვისისა და გა-
მოსრულმან მიუთხრა ძმათა თვისთა გარე. და მოიღეს სემ და
იაფეთ სამოსელი და დაიდევს ორთავე მკართა მათთა ზედა და
ვიდოდეს ზურგ უკუნ ქცევით, და დაფარეს შიშლოება მამი-
სა; პირი მათი უკუნ ქცევით სქვრეტდა და შიშლოება მიმისა
მათისა არა იხილეს. და განიფრთხო ნოე ღვინისაგან და სცნა
რაოდენი უყო მას ძემან მისმან უკაბუკესმან; და თქვა: წყე-
ულ იყავ ქანან. და ყრმა მონა იყავნ ძმათა მისთა! და თქვა:
ყურთხელ არს უფალი ღმერთი სემისი და იყოს ქანან ყრმა
მონა მისსა! განავრცენ ღმერთმან იაფეთ და დაემკვიდრენინ
საყოფელთა შინა სემისათა და იქმენინ ქანან მონა მისსა! ხო-
ლო ცხონდა ნოე შემდგომად წყლით რღუნისა სამას ორმოც-
დაათ წელ. და იქმნეს ყოველნი დღენი ნოესნი ცხრა ას
ერგასის წელ და მოკვდა.

იგ. ენის შერევისა და გოდლის აძბავი.

წარღვნას უკანა ნოეს თესლ-ტომნი
კიდევ გამოჩნდენ წინა აღმდგომნი
 ლუთისა ბრძანებისა,
 არ გაგონებისა
 მოქმედნი კაცნი.

ძალით და ღონით ფალავანები
იყვნენ, მათ იწყეს გალავანები;
 იკმარეს გმირობა,
 შეკრეს მათ პირობა
 ქმნა საწადელთა.

შექნეს ალიზი, ატანეს ქვები,
მით აღიშენეს მათ ქალაქები;
 კოშკებით, ციხებით,
 აგურთა კირ ცხებით
 ქმნეს სიმაგრები.

ცას რომ შახედეს, ნახეს ვარსკლავნი,
კელნი აწოდნეს, არ შესწვდა მკლავნი.
 თქვეს გოდლის აგება,
 მით ვსწვდეთო აგება
 ზეციერს საქმეს.

შეკრბენ ერთკმობით აღსაშენებათ
რომლითაც აღსვლა ზეცას ენებათ;
 აქვნდათ ერთი ენა,
 მათ სიტყვა და სმენა
 განუყოფელი.

მოყვენ გოდლისა აღშენებასა,
მიმართეს აღმა ცათ შვენებასა.
მალლამდის ანაგეს,
ბევრი ღლე წანაგეს,
კვირა, თვე, წელნი.

თქმულა ასეთი მალლად გებული,
ვით მე გიჩვენო აღრიცხეებული?
აღაჯი, თუ მილი,
გმართებს შენ ღუმილი
მის სარიცხველად.

ასჯერ ასად ჰქმნეს, თქვი ბილიონი
და ასჯერ ასად კედრილიონი,—
ცხრა ამდენი მილი,
არის გაზომილი
სიმაღლე მისი.

ამისი მწადდა აღრიცხვა ვერსად.
მაგრამ ვისწავლე მე ნულა ვერ-სად.
ვარ სინანულითა,
აღრიცხვა ნულითა
რომ ვერ შევიძელ!

აწ აღივსენით ჩემის მადლითა.
ეს აღმირაცხეთ მტკავლით, ადლითა,
ციფირ-ნულებითა
შეწმახნულებითა
ნულის მცოდნელთა.

რასაც ღღეს ვირი დამაკებული
წაყიდის მალა აკიდებული,
ზიდვდის ტალახსა.

მოსძივდის ბალახსა
ორს წლამდის ვერა.
როდისაც ვირი ქვე ჩამოვიდის,
თავის ტოლს მუტრუკს პატრონს მიგვერიდის. .
რა აქვნდა მას განი
ზომით შინაგანი,
ის კი არ ვიცო.
რა გოდლის საქმე ღმერთს მოეკსენა,
ღმერთმან უწყინათ, ურიენა ენა:
ვინც ითხოვდის კირსა,
მისთვის ტიკის პირსა
ხსნიდენ წყლისათვის;
ვინც რომ ითხოვის ქვა და ტალახი,
მას მიაართვიან ხე და ბალახი!
განეყოთ ენანი,
ყურითა სმენანი
სხვა და სხვა რიგად.
რა რომ განიყვნენ მრავლად ენებად,
ველარ შეუძლეს გოდლის შენებად,—
ცალ ცალკე არესა,
სხვა და სხვა მკარესა
განთესულ იქმნენ.
უქროლა ქარნი, აყარა მეხნი
სულ ქვეყნად მოზღო გოდლის ნატეხნი.
სრულად დანაქცივა,
ავად შეაქცივა
მათი ნაშენი.

იდ. ადამის საჩიუარო

ადამს ჰკითხეს, რატომ სტირი,
რომ სწუხ, რა გაქვს საწუხარი;
რად არ გიცინიან პირი,
ხარ მკვუნვარე, განუხარი?

მან თქვა: ამაღ არ ვიცინი,
ჩემის ბრალით ბევრი კვდების;
ერთმევიან თვალში ჩინი,
კუტდების და ყურთ აკლდების.

ამაღ ჯავრით სულთ მკდებიან,
არა მაქვს რა სალხინარი;
თუმც ყვავიან, სულ კმებიან,
ჩემს ბაღში რგავს რაც ხილნარი.

ყველა ისევ მერთმევიან,
რაც მაქვს ღუთისგან ნაბოძები;
ცა ქვეყნითურთ მექცევიან,
უცვდებიან მას ბოძები!

მტერმან ასე წამაკდინა,
მამატყუა, მამალორა.
ღუთის მცნებასა გარდმაკდინა,
დიდს პატიესა მამაშორა.

სახლი მკვიდრად აგებული
დამიქცევა, მამიშალა;
ვით დედა-ზრდილთ ბუზთ გებული
ფერკთ ქვეშ ბადე გამიშალა.

აქ გაშინჯეთ მის მტრის ძმაცვა,
არ დამირწყო მან მახეა;

ტანთ ნათელი შემოძმარცვა,
ცხვრის ტყაფულჩი მამახვია!

თესლ ტომითურთ სულ წარწყმინდა,
ძირით-ქოქით ამამაგდო;
სამოთხეში მჯდომი წმინდა
ჯოჯოხეთში უკუმაგდო!

გულს მაძგერა მტერმან შუბი,
გამადინა სისხლი ღვარად;
წინამძღვართან მიგდო ჩხუბი,
თვით შემექნა წინამძღვარად.

მას ლჷთის მგმობელს მტერსა ვყევარ,
მივაჩნივარ საძაგელად;
წინ მიმიძღვის და მივყევარ
ცეცხლში საწვად, საჯაგელად.

მაქვს ცეცხლის ტბის შიში, რიდი, —
ეგზეზიან დაუშრეტად,
გრძლად ზედა ძევს ბეწვის კიდი,
ზედ მსვლელს გაკდის თავში რეტად.

ვინც იშენა სიბრძნით ვანი,
ქვეშ შეუდგა შვიდი სვეტი, —
ის არს ჩემი სათაყვანი,
არვინ მიკსნის მე მის მეტი.

ვინც რომ ჩემთვის ჯვარზედ წმინდა
გადადინა სისხლის ღვარი,
მე მის მეტი არვინ მინდა
მას ძნელს გზაზედ წინამძღვარი!

მე მასა ვსთხოვ მომეახლოს,
მიძღვეს გზაზედ, მთლად მატაროს;

რომ ცეცხლის ტბამ ვერა მნახოს,
ასე რიგად გამაპაროს!

საყვარელო' მოდი მნახე,
ერთი თვალით ვამიცადე,
დანარღვიე შენ ის მახე,
მტერმა მიდგა რაც მე ბადე.

ამასა გთხოვ, ჩემო მყვარო,
დამიცვა და დამიფარო;
გზაზედ მცველი არ დამყარო,
ოდეს მანდით დამიბარო.

გეაჯები, ჩემო მყვარო,
შეიწყნარო ჩემი სული,
ოდეს წინ შენ შემოგყარო
სიკვდილის დროს ამოსული.

მოწყალება შენი, მყვარო,
მამაკვდავსა მაშაშველე;
შენი უკვდავების წყარო
გულს მაპკურე, დამასველე!

ნუ ხარ ჩემზედ გულ ნაკლულად,
კარგი ვანი განმიმხადე;
ნუ მამყოფებ გულ მოკლულად,
მიწყალობე, რაც მიქადე!

შენ სურვილის საკმილითა
გულს მიდაგავ ცეცხლის ალით;
რად საპკურად კშავ მილითა
და არ მიშრეტ შენ მას წყალით?

ღმერთო ჩემო! ნუ დამკარგავ.
ნუ აიღებ ჩემზედ კელსა;

ნუ დამწვავ და ნუ დამდაგავ,
ნუ მამილებ ცეცხლსა ცხელსა!

და ვით გალად დანგრეული
ვარ უშრტო და მე უფეხო,
აწ მომძებნოს დაკარგული
ვედრებ ქრისტეს მეუფესო!

ღმერთო! შენ შემქენ კაცადა ცეცხლი, ქარ, წყალი,
მიწა, მე,

მე შენსა მცნებას გარდავე, ამაღ ალარად მიწამე;
დღე შემომოკლე სიცოცხლის, ჟამი მიწუთე მიწამე,
ღე ჯოჯოხეთშიგა ჩამაგდე, სული მიტანჯე, მიწამე.

ნეტავი ისევ მიწადა მე ვყოფილიყავ, არ კაცად!
აგების აღარ ვიწოდი, რომ ვიქნებოდი აღარსად:
აწ მე მაქვს კიდევ იმედი, ამაღ ვარ მე გულ მამაცად,
ღე ქვეყნად ძეს ვესავ დაჰსნელად და მეგულების მამა ცად!

იე. მეოთხე დავითის შესახა და დავითნის
ქების იგავი.

დავითის შესახა შევკონე: ძმას ვარდი უძღვენ, დას ია.
დავით მოგვითხრობს, ნუ ესავთ, შემწედ ნურად გჩანთ დასია.
თქვენც მას ესევლით: ვისაც რომ ესვენ ანგელოზთ დასია,
ღე იგი არს ღმერთი ერთი, და დასია ბევრად ასია.

აწ აქეთ იგი ნათელი, ვინც ნათლად დავითს უქია;
ვისგან ცა ნათობს, სამყარო, ქვე ზოკრთის მისი შუქია.
იწამეთ მშვიდი, მდაბალი, უღელ ტკბილ, ტვირთ-მსუბუქია,
ღე თავის ხრა, ზორვა კერპისა ფუქი რამ თამასუქია.

დავით იშენა წალკოტი, ძოდან ვსთქვი ღაც რგო ხედაო;
კიდევ გაჩვენებ თვალითა, თუ იმას ვერა ჰხედაო:
გვერდი მამისა თვით დავითს როგორც რომ უსახედაო,
ღ ეგრეთ დაირგო, მოიბა, რომელსაც ჩვენ გვირხევდაო.

დავითის ბალის ხილი სჯობს სხვათა წალკოტის ხილებსა:
ვინც შჰამს სნეული, გაჰკურნავს, ბრჰას თვალებს აღუხილებს;
დანაჰკერინებს პირს ტკბილად, მოწყენილს მოალბნებსა,
ღ განახალისებს მადლზედა, ცოდვაზედ განაფრთხილებსა.

ბალი დავითის ბალისებრ აროდეს აღშენდებიან:
არც მისებრ ხელა დაირგვის, არცა რა ზედ მოეგმიან,
მის ბალში კრავი დამჯდარა, სხვისაში მგელნი ჯდებიან,
ღ კრავად ჰგონებენ დავსილნი: მაგრამ ტყუილად სცდებიან.

დავით შეეგმოსე ხილითა, რომელიც მოსა ხე დავით;
მას ხეს მოხელა უფალმან კეთილის მოსახედავით.
ნუ მედავებით, მარადეთ გულს ლახვრად მოსახედავით,
ღ ის დავით კარგით მოსა ხით, მე დავით მოსახედ ავით.

მან დავით თავის ბალშია იმენა ცხოვრების ხენია,
ტკბილის ნაყოფის მომბმელი, სამკურნლოს ცვარის მცხენია;
დაუჯდა მას ქვეშ ჩირდილსა, არა სწავს მის სიცხენია,
ღ იმ უკვდავებს სასმლითა მითვრა და მით მოლხენია.

ამად ამ წიგნსა სახელად უწოდე „დავითიანი“,
დავით შევაწყევ, შევკონე, ვით ვარდნი და ვით იანი.
გულსა მოვსწყვიტე მუწუკი, მება ზედ ავი თიანი,
ღ ზედ გულზედ ვიბი იგი ხე კაციანი და ლუთიანი.

ივ. ამ წიგნთა გამლექსავის გვარისა და სახელის გამოცხადება

დავიოიანი ვსთქვი დავით გურამის-შვილმან გვარადო,
ხილად ვსთქვი სიტყვა ღუთისა და ძე კაცთა ნორჩის მგვანადო;
ცხოვრების წყაროს უხსენე ხე ცხოვრებისა ღარადო,
ღ ამად ვსთქვი ჯვარზედ ვნებული, ცრემლნი იდინოთ ღვა-
რადო.

ვენაკის ღვინო დაძვირდა, ქართლს დაემტერა რა ქარი,
ვიმცვრივე ქალას ბაბილო ნაქაჯი და ნაქაქარი;
მოსახსენებლად ჩემდა ყრმათ უმზადე ტბილი მაქარი,
ღ ავს სარგებელსა არა იქს ამ უსასყიდლოს ვაქარი.

ამისთვის მე არ შევსძეძვე. რაც დავრგევ იგავთ ხე ველად,
უფრო ადვილად აღელიან ზედ ყრმანი დასახეველად.
სასმელად უძღვენ თერმონი არ ცუდად დასანთხეველად,
ღ ყრმათ შევავედრე ეს წიგნი, არ შექნან დასახეველად.

ოდესაც ბრძენმან რიტორმან შოთამ რგო იგავთ ხეოდა,
ფესვ ღრმა ჰყო, შრტონი უჩინა, ზედ ხილი მოიწეოდა.
ორგზითვე ნაყოფს მისცემდა, ვისგანაც მოიჩხეოდა,
ღ ლექსი რუსთველისებრ ნათქვამი მე სხვისა ვერ ვნახეოდა.

ვით მკედარს — ყრმისა მცირისა წკეპლასა ზედან ჯდომანი
მიემზგავსების ცხენოსანს ჯოხით რბენა და ხლდომანი,
ეგრეთვე შოთა რუსთველსა ეს ჩემი ლექსთ მიხდომანი,
ღ ცუდად მომიკდა გვაჯითა ბაძიო უმზავსო ნდომანი.

მე ყრმათა მზგავსად მომიკდა ნამცვრევთ წალკოტთა მცვრე-
ვანი,
ბზა კალითა და წიწკიტით მონადირეთში რევანი;

ვერც ხილი ვჰპოვე, ნადირთაც ძალა არ მაქვენდა რევანი,
ღ ვაჟ შემრჩა ცუდსა მეთევზეს უბრალოდ წყალთა მღვრევანი.

მე რუსთველსა ლექსს არ უღრი, ვიო მარგალიტს—ჩა-
ლის ძირსა;

მაგრამ მიმროთიც კეკელუცნი ტურფად მოიკაზმენ პირსა;
ოდეს მაშვრალს მოსწყურდების, მაშინ წყალი ღვინოდ ღირსა,
ღ დრო მოვა რომ გატკბილდების, ხილად სკამდენ პანტის
ჩირსა.

ცხენი მარტო მორბენალი მუკლ მოკლელიც გამალდების,
სად მაღალი არსად იყოს, მუნ დაბალი გამალდების.
თვალად ნასსა აღამაზებს, ვის ლამაზი არ ახლდების,
ღ ამ წიგნს წიგნად მოიკმარებს, ვინც სხვას წიგნსა ვერ მიხ-
ვდების.

მე საწუთრომ ბერწოვნება მოწახვედრა თავში კობლად:
ძე არ მომცა, არც ასული, შემქნა სახლ-კარ დასამკობლად.
ამ ლექსთ თავი მოუყარე, საცა მეთქვა თვითო ობლად,
ღ აგების რომ ბრძანოს ვინმე სიტყვა ჩემთვის შესანდობლად.

მე უშვილომ ეს ობოლი ძლივ გავზარდე დიდის ჭირით:
რაც ვიცოდი საცოდნელი, მას ვასწავლე სიბრძნე-მცირით.
მ-ვევდი, დამრჩა უნათლავი, ვერ შევიძელ მე სიმწირით,
ღ ვინც მონათლავს, მე მას ვლოცავ ცოდვილისა ჩემის პირით

ბრძენსა კაცსა ვებევწები, ეს ობოლი მამინათლოს;
თუ რამ იყოს სხვის სჯულისა, მომიქცაოს გამიქართლოს,
ან თუ იყოს მატყუვარა, ეცადოს რომ განმიმართლოს,
ღ სხვასი ნურას მოინდომებს მაზედ მეტსა უსამართლოს.

ამად ვიხოტბე, შევეკრიბე ცრუის საწუთროს ყბედობა,
მე ძე არ დამრჩა ბედკრულსა, ეს არის ჩემი ბედობა.

ყრბაო შენ ძმობას გენუკვი, ასულო, მიყავ შენ ღობა,
ღ ვინც წაიკითხოთ ეს წიგნი, მიბრძანეთ ცოდვილს შენღობა.

ღმერთმან თქვენ, ძმანო ცოცხალნო, გიკსნას ყოვლისა
პირითა!.

გარდაგიქციოსთ სიცილად რასაც რომ ღმერთს შესტირითა;
თქვენ მე ცოდვილს მკვდარს მიბრძანეთ ცხოვნება კაის პირითა,
ღ აგების ღმერთმან დამიკსნას ჯოჯოხეთისა მწვირითა.

რაც დამრჩა, ვერ ვსთქვი, მეწადა მეთქვა გრძლად, თავი
მეცადა.

ვერა ვსთქვი, მოცლას უცდიდი, ნეტამცა არა მეცადა!
მესწრაფა სევდის ლაზვარი, საკვდავად გულსა მეცადა,
ღ აწ ამას ვლონობ, არ ვიცი, ქვესკნად წავალ თუ მე ცადა?

ამისთვისა ვარ მოწყენით, ესტირი და არა მემღერების,
პირს შემდები არს სიკვდილი, არავის დაეფერების;
არც ზვეწნით, არცა ქრთამითა, არც კრმლითა მოიგერების,
ღ მაშინვე ქვეშა მოიღებს, ვისაც რომ დაეძგერების.

მამაო, თავსა მფარავი დაგედგა კარგი კარავი,
განიარი და მაღალი კელთაგან მიუკარავი,
შიგ ვიყავ, საღლაც გამაგდე, პალური ამამკარავი,
ღ მით ცრემლი ჩემი ზღვად გაკდა თვალთაგან ნაწანწკარავი!

ფუ, შენ ცრუო საწუთროვო, რად არ მძულდი, რად მი-
ყვარდი!

შენ ყოფილხარ მწარე შხნაკვი მე მეგონე ტბილა ყანდი.
აქ საკვდავად რად მოგყვანდი, თუ მუნ ცოცხალს წამიყვანდი,
ღ რატომ აგრე უწყალო ხარ, სასიკვდილოდ არ შეგწყალები?!

პაპის პაპა, ბებიანი, მამის მამა, დედის დედა,
მამა, დედა, ძმანი, დანი, ცოლი, შვილნი ზედი-ზედა,

ღმერთმან ყველა მას ჯცხოვნოს, თვით აშორს მას წარწყმენდა,
ღ ვინც ეს წიგნი განაწიგნა კითხვად შესაქცევლად ჩვენდა!

იჴ. ანდერძი დავით გურამის-შვილისა

აღარ მსურს ქნარი, საკრავად სტვირი,
არ ზედ დაზღერა, აწ ამას ესტირი:
ცრუმან საწუთრომ მარიდა პირი,
არ აღმისრულა მან დანაპირი.

მკითხა ცოდვისა, მიკსენა ძვირი,
ვით გალსა ხესა განმიკმო ძირი;
დამაგლახაკა, გამჟადა მწირი,
საყვარლისაგახ მქნა განაწირი.

გული მიშავა ვითა ნახშირი,
გამაყრევიანა თევზე თმა ხშირი,
პირი დამიკვნო ვითარცა ჩირი,
დამაშვებინა დაღმა ჩიჩვირი.

შემყარა ძნელი ილაო ქირი,
გულზედ მასვია მჟელად დანაქირი;
მომიახლოვდა მწარე სიკვდილი,
ცელ-გალესილი კრძალ-ამოწვდილი.

ვან ხართ ღუთიანი და მადლიანი,
ოდ-სასწორ მართალ სწორ-ადლიანი,
გთხოვ შემებრალთ, როს მკვდარი მნახოთ
შენდობა მითხრათ, როცა დამმარხოთ!

ვისაც რამ გცოდე, ვითხოვ შემინდოთ.
ჩემზედ გონება აღმოიწმინდოთ;

მე აღარ ძალმძის თქვენი რამ წყენა,—
სიტყვის თქმად ენა მე დამეყენა.

თუ გინდათ კიდევ მაგინოთ თქვენა,
ვერ გავიგონებ, დამიდგა სმენა;
აღარ მაქვს სუნთქვა, არც აპოქშენა.
მანვე დამშალა, ვინც აღმაშენა.

მცხედრად მდებარე გულ-კელ-კრეფული
მივალ, არ მიმდევს თან ერთი ფული;
თუ რამე მაქენდა: ყველა მანდ დამრჩა:
უმა, სახლ, ბაღ, ბოსტან, თეთრი თუ ფარჩა.

ყველას გაფიცებ ამ საფიცარსა:
თუ ღმერთი გწამდეთ; ამ სამს ფიცარსა
ნუ გაიძნელებთ ასაშენებლად
გარს ნურას უზამთ დასაშვენებლად.

ნუ გაირჯებით შესაღებლად.
მსუბუქი ქენით წასაღებლად.
ფასს ნუ დაჰკარგავთ დასახატავად,
თეთრს გაუფრთხილდით დასაფანჯავად.
მალ მავშლები მას სილაჰაზე, —
მიწა ეყრების, ქვა, სილა მაზე.

ვისაც გინდოდესთ თქვენ ჩემთვის კარგი,
თან გამატანეთ ასეთი ბარგი
რომ ცუდ-უბრალოდ არ დამეკარგოს,
საწყალს ჩემს ცოდვილს სულს რამე არ გოს.

ჩემს ცოდვილს სულსა ეს შეეწევა:
მღვდლის წირვა-ლოცვა, საკმევლის კმევა,
მშიერთა კმევა, შიშველთა ცმევა,
უსამართლობით არვისა რთმევა.

მკვდარს არას მარგებს ტყება-ტირილი,
ვერ გამოცოცხლებს თავს დაუვირილი;
სჯობს არ ჩაიცივთ ტანთ ძაძა-ფლასი,
მიმიცეთ რამე მღვდელთ წირვის ფასი.

ვაზე ცოდვილსა, მე უმადლოსა,
დავრდომილობით უხუც უმღვდლოსა!
მე ვინ მილოცავს, ან ვინ მიწირავს,
ან ვინ დამმარხავს, ვინ დამიტირავს?!

უმკვიდრო ვიქმენ, არ დამრჩა შვილი
რომ მას აღენთო სანთელი-ცვილი,
ექნა აღაბი დაედგა ტაბლა:
ასე მალაღმან მე დამამდაბლა!

იჭ. მღვდელთ ჯედრება დავით გურამის
შვილისა.

მღვდელი, რაც ღმერთმან მადლი მოგმადლა,
არც აგიწონა, არც განგიადლა;
დაუფასებელს არ დასდვა ფასი
არცა ერთი და არცა ათასი.

უსასყიდლოდა მღვდლობის კურთხევა,
მოგცა ღირსებით მარჯვენეს მთხვევა;
ასე გიბრძანა: ვით შენ მოჰვეცა,
უსასყიდლოდა სხვათ მიეც შენცა.

ახლა მე თქვენა ამასა გვედრებ,
ლტობის ნაწყალობევს ნუ დანაყვედრებ;
მკვდრისა პატრონსა სიკვდილის დროსა,
ბევრს ნუ შეუკვეთთ სამარხს-სამკვდროსა.

რაც განვიძრახე აწ მე განძრახვა,
აწ თქვენცა გმართებს, თვალთ დანახვა.
როგორც მკვდარს უნდა კარგათ დამარხვა,
აგრევე ქვრივს-ობოლთ უნდა შანახვა.

ცოცხალი რომე პატარად ვლირდი,
მკვდარს რად მეღების მე ფასი ღიდი?
მღვდელო, შენს მადლსა, ძვირად ნუ მყიდი,—
რაც მოგიტვალონ, მას მიითვლიდი!

ით. საფლავის ქვაზედ დასაწყერი

წმინდა იონე კახეთს ზედაძენს
სასწაულობით ქვითკირს ცრემლთ ადენს;
ქართლს წმინდა შიო მღვიმეს ძელებს ავლენს,—
ორნივე შერებიან სასწაულს ამდენს.

ამ ორს მონასტერს მაქენდა ალაგი,
სასაფლაო და ძვალთ შასალაგი,
ორივე ქვითკირით აღშენებული,
სახლ-გალაენებით დაშვენებული.

ახლა მობრძანდი, მნახველო, მნახე,
მისად სანუფქოდ სად დავიმარხე!
კორცით აქ ვლპები, აწ ჩემი სული
არა ვიცი რა, სად არს მისული?!

ვით მე არ მინდო ცრუმან საწუთრომ, ეგრეთვე, ვგონებ,
არცა შენ გინდოს,
ღ შენ მე მიბრძანე ცოდვილს შენდობა, ღმერთმან შენ შენი
ცოდვა შევინდოს!

კ. სულის ამბავი.

აწ მოისმინეთ სულის ამბავი,
რაც შემთხვეოდეს კარგი თუ ავი;
გულმტკივნეულობს, კენეს რასაც სენით,
ყველას მოგიტხრობსთ თავისის ენით.

დაბადებიდგან მე, კაცის სული,
ღუთის პირით გამო ვარ გამოსული;
არსთ ნაწილობით ჯკვდავ-უბერი,
მიწას, წყალს, ქარს, ცეცხლს შიგ ჩანაბერი.

ეს ოთხი წივთი ღმერთმან შემზადა,
კაცი ამისგან შექმნა. დაბადა;
მისცა ქვეყანა ქალაქ დაბადა,
მას კელმწიფობა თავის მზგაესადა.

როდისაც რომე ქვეყნად სოფელად,
მოვიდა კაცი შიგ სამყოფელად,
ორნივ თან ვახლდით კორცი და სული
მისად მყვანებლად ზედ შეთვისული.

ოდეს კელმწიფედ, მეფედ სვიანად
გაკდა განმსხვილდა ძირ-ფესვიანად,—
ქვეყნის ნაყოფი ჰამა, გასუქდა,
ყოვლი სამძიმო გაუმსუბუქდა.

თავზედ დაესხა სიხარბით რეტი,
კიდევ მოუნდა სხვა მაზედ მეტი.
ქვეყნად ყოფნასა აღარ დასჯერდა,
მაღლა ზეცადა აღსვლად შემზერდა.

ვერ შეიფერა კაცმან დიდება,
უგულის-კმობით პატივის დება;

პირუტყვის მზგავსად არა-წმინდება
შექნა საწუთროს მიღებ-მოღება.

მე სული ვიყავ, ურჩევდი ტკბილთა,
კორცი ურჩევდა, რაც სჭრიდა კბილთა;
რასაც ვეტყოდი, არას მისმენდა,—
კორცის ნათქვამსა უფრო ირწმენდა.

კაცმან მე ასე გამამანძულა,
კორცი იყვარა, სული მიძულა.
თავისი თავი კორც ამსახურა,
კორცსა ჩანაცვა, კორცსა დახურა.

თვისი ცხოვრება კორცზედ გარდაგო,
არა მომცა რა სულის საფარსაგო:
იკაცის-მკვლელა. იქურდ-იბოზა,
ყოვლის სიბილწით მთხუნა, განმგოზა.

მიჰყვა საწუთროს განცხრომას, შვებას,
მეტად დრანჯობით სიძვა-მრუშებას;
არ მაიგონა დამბადებელი,
თვისი აღმშენი, ამაგებელი.

ღუთისა მცნებანი არ დაიმარხა,
დაბრმდა, სწორე გზა ვერ დაინახა;
ასე ურიგოდ კაცი მოიქცა,
ვითარ აღშენდა, ისევ' დაიქცა.

თავის თავს უყო ასე ზიანი,
კორციტ მიწაში სკამენ კიანი,
მე, სული მისი, აქ ვიტანჯები,
სამართალში ვარ და ვისაჯები.

ტანთ მიჰირებენ ცხელ-ცხელს გაზებსა,
გველნი ნაკუთალთ მღერღენ გაზებსა;

ლომ ვეშაპ-მგელნი დიდს პირს მიღრენენ,
თვალეbs მიჰყეტენ, მყფენ, მიღრენენ.

ეშმაკნი შაენი თეთრ გრძელ კბილებით
მიკრაჰუნებენ, მკაწვრენ ფჩხილებით;
სვეტზედ მიკრულსა ცეცხლის საბელი
გარს მახვევია განუქრობელი.

ნავთი და კუპრი თავს დამდის მილით,
ფერკოტ ქვეშ ტბა მიდგას სავსე საკმილით;
ტანზედ მებვევის მატლი უძილი,
ნეტამც არ მაქვნდეს მე გრძლად ღვიძილი!

ღმერთს აღარ ესძის ჩემი ვედრება,
კორცს რად მიჰყეო, მა' იყვედრება;
ღმერთი შეიქნა ჩემზედ გულ-მწყრალად,
მსაჯა და მადვა ეს ცოდვა ბრალად:

კაცი ჩემს მზგავსად გავამხატვანე,
შენ ჩემი სული თან გაგატანე;
განაგულდიდე, განამპარტანე,
სულით ცოდვილი აქ მამიტანე.

ასე ურიგოდ კაცი ატარე,
კარგი აძულე, ავი აყვარე:
სულით აურვე, კორციტ აკარე—
მე ასე როდის შენ დაგაბარე?

ოდესაც კორცი შენ, სულს, გჩაგრევდა,
შენ გასუსტებდა, თავს ამაგრევდა,—
გკამდა მოძღვართან შენ აღგეარა,
წირვა-ლოცვაზედ საყდარს გეარა.

მღვდელი მიკმევდა სუნად სურნელად,
ლხინებას ყოფდა შენ საკურნელად;

მომხსენდებოდა, შენს საქმეს ვსცნობდი,
შენ გადიდებდი, კორცს დავამცრობდი.

შენ ეს არა ჰქენ მცონარებითა,
თავი მოლაღე ცუდად რებიოთა,
შენ გამოუდექ კორცის გემოსა,
ტან განიცარცვე, რაც რომ გემოსა.

მოხველ კორციოთა სული შიშველი.
ახლა მე შენა ვერას გიშველი.
ვირემ ახალსა კორცს შეისხემდე,
რაც თავზედ გესხმის, უნდა ისხემდე

ოდეს სჯად დაჯდეს მართალ მსაჯული,
მან განარჩიოს ყოვლი ზვანჯული.
შენს ნაქნარს საქმეს სასწვრით მოგიწონს,
არ დაგიკარგავს, რასაც მოგიწონს

უკეთუ ქვეყნად თვისნი და ტომნი,
რომელნიც გყვანან შენ კაის მდომნი,
მშიერთ გიკმევენ, მწყურვალთ გისმევენ,
შიშველით გიმოსენ, მღვდლით მსხვერპლთ გიკმევენ.

გარდაგიხდიან შენს თანამდებსა,—
მით დაგიშრეტენ ნავთთ ცეცხლ ნადებსა.
უკეთუ—არა, ცოდვასა, მადლსა
მსაჯული გასჩხრევს კოდს, სასწორს, ადლსა.

რომელიც მკარე წონაში დასძლევს,
საუკუნოს სახლს იმ მხარეს გაძლევს!...
ვირემ ამ სიტყვას სული ისმენდა,
ესნას იმედობდა, ტანჯვას ითმენდა,

რა რომ ისმინა, სასწვრით აწონა
კოდვა-მადლისა არ მოეწონა.
იცოდა რომე კოდვა დასძლევდა,
თქვა, ვაიმეო, საქმე გაძნელდა!

საწყალობელო შენ, თავო ჩემო
არა ვიცი რა, ვის მიგაჩემო?
ვისთან წავიდე, ვისა მივმართო,
რომ შენი საქმე მისგან წარვმართო?

ჩანს შენი წხნელი აღარსადაო,
აღარც ქვეყნადა, აღარც ცადაო;
აღარც მამა გყავს, აღარც დედაო,
აღარცა ძმა და აღარცა დაო!

ვაიმე მამავ, ვაიმე დედავ,
ძმაო და დაო, ვერც ერთსა გხედავ!
ვინ ხართ ღუთიანი მწყურის მიშველეთ,
ერთის ცვარის წყლით პირი მისველეთ!

ისმინეთ, ძმანო, სულ ბატონ-ყმანო,
ჩემებრ მანდილამ აქ მოსაყვანო,
მანდ ცუდ-საწუთო ყოფილა ცუდი,
კევ-კნარცვოვანი, გზა ვიწრო, მრუდი.

აქ ნავთ მდინარე ცეცხლ მონაკიდი,
ზედ გასავლელი წვრილ საბლის კიდი,
განისწავლენით, ჯამბაჯთებრ წარეთ,
ღ რომ არ ჩასცვიდეთ, დ:იწვნეთ მწარეთ!

განისწავლენით, ჯამბაჯთებრ წარეთ,
ღ რომ არ ჩასცვიდეთ, დაიწვნეთ მწარეთ!
ღ რომ არ ჩასცვიდეთ, დაიწვნეთ მწარეთ!

კა, ამ წიგნის გაძლექსავის სულის მოხსენება

ბე, ღმერთო, აღმიხილე თვალი გონებისა,
დამანახვე, მაცნობე მე გზა ცხოვრებისა!
შენის ნების გზაზედ დაუცემლად მატარე,
და მას შენსა საყვარელს გულითა მაყვარე!

ღმერთო, განმიხვეწე ყურნი კეთილთ სიტყვის სმენად,
განმიმაგრე გული სარწმუნოების რწმენად;
აღმაყოფე, ვითა ხე, ნაყოფით კეთილად,
და ნუ მყოფ მე ხენეშად ძირით მოკვეთილად!

მე ვარ, ვითა აღდაჭი, ბიცი და მლაშობი,
დედისაგანვე ცოდვასა შინა ნაშობი;
უშრტო და უნაყოფო ვით გალი განმკმარი,
უძეო, უასულო არარად სახმარი.

საწუთროს სოფლისაგან ბევრის გზით ვნებულო,
მრავალს განსაცდელსა შინა შეყვანებულო,
სხვის ქვეყნად სამკვიდროს ქვეყნით გამოძებულო,
დაკარგული ცოდვით, არ მადლით მოძებულო,

ამისთვისა ვსთხოვ დიდის ხვეწნითა ყველასა,
თავიანთ ზადლისათვის მიზემდენ შევლასა;
გავსტეხე ათი ღცნება, მთლივ ვერ დავიმარხე.
ცოდვასა შინა მოვკვდი, ჰიწად დავიმარხე.

არა გამყვა რა თანა საწუთროს სოფლისა,
მუნ დამრჩა სასყიდელი სისხლისა, ოფლისა;
ვისაც ის დარჩეს, ჰყოს ესრეთ მოხსენება,
რომ მელირსოს სასჯელსა შინა მოსვენება.

მოიხსენე, უფალო სჯად შენადა მოსული-
დავით გურამის-შვილის უბადრუკი სული;

გვერდით, კელთ, ფერკთ სისხლი შენი სასწორს აბრად
შეუღევ
განუმსუბუქე მძიმე, ცოდვანი შეუნდევ.

ჯვარცმითა, სიკვდილითა შენითა მონაყიდს,
დაუშრიტე, ასხურე სისხლი ალ-მონაყიდს!
უფალო, შეისმინე დავითისა თქმული,
აღმოიყვანე სულით ჯოჯოხეთს დანთქმული.

ღმერთო, ისმინე დავით მონისა შენისა,
დაუამე ტკივილი ძნელისა სენისა.
იკსენ სული მისი უკუნითა ბნელითა,
და ნუ სტანჯავ სატანჯველითა მით ძნელითა.

ეს წიგნი, ლექსად თქმული არის სულ იმისი,
ღმერთმან იკსნას წარწყმენდისაგან სული მისი;
ღმერთო, ნუ გასტეხ სიტყვას დავითის პირისას,
მიეც ლხენა, კურნება მას დღესა კირისას.

ღმერთო, მისმინე დავითის საგალობელი,
მიწყალე დიდის წყალობით საწყალობელი;
უსჯულოება ამკოცე, უფროს განმბანე.
და ეს სიმღერა მის თქმას მოძახილს აბანე.

აქებდითო ღმერთს ყოველნი სულნი ცხოველნი,
ხარბო მისი არსობის პურისა მთხოველნი;
ფსალმუნით, ებნით, წინწილითა კეთილ-კმითა,
ძნობითა, ორღანოთა, ბობღნით, მწყობრის თქმითა!

ესე სიტყვანი მე მაქვს ასე შეტყობილი,
მწყობრი არსო სიტყვანი ლექსად შეწყობილი;
ამისთვის კანუნად არ მიჩანს თქმა ლექსისა,
და მოძიება რიტორთ საზომი ექსისა.

მომიხსენონ სხვას არავის რასა ვთხოვ მეტსა.
ვსთქვი წელსა ათას შვიდას სამოცდა-და-თოთხმეტსა,
თვესა ნოემბერსა ოც-და-ცხრასა გასულსა:
დიდება მამასა და ძესა და წმინდასა სულსა!

აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე,
ამინ და ალილუია, ვით თვით არს მისვე ხნისადმე!
წამკითხელნო, ამაზედ თქვენ ნურას მედავით,
ღე რომ ეს ასე ვთქვი გურამის შვილმან მე დავით.

თქვენ ვერ დასთმობდით ჩემგნით ნათქვამსა, რაც თქვენგნით
თქმული აწ მე დავითმე,
მის ლუთის ძის მამის დავითის სეხნა გურამის-შვილი ვიყავ
დავით მე;
ამად ქაჩალმან მის თმის ნავარცხნი ქოჩრად მოვისხი, თავზედა
ვითმე;
ღე აწ თქვენ ამაზედ რა ცილობა გაქვთ, არა ვიცი რა, რას
მედავით მე!

წყლის ასამაღლებელის და წისქვილის მოხაზულობაზე ნაწერი.

ღმერთო, მაჩვენე ყანები
ამ სარწყავთ მონაყვანები.
ღმერთო, დამასწარ ზაფხულსა
ფქვილს ამ წისქვილზე დაფქულსა!
ყოვლად წმიდაო, დამადევ წყლულებად წამალი სამთელი,
შემაძლებინე აღვანთო მე შენს წინაშე სანთელი!

სარწყავის და წისკვილის მოხაზულობის აღწერის ბოლოს
ნაწერი.

წელსა 1787 სექტემბერს.

ესე რაც ნეშტი მაშინა დავდგი დავითმა შინა,
მას თუ ვერ ღებავს წითლადა, ცუდი ყოფილა მაშინა,
როდისაც მტერი მებრძოდა, ეს საფრად მდგმოდა, მაშინა
ღ მას კმალსა ვსცემდი უშიშრად, ვინც მე თავის კმლით მაშინა.

—

ამ ლექსის ქვედა ორს ფურცელზედ დახატულებია თვით
ამ სარწყავის და წისკვილების მოხაზულობა, როგორც მოხა-
ზულობიდან სჩანს, იგი ნახატია თვით დავით გურამიშვილი-
საგან, აქედამ სჩანს, რომ მას თვის დროის კვალად ხატვაც
უნდა სცოდნიყოს. ამას აჩენს თვით მისგანვე თავის ხელით
თვისი სურათის დახატვა, ეს ხატვა მას რუსეთში უნდა ესწავ-
ლოს.

—

წიგნისა ამის დაუთიანისა

დავით გურამიშვილი და იმის წინა დროები გ. წერეთლისა.
დავით გურამიშვილი და იმისი დაუთიანი. ჰ. უმიკაშვილისა.

წ ი გ ნ ი ზ ა რ გ ე ლ ი

თავი	გვ.რ.
ა.—ქართველთა უფალთ მეკუარ-ტომობის იგავი	1
ბ.—სწავლა მოსწავლეთა: ათთა სხმართა საქმეთა ჩაგონება ერმა- თათვის	5
გ.—საქონლის შეკრებისათვის	11
დ.—უკუდავების წყაროს იგავი	13
ე.—ჯვარცმის ამბავი	16
ვ.—ტირილი ღვთის მშობლისა	17
ზ.—მოაქმა ხმითა თავ-ბოლო ერთი	19
ც.—უკუდავების წყაროს იგავთ ახსნა	22
თ.—ქართველთაგან თავიანთ უფალთ შერკულებსა	24
ი.—საწყაულის მოწვევა ღვთისაგან	27
ია.—რუსთა ხელმწიფისაგან ქართველთა მეფის ვახტანგის თავის- თან მიხატეობა	31
აბ.—რჩევა ქართველისა ბატონისა	34
იგ.—მტერთაგან მეფის ვახტანგის ყეენიან შესძენა და ყეენი- საგან ქართლის წართმევა და კახის ბატონის მიცემა	37
იდ.—რჩევა კახის ბატონისა	39
იე.—წიგნის მიწერა კახის ბატონისაგან ქართველთა ბატონთან: მეგობრობის თხოვნა	41
ივ.—ჩხუბის ჩამოგდება ქართველთა ბატონისა და კახ ბატონის შუა	43
იზ.—კახის ბატონისაგან ბერების მოცოქულად გაგზავნა ქართ- ველთა ბატონთან და ქართლის თხოვნა	47

იბ.—კახის ბატონის მოციქულების დაჭერა ქართველთა ბატონისაგან	50
იო.—ოსმალსაგან ქარაღის დაჭერა და ქართლის ბატონის რუსეთს წაბრძანება	52
იკ.—დავით გურამის-შვილის ლეკთან დატყვევება	54
იკა.—ოდეს დატყვევებულმან უსჯულოს ქვეყნის საყვარლის სახე და სურათი ველაზ ნახა, იმისი მოთქმა დავითისაგან	57
იკბ.—ოდეს დავითს ტყვეობასა შინა სციოდა და მზე-დრუბლისა გამო თვალთა არა ჩნდა, იმაზედ თქმული	58
იკვ.—მზეთა მზის ვედრება თავთაისაგან, მზის თხონა დასათ ბოძლათ ტირილათა თუ სიმღერათა	61
იკდ.—მზეთა მზის შესხმა და ჭეშმარიტის გზის თხონა დავითისაგან	63
იკე.—სვინიდიის მხილება დავითისა, ოდეს დატყვევებულმან გაზარდა გაიფლო გულში	64
იკვ.—სწავლა თავის გაფრთხილებისა და შორს წასვლაზედ მზადყოფნისა	65
იკზ.—ლოცვა, ოდეს დავითს ტყვეობასა შინა მოშვიდა და ღმერთს ზური სთხოვა. (იაშვიტო)	66
იკპ.—სამების ვედრება, გზის წარმართვის თხონა დავითისაგან. (იაშვიტო)	67
იკთ.—ძის ვედრება დავითისაგან. (იაშვიტო)	68
ილ.—თხონა გამდექსაფისაგან	69
ილა.—სიზმარი დავით გურამის შვილისა ტყვეობასა შინა	70
ილბ.—ტყვეობითგან გაზარდა დავითისა	71
ილგ.—ოდეს დავით ჯვის დრისაგან შეწუხებულმან სვინიდიისკ მხილებით ელვისაგან გამოქობილი კლდე იპოვა და იმაში შეაფარა და გამოსულმან ილოცა	73
ილდ.—ვედრება ღვთის მშობლისა დავითისაგან, ოდეს იმ ზეით	

თქმულის ღოდ გამოძრობილის კლდეის შეაფარა ავის დრის მიზეზით	74
ლე. — ოდეს გამოქობილის კლდიდამ წამოსულის დავითის გურამის-შვილს უცხონი შესვლენ და მათის შიშით მუხლი მოეჭრა .	77
ლე. — უცხოთ შიშით მუხლთ მოჭრის დროს დავითის ლოცვა და გალობა	78
გალობა	80
ლზ. — შეეჯა ღვთისაგან დავითისა და ტუვეობიდან გამოსულა სარუსეთოში	74
ლპ. — მეუფის ვაჟტანგისა და ძისა მისისა ბაქარის დარუბანდს წაიძახებო	89
ლთ. — თამაზ-ხანისაგან რუსთ ხელმწიფის თერთ-მარშალთან წიგნის მიწერა და თაფისის ქვეუნი თხოვნა	97
მა. — რუსთაგან კადმ-მხრის დაცლა და მეუფის ვახტანგის აშტარხანს გაბრძნება	91
მბ. — დავით გურამისშვილის სწუთროს სოფლის სამღურავი .	95
მგ. — მეუფის ვახტანგის აშიერ სოფლით მიცვლა და ქართველი თავადთა და აზნაურთ რუსთ ხელმწიფის სამსახურში განწესება	99
მდ. — სიმღერა დავით გურამის-შვილისა: (ტუვეობიდან გამოსვლის დროს დავითის შესხმა „ჩემო უურმაოს“ სანაცვლოდ სათქმელი	103
— დავითის შესხმა პირველი	—
მე. — ოდეს დავით გურამის-შვილი კისტრინის ომში ღიაში დაეუფლა, იმის მონასიბად ღვთის მშობლის შესხმა	106
— სხვა ხმა	107
მე. — ხარებობის დღის შესხმა „ახა წმინდა კოპალეს“ სანაცვლოდ	108
მზ. — დედგომას დღეს ურმათ სიმღერალი, სომხურის გალობის ხმა	109

თავი	გვერ.
მც.—ღვთის მშობლის მიცვალების დღის შესხმა	109
მთ. თავისი! ცოდვის მოგონება და სსინანულო სიტყვები გურამის-შვილისა	111
ნ.—სიტყვა ესე ღვთისა სიტყვისა-სიტყად შეწუბილი და სწავ- ლა საყვარლისა ღვთისა და კაცისა ძისა ერმათათვის სიმ- ღერა „ეო მეოს“ სანაცვლოდ	112
— დიდება შენდა უფალო (ესხელო ლექსი)	117
ნა. . სიმღერა „ქალ-კახეთის ჯვარობას“ სანაცვლოდ სამღერადი.	118
ნბ. — სიმღერა ფერხისული „აკერ მიღმარ ახოს“ სანაცვლოდ.	119
ნგ.— ოდეს გურამისშვილი ბრუსიასში დატყუებდა და თუ რამ აქვანდა, ისიც დაეკარგა, იმისთვის ტირილი	120
ნდ.— მეორე დავითის შესხმა რუსულის სიმღერის ხმა „ნედამ ზოგოიუ, ზოიდუ სტობოიუ“	122
ნე.— რუსულის სიმღერის ხმა „ხოთ ზა პრინჩა, ვსელდა კრუ- ჩინა“	123
ნვ.— მესამე დავითის შესხმა, ზოლშის სიმღერის ხმა	125
ნზ. არია, რომელ არს რუსულად „ახ კაკ სკუჩნო“ ქართლუ- რად გოდება	128
ნც.— სიმღერა, რომელ არს რუსულად ამისი ხმა „ნეთუ ზღოს- თი ნადო მნოთუ უმენშით მნე ზეჩალ მოიუ“	132
ნთ.— სიმღერა დავითისა ზუბოვკა, რომელ არს რუსულად ამი- სი ხმა „კახაკ დუშა პრავდაყაია“	133
ა.— სიმღერა, რომელ არს რუსულად ამისი ხმა „ნუგსაფიუი სკორბი ლუტი ვსიაკა ომინუტი“	136
აა.— რეული, ამისი ხმა „ზოლნო, ზოლნო, ნე ბრელშჩაისა	138
აბ. რეული ახლად შემოდებული ქართულად	—
აგ.— დინარი „პეტარა ქალო თინაოს“ სანაცვლოდ სამღერადი	139
ად.— ზმინი შაირები ქართლურად	140
მეორე ზმინი შაირი ერთად აღდგომის, ხარებობისა და სიცივისა	—

თავი

გვერ.

მესამე ზმანი შირი ერთს აკადის შვილზე	141
მეოთხე ზმანი შირი ხალათის ბოძებსზე	—
ამიდანა ზმანი	—
აე.—სიმღერა, რუსულად ამისი ხმა „უღე(კელა) ზაზუნდინკო ჩერეს დუბინუ“	142
აე.—სიმღერა, რომელ არს ამისი ხმა რუსულად „ახ სკოლი- კო ცველა ვლე(კ)ხ მოლოდინ“	143
აზ.—ამიდანად იკავი, ასახსნელად ღვთისი	144
აბ.—ანბნზედ თქმული ღვთის გურამისშვილისა. შირველი თა- ვიდგან და მეორე ბოლოდამ ნათქვამი	145
ათ.—გოდება, ღვთის გურამისშვილის საწუთროს სოფლის გა- მო ტირილი	—
ო.—ისივე გოდება, სხვა რიგი ხმა	149
ოა.—სიკვდილისა და კაცის შეღანაჲკება და ცილობა	150
ობ.—კაცისა და საწუთროსკან ცილობა და ბჭობა, ერთმანერ- თის ძვირის ხსენება	154
წ ი გ ნ ი მ ე ო რ ე	
ა.—ზამთარ-ზაფხულისა და ქარების ბრძოლა	164
ბ.—ზამთრის წასვლა და ზაფხულის მოსვლა და მწეკმსთაგან ზირობის დება—ვის ვისთან უნდოდეს სამწესოს ეურება	170
გ.—მწეკმსისაგან თავისის მამისა და დედის ამბის თქმა და თავისის სახელის გამოცხადება	177
დ.—ლოცვა გოგოსაგან და თხოვნისებრ საქმის მოსვლა	184
ე.—მწეკმსისაგან იმ ქალის უკანვე გაბრუნება და გაურისთავის სიმწუხარე და ტირილი მწეკმსის ქაცვისაგან	214
ვ.—ქალის მშვიდობით მოსვლა თავის ამხანაგებთან და ნაზაფხ- ზედ წილთა ურა	220
ზ.—ქაცვი-მწეკმსისაგან თავის მამასთან მოციქულის მიგზავნა და ცოლის შერთვისა და მამობრივის კურთხევის თხოვნა და მამისაგან კურთხება	226

თავი	338რ.
ბ.—მამისგან რჩევა და ჩვენება, თუ როგორი ცოლი შეიარ- თოს	229
თ.—სწავლა მამისგან, რომ თავლის ნდომას გულის არ მიაყო- ლოს	239
ი.—ქაცვია-მწეუმისგან თავის მამის კათხვა, თუ ვითარ მო- იყვანა წულით რღვნა თავლთ ღამათ ნდომამა	250
ია.—წარღვნის ამბავი: ნოეს კიდობნად შესვლა	258
იბ.—ნოეს კიდობნით გამოსვლა	268
იგ.—ენის შერევნისა და გოდლის ამბავი	271
იდ.—ადამის სჩივარი	274
იე.—შეოთხე დავითის შესხმა: დავითნის ქების იგავი	277
ივ.—ამ წიგნთა გამღექსავის გვარისა და სახელის გამოცხადება	279
იზ.—ანდერძი დავით გურამიშვილისა	282
იპ.—მღვდელთ ვედრება დავით გურამიშვილისა	284
ით.—საფლავის ქვაზედ დასაწერი	285
კ.—სულის ამბავი	286
კა.—ამ წიგნთ გამღექსავის სულის მოგონება	291

—

— წელის ასამაღლებელის მოხაზულობაზე ნაწერი ლექსი	393
— მოხაზულობის აღწერის ბოლოს ნაწერი ლექსი	924

ღავით გუგამისუვილი

და

იმის წინა ღროუბი.

(პირველ გამოცემის წინასიტყვაობა. 1871 წ.)

ამ ჟამად ჩვენში ძვირად იზოგება იმისთანა კაცი, რომ საფუძ-
ვლიანი ცოდნა ჰქონდეს ჩვენი ძველის ლიტერატურისა, სულ რომ
ბევრი სოქვას. თითო-ორიღა ნაწიკეტს ამზავს იტუვის დიდებულს
თამარ-მეფის ღროუ და აქვე წარმოდგენს დაუგეწარს რუსთველს
იმისი „ვეფხეის-ტუასნით“; იმასაც იმისთვის, რომ ეს ზოგმა სა-
ქართველოს ერს სიბრძნის ჭურჭლათ მიანია, საიდგანაც მოხუცი და
ახალგაზდა, ვეგლანი თანასწორათ იღებენ თავის მეცნიერებას. ამას
გარდა ერთი-ორი სხვა მწერლის სახელიც რომ კითხრას, მეტს გე-
ღარას გეტუვისთ. აი, ამით გათავდება იმისი ცოდნა ჩვენს ძველს
მწიგნობრობაზე.

სამწუხაროდ, თვითონ საქართველოს მემკტანებისაც სრულებით
არ მიუქცევიათ უურადლება ამ უთაგრეს საგანზე, მაშინ როდესაც
ზოგჯერ რამდენიმე ფურცლები სულ უბრალო ამბებით გაუჭრელებიათ.
უბედურს ისტორიულ გარემოებასაც არ დაუვლია თვისი ცდა, რომ
სრულებით წაშლილ-იყო ქვეყანაზე გონების წარმატების კვალი სა-
ქართველოს ერისა. მუდამ ჟღერს-ხოცვას და სარწმუნოებისათვის და-
უწინარებელს ირძოლას ბევრი გონებითი საუნჯე შეუმუსრავს: მრავა-
ლი საუკეთესო წიგნები ცეცხლს და წყალს მისცემია. ესეც უნდა
ვსთქვათ, რომ ჩვენი ახალი თაობა არამც თუ ჯეროვანს უურადლებას

•

აქცევს ამ სკანს, ის წინააღმდეგობა არის ამისი; — ძველი ქართული მწიგნობრობის გაცნობით რომ თავი არ დავიმტვერიანო, ის არ სჯობია ევროპის მეცნიერებით გამდიდრებული გონება ახალი ლიტერატურის დაარსებას შევსწირავო? მაგრამ ეს კი ავიწყდებათ. რომ ვისაც ძველი თესლი ხელში არ უჭირავს, ის ახლს ნამუშევარს ვერ ზომავს; ხეს რომ ფესვები გამოვაცალოთ ნაყოფს როგორღა გამოიღებს? კიდევ იმითომ არა აჭვს ჟურ ჩვენს მოქმედებას მკვიდრი სიუყუძელი. ან-კი საიდგან უნდა ჰქონდეს? მამ-პამის დეაწლი არ ვიცით, რომ იმან ჩაგვიგდოს გულში სამშობლოს სიყვარული და ახალი დროც მაგდენათ კარგს მაგალითს არ გვაძლევს. ამ შემთხვევაში საუკეთესო ძველი წიგნების დაბეჭდვა და იმათი კრიტიკულად გარჩევა თუ სულ არ გაგვიანდება გონების თვალის წინ ჩვენს ძველს აზრთან ცხოვრებას, ცოტა შეუქს მანც მიაყენებს ზედ და ესეც კარგია.

აქამდის „ვეფხისტყაოსნის“ გარდა იმისთანა არ არის რა დაბეჭდილი ძველი მწიგნობრობიდგან, რომ დიდი ეურადღების ღირსი იყოს. თუმცა პლატონ იოსელიანმა ფორონცოვის დრას გამოსცა ხუთა წიგნი: „არჩილიანი“, „მოუწვიანი“, „წუბობისიტყვაობა“, „მეზავრობა“ რუისის მიტროპოლიტის იონასი და „მოხილვა წმიდათა და სხვა აღმოსავლეთის ადგილთა“. ტომოთესიკან; მაგრამ ისინი სადღაც გაჰქრენ, — კაცმა არ იცის. ხალხს ეს წიგნები არ წაუკითხავს და ახლგაზდობამ არც კი იცის, არიან სადმე ისინი, თუ არა? თვითონ „ვეფხისტყაოსანი“ ისე გაურჩეველად და დაუფასებლად ძვეს აქამდის. ამისგანომ ჩვენი ახალთაობა დარწმუნებულია, რომ საქართველოს ძველი ლიტერატურა იმის ღირსი არ არის, რომ კაცმა თავისი სიცოცხლე იმათ გაცნობას და გახშილვას მთანდომოსო. ამას ამბობენ ისინი, რომელთაც იქნება ორი სტრუქტინიც არ წაეკითხოს იმ ძველი მწერლობისა, და რომ ისურფონ, ვერც წაეკითხვენ. ამასი დამნაშავე ერთის მხრით ძველი თაობაც კია: თუ ხერინანი წიგნები რამ ჰქონათ, დღოცვალეებს მაგრათ ზანდუკებში დაუკეტიათ, თავგებისათვის და სინოტიოსათვის წაუხდენინებათ. აი კიდევ ერთი მი-

ზეზი, რომლის გამოც აქამომდე ეურადლების ღირსნი ხელნაწერნი ახალ თაობას ხელში არ ჩავარდნია შესასწავლებლათ.

მით უფრო სსსამოგნოა ახლა დავით გურამისშვილის თხზულების გამოცემა. რომელშიაც სელოვნებით და მღვდელი ნიჭით გამოხატულია ერთი ტრაგიკული და სამწუხარო ჯამი ქართველად ერისა.

ჟერ. იმდენი მასალა არა არის რა შეკრებილი, რომ შეიძლება დეს ზემოხსენებული ნაწერის საფუძვლიანად დაფასება; მაგრამ სწოვადით იმის თხზულებანი და განხილვებით „დავითიანი“ ისეთი მღვდელი ღირსებისანი არიან, რომ, შეიძლება ვთქვათ; იმით მეტიც არა დარჩენილიყოს—რა, ისინიც სავსაშინა იქნებოდნენ, რომ ჩვენი ეურადლება მიგვეჩქია სამშობლოს წარსულ მდგომარეობისთვის. მაგრამ სწამდის დაბოლოვებით წარმოვსთქვამდე ჩემს აზრს ამ შესანიშნავს თხზულებაზე, სწორთა ორადე სიტყვით გამოვხატოთ ის ისტორიული მდგომარეობა, რომელიც ეოფილა დავით გურამისშვილის ზოგისი წინა მორბედათ; ამისგანომ შეუძლია, რომ არ შევხვო იმ სახელს განთქმულს „გეგეზის-ტყუასანს“, დიდის თეიმურაზ მეფის დროს და იმის შემდეგ მწერლობას, რომელნიც დავით გურამისშვილის ზოგისი ხიდათ ეოფილან.

I.

წერილ სამთავროებათ დაუოფილი საქარეველოს ერი მეათე სუგუნიდგან გრძნობს ერთობის სჭირთებას, რომ ცალკე არაბების და ცალკე სელჯუკების მძლავრობას წინაღუდგეს. ბედნიერი კარემაების ძალით გაძლიერდა ბაგრატიონთ გვარი, რომელიც იუო მფლობელი აფხაზეთისა. ეს გვარი დაუმოყვრდა სამცხე-საათაბაგოს ერისთეებს; ბოლოს ბაგრატ მესამე კურატ-მღვდელი, მეშვიდრე აფხაზეთის სამთავროსი, შეიქნა სამცხე-საათაბაგოს მეშვიდრეთაც და ამ სახით საქართველოს მომატებული ნაწილი დაიპერო (980—1014 წ.). თვითონ სამცხის მდებარეობაც ისეთია, რომ იმის მფლობელებს ეოფელთის დღვილად შეუძლიანთ ცალ-მხრივ ზემო ქართლზე იბატონონ და მეორეს მხრით მთელს რიონის და ენგურის კარემა მაზრებზე. ბაგრატ მესამითგან დაწყებული თამარ მეფის კადაცვალეობადის (980

—1212 წ.), მთელი ორი საუკუნის განმავლობაში ერთი მეორის ზედ-მიყოლით ასეთი ახოვანნი და დიდი ზნეობის მეფენი გამოჩნდნენ, რომ იმათს რეინის გულის და დაუცხრომელს ბრძოლას ვერა გაუმძერდა რა მთელს კავკასიაში. იმათ ძლიერის ხელით მოთოკეს შოთაის მოყვარე ურჩნი ერისთავნი, გაამკრეს სახელმწიფო უფლება და მთელს კავკასიის ერს მისცეს ერთი წეობა, ერთი კანზრახვა და ერთ-სული ძმური მოქმედება. კასპიის ზღვიდან მოკიდებული მავ-ზღვაშდის სულ საქართველოს სამეფოთ იწოდებოდა. ამ რიგთ გაძლიერებულმა სახელმწიფომ მისცა ერს შინაგანი მუედროება, რომელიც მოჰხმარდა მისს კეთილ-მდგომარეობის გაფრცელებას და კონების წარმატებას.

II

მეათე საუკუნეში, 976 წ., გამოჩნდა ერთი სახელ-განთქმული მხედარი თორნიკე, რომელიც თორმეტი ათასი ჯარით დიდმა დავით კურატ-პალატმა მესხეთისამ გაგზავნა ვასალი მეორის, ბიზანტიის კეისრის მისაშველებლათ; რომელსაც განუდგა ბარდას-სკლეერი და ოთხის წლის განმავლობაში არა გაეწეო რა, ვერ დაიმორჩილა. თორნიკემ დამარცხა ეს განდგომილი და ისე გაუჭირა საქმე რომ სპარსეთში გაიქცა. საბერძნეთის ხელმწიფომ ამ გამარჯვებისთვის დიდი თული აჩუქა თორნიკეს, რომელმაც აღაშენა ათონის მთაზე ივერიის მონასტერი და ამით დიდი ღვაწლი დასდვა საქართველოს განათლებას. ამ დროდგან სასულიერო მწერლობა მეტი არ შეიძლება, ისე გამდიდრდა წიგნებითა. ბაგრატ მესამის მეფის დროს ივერიის მონასტერში სცხოვრებდა წმინდა ევთიმი, რომელმაც, როგორც ამბობენ, სთარგმნაო ცხრას ოცი სასულიერო და საერო სხვა და სხვა თხზულებანი.

მეთერთმეტე საუკუნეში, როდესაც ბაგრატ მეოთხე გამეფდა. ათონის მთაზე სცხოვრობდნენ წარჩინებულად განათლებულნი და დიდი ნიჭის კაცები: იოანე ხახულისა, რომელსაც მის დროს მალა სიტყვიერებისთვის ოქროზირად უწოდებდნენ; იოანე ზეტირწი, მთარგმნელი ზღატიონის და არისტოტელის ფილოსოფიისა ქართულს ენა-

ზე და გიორგი მთაწმინდელი, რომელმაც გაათავა საღმრთო წერილის მეორეთ თარგმნა; დაწვებული წმ. ეფთიმისაგან. შემატანეთა სიტყვით, ამ დროს დაფუძნდა ქართულს ენაზე მრავალ გვარი მეცნიერება. ღვთის მეტყველება, თეოლოგიისა და სიტყვიერების სწავლა.

საერო მწიგნობრობასზე საქართველოში განსაკუთრებით არაბებს ჰქონდათ დიდი გავლენა. ვარსკვლავთ-მრიცხველობა, მათემატიკურა აღრიცხვა, ლექსთა წეობა და ერთ-გვარი დაბოლოებები სულ იმისაგან შემოადგეს. ამ სახით თანადროი განათლების ზედმოქმედებით მწიგნობრობამ იმატა, ენა დაიქნა და შეივსო კრამმეტიკული ფორმებით; ამ შემთხვევაში განსაკუთრებით არაბულს ზოგიერთს ჰქონდა იმაზე კარგი გავლენა. იმის წყალობით ქართული ენა შეიქნა ტკბილი გასაცონად. მთელი აღმოსავლეთის ბუნების სიმდიდრე თავისი თავისა და მარგალიტით ქართულს ენას მიეცა მასალათ, რომ მრავალ ნაირი თეოლოგიური აზრი და ზოეტური სურათები ეძიებოდა. დადგა თამარ მეფის დრო და რუსთველის დიდმა ზოეტურმა ნიჭმა ისარგებლა ამ ენით. ამისმა შეთხზულმა „ვეფხვების-ტყუარსანმა“ დაგვირგვინა ეს დიდებული ისტორიული დრო საქართველოს ერისა.

III

როგორც ზემოთ სთქვამთ, ერის დაუღალავმა შრომამ და მეფეების გმირულმა მოქმედებამ დააფუძნა ძლიერი თავისუფალი სახელმწიფო, რომელმაც სხვა აღმოსავლეთის უპირველეს სახელმწიფოებში ამაყთა აღმათა და მამულისა ისტორიულს მოძრაობაში თავისი წილი მოითხოვა. აი, ამისათვის გარემოებამ დაბადა საქართველოში ორგვარნი ზოეტურნი თხზულებანი: „ზოემები და შესხმითი ზოეზი“. პირველ გვარში ხელაფნურათ აღიწერა და ცოცხლათ გამოხატა ერისა და იმის მეფეების გმირული მოქმედება; მეორე გვარი-კი შეიცავდა ქებას დაუფიქვარ თამარ მეფისას. შესხმითი ზოეზი-ში სახელი განითქვამს შავთელმა და ჩხრუხაძემ, ხოლო რუსთველი და სარგის თმოგველი შეიქნენ დაუფიქვარნი ზოემით და მოთხრობებით, რომლებშიაც გამოხატება მამულისა უფალ-ცხოვრება, ჩვეუ-

ლები. ხასიათი და განსაკუთრებით ღრმად არის გამოკვეთილი,—მაგალითად „ვეფხვის-ტყაოსნში“. კაცის გულის აქმა და სულის კვეთიბა.

IV

როდესაც თვალს გადავუდებთ იმ თიანთ ორთულ თხზულებას, რაც რუსთველამდის და იმის დროს შეუთხზავთ. ჩვენ გვაკვირვებს ამ თხზულებების უშვერი და უმკზავსო სურათები, რომელთა მკზავსა ზღაპრად თუ სიღმე იშოები, თორემ ცხადია არსად არის. ის ვეება ცხრა თავიანი დევები, ის გრძნეულა კაცებია, რომელნიც ხან ვეფხვით გადიტევიან, ხან ფრინველებით; ის უზარმაზარი ვეშაბები, რომელთაც ზირადკან ცეცხლი ამოტყუხი და ზირი თუ დადეს მთელს სოფელს და ქალაქებს გადავლახვენ,—სულ ბუნების მოვლენით შეშანიებული კაცის გონების მოჭორობულია. ამ გვარ თხზულებებში ნათლად ჩნდება ძველი ინდოეთის და სპარსული მითების *) გავლენა ქართულს მწიგნობრობაზე. ვახტანგ-გორგასლანის ლაშქრობას რომ მოვიგონებთ ინდოეთში, სიდაც სპარსეთის შიჭმა ქართველების ჯარი თან წაიყვანა იქაურ სახელმწიფოებთან სამართ, მაშინ უფრო დავრწმუნდებით ამ ზრზე. ქართველების ხანგრძლივი ყოფნა ინდოეთის ქვეუნიებში უნაყოფოთ არ უნდა დარჩენილიყო. იქაური მითები და რწმუნებე უეტველად უნდა გაეცნო ქართველის ჯარს და როცა სამშობლო ქვეუნიში დაბრუნდებოდენ, რასაკვიარველია, თან მოიტანდენ იმ რწმუნებსა და გაუზიარებდენ თავის მოძმებსა. სამწუხაროდ, ამ უშვერთ და სიშიშ სურათებს გონება წარმატების მაგიერათ უფრო დაუბნელებათ. როდესაც კაცს უოველი ხე, მთა, ტეე, კლდე და თვალ-გადუწვდენელი მინდვრები ამისთანა სიშიშ სულიერებით ტკონია გავსებული, მაშინ იმას გარეთ თეხს ვეღარ გამოადგევიანებ. ის შეიმალეა თავის ქოხში და შეშანიებული აქეთ-იქით დიწეებს ცქერას,—დორთი არ გაუწერეს, ვეშაბი ამ ქოხშიაც არ მომინტესო. რაკი ერთხელვე ცუდი წარმოდგენით დაშინდება ერის გონება, ის ბუნებას შერიც-

*) მითი ნიშნავს ძველი-ძველათ ნათქვამს ამბავს, ერის გონებით სავან წარმოდგენილს გმირებზე და ღმერთებზე.

ხვს თავის მტრად და როგორც თხა მკელს, ისე დაუწყებს მორიდებას; ამისთანა მდგომარეობაში კაცი კარგად ვეღარ გაიცნობს ბუნების ნივთებს. ვერ დაიწყებს იმის ბევრნაირ საკვირველების გაშინჯვას, რომ შეიტყოს თუ რა წესით მოქმედებს ქვეყანაზე უოველგვარი ბუნების მოვლენა. ამ სახით სცა ერის გამოხატულება ბუნების კანონების წინააღმდეგია, პოეტური სურათები ცრუ და ერის გონების შემშინებელია, იქ ნამდვილი ცოდნის შეძენა და შეცნობების მოპოება შეუძლებელია; ბუნებას აქ ბუმბერაზების და ვეშაპების წარმოდგენით კარები აქვს დახშული კაცისთვის. საქართველოს ერის პოეტური გამოხატულება, იმისი რწმუნება სწორეთ ამ მდგომარეობაში იყო, ვიდრე რუსთველი გამოჩნდა. რომელმაც თავის პოეტური ნაჭით, ნორჩი მკობნებარე გრძნობით აღტაცებულმა ჩამოაცალა ერის გონებას შავი უზარდა და დაანახვა მრავალგვაროვნებით აღსავსე ბუნება, რომელშიაც როგორც დიდებულს წალკოტში უოველივე ბრწყინავდა და სიცოცხლით სტკებოდა, რომლისაც კაცის გონებას კი არ უნდა ჰქონებოდა, არამედ უნდა დაახლოვებოდა და იმაში ეძინა კეთილ-მდგომარეობის მომცემი შეცნობება.

V

ამ შემთხვევაში რუსთველმა დიდი ნაბიჯი წაადგმევინა წინ თავის ერს. იმან დიდი თავის თხზულების საგნად უპანგო გრძნობითი ცაცხოვლებული სიუჟარული. ძალიან მოკლეთ რომ გამოვსიაქვას „ვეფხისტყაოსნის“ აზრი. ის შეიცავს უმთავრესი გმირის თავშეუკავებელს წადილს შიჯნურისადმი და დაუწყნარებელს ბრძოლას სიშინელს დაბრკოლებასთან, რომელიც უოველ ნაბიჯის გადადგმაზე გზას უსლართავს საწყალ შეეგარებულს; ამის გამო იმის დადაკული გული და სისხლმფრქვევი აფალები მუდამ შორს არიან ამომავალი მთვარის უნათლესს შიჯნურზე, ზოგჯერ ტარიელ მოიგონებს ამ ბედნიერს წამს, როდესაც, ვით ზეცითურს მნათობს, ისე შესტკეროდა, ხან შორი-ახლოს მდგომარე, ხან გვერდით მჯდომარე, ნესტან-დარეჯანის მოკლევარე მშენიერებას და რომ ვეღარ უძლებს ამ მოგონებას, გულს ცეცხლი ეღება, ელდა უფლის და გონება უბნელდება. ამ მდგომ

მარობაში ტარიელ ჰკარგავს კაცურს ღირსებას,—ისეთს შეუფერებელს საქმეებს სწადის, რომ ვისაც სხვა დროს უნახავს მისი მაღალი მეფური ჭკუა-გონება, დარბაისლობა და დიდი ზნე, ის ვეღარ იცნობს ვნებისგან გაშმაგებულს ტარიელს. მაგრამ კაცი კლდის სალი არ არის. რაგინდა მძლავრი ბუნება ჰქონდეს, ცუდი გარემოებისგან შეიძლება ისე დასუსტდეს და დაიჩაგროს, რომ პირუტყვულ მდგომარეობაში ჩავარდეს. აქ რუსთველის მაღალ-აზროვნაში გამოხატულებიან გვიჩვენებს ნამდვილი კაცი, რომლის ზნეობითი სადიდე და დამცრობა უმეტეს ნაწილათ გარემოებაზეა დამოკიდებული.

მეორე გმირი ავთანდილ სრულებით არა ჰკავს ტარიელს: ერთი ცეცხლი, მეორე წყალი; ერთი ჰკავს მრისხანე ცას, რომელიც ელვით და კრვენივით ჰმუსრავს უოველსავე, რაც იმის გამწერალს სახეს წინ უდგება დედა-მიწის ზურგზე; მეორე ჰკავს მოწმენდილს ცას, ბრწინვალე დღეს, რომელიც ერთს მხიარულათ გამოანათებს და, რაც ცის კამარზე შავი მრისხანე ცეცხლ-მომქმინავი ღრუბლებია, სულ ერთიანათ გაფანტავს. ცხოვრების დარჯჯაში გატარებული ავთანდილ უოველს საქმეში ისე გამოცდილია, რომ იმის მანერეელი გუჟაის თქმა ერთს წამსაც ვერ ასცდება იმის ცონების პრჟეალებს: — არაადეს არ აჩქარდება. თუ არ გონიერება, ვნება ვერადეს ვერ შეაწეროს იმას. აი, ამისთანა კაცი აღუზნდება შემწეთ ცონება-მწერალს ტარიელს. ნუ დაივიწყებთ, რომ დიდებული არაბეთის ტახტის სწასნეტი ავთანდილ ტარიელისავეა შეეფარებულია თავის შიგე-თინათინთან, რომელიც დღეს თუ ხვალ გახდება არაბეთის მეფეთ, მაგრამ ავთანდილს კაცობრიული გრძნობით გული შესტკივს მეგობრის უბედურებაზე და უსასუიდეოთ სწირავს საკუთარს ბედნიერებას, სიუფარუხს და სიცოცხლესაც, რომ განსაცდელისგან დაიხსნას თავისი ღირსი მეგობარი. აი, ამ მაღალს თაყვანწირულების დიდი ზედ-მოქმედება აქვს მკითხველის გონებაზე, ის უდვიდებს მკითხველს მაღალს გრძნობას და სწრთენის იმის ზნეს.

უმთავრესი ღვაწლი რუსთველისა ის არის, რომ იმან უწინდელს უმეერს ცონების გამოხატულებას ფრთები შეჰკვეცეს; იმის თხზულებ-

ბაში უზარმაზარ ვეშების და მკელ-კაცების უმგზავსო სურათის ვერ იზარწი; აქ არის აწერილი მხოლოდ კაცის ნამდვილი გულისთქმა და კარემო-მდეპარე ბუნება, რომელიც ტარიელს და ავთანდილს ბევრჯერ უტურბენიათ სიგძე-სიგანით, მაგრამ არც ვეშაები დახვედრიათ წინ და არც დევნები. აქ ბუნება ფოველ კაცისთვის კარგალებულია შიგ მკნეიერებისა და სიბრძნის მოსაკრეფათ. თუმცა ალაგ-ალაგ „ვეფხისტყაოსანშია“ არის მოყვანილი გრძნეული სულიერები, მაგრამ იმათი სურათები არაოდეს არ ეწინააღმდეგებიან ბუნებათს კანონებსა. ეს გრძნეული ზირებიც ისეთი კაცები არიან, ისეთი გულისთქმა აქვთ და ისე იტანჯებიან, როგორც ჩვენ; იმათი გრძნება მხოლოდ ის არის, რომ უსწავლელ კაცზე უფრო მეტი იცინ და მეტი მოხერხებაც აქვთ. ამ სხნით რუსთველმა პირველად პოეზიით დახასხვა საქართველოს ერს, რომ ბუნებაში საშიში არა არისრა. ის თავის მრავალგვარობით კაცის კონების დასაჩაგრავათ კი არა, იმის საწვრთნელათ არის გაჩენილი.

რუსთველი იყო თავის დროს პირველი განათლებული კაცი, ათონაში გაზდილი, ის უფურებიდა ქვეყნის განათლებული ბერძნის თვალათ, ესე იგი იმის ზრით ბუნებას განკაცებული თვისება ჭქონდა და დიდი მონაწილე იყო კაცის ბედილბაში. ამასგამო ბუნება ათვალეობდა კაცის პირველ შეგობრათ და მზრდელათ. ამას-გარდა „ვეფხისტყაოსანშია“ ეტეობა იმას, რომ კარგათ უნდა სცოდნოდა სპარსული და არაბული ენები. ერთის მხრით საბერძნეთის შეხედულობა ბუნებაზე და კაცზე, მეორეს მხრით ბუნებათი სიმდიდრე არაბული ენისა, რომელიც იმდენათ ტკბილ-გასაგონია, როგორც ბულბულის ათასნიობი სტკვენა, შეიქმნენ რუსთველის ხელში „ვეფხისტყაოსანის“ მასალათ. თუმცა კარგანი ლექსთა თხზვა მუსიკობით ძალიან მაღლა დგას, მაგრამ ალაგ-ალაგ პოეტური სურათები თითქოს ძალდატანებულათ გამოეკანია და თვითონ სიტყვიერებაც შეტათ კაბრეკელებულათ.

ის დრმა გრძნობა, რომელიც თათქმის ფოველს „ვეფხისტყაოსანის“, მუხლში მჩქეფარებს, მთიდგან კადმოვარდნილის ნაკადულ-

სავით, ის ღრმად შესწავლა ცხოვრებისა, რომელიც ანდაზებით დაბნეულია საქართველოში, ის კეთილშობილური შეხედულობა ბუნებაზე და კაცის თვისებაზე, ბოლოს ის მდიდარი გარეგანი შემკულობა ამ თხზულებისა შეიქმნენ მიზეზად, რომ „ვეფხვის-ტყაოსანი“ გახდა სულოვნად, რომლითაც ყოველი ქართველი კაცი თავს იქნის და ამით აწვრთნება.

VI

თამარის შემდეგ საქართველოს ერს მალე ეწია უბედურება. მეცამეტე საუკუნეში მონგოლის ურდო ღვთის რისხვასავით მოვატყდა აღმოსავლეთით, შემოესია საქართველოს და წელში გასწვდითა. ამის შემდეგ სახელმწიფო თუთლებს ძალა აღარ ჰქონია, — მთის ხალხები განუდგნენ და ბოლოს საქართველოს კრიც სან ნაწილად გადაიყო. ამ განკლევების გამო მავჭმადიანობამ ფეხი შემოდგა და ძირი გაიმკრა კავკასიაში. აი ამ დროდგან ატედა აქ საშინელი ბრძოლა მავჭმადის სჯულსა და ქრისტიანობის შუა: დასავლეთით საქართველოს ერს ოსმალეთი მოადგა და აღმოსავლეთით სპარსეთი. ორთავეს უნდოდათ საქართველოს დაპყრობა; ამისგან მომდევნო მეცამეტე საუკუნედგან მოვიდებოდა მუხომდებელის იმად შთრის ჯიბობა: არ შემწყდარა. ბოლოს ქართლ-კახეთი შავსაჲს ჰირველმა ჩაიკლა ხელში და სამცხე-სამთავრო ოსმალეთს, საიდგანად დღევანდელ ერედს იმერეთის მეფეების შინაურს სარქმეებში.

შავსაჲსმა განიძრახა მთელი ქართლ-კახეთის გამავჭმადიანება. ის ეარკა ჰხედავდა, როგორ ზნეობითს ძალას აძლევდა ქრისტიანობა აღმოსავლეთს საქართველოს და გამავჭმადიანებლად იმის დამონების იმედი არა ჰქონდა. ამ განზრახვით მიჰყავდა მძევლად ქართლისა და კახეთის მეფის წულები, ზრდიდა იმად თავის რჯულზე და შემდეგ თუთლით და ჯარით ეხმარებოდა იმად ქართლ-კახეთში გასამეფებლად, რადგან იმადის გავლენით ჰსურდა ამოეფხვრა ქრისტიანობა საქართველოს ნიადაგზე.

ერმა იგრძნო თავის უბედურება და შეიარაღდა, რომ უკანასკნელ სისხლის ცვაკამდის დაეცვა სარწმუნოება, ერობა და თავისუფ-

ლებს. უნდა ვსთქვათ, რომ თითქმის ყველა გამაჰმადიანებულმა ქართლ-კახეთის მეფეები თუმცა სხვით მაჰმადის სარწმუნოებისანი იყვნენ. მაგრამ გულით-კი ქართველნი და ქრისტიანობის პატივის მცემელნი. ისინი პირმოთნი მოქმედებით შავს აჯერებდნენ, ვითომც იმის განზრახვის ამსრულებელნი უოფილაიონ.

ამ სახით რაკი ქართლ-კახეთი სრულებით სპარსეთის გაკლენის ქვეშ ჩავარდა. იმის მეფეები უნდა გაუფიქროსდნენ არ წრეთ, რომელნიც სულ ერთი ერთმანეთის წინააღმდეგ პოლიტიკას მისდევდნენ. ზირელს წრეს შეადგენენ გამაჰმადიანებულნი მეფენი, რომელნიც მანთან ორპირობით მოქმედებდნენ, მორესს — ქრისტიანის სჯულის მტკიცეთ აღმასრულებელნი მეფენი, რომელნიც სარწმუნოების ძალით-და სამშობლოს სიყვარულით გამხსნელებლნი, თავიდანდნენ ზომიერობას და უოგულთვის გამაჰმადიანებით ებრძოდნენ სამშობლოს მტრს. თუმცა გამაჰმადიანებულს მეფეების სამშობლო ქვეყნისთვის გული შესტკაიდათ, მაგრამ რადგან ემაწვილობითგანვე სპარსეთში იყვნენ განდიდნი, ზედ მიწეფნიო განვიფარებულნი სპარსულს ენაში და იმის პოეზიაში, ამისთვის ისინი თავის სამეფო კარზე სპარსულს ზნეს, ჩვეულებას და განათლებას აძლევდნენ უწირატესობას. დიდი ნიჭის მწერალი, სპარსეთის პოეტი ჰაფიზი ძალიან პატივისცემაში იყო მეფის კარზე. იმის ლექსებს და იმის მწერლობის კიდობედ შეთხზულს ქართულ სიმღერებს ალტაცებით ამღერებდნენ ოარზე, ჭიანურზე, დუდუკზე და სხვა. ღვინო, ქეიფი და ტკბილი ამბორი — აი საკანი იმ დროის პოეზიისა. ჰაფიზის აზრით, ბუნება კარეშესაზღვრელი მშენებელი წაღვოტი იყო, რომელშიაც უოგელი ნივთი, უოგელი სულდგმული კაცის სიამონებისთვის იყო განილი. ცხოვრება მხოლოდ ერთ განწყვეტელ ღზინათ და მხიარულებათ ჰქონდა წარმოდგენილი. კაცის დანიშნულება ქვეყანაზე მხოლოდ ის უნდა უოფილაიფო, რომ ამ მოცინარის ცხოვრებით გამაძლარიყო. თეჯლში, კაფი, პაიათი, მესამაზი და სხვა საღზინო ლექსები, ჩემის აზრით, სულ პამინდელი შემოღებულა.

მაგრამ ერი მტრულად შესტკეროდა ამ სპარსულ კიდობელ დინს. ის ნათლად ჰხედოდა ამ ქეიფში თავის თვით არსებობის მოს-

ზომის. ყოველი ბაიათის ხმა იმას აგონებდა მინარეთადგან მავშადის მოღის ყვირილისა, სარწმუნოების დაკარგვას, ზნის შერყენას და ქართველობის შემუსრვას. ამასგან იმ გულდამშვიდებით ვერ მიუგდებოდა უფრო ამ სევდის გამქარებელს ზოგზიას, როცა კაცს სიკვდილს ემუქრებოდა, მაშინ მტარვლის სიმღერა სამარეს აგონებს. როდესაც მტერი ქართლის ერს პირდაპირ უდგა და სიმღერით დასცინოდა იმის უძლეურობას, მაშინ იმას თვალებიდგან სისხლ-ნარევი ცრემლის მტერი არა გადმოსდიოდა. ამისთვის ერმა დაიხშო გული ამ ზოგ-ზიასთვის. უფრო დაიცვა და დაუცხრომელ ბრძოლისთვის გამზადებულმა გამოიძახა ღრმა პატრიოტული საყვირითა. ტბილი-ბაიათობას და სიმღერის მავიერათ, იმან დაუკრა ბრძოლის ნაღვარა და გული გაჩინებულა თავისი გამოჩენილი კაცების ღვაწლის აღწერითა, არჩილ მეფემ და იოსებ თბილელმა მისცეს ზოგზიას ნაციონალური მითართულება. ეს ამბავი მოხდა მეჩვიდმეტე საუკუნეში. თეიმურაზ მეფისა, დიდი მოურაუის გიორგი სააკაძისა და თვითონ ერის თავგანწირულნი მოქმედებანი სამშობლო ქვეყნის დასაცვლათ მართლაც ღირსნი იყვნენ ზოგზებისა. ვახტანგ მეხუთის შვილმა არჩილმა (1664 — 1675) დასცოვა თხზულება სახელათ „არჩილიანი“, რომელშიაც ავტორი აღწერს მტერთან დაუცხრომელს ბრძოლას ქართვლის ერისას დიდი მეფე თეიმურაზის წინამძღოლობით. ამ მეფის გმირული მოქმედება, იმას შეურყეველი, და მუდამ სარწმუნოების ჭეშმარიტებით განმხილველი გული, — აი, საგანი „არჩილიანისა“. იოსებ ტფილელი გადაიცვალა 1685 წ. იმას გეოთენის თხზულება „დიდი მოურავიანი“. რომელშიაც გიორგი სააკაძე წარმოგვიდგება ისეთი მადლი გონების, ზნის და სამხედრო ნიჭიერებისა მჭირებელი, რომ სწავსიას მართლ იმ გაუდიდდა, მაშინდელის უჩინის, მამის და ზნედაცემულის თავად-ზნაურობის მსხვერპლად, რომ არ გამხდარიყო. სულმძაბლობით ატეხილმა შერმა შეძლეს ის მეფეს და გადახეწა იმ მტრის კარზე, რომლის სისხლიც დაბადებიდან სწეუროდა ამ ჩინებულს და ღირსს მამულის შვილს.

ზემოხსენებულს თხზულებებში ყოველგან ერთი თავი აზრია

გატარებული, რომელიც საქართველოს მოუძღვრებას უფრო შინაურს ცუდს დაწყოთაობას აბრავებს და არა გარეშე მტერს. მაღალ-წოდების თავად-აზნაურობამ და თავგასულმა ერისთავებმა შემოიზღუდეს თავისი ეთნო-ცხოვრება და ცდილობდნენ, რომ განსაკუთრებულ აივნენ დანარჩენ ერისაგან, რომელიც დასაჩივრავთ და თავის შინათ თუ უნდოდათ, თორემ საზოგადო კეთილს არას დასდევდნენ. როცა სამშობლო ქვეყანას მტერი მოადგებოდა, ყოველს ერისთავს თავისი საკუთარი საჩუქებობა თავაწინ ედგა და იმის გულისათვის დაღატობდა თავის სამშობლოს. საზოგადოდ ზემოხსენებულს თხზულებებში არის გამოხატული ერის უბედური ცხოვრება; და ეს ნაცნობი კილო ჰქნება წმინდა წყაროთ, რომელშიაც ერი ჰქნებას დაუშვრეტელს ზნეობის ძალას მტრის საწინააღმდეგოთ.

გარეგანი სახე, ლექსითა-თხზვას, ესე იგი ხელოვნური შეპყრობა, ნაციონალური აქვთ ამ თხზულებებს. ისინი არიან გალექსულნი შიარათ. როგორც თვითონ „ვეფხისტყაოსანი“; ამ თხზულებებს უფრო არა აქვთ ის ნაკლულებება, რასაც „ვეფხისტყაოსანი“ ვნაყენო, მაგალ. გრძნობისა და სიტყვების გაზვიადებას და ზოგჯერ ძაღდატანებას გამოხატულებებში. ამას გარდა „ვეფხისტყაოსანს“ ენა უფრო ხელოვნურია: იქ ყოველი გრძნობა, ყოველი პოეტური მხატვრობა, თითქმის ავსოფიის კენჭით არის გამოყვანილი. მაგრამ რაც უნდა კარგი მოზაიკის ხელობით იქონი დასატული სურათი, სინამდვილით სიცხოვლით ვერადეს ვერ შეედრება იმ ნახატს, რომელიც ნიჭიერის მხატვრის ხელით არის გამოყვანილი. რაც უნდა ძალიან ბრჭყინავარებდეს ძვირფასი თვალი და მარგალიტა — მზინც იმითი დახატული კაცის სახე ანუ მოქმედება იმდენად გაცოცხლებული არ იქნება, როგორც ბუნებითი ენის კილოთი წარმოდგენილი ზიარება და იმათი ვითარება. ამ შემთხვევაში „არჩილიანს“ და „მოურავიანს“ უფრო წინ წაუდგათ ნაბიჯი; იმათი ენა უფრო დახლოვებულია ხალხის ენას, უფრო მარტივი და ნამდვილია. მხოლოდ ამ თხზულებებს ერთი უადრესი ნაკლულებება აქვთ: იმათ აკლიათ ღრმა გრძნობა და ის სიცხოველი, რომელიც ჰბოძებს მადლს

და ნამდვილს, ზოეზიას, რომელიც ასე უხვად გაფენილია მოეჯს „გვერდის-ტუალსანში“. „არჩილიანი“ და „მოურავიანი“ უფრო ისტორიულს ქრონიკებს გვანან, ვიდრე მც ნამდვილს ზოემებს: ასინი არიან მასალანი მალად გრძნობით გაცხველებულ ნაციონალურ ზოეზიისთვის, რომელიც ნამდვილად დაჭბადა დავით გურამისშვილის დიდ-მა ზოეტურმა ნიჭმა.

VII

შინაგანმა უთავბოლოებაში, ერისთვის უწესო მოქმედებაში სხელმწიფო უფლება და ავითონ მეფეებიც ისე დასუსტა, რომ სთამაშოთ გახდა. ამითი სწარსეთის გაქნილი ბიწიერი ზოლიტიკა ძალიან კარგად სარგებლობდა: ის ხან მეფეების მხარეს იჭერდა, ხან ამით ქვეშევრდომებისას და ამ სხნით ცდილობდა საქართველო თვისივე ხელთ დაეკლა. ამასობაში დადგა მეფრამეცე სუგუნე და საქართველოს მმართველად გახდა ვახტანგ მეექვსე, ეს იყო უკანასკნელი ჟამი საქართველოს თავისუფლების: ცალკე სწარსეთმა, ცალკე ოსმალომ და შინ ლეკებმა ეს ქვეყანა უკანასკნელ მდომარეობაში ჩაგდეს. აი, ამ დროს გაჩნდა დავით გურამის-შვილი, რომელმაც სარწმუნოებით გამტაცებულის გრძნობით მოსოქვა სამშობლოს ბედი და ამით ნაციონალური ზოეზია მალად ხარისხზე დაუენა.—დავით გურამის-შვილს ძალიან ადრე დაუტრიალდა ბედის ჩარხი უკუდმა; ვერ კიდევ ვაჟატობაში არ უოფილ: შესული, რომ ლეკებს ტყვეთ წაუყვანათ. დატყვევების ამბავი, კზის კანსაცდელი, ტყვეობაში უოფნა, შინაგანი სულის კვეთება—გავიზარო აუ არაო,—გაქცევა, კზაზე მრავალგვარ უბედურების გამოცდა, ღვთის ვედრება და ბოლოს თერგზე გასვლა სარუსეთში,—სულ ესეები შვიდავენ ზომეში თექვსმეტს თავს საგალობელს ღოცვებისას. ამ კალობაში ისტება დიდი გაჭირებით დამძიმებული კაცის გული, რომელსაც ქვეყანაზე უოკელი ნუგეში დაჭკარკვია და დამყარება მხოლოდ ერთს ზეციურს მტკიცე ბურჯსა. ლეკების ხელში ჩავარდნილი დავით გურამის-შვილი თითქოს კონების თვალებს ხუჭავს, რომ თავისი გამოუთქმე-

ლი უბედურობა არ იგრძნოს და ჭკუაზე არ შენდეს. იმ ჩადრმაუდობა ფიქრში, აღნათეს ცხოველს სარწმუნოების ღამზარს და ამით განათლებული გონება ხედავს მართო უოფლისაშემწე დმერთს და ზედ სასოებით მოჰქედება ისე, როგორც უფსკრულში გადავარდნილმა კანმა გამოშვებულს ხის ტოტს უცებ ხელი სტაცოს და თავი ზედა შუამაგროს. ამ ღაგას გურამიშვილის ღადადებას ისეთი სიცხოველე აქვს, რომ უოფლადაც უგრძნობელს კაცს გრძნობაზე მოაყვანს და გაქვავებულს გულს გააღმობიერებს. ეს საგალობელი ღოცებები თავის ღრმა გრძნობით და მუსიკობით არ დაუყარდებიან დავითის ფსალმუნებს. როგორც ფსალმუნები, ისე გურამის-შვილის საგალობელი ღოცებებიც აღმოსატყენ ერთს ღრმა გრძნობით აღსავსე სარწმუნოების უოფლისა-შემძლებელ დვითისადმი, რომლისაგანაც ორივე ეძიებენ შემწეობას და ცოდვის მიტევებას; როგორც ფსალმუნები, გურამის-შვილის საგალობელ ღოცებებსაც საგნათ აქვთ ერთმანის დმერთი; — მხოლოდ მას ევედრებიან, შესწავიან, აქებენ და იმასკან ათხოვენ ზნეობითს ძაღას.

„დავითიანს“ ცხადთ ეტუობა ებრაული ზოეზიის გავლენა, ეს ზოემა არის მგზავსა იერემიის გოდებისა, როგორც აქ ეკრეოვე „დავითიანში“ ისმის ტირილის ზარი სარწმუნოების მერყევისთვის და სამშობლოს ახსრებისთვის. ზოემში ნათლად სჩანს, რომ დავით გურამის-შვილს ძველი აღთქმა ანუ ნატონალური ებრაული ლატურატურა კარგათ სცოდნია, და რადგან იმისა ზოეზია თავისის ხსნათით მონათესავეა ებრაულის ზოეზიისა, ამასთვას ზირველა არ ასცალდება მეორის ნაკლულევანებას. ეს ნაკლულევანება შეიცავს მისს ერთნაირობას, სულ ერთსა და იმავე საგნისადმი ღადადებას. მაგრამ არამც თუ სულ ერთ კაღოზე ღადადება, არამედ ამომავალი მზას მუდამ ცქერაც მოსწეინდება კაცს. ამისთანა ერთნაირობით ჩლუნგდება მკითხველის ხაღისი და მგრძნობელობა მხოლოდ იმ თექვსმეტი თავის კითხვაში, რომელიც ზემოთ მოვიხსენეთ, მაგრამ ჩვენს ზოეცისა სტა თვითონ დაღისტნის ადგილებში მგზავრობაზე და თავის მრავალგვარ შემთხვევებზე ღამზარობის, იმის შესახებ კი ვერ ვიცუვიო.

რაც ზემოთ წარმოვთქვით; ის კი არა, ეს თავები მართლად მეტის-
მეტი გამართობნი და გონების მიმტაცებელნი არიან. წარმოდგინეთ
მხოლოდ დაფლეთილის პერანგის აძარა, თავ-გადაშარსული თუ-
შეკლას კაცი, რომელმაც გზა და კვალი არ იცის, ღვთის ბედზე ეხე-
ტება დაღისციხის დრეკიში, საცა უოველ ნაბიჯზე ან ლეკის გახურე-
ბული ტყევის ელის განგმირვას, ან მხეცა შეჭმას, ან მდინარე დარ-
ხობის; წარმოდგინეთ სასტიკი წვიმა, მუხის-ტყეს და ქარის ქროლ-
ვა; რომელნიც ნიადაგ სცვედილს ემუჭრებიან, ამასთანავე ეს ლექსიც
წაიკითხოთ.

„აწ შევლას წვრილათ ვერ მოვსთვლია, რაც მაშინ გარდამხედია:
სამი დღე შამში ვწოლილვარ, მადლა ვერ ამიხედია;
წინ გზისა შევერის შიშითა წასვლა ვერ გამიბედა,
შამშალისკან მუცელი მიმეგროა ფერდზედ-ფერდია“—

და მაშინ დავწმუქდებით, რომ ეს კაცი მხოლოდ იმისთვის
დასაჯულად თურმე, რომ თავის სიცოცხლით სიკვდილის მეტს არას
გრძნობდა და ჭხედავდა. საქართველოს ერსაც თითქმის ეს ბედი
ჭხედა თავის ისტორიულს ცხოვრებაში. ბოლოს რათიერ უთქვამს,
ამ განსაცდელსაც მოაჩივრებდა და ღინიადგან მოსკოვს მისულა ვახ-
ტანგ მეექვსესთან, რომელიც ამ დროს იქ თვით შეხიზნული იყო.
რამდენსაც ხანს შემდეგ, როდესაც მეფე ასტრახანს გადაიცვალა, და-
ვით გურამის-შვილი იძულებული იყო რუსის სამსახურში შესულიყო.
შვილის წლის ომანობა რომ გაიმართა პრუსიასთან, კისტრინის
ბრძოლაში გურამის-შვილი თავის ცხენით ჩაეფლო ჭაობში და პრუ-
სიელებმა ტყვეთ წაიყვანეს. ომის შემდეგ, როცა ტყვეები დაცვალებს
გურამის-შვილი განთავისუფლეს და რუსეთში რომ მოვიდა, ხელმწი-
ფებ უბოძა ცოცხად აღებოდა მცირე-როსიანში და პოეტი იქ მიიტყვალა.

მთელი იმის თხზულება შეიცავს ერთს დიდს წიგნს, რომელ-
საც ჩვენში ჰქვია „გურამიანი“. ამჟამად დაბეჭდა მხოლოდ ერთი
წიგნი, „დავითიანი“, რომელსაც საგნათა ქვეს ვახტანგ მეექვსის დრო.
ჩვენ აქ მხოლოდ ამ წიგნს გავარჩევთ, რადგან იმედი დანარჩენი

მისი თხზულებებიც ცალკე დაიბეჭდოს და მაშინაც მოვესწრებით იმათ განხილვას.

დ. გურამიშვილს „დავითიანის“ საგნად აუღია ისტორიული ღუგენდა, რომელიც მოგვითხრობს ბაგრატოვანთ გვარის და იესო ქრისტეს ერთ შთამომავლობას ებრაელთ მეუთის დავათისგან. ზოგმა იყუება მეუთის მეგვარტომობის იგივეთ და შემდეგ ცდილობს იმის განმარტებას. აქ ავტორი წარმოსთქვამს თავის აზრს სწავლაზე და შრომაზე, რომელიც შეადგენს ზოგმის პროლოგს. ამ თავში გურამის-შვილი ქადაგებს სწავლის საჭიროებას. იმის აზრით, ბუნებით გაზრდილი, მაგრამ უსწავლელა კაცი კბილებ ამოგლეჯილს და კლანჭი დაჭრილ ვეფხვს ჰგავს. ის სულის კვეთებით შეჭურვების თავის ქვეყნის უბედურების, იმის დაჩაგვრის უწყალო. მტრებისაგან და ბედნიერებას მხოლოდ სწავლა-განათლებით და ნაყოფის მომცემი შრომის დევნებით მოელის. ამ შემთხვევაში გურამის-შვილი მღაღადებელია ახალი დროისა.

მთელს ზოგმაში არის აღწერილი საზოგადო ტანჯვა საქართველოს ერისა და იმის მეფეებისა, რომელთაგან ერთია ზეციერი მეფე და მეორე ქვენიერი — ვახტანგ მეექვსე. ზოგმა განიუფლება სამ უმოაზრეს ნაწილათ; პირველ ნაწილში არის გამოყვანილი იესო ქრისტეს ვნება ქვეყნის დასახსნელად, მეორეში ნათლად იხატება ქართლ-კახეთის მეფეების ერთმანერთთან შური, რომელთაც მხოლოდ საკუთარი სარკებლობისთვის საზიზღრად გაისვარეს ხელი ერთმანეთის სისხლში თავისის უხერხო უოფა-ქცევით ცალკე სპარსეთის მანკი გავრისხეს, ცალკე ოსმალთა და ცალკე მეზობელი ხალხები. ამისგანა მეფე ვახტანგ რუსეთს გაიქცა, სპარსეთისა და ოსმალთს ჯარებმა ქართლ-კახეთი მოაოხრეს. ბოლოს, როგორც ღომის ნასუფრადზე (ურები დაისადილებენ ხოლმე ისე ლეკებმა გამოხრეს თითქმის მთელი საქართველო. მესამე ნაწილშია გამოყვანილი საკუთარი დავით გურამისშვილის ცხოვრება, რომელსაც წილად შეხვედრია მხოლოდ ერთი ტანჯვა და ამ შემთხვევაში ის მთელი ტანჯული ერის წარმომადგენელი შექმნილა. ზოგმა თავდება მეუთის ვახტანგის სიკვდილით.

ასკრახნს. ეს ტრადიკული წამი ძალიან ხელგეწეწათ არის გამო-
თქმული ერთს მუხლში:

„გაი რა ბოძი წაიქცა, სახლ-კარი თავს დაგვექცაო,
ჯინი, შეება და სიამე სულ ჭირათ გადაგვექცაო;
ჩვენ ეძინი ღაფრით, ნატრონი წავიდა, შორს გაგვექცაო.
კაფროხილდი შენც არ დაგვექცე, ღვთის მადლსა, მაგრად სდეგ ცაო!

ზირველ ნაწილში განსაკუთრებით შესანიშნავია მოთქმითა ტირი-
ლი იესო ჯვარცმულისა. ამ ტირილში იხატება ქვეყნის სიბრმავე,
რომელმაც ვერ სცნო ქვეყნად მოყვანიებული ჭეშმარიტი ნათელი და
მართალი უსმართლოდ დასტანჯა. აი, ერთი მუხლი ამ მოთქმისა:

„გაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიწიესო!
შეკიბურეს თვისი დამხსნელი, საბელი მოგახვედოს;
მაგრად შეგიკრეს ხელები, უფალსა არა ეთნიესო.
დიდება მოთმინებისა, შენსა უფალს იესო!

გურამის-შვილის ჯვრით ხილული ქვეყანა ანუ, როგორც თვი-
თიან უძახის, წუთის სოფელი არის ბოროტების ბედე, სადაც მარ-
თალი კაცია უოფელთვის ტანჯვაშია და სამართალი დაჩაგრულია. იმის
ჯვრით, ქვეყანა არის წვედიადი, სადაც ნათელი ვერ მისწვდება.

„მიდის-მოდის ეს სოფელი, ქარტყლითა ზღვისებრ ღელავს!
უკან დასდევს დრო და ჟამი, მის ნაქსელავს ქსოვს და ქსელავს.
ის მჭლე კაცი ცელს რას აქნევს, რასა სთიბავს, რასა სცელავს?
ამად ვსწუთობ სწუთროსა, —სულ ბნელია რასაც ელავს“.

იესო ქრისტე, ვახტანგ მეფე, საქართველოს ერთ სულ სოფლის
უსმართლობისგან ჭხდებიან წამებულნი. მაგრამ გურამის-შვილი ამ
საში კვამის უბედურების მახლობელ მიზგზად მანაც ერთმანეთზე გუ-
ლის გაკრიკვებს და ჯნობითი კავშირის გაწვევას სდის.

„ორთა მათ ჩემთა უფალთა ერთად უხსენე კვარია.
თუმცა ძირთაკან შორს იუენენ, შტოდ ახლოს მონაკვარია:

ერთი დავითის ძედ თქმული, რომელმან ივნო ჯვარი,
მეორე ვახტანგ მეხუთე *), ქართველთა მეფედ მჯდარი.

„მას მორჩილებდნენ ქართველნი, ვით წე'ი იყო მონისა:
უპისოდ ჭირად მიიწნდათ ცხოვრება სიამოვნისა;
ძაგრამ კვლავ შესცდნენ მის გზითა, რა ცოდვის ბურძან ჭმონისა.
ჩაცვივდნენ ცოდვის მორევთა, გზა ვერ სცნეს მადლთა თონისა.

„გერ გაუმჯრდენ, ოდესაც მტერთა დაუწყეს ბრძოლანი,
ნება ჭევეს თვისთა მერხალთა, ზრვინ ინება რჩოლანი;
გვირგვინის ცოლი გაუშვეს, ხაჯასთან შექმნეს წოლანი,
უმად წაუვიდნენ ისასა, იქმნენ მაცუადის ქოლანი“.

ამ სახით რაკი ერთმანეთი დაივიწყეს, რაკი ქართველთა ზნე-
ობის ძალა დაჰკარგეს, სარწმუნოებაში შეირუენ, მაშინ ზეცეურმა მე-
ფეხად მიიღო თავის საფარველი და, აი, მიზეზი საქართველოს ერის
შემუსვრისა:

მათ ღმერთსა სცოდეს, ღმერთმან მათ ზასუხი უყო ცოდვისა:
ცა რისხვით შუა განიზის, ქვეუანა შეიძროდისა;
ვენახთ უწვიმის სეტევანი, მსგავსნი ნახეთქი ღოდისა,
მკალია ღასცის ყანებსა, ქარი უჭროლის ოდისა.

„ქართლის ჭირსა ვერვინ მოსთვლის, თუ არ ბრძენი ენა მჭევრი...
„თურქი, სპარსი, ლეკი, ოსი. ჩერქეზ, ღლიღვი, დიღო ქისტი.
სრულად ქართლის მტერნი იუვნენ, უველამ წაჰკრა თითო ქისტი!
მერე შინათ აიშალნენ, ძმა მოუდვა ძმასა უისტი,
თავის თავსა ხმალი იცეს, გულთა მოიხვედრეს ხიშტი“.

დავით გურამისშვილი გამწარებული კბილის ხრჭენით თითქო
დასცინისო თავის ერის ზნის წახდენას; მაგრამ ეს უფრო ქვითანით

*) ვახტანგ მეხუთის მაგიერათ ვახტანგ მეექვსე უნდა.

ტირილია, ვიდრე უბრალო დაცინვა: ეს არის ნაღველ გახეთქილი კაცის კვნესა. ჰოკტი თავის უბედურებით ხატავს საქართველოს სვეს; მაგრამ რამდენათაც უფრო სდევნიდა ამ საცოდავს კაცს სოფელი ცეცხლ-მოკიდებული მუკუზლითა, იმდენათ უფრო მაგრდებოდა იმისი ზნე და იმდენათ უფრო სწამდა საკუთარი შველა. კიდევ იმიტომ აქვს დავით გურამისშვილის თხზულებას დიდი მნიშვნელობა ჩვენის ერისათვის. როდესაც ვკითხულობთ „დავითიანს“, თან და თან უფრო გვეძლევა იმედი საქართველოს წარმატებისა. რამდენათაც ჰოკტი უწყალო სიტყვებით ჭკიცხვს თავის დროს, იმდენათ უფრო იმედი ეძლევა, რომ ამ ნაირი მოქმედება ზნეობით დაცემულს ერს ისევ თმისზე დააყენებო:

მართალია, მძრახველს ძრახვა თვით კი ავით მოუხდების,
მაგრამ ფარვა სიავისა ქვეყანას არ მოუხდების.
წამხდენელთა და მბძველთა კიდევ სხვაც რამ წახდების;
ძრახვავე სჯობს სამძახვთა ძრახვას კაცი მიუფთხების.

ანუ ავიღოთ მეორე მუხლი:

მე-კი ვფარავ, მაგრამ ჩემი სატკივარი არა ჭფარავს!
მეტად მწარედ გული მტკიავ, მაჟრჟოლებს და ტანში მზრავს!
ვერ მოვითმენ, რომ არ დაგვმო აღმა მხენელს და დაღმა მსა-
რავს . . . “

დავითიანი დაუოფილია ცალკე თავებთან, რომელთაც მკვიდრი ჩავშირი არა აქვთ ერთმანეთთან; ზედვე ეტყობათ, რომ ისინი სხვა და სხვა დროს დაწერილან და სხოგადოთ იმათ დამწერს ერთ-ნა-კები ზღანი არ ჭქონია: ზრში. ჰოკმა ხელოვნური ერთობით არ არის გაწუბილი: აქ ერთი რომელიმე დიდი შემთხვევა ანუ გმირი არ მიიზ-ერობს მკითხველის განსაკუთრებულს ყურადღებას, როგორც, მაგა-ლითად, „გვეფხვის ტყალასში“ არის. იქ მკითხველის თვალწინ თან-დათან უფრო გაზვიადებით და დიდებით წარმოსდგება სურათი ტა-რიელისა; ჰოკმის კითხვაში განსაკუთრებულს ყურადღებას მკითხვე-ლისას მხოლოდ ტარიელის სვე მიიზერობს: იმას მეტი არა უნდა, კარდა იმისა, რომ მხოლოდ შეიტყოს, რითი დაბოლოვდება ტარი-

ელის საქმე; ზოგანდო, ფრიდონ და სხვანი მხოლოდ იმის დამატებას შეადგენენ. მაგრამ რამდენათაც ამ მხრით გურამისშვილის პოემას ხელოვნური შემუშავება აკლია, ეგოდნათ იმის უოველს თავს უფრო დიდი ღირსება აქვს. ცალ-ცალკე რომ ავიღოთ, უოველი თავი შეადგენს გაწეობილს დასაბუთებს ერთს რომელსავე საგანზე და ეს თავები იმ ძვირფას ქვეყნივეთი ბრწყინავენ მრავალ გვაროვნებით.

ამ პოემაში თავიდან ბოლომდის გატარებულია ერთი აზრი, რომელიც იხატება წუთი-სოფლის უსამართლოების აღწერითა. ამისგანთ თუმცა გარეგანი ერთიანობა დაჰყვება, მაგრამ ნაცვლად იმისა შინაგანი ერთიანობით განმტკიცებულია.

გურამისშვილის თხზულებებში მოჭოროებული არ არის რა. ავტორი რასაც ამბობს, სულ მისი თვალთ ნახული და გამოცდილია. ის ძალას არ ატანს თავის აზრის გამოხატვას. იმ განზრახვით, რომ ლექსი თქვსმეტ მარცვლოვან შიარად გამოვიდეს, ამისთვის ის თავის აზრს არ შეჰკვეცავს და ზოგჯერ მომეტებული და გამოხატულების დამამძიმებელ სიტყვებს არ ხმარობს; როგორც მაგალითად, რუსთველი შერებს. აღიანდ სურათმა თავის სიცხოვლე არ დაჰკარგოს და ლექსმა მუზიკა, თორემ გურამისშვილისთვის სულ ერთია. გინდ შიარი იყოს, გინდ სხვა ნაირი ლექსი. ბევრი თავები სულ სახალხო სიმღერის ხმაზეა დაწერილი და ერთი ამბატანი ისეთი ტკბილ-გასაგონია, რომ როცა ვკითხულობ თითქმის ტკბილი სილამურის ხმა გესმისო. აი ეს თავი:

საფარგონია, მკონია, ეს სიტყვა გასაგონია:

ბად-წალოტისა მოქმედთა ვარდი დათესონ რკონ ია.

თუ სნეულობას უფიხოდე, ჭამე-სვი შესარგონია,

თავს გაუფთხილდი, არ უფო საქმენი ურიგონია. . . . და სხვა.

დავით გურამისშვილის თხზულებებში აღიბეჭდა თავის თანამედროული სურათი ერის ცხოვრებისა: იმისი აზრი, სულის კვეთება და გაჭირება ამით ის შეიქნა ნაციონალური პოეტი, რომელმაც მის ღრმდის ნაციონალურ კილოზე მოღუქსეთა ბევრათ გადა-

ამეტა ღრმა პოეტურის გრძნობით, აზროთ და უფრო განცხადებულ-
იულის სურათების გამოხატვით; ამასთანავე არც ის ნაკლულევაება
მიიკარა, რასაც ჩვენ ვხედავთ „ვეფხისტყაოსანში“. მაგალითად,
გრძნობის და სიტყვების გაზვიადების, გაბრტყელების და ზოგჯერ
არა ნამდვილ სურათების გამოყენას. ამ სხილთ დაგით გურამისშვი-
ლის თხზულებამ მეთვრამეტე საუკუნეში დააკვირგებინა ნაციონალუ-
რი პოეზია, რომელიც დიდმა თეიმურაზმა და ვახტანგ მეფის შვილ-
მა არჩილმა დააფუძნეს მეხვიდმეტე საუკუნეში.

გიორგი წერეთელი.

1870 წ.

პირველ გამოცემის გამოცემელნი 1810 წ.

გურამისშვილის თხოვნით გამოცემაზე უნდა ვთქვათ, რომ ასანი იბეჭდებიან თვით გურამისშვილის ხელ-ნაწერისაგან. როგორც ხელნაწერის ბოლოშია მოხსენებული, ეს ეგზემპლარი, ავტორს მიურთმევია ერეკლე მეფის-ძის მირიანისათვის. წიგნი შეიცავს ოთხმოც და ცამეტს თავს, რომელიც გაუთვლია ზანდუკით (სარჩევით) ორ წიგნად, ხოლო თვით ტექსტში სამ-ოთხ წაგნათ. ამ ჟამად დაბეჭდილ იქმნა სრულად მხოლოდ პირველი წიგნი (ორმოც და სამი თავი) მთელის თხოვნისა, რომელსაც ჩვენში „გურამიანს“ უწოდებენ, და დავით გურამისშვილი კი უწოდებს „დავითიანს“. მართლწერს დავითევი ავტორის; მაგალითად კ. უ. და სხვანი ხმარებულ იქმნა შეუცვალელებათ. როგორც ავტორს უხმარია.

პირველ გამოცემის გამომცემელნი: $\left\{ \begin{array}{l} \text{ნ. ბერძენიშვილი,} \\ \text{პ. უმიკაშვილი,} \\ \text{გ. წერეთელი.} \end{array} \right.$

დავით გურამიშვილი და იმისი დავითიანი

(მეორე გამოცემის წინასიტყვაობა).

დიდი ხანია, რაც დავით გურამიშვილის თხზულებას ეურადღებოდა მისი მწერლობა და მკითხველმა საზოგადოებამ: ზირველად დაიბეჭდა ერისთვის „ცისკარში“ 1852 წ. რამდენიმე თავი ზირველის წიგნისა, მერე კერესელიძისაში 1861 წ. „ქაცვია მწეემისა“ ჩახვერა, ჩუბინოვის ქრისტომატიასში 1861 წელს „ეო მეო“ და ცოტაოდენი სხვა ნაწევები ლექსები, და ბოლოს 1870 წ. 43 თავი სრულად ერთ წიგნად კიორგი წერეთლის, (ამისივე წინასიტყვაობით), განსვენებულის ნიკოლოზ ბერძენოვის და ჩემის რედაქტორობით. წინად „გურამიანი“ (როგორც უწოდებენ გურამიშვილის ლექსებს), ხელნაწერად საკმაოდ ბევრი მოიხსენიებოდა ქართლ-კახეთში. ეს გარემოება გვიჩვენებს, რა სახით მიხსნული შეიქნა გურამიშვილი ქართულად საზოგადოებაში და გვიმტკიცებს მის ბეჭდვის სურვილს. ამ დიდის ხნის სურვილის დაკმაყოფილება ახლა ამ გამოცემით კიორგი ზაღიკალიანმა მოახერგა და იბეჭდება მართალი გურამიშვილის ნაწერი ლექსები უკლებლად.

ამით ღონისძიება ეძლევა მწერლობას და მკითხველ საზოგადოებას დირსეულად დათვისოს გურამიშვილის შრომა და ამ მოღვაწეს უმეტესკლებოთ ჭეროვანი ადგილი მისცეს მწერლობაში.

დათვისება გურამიშვილის თხზულებათა თავად, სხვა მის წინად და მის მერეთ უფილის მწერლების შეუდარებლად უფლის მხრით ნაკლულევათი იქნება. კოველითის, როდესაც ერთის მწერლის დათვისება გვიჩვენებს, უმისოდ შესაძლებელი არ არის თუ არ ვიცით—მის წინად და შემდეგ მწერლების ნაშრომი რა იყო, რა აზრსა ან რა კრძნობას გვიხსენებდნენ, როგორის ხელოვნებით გამოსთქვამდნენ ნა-

გაძნობს: და ნაზრსა, რამდენად ეკავშირებოდა ერთმანეთს მათი შრომა და ბოლოს ცხოვრებაში რა წარმატება შემოიტანეს თუ ესეები არ ვიცით, უსაფრთხოდ ნაკლები იქნება ჩვენი დასკვნები სწრაფად, მაშასადამე, დათვსებატა. სამწუხაროდ ქართულის მწერლობის მდგომარეობა დღეს ამისათვის მდგომარეობაშია. დღევანდლამდე ხელნაწერთა ოსტატობითა უმრავლესობისაგან ფრიად მცირედი არის დაბეჭდილი; ეს სამწუხაროა; იმით, რომ ქართული მწერლობა დიდს შესაძლებლობას რასმე წარმოადგენს არამც თუ თვით საქართველოს ხალხისათვის, არამედ მრთელის მსოფლიო ისტორიისათვისაც: მრთელ სუგუნილობის განმარტებაში გაუნათლებელ ბარბაროს ხალხებისაგან შემოზღუდული, ევროპის განათლებისაგან დაშორებული საქართველოს ხალხი იღწვის არა მხოლოდ იაპონის დაცვისათვის. არამედ თავის მოქალაქეობის და განათლებისათვისაც. ეს აზრისათვის მოღვაწებს, სდგავს შეურყეველს და მკვიდრს ძეგლს, რომელსაც მწერლობასა ვეძახით, არც ერთი მხარე თავის დროს მეცნიერებისა და მწერლობისა არ დაჩეხილა ხელ-შეუკარებელი: თაღოსროფი, ღვთის-შეტყველება, ისტორია, კანონები, თვით მათემატიკა და სხვანი, ბოლოს მხატვრობითი მწერლობა (ილუსტრირება), ეს მუშაობა წარმოადგენს დამკვიდრებელს კაცს სავიგროს მხნეობას და შედგრობას ქართველთა მოღვაწეთა. როდესაც ამისთან მოიგონებს ამ ხალხის რიცხვ-მცირეობას და მშვიდობა მოკლებულს ცხოვრებას.

ყოფილად უძეცარს თავხედობის თავი მოაქვს და იმდღა უვირის, არა არის რა ქართულს მწერლობაშია. თითქმის თვით ქართულს მწერლობას უარს ჰყოფს. რათა? და მათა, რომ ხელნაწერი წიგნები აქამომდე დაუბეჭდელი დაჩეხილა და მაშასადამე მრავალთათვის მონათესაის დონისძიებასაც მოკლებული. ამ დაუბეჭდელობას სხვა ზიანიც მოსდევს: მწერლობას ფრთები ეკვეცება, ახალგაზდობის აღმზრდელი — ისტორიულად მწერლობის შესწავლა — დგება და, მაშასადამე, დგება სამოქალაქო და სამწერლო მუშაობა. ყოველს ქვეყანაში და ყოველს ხალხში მაშინ ხშირდებიან ნამდვილი წარმატების მუშაგანი, როდესაც განსწავლულნი არიან და მცოდნენ თავის წინაპართა ისტორიისა და მწერლობისა. მწერლობა და მწერლები ისეთივე რამ

არის, როგორც მტენარე, რომელსაც აღმოაჩენს თესლი და წინა მშობელნი; მიწა, ნიადაგი აქვს აბოშტენებელი, აღმზრდელი, გამზარებელი და ამადორძინებელი. ერთს ღღეს, ერთის ძლიერ უძლიერესის ნებით და სურვილით ვერა კაცს ვერ შეუძლია თავისი გულისთქმის მისეღვით რისამე შექმნა, თუ ამას წინა დროს მსგავლობა არ შესწევს და მასალას არ აძლევ.

მოკლეთ ის აზრი გამოდის, რომ ჩვენ ჯერ არ ვიცით ლიტერატურის ისტორიულად შესწავლის სარგებლობა და ამისაგანთ გადევნა არ იბეჭდება ჩვენი მწერლების თხზულებანი. ესეები არის მიზეზი, რომ ასე მცირე მუშაია ჩვენს მწერლობაში. ამას, რასაკვირველია, კიდევ ბევრი სხვა-და-სხვა მიზეზებიც აქვს. მაგალითად ისა, რომ სსსწავლებლებში ჩვენს ისტორიას და ლიტერატურას არ ასწავლიან.

მაგრამ ამით შორის კარგევით უნდა ადვიროთ ჩვენ ისა, რომ ჩვენი მწერლების თხზულებანი აქამომდე ძალიან მცირენი დაბეჭდილან. იყო დრო, როდესაც წიგნების გავრცელება წერით შეიძლებოდა. ღღეს ბეჭედა კახდა უძლიერეს ღონისძიებად. ჩვენში კი აქამომდე თვით უახლესი მწერლები თითქმის ამ ღონისძიებას უარს ჰყოფენ და თავის ნაწერებს თუ ანდობენ, მარტო ჟურნალ-გაზეთს ანდობენ, რომელიც მალე დასავიწყარი ხდება.

აბა დავაგვირდეთ ამ უკანასკნელ სსუეუენის 80 წლის განმავლობას, რა დაბეჭდილა: 1838 წ. ჩახრუხადის და შავთელის ლექსები, 1843 წ. ვეფხვის ტუალსანი, 1851—53 წლებში წუთბილ-სიკრევაობა ანტონ კათოლიკოსისა, თეიმურაზის ცხოვრება (არჩილიანის ნაწილი) და დიდ მოურავიანი, 1871 სიბრძნე-სიცრუის წიგნი სპასიარბელიანისა, 1873 გრიგოლ არბელიანისა, 1876 ნიკოლოზ პარათაშვილისა და ანტონოვის კომედიები და 1878 წ. ივანე კერესელიძის ლექსები. აი ეს გახლავს მრთელი ბიბლიოთეკა ჩვენის მწერლების სრულ თხზულებათ აქამომდე ისევ დავით ჩუბინოვის ქრისტომათია რჩება რომ მოსურნებ ქართველ მწერლების სახელები მაინც იცოდეს. თვით ამ სსუეუენის მწერლების—ლექსანდრე ჯავახა-

ძის, ილია ჭავჭავაძისა და აკაკი წერეთლის თხზულებანიც კი სრულად გამომცემით არ არიან დაბეჭდილნი.

ათიოდე მწერლის გაცნობა მთრელის ოთხმოცის წლის განმავლობაში ნუ თუ შეეწინება არ არის მწერლობისა? მოზარდმა თანაბამ საიდან შეისწავლოს მწერლობა და რაკორ გაგარჯიშდეს წერაში?

ამ გვარად ცხადათ ჩანს საჭიროება ჩვენის თვითოეულის მწერლის თხზულებათ ერთად გამომცემისა. ამგვარს საჭიროებას ვერ აიცილებს თავიდან ვერც ერთი ხალხის ლიტერატურა და ვერც ერთი დროს ჩამომავლობა. ევროპის ხალხების უველა ლიტერატურა დღესაც მუშაობს თავის ძველის მწერლობის შევსებაზე და მწერლების აღმოჩენაზე; ძველის გამოკვლევაზე ახალის წარმატებას ამყარებს ჩვენში ხომ ამ საქმეს უმეტესი მნიშვნელობა აქვს, რადგანაც თვით ქართულს მწერლობას უმეტესი მნიშვნელობა აქვს კარგი მოგონისაგან განსაკუთრებულის ისტორიულის მდგომარეობისა.

ეს გამოთქმელობა მწერალთა არის მიზეზი, რომ ჩვენ დიდს ღონისძიებას მოკლებულნი ვართ თითოეულის მწერლის ანუ თხზულების კარგი დაფასებისათვის. ესევე დაუბეჭდელობა ძველის ჩვენის მწერლებისა გზას გვიკრავს ღირსეულის დაფასებისათვის გურამიშვილის ლექსებისა.

დავით გურამიშვილი თავისის თხზულებითა და თავისის ცხოვრებით ერთი იმგვარ მწერალთაგანია, რომელნიც ცოცხლათ მხატვრის თავის დროსა, აწერებსა და ცხოვრებასა. ის არის ხელოვანი და მართალი გამომსახველი მრთელის შეთვრამეტე საუკუნის საქართველოსი, და ამიტომ მასწავით ჩათლად და სიმაღლით არც ერთს მწერალს არ გარდმეტყვია ჩვენთვის საქართველოს ხალხის მწუხარება და წაღილი. მრთელი შეთვრამეტე საუკუნე გვიხატავს საქართველოს ირთლას ახალს გზაზე გამოსვლისათვის; კარეშე და შინაგანის მცრობით აზრებულის ქვეყნის გამახსნა უნდათ დწინაურებულ კაცებისა. ამ წაღილის ასასრულებლად ჩანს ძლიერი მოძრაობა უოვლის თერში: საძეთოს გამკებლობაში და მართვაში, კარეშე ქვეყნებთან ერთობაში;

ზრუნვა ჩანს ჩაკუწ-ჩაკუწათ დაფიქრების საქართველოს შეერთებისათვის ერთ სამეფოთა; უმეტრების მოსპობისათვის შკოლები (სემენარები) იძარბება, სტამბა ფუძნდება, სამეცნიერო და სალიტერატურო წიგნები მრავალი ითარგმნება და იწერება. ორი შესანიშნავი ისტორიული კაცი, ჯერ ვახტანგ მეფე და მერე ანტონ კათალიკოზი, მწერლობის უპირველესნი მუშაკნი და ამუშავებულნი არიან. თვითეულის მთავანს გარს ახვევია მრთელი ჯარი მწერალ-მეცნიერებისა. განხვავება მათში ის არის, რომ ერთნი არიან მოაზრენი მრთელის საქვეყნო საქმეებისა, იმათი შრომა შეიცავს ყოველს დარგს ზოლიციებისა, მეცნიერებისა, მწერლობისა და სწავლისა. ეს დასი ვახტანგისა, მეორე დასი ანტონ კათალიკოზისა, თუმცა მოხსენებულ წიგნებსაც ეხება, მაგრამ უფრო განსაკუთრებით უურადდება მისი არის მამართული მეცნიერებაზე და სწავლაზე.

გურამიშვილი კეკუთენის ვახტანგის დასსა.

—

დავით იყო თავად გურამიანთ გვარისა (ამიტომ იმის ნაწერს უწოდებენ „გურამიანსა“), მოსახლედ ყოფილა სოფელ გორის-უბანს. რომელიც მდებარეობს ტფილისის ახლოს, სეგურამოს მთის ჩრდილოთ. ამისი ცხოვრების ამბავი თვით მის თხზულებასშია და იმაზე მეტი ცნობა ჯერ არსადაც არა ჩანს. ერთის ლექსიდან (გვერდი 155) შეკვიდილი ვიფიქროთ, რომ 1705 წელს დაბადებულია. დედამა და ნათესაობა შემძლეული ჭეოლია, ემაწვილობისას ძიძის გაუზრდია და სწავლა არ მიუღია. ამ უსწავლეობას მრავალჯერ დასციირის ლექსებში და ყოველგვარ თავის შეცდომას ამას აბრალებს „ქაცვია-მწეუმში“ სადაც მამა შვილს ელაპარაკება, მამის სიტყვებში ადვილად ვხედავთ თვით გურამიშვილის წუხილს: „ქა-იქ წანწალით გერა ვისწავლე რაა ანბანის მეტი; ჩემს ერმობაში სულ მტრები გვადგა, სწავლამ იკლო, ლექების დავლამ წიგნები გაგვიქრო და თვით ხუცესებიც უწიგნოდ დარჩნენ“. (269 გვ.) თუმცა ასე გაჭირება უნახავს, მაგრამ, რამდენადაც ღონისძიება ჭჭონია, ცდილა, შეუსწავლია იმ დროს მწერლობა; ეს კარგა ეტეობა მისს ნაწერსა. მაგრამ

რასაკეირველია ეს სწავლა ემეწილობის შემდეგ მიუღია, რადგანაც სიუმაწვილეში მშვიდობიანობა არ უნახავს. 1723 წ. კახეთისა და ქართლის ერამანკერთიან ბრძოლის შემდეგ დიდი არეულობა მოხდა ქართლ-კახეთში, მეტადრე ტფილისის გარეშემო, და ამის მიზეზით გურამიშვილი შევხიზნებაა ქსნის ხევში ჩათესაგებსა სოფელ ღამის-ეანას. მცერამ არც ამ ხეობაში მოუხიზნება მშვიდობიანობა. ლეკები სოფლებს ეცემოდნენ და თარეშობდნენ. ერთხელ მკის დროს, მუშის მალადონში დაუჭერიათ და წაუყვანათ დაღისტანში. დიდი მწუხარება გამოიარა თურმე ამ ტყვეობაში. რომელ წელს ჩავარდა ტყვედ და რამდენს ხანს იყო, არ ვიცით, ბოლოს ეპარება ლეკებს, ჩრდილოეთისკენ სიარულით აერგის მხარეს მიდის, ხედავს რომ რუსეთის სამზღვარშია. აქედამ სოლადს, აშტარხანს და ბოლოს 1730 წ. მოსკოვს მიდის, რადგანაც იცის რომ ვახტანგ მეფე იქ ცხოვრებს 1724 წ. შემდეგ და თან ახლავს დიდი კრება თავად-აზნაურებისა, სამღვდელოსა და გლეხებისა. გურამიშვილს მეფემ ჯაბადარ-ბაშობა (თათ-იარაღის გამცებლობა) უბოძა.

ვახტანგ მეფე დაბრუნებას ცდილობდა საქართველოში, სდაც დიდი არეულობა იყო და ჯერ თეიმურაზ და ერეკლე მეორე არ დამკვიდრებულ იყვნენ, ქართლი ოსმალებს ეჭირათ, კახეთში ლეკები თარეშობდნენ. ვახტანგს დიდი ხნის მეცადინეობის შემდეგ 1734 წ. რუსის მთავრობა შემწეობას დაჰპირდა. შამახიაში უნდა მოსულიყო, იქიდან რუსის ჯარით შემოსულიყო საქართველოში. ვახტანგს იმედი ჰქონდა ამით სპარსების, ოსმალების და ლეკების მძლავრობისათვის ბოლო მოეღო. სიხარულით მოდიოდა ქართლის მეფე და იმისი ამაღლა. ამასში გურამიშვილიც ერია. მცერამ იმედი გაუმტყუნდათ, რუსეთმა სპარსეთს დაუბრუნა კასპიის ზღვის ზირები. ამით შეწუხებულმა ვახტანგმა სამუდამოდ სახელმწიფო საქმეებზე ხელი აიღო, თავის შვილს ბაქარს მიანდო და თვითონ დარჩა აშტარხანს. ქართველები მოსკოვს დაბრუნდნენ.

როგორცა ჩანს, გურამიშვილი მეფის ამაღლაში კმაყოფილი უფილა. ვახტანგი თვისის შვილებით და ამაღლით თავის დროს სწი-

რავდა მწერლობის, მოსკოვში სტამბის მართვის, თარგმნისა და წერას. 1737 წ. როდესაც ვახტანგ გადაიხვეწა, რუსის მმართველობაში წინადადება მისცა ქართველებს, რომ ან სამსახურში შესულიყვნენ, ან საქართველოში დაბრუნებულიყვნენ; ხარჯის მიცემა მოუხსნა, რომელსაც იმ დრომდის აძლევდა. ამის გამო გურამიშვილი სამხედრო სამსახურში შევიდა სხვა ქართველების მიხედვით. რუსების ომიანობის დროს გურამიშვილი დაესწრა 1739 წ. ხოტინის აღებას, 1742 წ. ჭრიდრისკამის (ფინლანდიაში) დაწვას, 1757 წ. მარსა-ასთან ბრძოლას, და იმის მეორე წელს, როდესაც ფრიდრიხ შლეზენმა გაიმარჯვა კისტრანთან, დავით გურამიშვილი ტყვედ ჩავარდა და მკვდებურკის ციხეში, რამოდენისაჲ ხანს იჯდა. ბოლოს ხანებში სიბერის დროს თავისი სიცოცხლე, ამბობენ, მალთაროსისაში გადასცა და იქ გადაიხვეწა 90 წლის მეტი ამ საუკუნის პირველს წელიწადში. აქამომდე კი არ ყოფილა, რომელს სოფელში ანუ ქალაქში ასოფლავია. როგორც ჩანს, გურამიშვილის ნამდვილის ხელნაწერთან, უკანასკნელ ხანებში თვალთ დაჰყვებოდა, ღარიბად ჰყოფილა და ლექსები აღარ უწერია. ძაგრამ შრომის მოყვარება სიბერემდინ შეკუთვლია, სარწმუნო და წიხედილის დასაბრუნებელი მამინა მოუკანია. ამისი მოხატულობა წიგნის ბოლოშია, რომელსაც 1787 წლის სექტემბრის თარიღით ლექსი აწერია და ერეკლე II შვილს მირიანს სთხოვს რომ ოცი თუმანი სესხად მიეცეს მამინის გასაკეთებლად. უკანასკნელი ლექსი დაწერილია 1774 წელს, 29 ნოემბერს (გვ. 293),

ამგვარად წარმოგვიდგება გურამიშვილის მრავალფეროვანი თავგანსვლი და ცხოვრება მისი ნაწერებითგან. გამოიარა ისეთი გაჭირება, უბედურება, უცხოობაში ტყვეობა და ყოფნა, რომელიც მრავალს ქართველს ბედად შეხვდა წასულს საუკუნეს. ამიტომაც ბედის მღერვას, სამშოლო ქვეყნის უბედურების დაღადება, თავის მიწა-წყლის დაშორება და ამათგან წამომდგარი გამწარებული სიცოცხლე თითქმის ყოველს იმის ლექსებში ჩანს.

შოთა რუსთველის შემდეგ, როდესაც საქართველოს სპინგლი აოხრება მოადგა ჩინგის-უენისა, ლანგ- თეშურისა, ოსმალებისა და სპარსებისაგან, საქართველოში იგლო ბერძნების სწავლა პეცნიერების თარგმნამ, რადგანაც სწავლის ბუდე, მონასტერები, აოხრებულ იქმნენ და მეორეს მხრით ოსმალებისაგან სპერძნეთის დაცემა და დაპყრობა იმ დიდი ზედმოქმედება იქონია ქართულს მწერლობაზე და საკუთარად ზოგადი. დარჩა მხოლოდ სპარსეთის მწერლობის და ზოგ-ზიის ქვეშევრდომი. ლექსად და პროზად სთარგმნიდნენ ანუ ჰუმან-დნენ სპარსულ არაკებს. ამ თხზულებათა და თარგმნათა მართლაც ქართველმა მწერლებმა თავისი ფერი დასდგეს: სთარგმნიდნენ ამისთანა თხზულებათა, რომელშიაც კაცები გმირებს (ბუმბინაზის) ემსგავსებიან და გამარჯვებულნი გამოდიან ბუნებასთან და კარგე-მოცულ მტრობასთან ბრძოლისაგან; ამისთანა თხზულებათა მნიშვნელობა აიხსნება: იმ დაცემულ მდგომარეობით, როდესაც საქართველო მრავალს მტრებს ებრძოდა და ამის შვილების გმირულა გრძნობა ეჭირებოდა; დღესაც აზრი და მიზანი გაგრძელებისა ლექსად და პროზად ნაწერ არაკებისა ამაში მდგომარეობს. უნდა მოვხსენიოთ ესეც, რომ იმავე დროს მეზიდმეტე საუკუნეების მწერლობაში ვრცელდება ისტორიული წერილები. და ამას აქვს ზედმოქმედება ლექსთ თხზულებებზე. ამისგანთა ქართულს ენაზე ჩნდება ეროვნული მწერლობა და ლექსებით თხზვა, რომელშიაც გამოხატულნი არიან საქართველოს ხალხის გამოჩენილი კაცები, მეფეები, იმათი მოქმედება, თავსკად-სავალი, ბძოლა დაუნდობელ ბედთან და მწუხარება უბედურებისაგან. ამ ლექსებში დიდის სინამდვილით გამოყვანილია თვითრეალის კაცის ამბავი ისე, რომ ისტორიულს მოთხრობას ან ბიოგრაფიას ემსგავსება. ეს საკმაოდ დიდი ნაბიჯი იყო ქართულ ლექსთ თხზულებაში იმით, რომ გამოვიდა ძველის ზღაპრულის ღანდებისაგან და დადგა ცოცხლის, მარტივის კაცის გამოყვანას თავისი ვნებითა, და გრძნობათა. მართლაც ეს წარმატება იყო ქართულს მწერლობაში, მაგრამ მაინც ნაკლებადანება ბევრი ეტუბოდა. ავლდა გამაცხოველები აზრი, იდეა, რომელზედაც უოველთვის ემუარება ზოგზიის უოველა ნა-

წარმოება. ამიტომ მოჩანს მხოლოდ ხელოვნებითი მოთხრობა, და არა კაცის შემაგულიანებელი მოძრაობა ჯიშისა და გულის თქმის ცხოველის სურათებით გამოსახული. ამასთან ავლია ის, რასაც რუს-ოველი უწოდებს „აღმა ფრენას“; ურთმლისოდან თხზულებაში უვე-ლაფერია, ზოგჯერ კარდა. ამგვარი არის თხზულება „არჩილიანი“ (ლექსი-თხზულება არჩილ მეფისა, ეს 1664 წ. გამოედან), „დიდი-მოურავიანი“ იოსებ სავაძის, ტფილელ-მიტროპოლიტისა (1660 წლებში) და „წამება დედისა თვისისა ქეთევან დედოფლისა“ — თეი-ბერაზ ზარგელისა (1605—1663). ამ ლექსებში თვითგულის, ან რამდენისაჲ კაცის ცხოვრება არის აღწერილი მარტივის მოთხრო-ბითაჲ კილოთი; ავლია ცხოველი გამოსატვა მათის მდგომარეობისა, გრძნობისა და ჯიშისა, რომელმაც უნდა წარმოეღოს მკითხველის გულზე ღრმა ზოგადი შთაბეჭდილება.

დავით გურამიშვილი ამ მწერლების კილოს შეუდგა მაგრამ იმი-ლია ნაწერი გადაეშვა ზოგადი კილოთი და გრძნობით იმდენად, რამდენადც შეიძლებოდა მისს ღრს.



გადავალთ თავლი „გურამისა“ და დავაკვირდეთ, რას გა-მოკვირებდა? გურამიშვილმა თავისის ლექსების ზარგელს თავებში სავარაუდოს სურათი, ქართლისა და კახეთის ბრძოლა წარმოგვიდ-გინა. წინათ მოლექსებთაჲ არ აგვიწერა თვითო კაცის ან მეფის თავგადასავალი: არამედ თავლ წინ გადაგვიშალა მრთელის სავარაუ-დოს გამწარებელი, ცრადიკული მდგომარეობა, რომელშიაც მეფე-ნი და ხალხიც, თითქოს მოჯადოებულს წრეში მომწყვდეულნი, იბ-რძვიან და თავი ვერ დაუხწევიან.

ორნი მეფენი, ქართლისა — ვახტანგ და კახეთისა — კოსტანტი-ნი (მამად-ეული-ხანი), გამოუვანილნი ჰყავს როგორც კეთილნი მე-ფენი, ქვეყნის მშვიდობისთვის და სიკეთისთვის მზრუნველნი. მა-გრამ გარემოების ისე მოაქვს, რომ ერთმანერთს უნდა შეებრძოლან; არც ერთს არა ჰსურს ომის ატეხა და ბრძოლა. ორთავე, მეტადრე კონსტანტინეს, ესმის რომ ჩვენში ომი ძმის მკვლელობათ, და

თუმცა ეგენმა იმას ბძანება გაუგზავნა, ქართლი ვახტანგს ჩამოართვაო, მაგრამ კონსტანტინე ეგენის ბძანების გატეხას ამჯობიან. ვახტანგის სწერს: ჩვენ თავიდაშვე ერთნი ვუთფილვართ, საქართველოს მტრებს გაუუფილვართ, ახლა ვითომც გვაერთებს; ეს ჩვენი ტყუილია მოღორება არისო. კახელებს ეს აზრი არ ესმით, ქართლის დეკლარაციას ურჩევენ და ომზე აქეზებენ. მეორეს მხრით ქართლელებიც ვახტანგს მტრები ჰყავს, იმითი მოთავე მისი ძმა იესესა. (ანტონ I კათალიკოზის მამა). კონსტანტინე ვახტანგის სანახავად, მისის დეკლარაციით, ქართლში მოდის. ამ მშვიდობის მოგვარებას მტრებს მთავარი წავიდება უნდათ, ეცემიან კახ-ბატონს ქართლის სამფლობელოდ და ბარკს უდარცვენ. კონსტანტინე უკანა ბრუნდება. კახელები აგულისხმებენ ქართლზე გალაშქრებისათვის. კახ-ბატონი უარზეა, მაგრამ ბოლოს იქამდის მიდის საქმე, რომ გუდას სიმწართო ეუბნება კახელებს: მე ძმური სიყვარული მინდოდა უოთფილიყო ჩვენში, თქვენ ერთმანეთის შური არ მოშალეთ; ცოდვა-მადლი თქვენს კისერსა, რაც მოხდესო! ომი სტუდება ორთა შუა. ტრადიციული მდგომარეობა ორისავე მეფისა ამაშია, რომ ორნივე ომის მოსურნენი არ არიან.

გურამიშვილი ვახტანგ მეფის ახლო მოხელე კაცია მოსკოვში. უეჭველად თვით ვახტანგ მეფისაგან და მის ხლებულთაგან გაგონილი ჰქონდა ამბავი. ამიტომაც ამ გარემოებას ისე დიდი შთაბეჭდილება უნდა ეწარმოებინა ამ მოღვექსის გულზე, რომ დიდის ხნის სულის სატანჯველი საქართველოს გლოვით და ვაებით უნდა წარმოეთქვა. ის დასტირის საქართველოს ბედს და თუმცა გარეგან მტრებს აბრალეებს საქართველოს დაცემას, მაგრამ უფრო ემეტესად ქვეყნის დაცემის მიზნისა შინაურებს სდებს: „ჩვენ ერთმანეთის ბრძოლაში მოგვგვარა ეგელა უბედურებაო“. ვახტანგის და კონსტანტინეს ომის დროს ეს საშინელი განხეთქილება ქართველების მეტად გამოჩნდა. თვითთველი დამარცხებული მხარე გარეშე მტერს იწვევდა თავის საშველად; მაგრამ არ ესმოდა რომ ეს შველა ეძლევა მრთელის ქვეყნის დასადუშავათა. კახელები ქართლში შემოსევაზე რომ დამარცხდნენ, ჭარის ლეკები მოიწვიეს და ამით შემდეგ სწორეთ კახ-ბატონს კა-

ხეთზე. მეორეს მხრივ ვახტანგი რომ დამარცხდა. თავისი ძმა ასე
 მიუტყვნა: ახალციხის ფაშას და ოსმალები შეუყვანინა ქართლში, რომ
 იფთხიანდნენ იმართის და იმერეთის მეფის დახმარებით დაბრუნებულიყო
 ქართლში. მაგრამ მოტყუვდა. ამიტომ შემდეგ რუსეთს წავიდა პეტ-
 რე 1-თან, რომელთანაც წინეთ მიწერ-მოწერა ჰქონდა. აქ ვხვდებით
 ცურამიშვილს რამდენად უშფოთებდა გულის ეს ურთიერთი ბრძოლა.
 რომ ვახტანგსაც არ ინდობს, რომელსაც გვერდით მოხელეთ დაუდ-
 ებ, შირში სძრახავს, დანაშაულობას ანიშნებს და ეუბნება: „მართლის
 თქმა შინდა. (ეუფლის მოამბედ რად ეავსდე, თუნდა თავიც მომჭრა-
 თა; ფარვა სიავისა ქვეყანას არ მოუხდებოა.— ღრმად გულის დაც-
 ვათ იხსენებს და ჰკიცხავს „აღმა მხენელთა, დაღმა მხარეთა“. რა
 მოიცანა თქვენმა შურმა? „როგორც მამალი მამას წაეკიდოს და
 ერთმანეთის ბრძოლით მოქანცულებს ძაღლმა შირი ჰკიდოს, ესრეთ
 საქართველო დარჩათ თურქთა, სპარსთა და ლეკებისა... მოგვითხარა
 ქვეყნა: ძირ-ფესვიანათ ამოიღო; მოისრა ხშირი ქვეყნა, გახდა ვე-
 რანად და აღარაფერ დარჩა ფარსავი“! გოდებია იმისი დაუსრულებე-
 ლი, ჩივილი და ტირილი.

ეს დადალება ერთმანეთის შურზე და მტრობაზე ისტორიუ-
 ლი დადალება შეიქმნა. ორას წელიწადზე მეტი იყო ვახტანგამდე,
 საქართველომ შინაგანი მოსვენება აღარა ნახა, გარეშე მტრებმა ოს-
 მალეებმა, სპარსებმა და კავკასიონის მთის ხალხებმა ისე არ ააოხრეს,
 როგორც შინაგანმა უთანხმოებამ. საქართველო დაიყო ნაწილებად;
 ჯერ იმერეთი გადუღდა, მერე ნაწილ-ნაწილად სხვანი და ამგვარად
 უმძისოდან პეტრეს საქართველოს მეფობა დაიწყო სამ სამეფოთ
 (იმერეთი, ქართლი, და კახეთი) და ხუთ სამთავროდ (სამცხე-ხათაბა-
 გო, გურია, სამეგრელო, აფხაზეთი და სვანეთი). მერე ეს ნაწილე-
 ბად კი იმავე უთანხმოებით და უზნობრით იყოფება კიდევ ნაწილ-
 ნაწილებად, ასე რომ იმერეთის სამეფოში რაჭა ერთი ცალკე სამთავ-
 რო ჩნდება, ცალკე აბშიძეები მოაფრობენ: სამცხეს და გურიას შორ-
 ება და ცალკე სანატრონო ხდება ბათომი; ბოლოს ამილახვარიანი ზე-
 მია ქართლში. საშინელო განაწილება მოხდა საქართველოსი დაბრძა-

ვერდი მთავრები აღარას ჰხედავდნენ რომ ქვეყანას სათლავს უთხრადნენ. ერთმანერთის დაუწერებელს ირძოლას, რასაკვირველია, ოსმალეთი და სპარსეთი უფრო ხელს უწყობდნენ. მეფეებსა და მთავრებს აღარ ესმოდათ ერთობის აზრი და ხალხი კი ფეხქვეშ გაითლეს. ამ ერთმანერთის ირძოლამ იქამდინ მიადგო, რომ დღესაც ქართველ კაცს შური და მტრობა სისხლში გასჯდომია და იმის დევნას გამა მიწა-წყალს მოსული ურია, ნეკედი, მალაგანი, თათარი ეპატრონებს და იჭერს.

აი ერთი მომატებული ცანკული ამ უბედურ დროსაგან გურამიშვილი ამალგებს ხმას და დადგეს ერთმანერთის ირძოლის და შურის მოსწონს: დროა ჩვენში მშვიდობა ჩამოვადოთ; გარეშე მტერი გერას დაგვავლების, თუ თავს უშველიათ. ეს აზრი მეთვრამეტე საუკუნეში, რასაკვირველია, წინა კაცებს გულში ღრმად ჰქონდათ, ბოლოს ხანებში ერეკლე მეფის დროს კავშირი დაფუძნდა საქართველოს მეფეთა და მთავართა, — მართალია ესეები, მაგრამ პირველად საჭირო იყო სახალხოდ მოეყნა, ძლიერად ქადაგება ერთობისა. ამისი მოღვაწე შეიქნა გურამიშვილი.

ეს მოღვაწე არამც თუ მარტო ქართლ-კახეთის მეფეების ომ-ზე მოთხრობაში ჰხატავს თავის აზრს, ეს აზრი გაყვანილი აქვს მრთელს თხზულებაში. თუმცა ერთად შეხედვით არა ჩანს, მაგრამ რო დაუკვირდეთ, ადვილად დავინახავთ. აი რითა.

თავიდანვე სიმწარით სძებნის მიზეზებს ერთობის დარღვევისას და ჰპოებს კიდევ. ამისი მიზეზი არის ქართველ ხალხის ზნეობითი დაცემა და ამიტომ ხმა მადლა ანიშნებს, რამაც მიიყვანა ამ დაცემამდე ერთხელ საკეთით. ზნეობით და გმირობით ნაქები ქართველობა: უაგელს წესს გადავიდნენო, სამოქალაქო და საღმრთოს: აღარც ღმერთს ემსახურებოდნენ, აღარც მეფესა, აღარც ქვეყანას. რეუღნი კაცნი ასწავლიდნენ. მაგრამ უარ ჰუყვს უოველივე მცნება. „შეიქნა დიდი მტერობა და ძვირის თქმა ერთმანერთისა, ამჟამრატობა, შური ურცხვად, პირის გატეხა, აფაზაობა, ქურდობა, ტუფობა, ტაცება ქვრივისა, ობლისა და მკზავრისა“! აიშალა მრთელი ქვე-

ყანა როგორც ბაბილონის გოდლის აშენებაზე, აღარაფერს გადაიხადებდა; ფარსი ენის მომწოდებელი; ყველაფერი სიძველეს გამოუდგენ, ყოველთა სიძველე მიეკეთ. დადგენილები შეიშინებდა კაცებს სიტყვითა, წითელ მოყვარეს დამოყვრდნენ, მკვიდრს დაუწევს მტრობა. ამისთანა გარემოებამ სად მიიყვანა ქართველები? „მტერს ვერ გაუმაგრდნენ ის მამაცი, რომელნიც ადრე ძლიერ მებრძოლთა მრავალჯერ სძლევენ; დღეს ნება ჰქვას თვისთა მტრობით, გულბაგრობა ვეღარა ჰქნეს, ცხე განუდეს მტერს, სამკვიდროს მომშდელისა და დამტყვევს; ერთი მტერი ათს ქართველს სძლედა. ასე თავის თავს ხმალი იცეს: რაკი ქართველები ასე ნახეს, ყველანი: თურქი, სპარსი, ლეკი, ოსი; ჩერქეზი, დღილე, დიდო, ქისტო სრულ დაიწყნენ მას, ყველამ წაჰკრა თვითი ქიშტი. ასე ჩაგვივდნენ ცოდვის მორევთა, გზა ვერ სცნეს მდლთა ფონისა; გაუორგულდნენ იესოსა და მკვამლის მსახურნი შეიქნენ. ქართლის ჭირს ვერვინ მოსთვლას, ვაი იმ დღისა დამსწრებს!“

მრთელს ამ გოდების დრმა სარწმუნოებითი გრძნობით მასთქვამს დავით გურამიშვილი, როგორც ქრისტეს მოსავი ქართველი კაცი. ყოველს ამს უწოდებს ღვთის მცნების და იესო ქრისტეს სწავლის გარდასვლას. ამიტომ იმის მოთქმის ისეთივე ხასიათი აქვს, როგორც ქრისტიანის მქადაგებლის მოძღვრებას. ეს კილო ადვალად მისხვდენია იმ დროის გარემოებითა. მრთელს მეზიდმეტეს სიუკუნეს სამცხის ათბაგები სრულებით გაჰმადიანდნენ და სახელიც კი ხაფციხის ფაშისა ერქვათ, ამით სრულად დამორჩილნი ოსმალს; ქართლ-კახეთის მეფენი მრავალნი ძალით თუ ნებით მკვამდიანობდნენ; მათ მაგალითს თავად-ახანურობაც ის იყო მიადევდა. მამასადაც ის ძლიერი ძალა, რომლითაც ქართველობა ქართველობად დარჩა, ის ძალა იშლებოდა. მკვამდიენობის შემოტანით საქართველო და ქართველობა შეიქნებოდა ეურ-მოჭრილ, ხელ-ფეხ-შეკრულ უმად ოსმალეთისა ანუ სპარსეთისა. ამის გამო სარწმუნოებით განუთვა ხალხისა ამ დროს საშინო რამ იყო საქართველოსთვის. რასაკვირველია ჩვენს დროში სარწმუნოებით განსხვავებას ხალხობაში აღარ აქვს ის მნიშ-

ფრელობა: ახლა ბათუმის ან ახალციხის მუსულმანი ქართველები ჩვენ
ძმებად და თანასწორად მიგვაჩნია ყოფლის ფრთით. ეს ყოველივე მარ-
თალია, მაგრამ წარსულ საუკუნეებში საწმენოების სხვა მნიშვნელო-
ბა ჰქონდა. მაშინ მავშადიანობა ვისაც მიეღო, უნდა გამხდარიყო ოს-
მალის ან ყიზილბაშის მეგობარი და ქართველობის და საქართვე-
ლოს მტერი. ამ გარემოებისაგან გურამიშვილი უქადაგებს ქართვე-
ლობას ქრისტიან მემკრეობას. ეს არის მიზეზი რომ წამ-და-უწუბ
ქრისტიან და ღმერთს შეჰქადაგებს, როგორც ერთად ერთს შემწე
და დამხმარეს; ითხოვს ცოდვის შენდობას და შებრალბას უმეტე-
ობისაგან; ამასთან ღვთის მტენებს ქადაგებს და აცოხებს მკითხველს.

მართალია სულიერობის, ლეონტიანობის კილო ბოჩანს ღექ-
სებში, მაგრამ ეს ის ბერული, ქვეყნისაგან განდევნილის კილო არ
არის, რომელიც ამ ქვეყნის ცხოვრებას უარს ჰყოფს. მოაქვს
ქსურს მკითხველს დაუნერგოს მღვდელი სიყვარულა ჭეშმარიტებისა,
სიმატეობისა; გახადოს თავისთავის სასტიკი მსახურა, და გამხსნე-
თების მოქმედებისა. კაცს უნერგავს იმ აზრს, რომ უსიყვარულად
ჭეშმარიტებისა და სიმატეობისა ის არის სძაბელი მღვდელი, რომ-
ელიც მტერიადენი ქარის შებერვა არაა აქცევს. თუ მღვდელი ცხოვ-
რების, „საწუარის“ გამოუდგე, მგვიდრი ადარა არის რა შენდობა,
იშვითად შეხედებით ამ გვარს ღექსებს ქართულს ენაში, რომელიც
ასე სასვე იყო ცხოველის საწმენოების გრძნობით, ასე ჭრმონი-
ლად მოწეობილი მშენიერის გულის სიწმინდობით და სიმატეობით,
როგორც გურამიშვილის საღმრთო ღექსებია.

უმეტეს ნაწილად მწერლის აზრი უფრო დახლოებულია თან-
მედროეს ესმის. ამის გამო ყოველი ღექსი გურამიშვილისა ღრმად
გასაგები უნდა უოფილიყო იმ ღროს ქართველებისაგან. მაგალითად
ავიღოთ ღოცვა დავითისა ტყეობაში, (გვერდი 61). ეს ღექსი ეკ-
ლა ქართველს ღრმად უნდა ეგრძნო, რადგანაც მრავალს ტყეობა
ენას და შემავალიანებულად მართა თვისი გრძნობა, ღვთის იმედა,
დარწმუნდა მწუხარების ზღვიდამ გამოუყანისათვის, თვარემ თვით
უღონოს. ამ ზღვაში დანთქმულს, სხვა გზა ადარა ჰქონდა. მეორეს

მხრით ესევე მდგომარეობა მრთელის საქართველოს უოფნას წარმო-
გვიდგენს, რომელსაც ურიცხვს მტრებში მხოლოდ ერთი დახსნიხ
იძუდილ: შერჩენილად, თვარემ სხვა ძალა აღარაუერი. „მთა ჩვენთა
აღნადგინებთა სხვათა ნუ აძლევე. ნუ შემიფეანებ ღრმა ზღვათა რომ
არ დავინაქე, განსაღელესა მოგვარიდე, კარგო მენავე; არამედ მიხ-
სენ ვით მოსეს შუა განუზე“! და მერმე (67 ტვ.) „არსადა მყავს
მასამართი, მე შენ მოკმარავე. სუფევა შენი მშვიდობით გამოაფლინე;
ძალი და ღონე მიიძიე, მტერთა ვეყო მრე“. ამ კრძნობებითა გამხნე-
ვებულნი კურამიშვილი თავს იხსნის ლეკების (უფეობის)გან. ამვე
კრძნობით ქართველობაში არა ერთხელ გამოიხსნა თავი მტერთაგან.
აი ამიტომ კურამიშვილის მრავალს საღმრთო კალმის ეს მნიშვნე-
ლობა აქვს.

ჭეშმარიტების ქაღაცებს გარდა მისს ლექსებში გამოითქმის
ერთი კიდევ ღრმა აზრი, რომელსაც იმ დროს დაცემულ საზოგადო-
ების ამცნებს. ეს არის მადლი, ძლიერი კაცის და ქვეყნის უზირა-
ტესი წინ წამუენი ძალა, რომელზედაც უოველს საზოგადოებაში და
უოველს საუკუნეებში ხმა აღუმაღლებათ ხალხების უგეთესს შვილებსა.
ეს ის მარტივი ჭეშმარიტებაა, რომ უოველი კაცი უნდა იუვეს უფა-
ლი თავისის გულის თქმისა, თვისთა ენებათა.

მართლათც სწავლა-მცნეიერებას და მოაზრეთა შემეცნებას რა
შეუძლია, აუ კაცი თვითონ არ გაარჩევს თავისსავე გულში კარგი
რა არის, და ცუდი რა არის; თუ კაცი თვითონ არ დაავიერდებთ თავის
მოქმედებას, თვითონ თავის-თავს არ ჰყარაულობს და თავის და-
ტერა არ იცის, რომ არ წარბორძიდეკ; როგორ შეამუშავებს თავის
სასიათსა, რომ კაცი არ დაემსგავსოს ტუის ნადირსა, რომელმაც თავის
დაოკება არ იცის; როგორ შეიძლება რომ ქვეყანა არ წახდეკ,
რადესაც უოველი კაცი თავის ჟინს, თავის გულისთქმის მისდეკს და
არა გონიერებას, რომელიც არის წარმატებაში ერთად ერთი შემუფა-
ნი ძალა კაცისა: საზოგადოებისა და ქვეყნისა? მოხდება ზოგჯერ
ისეთი შავ-ბედიითი დრო, რადესაც კაცის ჟინიანობას საზოგადოება
მისდეკს, შესცინის და აქეზებს; ჭეშმარიტების უარყოფას, სიერუკს,

ქვეყნის მტრობას და ორგულობას აქებს; ამისთანა უოფაში ვინ უნდა იყოს სიმაართლის შემამცნეველი, თუ არ თვისივე, მხოლოდ თვისი კონიერება, რომელსაც შეუძლია კაცი შეაუენოს? ეს აზრები ებადება კაცს გურამიშვილის ნაწერებისაგან. ამ აზრების გაურკვევლობა იყო, არის და, საუბედროთ, იქნება დიდ ხანსაც იყოს საქართველოს ხალხის დამამხობელი. ეგვლა თავის ჟინს მისდევდა, ასე არის საჭირო ქვეყნისათვისაო, გეტუოდან და ახლაც გეტუვისა ქართული კაცი, ამიტომ და ამიტომაც. რომ დააკვირდეთ იმის საბუთებსა, გაბოვან რომ ამის მთქმელი უანკაროდ თავის ჟინს მისდევდა, ან ანკარებიანს თავის სარგებლობას; აქ სიმაართლე, ჭეშმარიტება არა ღამაზაკობდა, არამედ ან ახილავდებოდა ჟინი, ანუ ანკარების მოუვარეობა.

ეს აზრი არის ვრცელად გამოუვანილი იდიოლიაში „ქაცვია—მწეუმსი“, რომლის ნახევარი შეგვიძლია ჩავთვალოთ თავისი მხატვრობითის ღირსებით ქართულის მწერლობის ერთ ძვირფას მარგალიტად. ქაცვია—მწეუმსი, უმაწილი კაცი, არის მაგალითი თავის დაცერისა. იმას შეხედება მწეუმსი ქალი, რომელიც თავის სიყვარულს უცხადებს; ბიჭსაც შეუყვარდება, მაგრამ აფრთხილებს და ეუბნება: ჯერ ჩვენ ერთმანერთს არ ვიცნობთ, გაიცნოთ ერთმანერთი (175 გვერდი). ჯერ შევიტყოთ, რად შევიყვარებით; ცოლ-ქმრობა ბუნებითი წესია, მაგრამ ქვეყნისაგან მიღებული წესიც არ უნდა მოვშალოთ, კაცისა და ღვთის დადებული წესიც არ უნდა გადავიდეთ. ამბავს ეუბნება თავის მამისა, ჟინიანი კაცი იყო და თავ დუჭერელიო; ამ თავ დუჭერელობით შესცადა, სასაცილოდ ასაგდება გახდა. მე იმისი შეცდომა არ მინდა ჩავიდინო. მერმე მამასთან რჩევა აქვს, ისიც ნებას აძლევს შერათვისა და ვრცელს დარიგებას ეუბნება. გურამიშვილმა იცოდა რა საზოგადოებას ელაშტაკებოდა და ამიტომ ამ დარიგებაში მკითხველს დასარწმუნებლად. გამოუვანილი აქვს სამი საღმრთო წერილის (ბიბლიური) უბედურება, რომელიც დასაბამიდან კაცს თავს გადახდა; თვითა ნდომამ (ესე იგი გულის თქმამ) კაცს (აღამ-ევას) დაკარგვინა ნათელი, უკვდავება და ნეტარება; მერე თვითა ნდომამ ღვთის შვილნი (ახელის ჩამომაფლობა) შინაგანის მშვე-

ნების ძეხვას გადაწყვიტა და თავის მიხედვით კარგების მშენების თაყვანის მცემელი გახდა, ამით წახდა ქვეყანა, და სხვა და სხვა ზნეობითი სწავლა გამოდის რომ კაცი გულის თქმას არ უნდა მისდეოდეს, არამედ გონების თვალთვით უნდა შინჯავდეს ყოველს საქმეს.

ეს აზრები ერთის შეხედვით ძველ გაცვეთილ ზნეობითს სწავლად ჩაითვლება; თუ მხედველობაში არ მივიღეთ საქართველოს ისტორიული ცხოვრების გარემოება: ხალხში ყოველი თავის გულის თქმას ან ჭინიანობას მისდევდა, მოქალაქეობრივს წესს არას დანდევდა, ამის გამო „მამა-შვილთაც არა ჰქონდათ ერთი ხიბი“, განაწილება მოხდა. საქმე უკიდურესს მდგომარეობამდის მივიდა. ახლაც ამ გარემოებიდან გამოსვლისათვის დაიბადა აზრი საქართველოს ერთობაზე. რასაკვირველია, სადაც უველად კაცი თავის ჭინას ან ანგარების მოხდა, იქ სხვასთან უღელში შეებმა, საქართველოს ერთობის დადგენა და დახსნა არ შეიძლებოდა. მასმასდამე ზნეობითს აღდგენისზე ხმის ამოღება იყო საჭირო. — აი რას დღეების გურამიშვილი. მართალია ამ დღეებს ღვთისნიერული კილო აქვს და არა მარტო მოქალაქური. საერო წერის კილო, მაგრამ როგორც ვთქვით, მხედველობაში უნდა ავიღოთ ის დრო და გონებითი განსხილობა მკითხველთა და მწერალთა, რა მხედველობით უეუკრებდნენ ქვეყნიერობას.

ზნეობის აღდგენისათვის თავის გადაწყვეტს ცხოვრების ყოველ სახსარსა და ხელობას. ერთგვარად ქადაგებს ყველასთვის ჭეშმარიტების, სიმართლეს, კაცთმოყვარეობას, შრომას, სწავლას მეცნიერების, თვისის მოვალეობის სვინიდისით ასრულებას — ყველაზე და ყველაფერში გურამიშვილს ჭეშმარიტების და სიმართლის მოყვარეობა ეტეობა.

ამ გვარად გურამიშვილი მეთვრამეტე საუკუნეში საქართველოს აღდგენის და განახლების მქადაგებელია ხალხის გასაცანარის ენით. ქადაგებს შეერთებას საქართველოსა და ამის დონისძიებად აღიარებს ზნეობის გასწორებას.

როგორც ზემოთ მოვიხსენეთ, დავით გურამიშვილი მისდევს ზიჯველ ერთ მესამედს თვის ღექსებში იმავე კილოს, რომელიც იმის წინა სუგუნის მწერლებსა ჰქონდათ. ის ფორმები მხატვრობითის წერისა, რომელიც ეკრძაში ზოტების გამოჩენაღ თხზულებათა აქვს, და ჩვენში რუსთველს, ანუ გმირუღის ამბების მომთხრობთა, ეს ფორმები გურამიშვილს არა აქვს. სამწუხაროდ ევროპის სწავლა-განათლებულთაან და მწერლობასთან ძალიან დაშორებამ, სხვათა შორის, ამ კარეგანის ფორმების გაუხსნელობაზედაც იქონია ზედმოქმედება. სმარსული ფორმები დიდი ხანი იყო ცნობილი და ქართული მხატვრობითი მწერლობა სხვა ფორმის ზოგნას ებრძოდა. სსზოგადოთ ეკრძანას სხვა და სხვა ხალხის ლიტერატურა შინაგანის და კარეგანის მხრით, როგორც სხვა უოველი ცხოვრების საქმე, ერთმანერთის ან კაცნობით ან მიმდევით შედის წარმატებისა; ერთმანერთის უცოდნელობით უკან რჩება. გამართებულს ქართულს მწერლობას დიდი ბრძოლა ერკო და ამტში გურამიშვილსაც. თუმცა გურამიშვილმა რუსული იტოდა, მაგრამ იმ დროს (დომონთსიავისა) რუსული ლიტერატურა ჯერ სუსტი იყო. ამის გამო ქართულს მხატვრობითს მწერლობას თვით თავით თვისით უნდა შეემუშავებინა ახალი ფორმები.

ამ დროს ჩვენში წიგნებიც კი ჩნდება წერის თეორიის შესახებ; ეს სწავლა სამწუხაროდ ძალიან სუსტია, მაგალითად, მამუკა ბარათაშვილის „ჭაშნიკი“ სწავლა ღექსის თქმისა, რომელიც გურამიშვილსა ჰქონია ხელში. ამ „ჭაშნიკის“ აზრები აი რა არის: „ამ სოფლის საქმეში ცდა კაცისა ამზება, რომ სიკვდილს უკან მოიგონებოდეს; კარგის მწერალი კარგით მოიგონება და მსმენი ისწავლის. კაცს მართებს ავი ამბავი არ გაღექსოს, როგორც მრავალთ თათრის ზღაპრები გაუღექსავთ ცუდ სამეძად დედაკაცთ ტრფიან ღებინათვის. თუ ქალის არმიუობაზე კინდა წერა, ცოლ-ქმრობის სიუხარულზე თქვი ან კარგი იცავები, ან სწავლა, ან ომის და ფალავნების ამბავი, რომ ქვეყნის მტერზე გაგულოვნებდეს და გამოსაყენებელი იყოს“. აქედამ დახლოვებით მაშინ ის აზრი შეიძლება გადაიკვანათ, რომ მწერალი დარიგების მსგავს, დიდაქტიურს კილოს უნდა მისდევდეს. ამ გვარი მხედველობა ჰქონდა ვასტანგ შეფესა, როდესაც განმარტება გაუთა „ვეფხვის-ტყალსნასა“.

როგორც ვხედავთ, გურამიშვილი ამ აზრებს შეუწყურია და მტკიცედ შესდგომია, ამის გამო ხშირად განხორციელებულ საკანს კი არ გვისახავს, არამედ საკანის კარითად გვესაუბრება დარიგებისათვის. ცალკეთ აღებული ნაწილები ლექსში ვხედავთ ზოეტურს, ნამდვილ ზოეტურს გამოსახავს, მაგრამ ერთიანად კი აზრს განხორციელებას აკლდა. რაც უნდა ნაკლულეყანება ჭკონდეს, რაც უნდა მოძღვრებითი კილო ჭკონდეს ხმარებული, გურამიშვილი ნიჭს მაინც გამოჰყავს, თითქმის თავისდა უჩებურად. „ქაცვია-მწეემსში“ (მეორე ნახევარს გარდა), გამოდის უფრო თავისუფლად. ეს არის ერთი ფრიად გამარჯვებული ნაბიჯი ქართულის მწერლობისათვის. ეს ასეა, როდესაც ცოცხალს რასმე გვიხატავს და საბოლოო ზემოხსენებული სწავლა არა ჰბოჭავს. მაშინ ნამდვილი ზოეტა, ცხოველს სურათებს გვისახავს და ზოგჯერ გადაჭარბებაც კი იცის უხამსო კილოს ხმარებითა, როგორც ქაცვია-მწეემსში. ის ზოეტური სახე რომ მიეცა სხვა ლექსების საგნებისთვის როგორცაა ვხედავთ ქაცვია მწეემსში და თავისი დარიგების კილო განხორციელებულს კაცის გულის თქმის მოძრაობაში და საზოგადოთ კაცის პიროვნობის ცოცხლად გამოსახვაში აღმოჩინა, დაჭყაყდა უფლად ნაკლულეყანებას.

რაც უნდა ვთქვათ გურამიშვილის ნაწერების ნაკლულეყანებაზედ, არ შეგვიძლია არ აღვიაროთ წარსული საუკუნის ერთ უბოეს მწერლად და მოლექსედ.

—

შინაარს გარდა და ძვირფასს აზრებს გარდა იმისმა ლექსებმა დიდი წარმატება შესძინა ავით ენასა და ლექსთ ოხზვასა.

გურამიშვილის „ქაცვია-მწეემსის“ ლექსების ენა არის ისეთი სახალხო, სასუბრო ენა, რომელსაც მწერლობაში პირველად ვხედავთ, ქართულ მწერლობაში დამკვიდრდა სალიტერატურო ენა საღმრთო წერილის ენის გაუღების ქვეშე; მართალია ეს ენა ფრიად მდიდარი შეიქნა, ძლიერი და მშვენიერი; მაგრამ იმას ერთი რამ აკლდა. ცოცხალი ენა ცხოვრებაში უოველთვის იცვლება. ეს ცვლილება მწერლობაში თუ არ შევა, უეჭველად ძნელი განსკობი შეიქნება მკითხველთათვის. ამიტომ. უოველს მწერლობაში

შედის ხალხე სასუბრო ენიდამ ცხოველი კუთვნილება, ამით უფრო მდიდრდება და მშვენიერდება. თუ მწერლობა მარტო ძველს ენას დადგა, ღარიბდება იმ კვარათყე, როგორც მამინ, თუ მარტო სასუბრო ენას დაეშვარა. ქართულს მწერლობაში, რაც კი შეეხება კანონის, გუჯრებს, სიკვლეებს, სასუბრო ენა დიდი ხანი ხმარებული იყო, მეთოთხმეტე საუკუნიდანვე. მეჩვიდმეტე საუკუნის დასასრულს სანა ორბელიანის „სიბრძნე-სიტყვის“ წიგნმა გაუხსნა ცოცხალი სასუბრო ენას, ბოლოს კურამიშვილმა: „ქაცვია-მწეემსით“ დაუმკვიდრა უფლებას სახალხო სასუბრო ენას. მხოლოდ ანტონ კათალიკოზის მრავალეგრამა შრომამ ვერ გამოიყენა ეს დაწეებული საქმი, რადგანაც საღმრთო წერილზე აღზრდილი იყო და განვითარებული. კურამიშვილის ნაწერები სანამ კავრცელდებოდა (ხელ-ნაწერად), ანტონ კათალიკოზის თხზულებათა ენას, რასაკვირველია, უნდა შეეყენებინა სასუბრო კილოს შემოტანა, ვიდრე ეთორგი ერისთავის „კაჟრა“ გამოჩნდებოდა. ახლა ჩვენს დროში რომ მწერლობის ენად სასუბრო ენა შეიქნა, ქაცვია მწეემსი გვერდით მჯდომ, ცოცხლად მოლაპარაკე კაცის მოთქმად გვეჩვენება. სხვა ლექსების ენასაც, მეტადრე პირველ თავებში, ძველი მწერლების დიდი გავლენა ეტეობა, მაგრამ ხშირად სასუბრო ენის კილო და წყობა აქვს.

ენის შემდეგ, ქართულის ლექსთ თხზვისათვის, გაბედვით ვატყვიით, ამოდენა შესძენი არავის მოუტანია, როგორც კურამიშვილმა მოუტანა. იმის სასუბრო გავლობათა და ქაცვია-მწეემსის ლექსის ზომა არამც თუ მეთვრამეტე საუკუნეში იყო ახალი, არამედ ჩვენის საუკუნისათვისაც ახალ შემოღებდა რჩება. ამ მწერალმა ახალი ლექსთ ზომა აღმოაჩინა, რომელსაც დღევანდლამდე ჩვენს მწერლობაში არ ხმარობენ. კურამიშვილი, რასაკვირველია, ატეობდა რომ ქართულის ლექსს, ერთი ნაკლულევანება აქვს, რომ მარცვალათა რიცხვი თვითონ ლექსში თავიდან ბოლომდის ერთგვარია, თუნდაც რომ ცეზურა სხვა და სხვა იყოს. ამ ნაკლულევანების შემცნევა ნიკოლოზ ბარათაშვილსაც ეტეობა, რომელიც ამის მოსაზრებლად სხვა და სხვა ხანებს სხვა და სხვა რიცხვიანის მარცვლით ახამებს (მაგალითად, მე-

რნი; მაგრამ ესეთი ლექსები ამასაც ცოტა აქვს. გურამიშვილს უფრო წარმატებაში შეგვავს ლექსთ თხზვა: იმას თვითონ ხანაში სხვა და სხვა რიცხვის მარცვლოვანი სტრიქონი აქვს. ეს ახალი შემოღებული ლექსთ თხზვა იმისავე ნაწერის სათაურიდამა ჩანს რომ, ზოგი ქართულ სახალხო ლექსების, ზოგი რუსულ (უფროსიერთად მაღაროსსიულ) სახალხო სიმღერების ხმაზე (ზომაზე) შეუწევია: მაგრამ ისე არის შეწყობილი რომ, ორიოდეჯერ გარდა, ქართულ ლექსთ თხზვას არ ეწინააღმდეგებს, არამედ ეთანხმება და ამშვენებურებს. ამას გარდა უნდა მოვიხსენიოთ რომ წინათ მწერლებში ქართული სოფლის სიმღერის კილოთი და ზომით მოღუქსე იშვიათია. გურამიშვილს ზირველად ვხედავთ ამ გვარის ზომით ლექსების დამწერს.

ამ ახალს ზომას, ზირველად შემოღებულს, თითქმის უნდა დაბრკოლებას მაეკა ლექსის სიმარტივისა, სიმარდისა და მოსწრებულობისათვის; მაგრამ ზირიქით ძალიან მცირეს ვხედავთ ქართველ მოღუქსეებს რომ ლექსის სიადვილით, ჭარბიანთ გურამიშვილს ედრებოდნენ. ამით გურამიშვილის ლექსები საკრავის ხმის შეწყობას ემსგავსება, ძლიერი გაძოთქმა, მოსწრებული სიტყვა, მწარე დაცინვა, სხადილად გამოიმხატვლობა, თხუჯობა, სიმარტივე ენისა, და ცოტადენს გარდა, მართებულება: ყველა ეს თვისება გურამიშვილის ლექსისა და ენის შესახებ უწარხინებულესს მწერლებში აეენის.

ეს გამოცემა იბეჭდება ჩამდვილა გურამიშვილის ხელით ნაწერის წიგნიდამ, რომელიც მას მიურომეგია მეფის ერეკლეს II ძის მარიჩისთვის 1787 წელს და რომელსაც ბოლოში ჩამატებული აქვს წელის ამოსალება და წისქვალის სამუშაო მაშინის მოხაზულობა. ახლა ეს წიგნი წერა-კითხვის საზოგადოების კუთვნილებაა. ჩვენ დავრწმუნდით სინამდვილეში მათ რომ ზემოხსენებულ მამუკა ბარათაშვილის „გაზნიკის“ ბოლოს შავად დაწერილი ლექსი და მერე შესწორებული, გურამიშვილის ხელით დაწერილია (ნახევარი ლექსია „სავარკინაა, მგონია“ გვ. 65). ეს გამოცემა ისე დაბეჭდა სრულად ავტორის მართლწერით, მცირეოდენთ შეცდომათა შეცვლით, რომ

ნამდვილი კოპიო არის ხელთ-ნაწერისა, დასასვენებელ ნიშნებს გარდა და გარდა 22 თვისა, (გვერ. 58) რომლის 15 ხანისაგან პირველი და პეახუტმეტე ნამდვილისა და დანარჩენი 13 ხანა, დაკარგულის ფურცლის გამო, სხვა ხელნაწერთან არის. ამით გვინდოდა გადმოგვეცა წარსული საუკუნის ნიმუში წერილობისა. საინტერესოა ის ფაქტი რომ უ (ბრჯგუ) და ც აღარ ხმარებულა. მაგრამ ასო კ ისე არა წონში არ მოიძებნება სინამდვილით ხმარებული, როგორც კუ-რამიშვილის ნაწერში. ეს ცხადია, თუ შოვიგონებთ რომ მოლექსე ქსნის ხეობაში დიდ ხანს ცხოვრობდა, სადაც (როგორც არაგვისაგან მთიულს სხვა ადგილებში) ასო კ დღევანდლამდე საკუთარის გამოთქმითა იხმარება და არა ისე როგორც ხ ჩვენგან გამოთქმული; ეს გარემოება ფალოლოგიის მეცნიერებისთვის უეჭველად გამოსაყენებელი იქნება.

ზეტრე უმიკაშვილი.

1880 წ. 27 ქრისტეშობისთვეს.

ტფილისი.

„დავითიანის“ გამოცემის შესახებ ცნობები.

დავით გურამიშვილი დაბადებულა 1705 წ. ასე მოწმობის მისი ერთი ლექსი. გარდაცვალება 1790 წელს უნდა იყოს, ვინაიდან 1787 წ. ცოცხალია და მირიან ბატონიშვილს რუსეთში წერილს სწერს.

ზირველ დაწეებითი სწავლა საქართველოში მიიღო, მერე რუსეთში გადასახლდა და იქ განვითარდა ვახტანგ მეფის დასში. ვახტანგ VI-სეს ეს სამსახურშიაც ახლდა, ამას ებარა, „ჯაბადარ ბაშა“ ქართველთ ჯარისა.

როგორც სჩანს: ვახტანგ მეფეს ამ რუსეთში ნამყოფ და რუსულად განსწავლილ ქართველის ჯარით სურდა სპარსეთის დამხობა საქართველოში და კასპის ზღვის ნაპირა ქალაქებში, ამიტომ იყო იქ ქართველთა გადასახლებული შემდგარი მხედრობა და მათში დავით-საც თანამდებობა ეკავა. ვახტანგ მეფის სიკვდილის შემდეგ, ქართულთ ლაშქართ გუნდი დაიშალა, ამიტომ დავითიც რუსის მთავრობის სამსახურში შევიდა, სხვა და სხვა რუსთა ომებსაც დასწრებია, ერთხელ კისტრინთან ომის დროს, ტყვეთაც ჩავარდნილა, მაგდებურგის ციხეში მჯდარა. რუსეთში ყოფნის დროს კარგად უნდა განვითარებულიყო, რადგანაც მის წიგნში ევროპიულ აზრებსაც ვხედავთ, რაც სხვა იმ დროის ქართველთ მწერალთ სულ არა აქვსო ეს. დავით გურამიშვილის ლექსებს მკითხველ და პატივის მცემელნი იმავე დროს გამოსჩენიან ქართველთ შორის. თუმც იგი რუსეთში სცხოვრებდა და იქ სწერდა ლექსებს და მისი ლექსების ხელთაწერებიც იქ იყო, მაგრამ პატივის მცემელთაგან მისი კაი ლექსების ვარგისობის ცნობები საქართველოშიც მოდიოდა. ქართველთ იცოდენ, რომ დავით გურამიშვილი კაი მელექსე არისო.

XIX საუკუნეში, დავით გურამიშვილის ლექსების ბეჭდვა დაიწყო 1848 წ. ამ წელს პროფესორმა დავით ჩუბინაშვილმა თავის ქრესტომატიკაში დასტავა რამდენიმე ლექსი, მის შერე ამავე წირობა 1860 წ. გამოცემულს „ქართულს ქრესტომატიკაში“ დაიბეჭდა სხვა ლექსები. 1852—53 წ. გიორგი ერისთავმაც ბეჭდა თავისგან მიერ დაარსებულ „ცისკარში“ ამის შერე ივ. კერესელიძემც ბეჭდა თავისგან განახლებულ „ცისკარის“ წიგნებში 1860 წლამდე.

ასე ნაწევრ ნაწევრ ლექსების ბეჭდვამ დავით გურამიშვილის ლექსების უფრო მეტი პატივის მცემლები შესძინა, მას მოეღმა ქართველობამ დაუწყო დათასება, ამიტომ 1870 წ. როგორც იქნა: მოხერხდა და თფილისში გამოსცეს რამდენიმე ლექსი „დავითიანისა“ — ესეც არა სრული, არამედ არც ნახევარი, ხოლო 13 თავი. ამის გამოცემული იუვენს იმ დროის ცნობილი მოღვაწე გიორგი წერეთელი, პეტრე უმიკაშვილი და ნიკოლოზ ბრძენოვი, სხვა მწიგნობარ პირნი, ამიტომ აქ ამ წიგნის გამოცემის ისტორიას თავის ვიტყვივით მათხედან მცირედ: მაშინ ამ ნაკლებ „დავითიანის“ გამოცემას წინ წაუდგა გ. წერეთლის წინასიტყვაობა, რომელიც ამ გამოცემაშიც არის მოთავსებული.

გიორგი ექვთიმეს ძე წერეთელი, პირველი გამომცემელი „დავითიანის“, დამატებული კვირის გაზეთ „დროების“ 1866 წ. 1868 წ. „სასოფლო გაზეთის“, 1871 წ. ჟურნალ „კრებულის“ მშრომელი სხვა და სხვა ქართულ და რუსულ ჟურნალ გაზეთების. დიდი მთავარ და ღვაწლდებულ ქართულს მწერლობაში სხვაგანო საქმეთა წინაშე დამსახურებული. გარდაიცვალა 1898 წ. ამ წიგნის შესახებ ბევრი უწერიათ და ამიტომ ჩვენც აქ ასე მოკლედ ვსწერო.

პეტრე იოსების ძე ღმიკაშვილი, ცნობილი პირი, ქართველი კათოლიკე, მოღვაწე, მწერალი თეატრის პიესების, საგაზეთო წერილების, მკრეფი სახელხო ლექსების, ზღაპარ, პიარანდაზების და რედაქტორი გ. წერეთლის შემდეგ „სასოფლო გაზეთისა“ — გამომცემელი ძველი ქართულის წიგნების. დაიბადა 1838 წ. გარდაიცვალა 1904 წ.

ნიკოლოზ ბერძენოვი, დაიბადა 1820 წლებს, კარდაიცვალა 1875 წლებს. სემინარიის სწავლის დამთავრების შემდეგ, ეს საქართველოს ისტორიულს წერილებს სწერდა კახეთ „კავკასში“ 1846 წ. და „ზავკავასკი ვესტნიკი“ 1846 წ. ამან მრავლად სწერა რუსულს ენაზედ ქართულთ შესახებ, ქართულადც სწერდა „ცისკარში“ და „სასუღიერო მასარობელში“ 1864 წლიდამ. იგი დიდი შეგობისა რა დაბატრი იქრძის, მისთან უეროგულესი თანამშრომელი „კავკასიანს აქციონის“. ამ ნიკ. ბერძენოვის შესახებ აი რა სთქვა ერთხელ დიმიტრი იქრძის.

„ნიკოლოზ ბერძენოვი ბერძენი მოკლად, ბერძენი დადნო იგი, ნიკოლოზის ბერძენი რამ შრომა მიათუისა მან, იგი იგი უხუძრათ დადნა, მოსპო“. ბერძენი იგი უფროსი თავმჯდომარე მუზეუმის, სკარო ბიბლიოთეკის, გეოგრაფიული კომიტეტის და „კავკასიის აქციონის“ გამომცემის. საქართველოს სპეციალად დასასრულის დროის ამიერიან შესახებ სულ ნიკო ბერძენოვი სწერდა თურმე ქართულის წერილებიდან რუსულად, ბოლოს ეგულა ამ შრომის იგი ბერძენს წარუდგინდა ხოლმე „აქციონში“ დასაბეჭდათ. ბერძენი კი რას ჩადიოდა თურმე, რუსულ თარგმანთა წაკითხვის შემდეგ, ქართულს დედანს სწავლად და რუსულს კიდევ სცადა გზავნიდა წასაკითხათ. ეს გზავნილები იხილობდა და „აქციონში“ არაფერი ისტამბობდათ. მეტად ძვირფასი მასალები დაკარგულა მამის თურმე რაც ნ. ბერძენოვს დიდათ სწეინდა და ამის გამო გენერალ ბერძენთან უთუელთვის უსამართლებად და ჩხუბი ექონდა. უსამართლებით მშრომელი ვერას აწეობდა და ბერძენი კიდევ მთავარ მართებელს აუწყებდა, რომ აქციონის მასალების ბეჭდვა ისე არ იქნება, როგორც ნ. ბერძენოვს უნდა. აი ამან და ამის ჯაგრძა და დიდმა ჩხუბმა მოსპო ეს შრომა.

ასეთი შრომი იყვნენ შირველად დავითიანის გამომცემელი, 1870 წ. ამით ნაკლები „დავითიანის“ გამომცემამაც დიდი გავლენა იქონია ქართველობაზედ. მალე მის სრულს გამომცემას ნატოვის მცემელნიც გამომუშდნენ, ასეთი გახლდათ გიორგი ზალიკიანი 1880

წ. ამ პირობა ისურვებ სრული „დავითიანის“ გამოცემა და გამოცემა კიდევ.

გიორგი ვასილისძე ზალიკიანის გამოცემული სრული „დავითიანის“ 1880 წ. ამ პირობა სრული „დავითიანის“ ხელთაწერი, თვით პოეტის ნაწერი, შეიძინა პ. უმიკაშვილისიგან და თვით მისის რედაქტორობით და წინასიტყვაობით ცალკე წიგნათა გამოცემა 1880 წ. ამ გამოცემით გამოცემულმა მანამ დაიშასხურა სასაგადოების მადლობა.

გიორგი ზალიკიანის დაბადება 1837 წ. იგი არის მწიგნობარი პირი, კარგად მკითხველი ქართული წიგნების. მასთან კაი მკვლავი, მცოდნე ზედ მიწვევით ქართულის გალობის, რასაც მისი სურათი მუსიკის მცოდნე დ. არაუმიშვილმა თავის ნოტების წიგნშიც დასტავა მოსკოვის. ამასთანავე ესევე პირი არის ქართული მწიგნობარი, სხვა ქართული წიგნების გამოცემულიც. ერთ დროს ამან ბევრი რამ ისტორიული საბუთები წერა-კითხვის სამართველად შესწირა. აღექვანდრე ეპისკოპოსმა ამბროს ნეკრესელას ქადაგება ამისგან მოიპოვა და დაბეჭდა ცალკე წიგნად. ამავე პირს ქაშვეთის ეკლესიის გალაყანაში, 1860 წლიდან დიდ ხანს აქვდა ხასიათი უფროსი სამრევლო სკოლა, სადაც ერთ დროს მასთან ვსწავლობდი მეც. „დავითიანის“ მესამე და მეოთხე სრული გამოცემა არის ჩემი, მესამე გამოცემა 1891 წ. და მეოთხე 1911 წ. სურათების ერთი ხსენებადობის აღმოჩნდა გურამიანთ კვარში, იგი დაიბეჭდა პირველად 1908 წ. გაზეთ „დროების“ დამატებაში. მეორე სურათი, — ევროპულად ჩაცმული დახატული იგივე გურამიშვილის ძეგლს ხელთაწერში. ჩვენც აქედან გავმოვიღეთ. დავით გურამიშვილის შესახებ სხვა და სხვა დროს შემდეგ პირთ აქვს ნაწერი.

მარო ბროსე. აკადემიკი, მოკლე წერილი აქვს დაბეჭდილი 1838 წ. სამინისტროს ჟურნალში.

თეოდორე ჟორდანი „დავით გურამიშვილი და მისი დრო“ ქართულად მოთავსებულია 1880 წ. „ივერია“-ში.

ალექსანდრე ხახანაშვილი პროფესორი „დავით გურამი-

შეიღი და მისი დრო“ რუსულად მოთავსებულია 1901 წ. რუსულ ჟურნალ „გაგაკაზსკი ვესტნიკში“. ამავე პირს აქვს წერილი თავის სიტყვიერების შესახებ ტომში და ქართულად სიტყვიერებისავე ისტორიაში.

ეპისკოპოს კირიონს და გრ. ყიფშიძესაც აქვთ ამის შესახებ წერილი „სიტყვიერების ისტორია“-ში. ასევე ვსედავთ მრავალთ სხვათა ნაწერ-ნაბეჭდ წიგნებში, ნამეტურ სახელმძღვანელოებში.

სად ასათუღავია დავით გურამიშვილი. რუსულს ენახედ იმთავსებული იყო 1910 წ. გასულ თვის კაზ. „გაგაკაზიეს“ ნომერში—ფელეტონად.

დავით გურამიშვილის ლექსები ფართოდ არის გავრცელებული ქართველთ თავიანთის ცდით ნასწავლ მდაბიო მელექსეებში და ამას მათში ბევრი მიმბაძავიც ჰყავს. ეს მათის ნაწერებიდანაც სჩანს.

მესამე გამოცემის შენიშვნა 1891 წ.

დავით გურაშიშვილის „დავითიანის“ რამდენიმე ლექსი პირველად დაბეჭდილ იქმნა 1852 წ. და 1861 წლის „ცისკარში“ ორი ლექსი 1863 წ. პეტერბურგში დაბეჭდილს ქართულს ქრესტომათიაში და 1870 წ. ცალკე წიგნათ დაიბეჭდა რამდენიმე თავი „დავითიანისა“, რომლის გამომცემლათ იყვნენ ბ. ვ. წერეთელი, პეტრე უმიკაშვილი და საქართველოს ისტორიული წერილების მწერალი აწ განსვენებული ნიკოლოზ ბერძენოვი, ამ გამოცემის რედაქცია და შრომა პეტრე უმიკაშვილს ეკუთვნოდა და წინასიტყვაობა გ. წერეთელს. სრული „დავითიანის“ გამოცემა იკისრა პატივცემულმა გიორგი ვასილის ძე ზალიკალიანმა და 1880 წ. გამოსცა კიდევ სრული გამოცემა „დავითიანისა“. ამ მეორე, სრული გამოცემის რედაქციაც პეტრე იოსებისძე უმიკაშვილმა იკისრა და ყოველი შრომა და წიგნში მოქცეული შენიშვნები სულ პეტრე უმიკაშვილს ეკუთვნის.

ეს მესამე, სრული გამოცემა, გადმოიბეჭდა ბ. გიორგი ზალიკალიანის გამოცემიდან, ყოველი შენიშვნა და სხვაობები დარჩა ისევე, როგორც ბ. პეტრე უმიკაშვილს დაუწერია, ამას გარდა ამ გამოცემას ჩვენ დაუმატეთ პირველ გამოცემის წინასიტყვაობაც, რომლის დაწერა ეკუთვნის ბ. გიორგი წერეთელს. ეს მეოთხე გამოცემა გადაბეჭდილ იქმნა მესამე გამოცემიდან. თანვე დაურთეთ ეს სურათები:

როგორც სჩანს დავით გურამიშვილს ხატვაც სცოდნია და ეს სრულის ტანით დახატული სურათი თვით მისის ხელით არის ნახატი რუსეთში, მასვე დაუხატავს მაშინ წყლის ამოსაღები და წისკილის სამუშაო მაშინის მოხაზულობა.

„ს ა ვ ა ნ ე-გ მ ი რ თ ა“ განცხადება.

1840 წლებს, თფილისში, ისტორიკოს პლატ. იოსელიანს აქვნდა ერთი ძველი ქართული ხელთნაწერი წიგნი, ლექსად დაწერილი, „საჯანგ-გმირთა“. ამ წიგნში აღწერილი ყოფილან ის გმირნი, რომელნიც საქართველოს არსებობისათვის მტრის წინაშე დახოცილან

ეს ისტორიული იშვიათი წიგნი პლ. იოსელიანს ხშირად წაუკითხავს პოეტის აღექსანდრე ჭავჭავაძის ოჯახში, ლევან მელიქიშვილთან, გრიგოლ ორბელიანთან და სხვა იმ დროის მწიგნობარ პირებთან. ეს „საჯანგ-გმირთა“ დაწერილი ყოფილა საუცხოვოს ლექსების კილოთი. მასში აღნუსხული ყოფილან ბევრ ისეთ გმირებთ ლექსად აღწერანი, რაც ქართულს ისტორიულს წიგნებშიაც კი არ მოიპოვება თურმე.

ეს იშვიათი ძვირფასი წიგნი უჩინრად და უცნობლად დაიკარგა 1840 წ. შემდეგ, ზოგნი ამ „საჯანგ-გმირთას“ დაწერას დავით გურამიშვილს აწერდენ, ზოგნი კი სხვებს. ამ გარემოებას 1875 წ. ილია ჭავჭავაძემ მიაქცია ყურადღება და განაცხადა გაზეთებით, რომ ვინც „საჯანგ-გმირთას“ გამოაჩენს იმას ჩვენ 100 მ. მივსცემთ.

იქნება სადმე აღმოსჩნდეს ეს იშვიათი ძველი წიგნი.